«تەۋرات 24-قىسىم»

«يەرەمىيا»

© مۇقەددەس كىتاب 2012
CC BY-SA 4.0
www.mukeddeskalam.com
«ئۇيغۇرچە كالام تەرجىمىسى»

تەۋرات 24-قىسىم

«يەرەمىيا»

(يەرەمىيا پەيغەمبەرنىڭ كىتابى)

كىرىش سۆز

كىتابنى قىسقىچە تونۇشتۇرۇش

يەرەمىيا پەيغەمبەرنىڭ پەيغەمبەرلىك خىزمىتى بەلكىم مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 626-يىلىدىن مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 585-يىلىغىچە جەمئىي 42 يىل داۋام قىلغان. شۇنىڭ ئۈچۈن تەۋراتتىكى «يەرەمىيا» دېگەن قىسمىنىڭ ئەڭ ئۇزۇن بولۇشى ھەيران قالارلىق ئىش ئەمەس، ئەلۋەتتە. جەزملەشتۈرىمىزكى، مەزكۇر كىتاب مۇشۇ 42 يىل ئىچىدە ئۇ بەرگەن بېشارەت ۋە تەلىملەرنىڭ بىر يەكۈنىدىن ئىبارەتتۇر. ئىسرائىلنىڭ تارىخىدا ئەڭ قاراڭغۇلۇق مەزگىللەرنىڭ بىرىدە، خۇدانىڭ سۆزى مۇشۇ بېشارەتلەر ئارقىلىق ئۇنىڭغا يەتكۈزۈلگەن. يەرەمىيانىڭ كىتابىنىڭ ئۆزگە زاماندىش بولغان ئەزاكىيال پەيغەمبەرنىڭ كىتابى بىلەن شۇنداق ئورتاق يېرى باركى، ئۇ ئىنسانىنىڭ گۇناھقا پاتقان ھەقىقىي ھالىتىنى ئۇزۇل-كېسىل ئاشكارىلاپ ھەم تەھلىل قىلىپ، ئۇنى كۆز ئالدىمىزغا ئەينى ھالدا كەلتۈرىدۇ. شۇڭا ئۇ كۆپ ھاللاردا «ئادەمنىڭ قۇلىقىغا ياقىدىغان» ئەسەر بولماي قالىدۇ. لېكىن ھايات توغرۇلۇق تۆۋەندىكىدەك كەسكىن، جىددىي سوئاللىرى بولغان ئوقۇرمەنلەرگە ئۇنىڭدىن ئەمەلىي جاۋابلار تاپقىلى بولىدۇ. «نېمىشقا ھالىتىم مۇنداق چاتاق؟»، «مەن نېمىشقا ۋەدەمدە تۇرماي ئۆزگىلەرنىڭ ئۈمىدىنى يەردە قويىمەن؟»، «نېمىشقا ئەخلاقتا ھەردائىم مەغلۇبىيەتتە ئاخىرلىشىمەن؟»، «نېمىشقا ئۆزۈمنىڭ خۇداغا زادى ياقمايدىغانلىقىمنى

چوڭقۇر ھېس قىلىمەن؟»، ھەتتا «دىنىي مۇراسىملارغا ئۆزۈمنى كۆپ بېغىشلىغىنىم بىلەن نېمىشقا ئۆزۈمنىڭ خۇداغا زادى ياقمايدىغانلىقىمنى چوڭقۇر ھېس قىلىمەن؟»، «نېمىشقا بىزنىڭ ئېلىمىزنىڭ ھالىتى شۇنداق چاتاق؟» دېگەندەك سوئاللار ئوقۇرمەندە بارمۇ؟ ئەمدى مەزكۇر كىتابتا سىز ئۈچۈن جاۋابلار بار. بىرىنچىدىن، ئۇ ھەربىرىمىزگە «سادىق ئەينەك» بولۇپ، ھەربىرىمىزگە ئىچىمىزدىكى چوڭقۇر يىلتىز تارتقان گۇناھ مەنبەلىرىنى ئەكس ئەتتۈرىدۇ؛ ئىككىنچىدىن، بۇ گۇناھ مەنبەلىرىدىن قۇتۇلۇش يولىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ. بۇ يول پەقەت «يەھۇدىي خەلقى» ئۈچۈنلا ئەمەس، بەلكى پۈتكۈل ئىنسانىيەت ئۈچۈندۇر. ئۇ بولسىمۇ، نىجاتلىقتۇر! بۇ ئىشلار ئۈستىدە «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە توختىلىمىز («قۇتقۇزغۇچى-مەسىھ ۋە يېڭى ئەھدە»).

تارىخىي ئارقا كۆرۈنۈش

يەرەميا دۇنياغا كېلىشتىن بۇرۇن، يەھۇدا ئەڭ دەھشەتلىك پادىشاھلىرىنىڭ بىرى بولغان ماناسسەھنىڭ 50 يىللىق ھۆكۈمى ئاستىدا بولغانىدى. «شىمالىي پادىشاھلىق» بولغان ئىسرائىلدىكى «ئون قەبىلە» ئاسۇرىيە تەرىپىدىن مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 722-يىلى سۈرگۈن قىلىنغان. يەھۇدا پادىشاھى ماناسسەھ بولسا ئۆز پادىشاھلىقىنى قوغداش ئۈچۈن خۇدانى ئىزدەپ ئۇنى باشپاناھ قىلىش ۋە ئۇنىڭدىن يول سوراشنىڭ ئورنىغا، ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە كۆپرەك يات ئەللەر بىلەن ئىتتىپاق تۈزۈشكە ئىنتىلگەندى. ئۇ بۇ يات ئەللەرگە بولغان «سادىقلىق»ى ۋە «سەممىيلىك»نى بىلدۈرۈش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ بۇتلىرىنى ۋە بۇتپەرەسلىك ئىشلىرىنى قوبۇل قىلىپ ئۇلارغا ئاتاپ بۇتخانىلارنى سالغۇزغان؛ بۇ بۇتپەرەسلىك ھەتتا «ئىنسان قۇربانلىقى»نى، بالىلارنى قۇربانلىق قىلىشنى ئۆز ئىچىگە ئالاتتى. يەشايا پەيغەمبەر ئۇنىڭغا: ــ بۇنداق ئىشلارنى داۋاملاشتۇرساڭ خۇدا پۈتكۈل يەھۇدانى ۋەتىنىدىن مەھرۇم قىلىپ بابىلغا سۈرگۈن قىلىدۇ، دەپ ئاگاھلاندۇرغان. لېكىن ماناسسەھ ھېچ قۇلاق سالمىغان؛ ئۇ بەلكىم ھەتتا يەشايا پەيغەمبەرنى ئۆلتۈرگەن بولۇشى مۇمكىن.

كۆپ ئادەملەر: «مەن ھازىر گۇناھ قىلىۋېرىمەن، ئاندىن قېرىغاندا توۋا قىلىمەن» دېگىنى بىلەن ئەمەلىيەتتە ناھايىتى ئاز بىر قىسىم كىشىلەر ياشانغاندا ئاندىن توۋا قىلىدۇ. ھالبۇكى، ئادەمنى ھەيران قىلارلىق ئىش شۇكى، رەزىل پادىشاھ ماناسسەھ

مەلۇم دەرىجىدە توۋا قىلغان. بىراق خەلقىگە نىسبەتەن بۇتپەرەسلىكتىن كۆپ زىيان بولغان؛ ئۇلارغا بۇتپەرەسلىك، شۇنىڭدەك ھەرخىل رەزىللىك سىڭىپ كەتكەنىدى. لېكىن ماناسسەھنىڭ ئوغلى يوسىيا سەككىز ياشقا كىرگەندە تەختكە ئولتۇرغان بولسىمۇ، پەقەت ئون نەچچە ياشقا چىققاندىلا بۇنداق ئىشلارنى تۈزىتىش ئىستىكى كۈچلۈك بولغانىدى. تەۋراتتىكى «تارىخ-تەزكىرە» ھەم «پادىشاھلار» دېگەن قىسىملاردا بۇ ئىشلار خاتىرىلەنگەن: —

«سەلتەنىتىنىڭ سەككىزىنچى يىلى، ئۇ تېخى گۆدەك چېغىدىلا، ئاتىسى داۋۇتنىڭ خۇداسىنى ئىزلەشكە باشلىدى؛ سەلتەنىتىنىڭ ئون ئىككىنچى يىلىغا كەلگەندە يەھۇدا بىلەن يېرۇسالېمدىكى «يۇقىرى جايلار»، ئاشەراھ مەبۇدلىرى، ئويما بۇتلار ۋە قۇيما بۇتلارنى يوقىتىپ، زېمىننى پاكىزلاشقا كىرىشتى. خەلق ئۇنىڭ كۆز ئالدىدىلا «بائاللار»نىڭ قۇربانگاھلىرىنى چېقىپ تاشلىدى؛ ئۇ قۇربانگاھلارنىڭ ئۈستىگە ئېگىز قىلىپ ئورۇنلاشتۇرۇلغان خۇشبۇيگاھلارنى كېسىپ تاشلىدى؛ ئۇ يەنە ئاشەراھ مەبۇدلىرى، ئويما-قۇيما بۇتلارنى چېقىپ، ئۇنىڭ توپىسىنى بۇ مەبۇدلارغا قۇربانلىق سۇنغانلارنىڭ قەبرىلىرىگە چېچىۋەتتى. بۇت كاھىنلىرىنىڭ ئۇستىخانلىرىنى قۇربانگاھلىرىنىڭ ئۈستىدە كۆيدۈرۈۋەتتى؛ شۇنداق قىلىپ، ئۇ يەھۇدا بىلەن يېرۇسالېمنى پاكىزلىدى. ئۇ ماناسسەھ، ئەفرائىم، شىمېئون ھەتتا نافتالىغىچە ئۇلارنىڭ ھەرقايسى شەھەرلىرىدە ۋە ئەتراپىدىكى خارابىلەردە شۇنداق قىلدى؛ ئۇ قۇربانگاھلارنى چېقىپ، ئاشەراھ مەبۇدلىرى ۋە ئويما بۇتلارنى كوكۇم-تالقان قىلىۋەتتى، پۈتۈن ئىسرائىلدىكى خۇشبۇيگاھلارنىڭ ھەممىسىنى كېسىپ تاشلاپ، يېرۇسالېمغا قايتتى» («2تار.» 3:34-7).

«... ئۇ يەھۇدا شەھەرلىرىدىن بارلىق كاھىنلارنى چاقىرتىپ، ئۆزىگە يىغدى. ئاندىن ئۇ گەبادىن تارتىپ بەئەر-شېباغىچە كاھىنلار خۇشبۇي ياقىدىغان «يۇقىرى جايلار»نى بۇزۇپ بۇلغىۋەتتى؛ ئۇ «دەرۋازىلاردىكى يۇقىرى جايلار»نى چېقىپ بۇزدى؛ بۇلار «شەھەر باشلىقى يەشۇئانىڭ

قۇۋۇقى»نىڭ يېنىدا، يەنى شەھەر قۇۋۇقىغا كىرىش يولىنىڭ سول تەرىپىدە ئىدى (ئەمدى «يۇقىرى جايلار»دىكى كاھىنلارنىڭ يېرۇسالېمدا پەرۋەردىگارنىڭ قۇربانگاھىغا چىقىشى چەكلەنگەنىدى؛ لېكىن ئۇلار داۋاملىق ئۆز قېرىنداشلىرى بىلەن بىرگە پېتىر نانلاردىن يېيىشكە مۇيەسسەر ئىدى)».

(«2پاد.» 23:8-9)

بۇ ئىسلاھات مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 672-يىلى باشلانغانىدى. بىر يىلدىن كېيىن خۇدا يەرەمىيانى پەقەت ئىسرائىلغىلا ئەمەس، بەلكى يات ئەللەرگىمۇ پەيغەمبەر بولۇشقا چاقىرغان. ئۇ يېرۇسالېمنىڭ شىمالىغا سەككىز كىلومېتىر يىراقلىقتىكى ئاناتوت دېگەن يېزىدىكى بىر كاھىن ئائىلىسىدىن بولۇپ، شۇ چاغدا بەلكىم ئون ئالتە ياشتىن ئاشمىغانىدى. شۈبھىسىزكى، يەرەمىيا يوسىيا پادىشاھنىڭ ئىسلاھات ئېلىپ بېرىشىدا ئۇنى قوللايدىغان كۈچلۈك بىر ئاۋاز ئىدى.

بەش يىلدىن كېيىن، مۇقەددەس ئىبادەتخانىنى پاكلاندۇرۇش جەريانىدا، مۇسا پەيغەمبەرگە تاپشۇرۇلغان «قانۇن-دەستۇرلار»دىن كۆچۈرۈلگەن بىر «ئورام يازما» تېپىلدى. تېپىلغان يازما بەلكىم «قانۇن شەرھى» دېگەن قىسمىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان؛ بۇ قىسىمدا، خۇدانىڭ ئىسرائىل بىلەن تۈزگەن ئەھدىسىنىڭ ئىككىنچى قېتىملىق تەپسىلىي ئېلان قىلىنىشى خاتىرىلەنگەنىدى. بۇ قانۇن-دەستۇر قىسمىنىڭ تېپىلىشى يوسىيانىڭ ئىسلاھاتىنى ئالغا سۈرۈشكە تېخىمۇ ئىلھام بولدى.

يەرەمىيانىڭ بىزگە (1:11-8دە) ئېيتىشىچە، ئۇ بۇ ۋەقەدىن بىر يىل كېيىن ئەھدىنى جاكارلاش ھەم ئۇنى شەرھ قىلىش ئۈچۈن يول ئالغان. شۈبھىسىزكى، ئۇ ئەھدىنى جاكارلىغىنىدا ئۆز بېشارەتلىرىنى ئۇنىڭغا قوشۇپ ئايان قىلغان.

ئەھدە ئىچىدە مۇنداق سۆزلەر بار («قانۇن شەھرى» 12:13-14): –

«سەن كۆيدۈرمە قۇربانلىقلىرىڭنى ئۆزۈڭ كەلگەن جايلاردا قىلماسلىق ئۈچۈن كۆڭۈل قويغىن؛ پەقەت پەرۋەردىگار ھەممە قەبىلىلىرىڭنىڭ زېمىنلىرى ئارىسىدىن تاللىغان جايدا كۆيدۈرمە قۇربانلىقلىرىڭنى قىل ۋە شۇ جايدا مېنىڭ ساڭا بارلىق تاپىلىغىنىمغا ئەمەل قىل».

بۇ سۆزلەر بويىچە يوسىيا پادىشاھ يېرۇسالېم (خۇدا «تاللىغان جاي»)دىن باشقا «يۇقىرى جايلار»دا قىلىدىغان قۇربانلىق مۇراسىملارنى بىكار قىلىۋەتكەندى.

شۇنىڭ بىلەن يەرەمىيا ئەھدىنى جاكارلىغاندا، ئۆز يۇرتى ئاناتوتتا ھەممىدىن قاتتىق قارشىلىققا ئۇچرىغان. ئاناتوت بولسا «كاھىنلىق يۇرت» ئىدى؛ ئېسىمىزدە باركى، يەرەمىيا ئۆزى كاھىن ئىدى. يوسىيا ئىسلاھات قىلغىنىدا يەرەمىيانىڭ ئائىلىسىدىكىلەردىن كۆپ ئادەملەر بەلكىم كاھىنلىقتىن قالدۇرۇلغان ياكى تۆۋەنرەك ئورۇنلارغا چۈشۈرۈلگەن بولۇشى مۇمكىن؛ ئەگەر ئۇلارنىڭ ئىچىدە ئۆزلىرىنى «بائال»دىكى بۇتپەرەسلىككە ئاتىغانلار بولسا ئۇلاردىن بەلكىم ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىنغانلارمۇ بولغانىدى. ئاناتوتتا باشقا يەرلەرگە ئوخشاش «يۇقىرى جايلار» بولۇشى مۇمكىن ئىدى. يوسىيانىڭ شۇ يەرلەردە ئىبادەت مۇراسىملارنى ئەمەلدىن قالدۇرغانلىقى دەل يەرەمىيانىڭ ئائىلىسىدىكىلەرگە پايدىلىق «يۇقىرى جايلار»دىكى «ئائىلە ئىش-ئوقتى»گە بېرىلگەن خاتىمە بولغانىدى. ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ ئىنكاسىنى تەسەۋۋۇر قىلىش تەس ئەمەس. ئۇلارنىڭ ئۇنى ئۆلتۈرۈش قەستىنى 11:18-23-ئايەتتىن، ۋە قاتتىق چەتكە قېقىلىشىنى 15:17-ئايەتتىن كۆرگىلى بولىدۇ. ئۇنىڭغا خوتۇن ئالماسلىق بۇيرۇلغانىدى؛ چۈنكى ئۇنىڭ ئۆمرى دائىملىق خەۋپ-خەتەر ھەم دەرد-ئەلەم ئىچىدە ئۆتەتتى؛ ئۇنىڭ توي قىلماسلىقىنىڭ ئۆزى تۇمەنلىگەن يۇرتداشلىرىغا: «خۇدانىڭ پات ئارىدا چۈشىدىغان جازالىرى تۈپەيلىدىن، سىلەرگىمۇ نورمال ئائىلىلىك تۇرمۇش مۇمكىن بولمايدۇ» دەيدىغان بىر بېشارەت بولاتتى.

يەرەمىيا ئۆزىنىڭ جاپالىق تەنھا يولىدىن پەرۋەردىگارغا كۆتۈرگەن داد-پەريادلىرى ۋە ھەتتا ئاغرىنىشلىرى ھەيران قالارلىق ئىش ئەمەس. ئۇلارنى 11-20-بابلاردا ئارىلاپ-ئارىلاپ ئۇچرىتىمىز. 15:19-20دە خۇدا بۇ توغرۇلۇق ئۇنىڭغا ئېغىر بىر سۆز قىلىدۇ ۋە بىلىشىمىزچە، ئۇ بۇ سۆزدىن كېيىن ئىككىنچى «مېنىڭ خۇدايىمنىڭ يولىدىن يانغۇم بار» دېگۈچى، ياكى شۇ يولدىن قاقشىغۇچى بولمىغان. ئۇ ھازىر كونا ئەسكەر بولۇپ، يولنى ئاخىرغىچە مېڭىشقا يۈزىنى چاقماق تېشىدەك قىلغان.

يوسىيا پادىشاھ ھايات ۋاقتىدا «چەتكە قېقىلغان» ۋە ئۆلۈم خەتىرى ئاستىدا بولغىنى بىلەن، ئۇ مەلۇم دەرىجىدە «پادىشاھنىڭ ھىمايىسى ئاستىدىكى ئادەم»مۇ ئىدى. ئەھۋال «سوغۇق ئۇرۇش» دەۋرىدىكىدەك ئىدى؛ لېكىن ئۇ ھەردائىم ھەر

ئەھۋالدا خەلقلەرگە خۇدانىڭ سۆزىنى يەتكۈزدى (1:25نى كۆرۈڭ؛ بۇ ئايەت يەھوئاكىمنىڭ تۆتىنچى يىلىغىچە بولغان جەرياندىكى يەرەمىيانىڭ ئەھۋالىنى تەسۋىرلەيدۇ).

15:22-16دە خۇدانىڭ يوسىيانى تەرىپلىگىنىنى كۆرىمىز (خۇدا يوسىيانىڭ ئوغلى يەھوئاھازغا سۆز قىلىدۇ): —

«سەن كېدىر ياغىچىدىن ياسالغان تاختايلارنى چاپلاپ، ئاتا-بوۋىلىرىڭ بىلەن بەسلەشسەڭ قانداقمۇ پادىشاھ بولۇشقا لايىق بولىسەن؟ سېنىڭ ئاتاڭ (يوسىيا) يەپ-ئىچىشكە تەشەككۇر ئېيتىپ، ئادالەت ۋە دۇرۇس ئىشلارنى يۈرگۈزگەن ئەمەسمۇ؟ شۇڭا ئۇ بۇنىڭ ياخشىلىقىنى كۆرگەن. ئۇ مۆمىنلەرنىڭ ۋە نامراتلارنىڭ دەۋاسىنى توغرا سورىغان؛ شۇڭا خەلقنىڭ ئەھۋالى ياخشى ئىدى. بۇنداق ئىش مېنى تونۇشتىن ئىبارەت ئەمەسمۇ؟» — دەيدۇ پەرۋەردىگار».

شۇبھىسىزكى، خۇدانىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى بىلەن، شىمالىي زېمىنلاردا بولغان سىياسىي ۋەقەلەر يوسىيا پادىشاھنىڭ كېيىنكى يىللىرىدا ئىسلاھاتلارنى ئالغا سۈرۈشكە ئەركىنلىك ۋە ۋاقىت يارىتىپ بەردى. يەھۇدانىڭ دۈشمىنى ئاسۇرىيە شىمالىي تەرەپتە بابىلنىڭ ۋەسۋەسىلىرىگە ۋە شەرقىي تەرەپتە مىدىئانىڭ تەھدىتلىرىگە تاقابىل تۇرۇش بىلەن بەند ئىدى. مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 612-يىلى بابىللىقلار ئاسۇرىيە ئىمپېرىيەسىنىڭ پايتەختى نىنەۋەنى ئىشغال قىلدى؛ ئاسۇرىيەنىڭ قوشۇنى غەربكە، هاران شەھىرىگە يۆرۈش قىلدى. ئۇلار شۇ يەردە يەنە 609-يىلى بابىللىقلار تەرىپىدىن يېڭىلدى.

مىسىر پادىشاھى پىرەۋن «ئاسۇرىيەنى قۇتقۇزايلى، ئۇلارنى ئۆزىمىزگە ئىتتىپاقداش قىلايلى» دەپ ئۇلارنىڭ ئىشىغا ئارىلاشماقچى بولدى. شۇبھىسىزكى، ئۇلارنىڭ مەقسىتى، ئاسۇرىيەنىڭ ئىلكىدىكى سۇرىيە ۋە قانائان (پەلەستىن) زېمىنلىرىگە «ئىنئام سوۋغىتى»دە ئېرىشىشتىن ئىبارەت ئىدى. شۇ يۇرتلار ئەسلىدە ئاسۇرىيەگە بېقىنغانىدى. يەھۇدا بۇ يۇرتلارنىڭ ئىچىدە بولغاچقا، يوسىيا بۇنداق ئەھۋالنى خالىماي (خۇدادىن يول سورىمايلا) «مېگىددو جىلغىسى»غا چىقىپ پىرەۋن بىلەن قارشىلاشتى. ئۇنىڭ قوشۇنى مەغلۇپ بولۇپ ئۆزى ئەجەللىك يارىلاندى. پىرەۋن

ئاسۇرىيەنى قۇتقۇزالمىغان بولسىمۇ، ئۇنىڭ قوشۇنى تۆت يىل ئەفرات دەرياسى بويىدا تۇرۇپ سۇرىيە ھەم پەلەستىننى ئۆزىگە بېقىندۇردى. ئۇ يەھۇدانىڭ يېڭى پادىشاھى يەھوئاھازنى ئۈچ ئاي ئولتۇرغان تەختتىن چۈشۈرۈپ، ئورنىغا مۇستەبىت يەھوئاكىمنى تەختكە ئولتۇرغۇزدى. لېكىن پىرەۋن بولسا مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 605-يىلى بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسار تەرىپىدىن كارشېمىشتا مەغلۇپ قىلىندى. پۈتكۈل «ئوتتۇرا شەرق» نېبوقادنەسارنىڭ ئالدىدا ئۆز ئۆلجىسىدەك ھالەتتە بولدى.

604-يىلى يەرەمىيا بارلىق بېشارەتلىرىنى بىر ئورام يازمىغا خاتىرىلىتىپ، ئۇنى خەلققە ئوقۇتتى؛ بۇنىڭ نەتىجىسى شۇنداق بولدىكى، پادىشاھ يەھوئاكىم يازمىنى ئوتدانغا تاشلاپ كۆيدۈرۈۋەتتى (9:36).

ھازىر بۇتپەرەسلىك قايتىدىن ئۈستۈنلۈككە ئۆتتى. نەتىجىدە يەرەمىيا ۋە ئۇنىڭغا ئوخشاش ئىخلاسمەن كىشىلەر زىيانكەشلىككە ھەتتا ئۆلۈم جازاسىغا ئۇچرىدى. (20:26-23؛ 17:22نى كۆرۈڭ). يەرەمىيا دەررىلىنىپ، زىندانغا تاشلاندى (2:20)؛ ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىنىشقا تاس قالدى (10:26 قاتارلىقلار). يەھوئاكىم خۇدانىڭ ئەھدىسىنى بۇزۇشى بىلەن تەڭ، نېبوقادنەسار بىلەن تۈزگەن ئەھدىنىمۇ بۇزدى. شۇنداق قىلىپ يەھوئاكىم مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 598-يىلى تەختتىن چۈشۈرۈلۈپ سۈرگۈن بولۇشقا ھۆكۈم چىقىرىلدى ۋە سۈرگۈنلۈككە يولغا چىقىپلا دۇنيادىن كەتتى. ئۇنىڭ ئىزباسارى ئوغلى يەھوئاكىن قايتىدىن يېرۇسالېمنى چىڭ تاقاپ، قارشىلىقنى داۋاملاشتۇردى؛ لېكىن بابىل تەرىپىدىن ئۈچ ئايلىق مۇھاسىرىگە ئېلىنغاندىن كېيىن تەسلىم بولدى. ئۇمۇ سۈرگۈن بولۇپ، ئىبادەتخانىدىكى قىممەتلىك قاچا-قۇچىلار، يېرۇسالېمدىكى مۆتىۋەرلەر ۋە ئۇستا ھۈنەرۋەنلەر بىلەن تەڭ بابىلغا ئېلىپ كېتىلدى. بۇ مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 597-يىلى ئىدى.

نېبوقادنەسار بولسا «ئۇ ياخشى قورچاق بولىدۇ» دەپ يەھوئاكىمنىڭ ئاكىسى زەدەكىيانى تەختكە ئولتۇرغۇزدى. لېكىن ئەمەلىيەتتە بولسا زەدەكىيا ھەممە ئەلگە نىسبەتەن «قورچاق» بولۇپ، پات ئارىدا بابىلغا قارشى ئىسيان كۆتۈرمەكچى بولغان باشقا ئەللەردىن كېلىدىغان ئەلچىلەر ئۆمىكىنى كۈتۈۋاتقانىدى (3:27). ئۇنىڭ ھۆكۈم سۈرگەن دەۋرى يەرەمىيا ئۈچۈن ئەڭ قىيىن بولغان ئون يىل بولغان ئىدى.

ئەلچىلەر زەدەكىيانىڭ ئالدىغا يىغىلغاندا، يەرەمىيا نەچچە بويۇنتۇرۇقنى كۆتۈرۈپ كىرىپ ئۇلارنى قاتتىق چۆچۈتىۋەتتى. ئۇ بۇلارنى ئەلچىلەرنىڭ ھەربىرىگە تاپشۇرۇپ،

ئىسيان كۆتۈرۈشىنىڭ پايدىسىز ئىكەنلىكىنى، بابىل پادىشاھىنىڭ بويۇنتۇرۇقىنى قوبۇل قىلىشى كېرەكلىكى توغرىسىدىكى خەۋەرنى يەتكۈزدى.

يەرەمىيا يەنە بابىلغا ئاللىقاچان سۈرگۈن قىلىنغانلارغا خەت يېزىپ ئۇلارغا: سۈرگۈنلۈك مەزگىلى 70 يىل بولىدۇ، لېكىن سىلەر ئىختىيارەن نېبوقادنەسارغا تىنچلىقتا بويسۇنساڭلار بۇ سۈرگۈن بولۇش مەزگىلى خۇدانىڭ بەخت-بەرىكىتىنى كۆرگەن يىللار بولىدۇ، دەپ نەسىھەت قىلدى. بۇنداق خەۋەر «مىللەتپەرۋەر»لەرگە ياقمايتتى؛ بۇ خەۋەر بولسا يەنە يېرۇسالېمدا ھەم بابىلدا تۇرغان بىرنەچچە ئاتالمىش «پەيغەمبەرلەر» جاكارلىغان خەۋەرنىڭ ئەكسى ئىدى. مۇنداق خەۋەر يەتكۈزۈش يەرەمىيا ئۈچۈن خەتەرلىك يول ئىدى؛ ئۇ يەنە «سېنى تاقاقىقا سېلىشىمىز كېرەك» دېگەندەك تەھدىتلەرنى ئاڭلىدى (29-24:29). لېكىن پادىشاھ زەدەكىيا نېبوقادنەسارغا ئىچكەن قەسىمىنى بۇزۇپ بابىللىقلارنى قايتىدىن قوزغاپ، ئۇلارنى «سەۋر-تاقىتىمىز قالمىدى، قىساس ئالمىساق بولمايدۇ» دېگۈزدى؛ شۇ شارائىتتا ئۇلار يېرۇسالېمنىڭ دەرۋازىلىرى ئالدىغا كەلگەن چاغدا يەرەمىيا چوقۇم تېخىمۇ دادىل نۇقتىئىنەزەردە تۇرۇشى كېرەك ئىدى. بابىللىقلارنىڭ كېلىشى، دېدى يەرەمىيا، خۇدادىن چۈشكەن جازا؛ خۇدانىڭ جازاسىنى ئۇلارغا تەسلىم بولۇش يولى بىلەن قوبۇل قىلىش كېرەك، دېدى. ئۇ ھەتتا نېبوقادنەسارنىڭ خۇدانىڭ تەربىيىلىك جازاسىنى ئۆز ئاسىي خەلقى ئۈستىگە بەجا كەلتۈرۈشى بىلەن ئۇنى «خۇدانىڭ قۇلى» (9:25، 6:27) دەپ ئاتىغان. بۇنداق سۆزلەرنى «مىللىي خائىنلىق» دەپ شىكايەت قىلىش ئاسانغا چۈشىدۇ. يەرەمىيا زىندانغا قاماپ قويۇلدى (بۇ ۋاقىتتا شەھەردە قەھەتچىلىك بولغان بولۇپ، زىنداندىكىلەرگە قانچىلىك ئوزۇق تەمىنلىنىدىغانلىقىنى ئوقۇرمەنلەر تەسەۋۋۇر قىلالايدۇ). يەرەمىيا بۇ يەردىن ھەربىي زىندانغا ئۆتكۈزۈپ بېرىلىپ، ئاخىردا «پاتقاقلىق ئازگال»غا تاشلىۋېتىلدى. ئۇ چوڭقۇر پاتقاقتا پېتىپ سوغۇقتىن ۋە ئاچلىقتىن ئۆلۈشكە ئاز قالدى. ھەقىقىي مىللىيپەرۋەر دەل يەرەمىيا ئىدى. ئۇنىڭ سۆزلىرى ئىنسانلارنىڭ ئويلاپ چىققان خام خىياللىرىغا ئەمەس، بەلكى خۇدانىڭ ئايان قىلغان ۋەھيىلىرىگە ئاساسلانغان، سالماق، ئېغىر-بېسىقلىقتىن چىققانىدى.
بەزىلەر: «ئاخىرقى دەقىقىدە كەلگەن قۇتقۇزۇش» توغرۇلۇق چۈشەيدىغان بولسىمۇ (ۋە خۇدا ھەقىقەتەن بەزى ۋاقىتلاردا «ئاخىرقى دەقىقىدە» قۇتقۇزىدۇ) لېكىن شۇ چاغدا خۇدانىڭ سۆزى «قۇتقۇزۇش» توغرۇلۇق ئەمەس، بەلكى پەقەت

ئادەمنى كىچىك پېئىللىق قىلىش توغرۇلۇق ئىدى. ئۇنىڭ يولى بولسا «كالدىيلەرگە (بابىللىقلارغا) تەسلىم بولۇڭلار» دېگەنلىكتىن ئىبارەت ئىدى. لېكىن زەدەكىيا پادىشاھ «يۇمىلاق تاۋۇز»نىڭ دەل ئەينى ئىدى ـ بىر قارارغا كېلەلمەيتتى، ھەردائىم پالانچى تەرەپ ياكى پۇكۇنچى تەرەپتىكىلەرنىڭ ئويلىغانلىرىدىن قورقۇپ يۈرەتتى. ئۇ دائىم، ھەتتا يەرەمىيا زىنداندا ياتقان ۋاقىتتا ئۇنىڭدىن مەسلىھەت سورايتتى، لېكىن ئالغان مەسلىھەتنى تېزلا ئۇنتۇپ كەتتى. ئاخىر بېرىپ ئۇنىڭ ئىككىلىنىشلىرى ئۆزىگە دەھشەتلىك جازانى ئېلىپ كەلدى (39- ھەم 52-بابنى كۆرۈڭ).

يەرەمىيا مەبلەغ سېلىپ، ئانا يۇرتى ئاناتوتتىكى بىر ئېتىزنى سېتىۋېلىپ خۇدا ئايان قىلغان كېلەچەككە بولغان ئىشەنچىنى كۆرسەتتى (32:6-14، 24-25). يېرۇسالېم ئىشغال قىلىنغاندىن كېيىن، بابىللىق قاراۋۇل بېگى ئۇنىڭغا ئۆمرىنىڭ قالغان كۈنلىرىدە بابىلدا راھەتلىك شارائىتتا تۇرمۇش ئۆتكۈزۈشكە پۇرسەت بەرگەندە، ئۇ بەلكى يەھۇدا زېمىنىدا قېلىپ ئەڭ نامرات كىشىلەر بىلەن بىللە قىيىن شارائىتلاردا تۇرۇشنى تاللىشى بىلەن خەلققە بولغان ھەقىقىي مۇھەببىتىنى كۆرسەتتى. «مىللىپەرۋەر» پادىشاھ ۋە ھۆكۈمران-سەردارلىرى بولسا يۇرتىدىن قانچە يىراق قاچالىسا شۇنچە ياخشى دەپ بەدەر قېچىشقا ئىنتىلدى. پادىشاھنىڭ «ھەرگىز تەسلىم بولمايمىز» دېگەن «مىللىپەرۋەر» سىياسىتىنىڭ ئاقىۋىتى يېرۇسالېمنىڭ: «قايتىدىن ھېچقانداق ئىنسان كۆتۈرمىسۇن» دېيىلگەن مۇتلەق ھالاكىتىدىن ئىبارەت بولدى.

يەرەمىيا بابىللىقلار بېكىتكەن يېڭى ۋالىي گەدالىيانىڭ ھىمايىسى ئاستىدا، زىيانكەشلىكتىن سەل ئارام تاپتى. گەدالىيانىڭ يەرەمىياغا بولغان ئىللىق مۇئامىلىسىدىن ئۇنىڭ ئاقكۆڭۈل ۋە ئادىل كىشى ئىكەنلىكىنى كۆرەلەيمىز. ئەپسۇسكى، ئۆزۈن ئۆتمەي ئۇمۇ بابىلنىڭ بويۇنتۇرۇقىنى ئەسلىدە رەت قىلغان ئىشەنمەسلىكنىڭ زىيىنىغا ئۇچرىغۇچى بولۇپ چىقتى. دالادا يۈرگەن بەزى لەشكەر باشلىقلىرى يەھۇدا زېمىنىدا ئامان-تىنچلىقنىڭ يەنە بولغانلىقىدىن خەۋەر ئاڭلاپ پەلەستىنگە قايتىپ كەلدى. ئۇلار ئارىسىدا ئىشمائىل ئىسىملىك بىر كىشى بار ئىدى. ئۇ شۈبھىسىزكى، ئۆزىنى پادىشاھ قىلىپ «يېڭى پادىشاھلىق»نى قۇرماقچى بولۇپ،

گەدالىيانى ئۆلتۈرۈۋەتتى. يەھۇدادىكى باشقا «لەشكەر باشلىقلىرى» بولسا ئۇنىڭ پىلانىنى توسىدى. ئۇ قېچىپ كەتتى.

بۇ ئىشلار لەشكەر باشلىقلىرىنى ئېغىر تەڭلىكتە قالدۇردى. بابىللىقلار بېكىتكەن ۋالىي ۋە ئۇنىڭغا ياردەمچى ھەمراھ بولسۇن دەپ قالدۇرۇلغان بەزى بابىللىق مەنسەپدارلار ۋە لەشكەرلەر ئۆلتۈرۈۋېتىلگەنىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ قارىشىچە، بۇ ۋەقەلەر نېبوقادنەسارنىڭ كۆزىگە يەنە بىر ئىسيان بولۇپ كۆرۈنۈشى مۇمكىن ئىدى. ئۇلار بابىللىقلار تېزلا قايتىپ كېلىپ قىساس ئالىدۇ، دەپ ئويلىدى. يەھۇدادا قالغان ھەربىي كۈچلەر ئىنتايىن ئاز ئىدى. شۇڭا ئۇلار مىسىرغا قېچىش قارارىغا كەلدى. ھالبۇكى، «خۇدانىڭ باشقا ئورۇنلاشتۇرۇشى بارمىدۇ، ئۇنىڭدىن سوراپلى» دەپ ئۇلار يەرەمىيادىن، خۇدادىن بېشارەت سوراشنى تەلەپ قىلدى. يەرەمىيا سەۋرلىك بىلەن خۇدادىن سۆز كۈتتى. ئون كۈندىن كېيىن ۋەھىي ئۇنىڭغا كېلىپ: «يەھۇدا زېمىنىدا تۇرۇۋېرىڭلار، بابىل پادىشاھىغا بويسۇنۇڭلار، ۋە مەن ئۇنى سۆزلىرىڭلارغا ئىشەندۈرىمەن» دېيىلدى. بۇ تولىمۇ كۈتۈلمىگەن جاۋاب ئىدى، ئۇلارنىڭ ئۇنى ئاڭلىغۇسى يوق ئىدى.

ئۇلار ئاخىرىدا يەرەمىيانىڭ ياردەمچىسى بارۇقنى «سەن يەرەمىيانى بىزگە قارشىلىششقا كۈشكۈرتتۇڭ» دەپ ھەرخىل باھانە بىلەن، خۇدانىڭ سۆزىنى يەنە بىر قېتىم نەزىرىگە ئالمىدى. ئۇلارنىڭ بۇنداق شىكايىتىنىڭ تولىمۇ كۈلكىلىكلىكى ھەممىگە ئايان بولسا كېرەك، چۈنكى بارۇق ھەم يەرەمىيا ئۇلار بىلەن بىللە يەھۇدا زېمىنىدا تۇرۇۋەرسە ۋە بابىل پادىشاھى بۇ زېمىنغا قايتىپ كەلسە، ئۇلار بىلەن ئوخشاشلا خەتەردە قالاتتى. ئۇلار مىسىرغا كىردى، يەرەمىيا ھەم بارۇقنى ئۇلار بىلەن بېرىشقا مەجبۇر قىلدى. ۋاقىت تەرتىپى بويىچە كىتابنىڭ ئاخىرىدا، يەرەمىيانىڭ ئۆزىنى مىسىرغا مەجبۇرىي ئېلىپ بارغانلارغا قارشى چىقىپ، ئۇلارنىڭ قايتىدىن باشلىغان بۇتپەرەسلىكىنى ئەيىبلىگەنلىكىنى كۆرىمىز. يەرەمىيا: ــ سىلەر «يەھۇدا زېمىنىدا قىلىۋەرسەك چوقۇم نېبوقادنەسارنىڭ قولى بىلەن ئۆلىمىز» دېگەنىدىڭلار، شۇڭا سىلەر مىسىردىمۇ نېبوقادنەسارنىڭ قولى بىلەن بىربىر تۈگىشىسىلەر، دەپ ئاگاھلاندۇردى. ئۇلار تەتۈرلۈك قىلىپ ئۇنىڭ ئەيىبىگە رەددىيە بەرمەكچى بولۇپ، «بىشىمىزغا چۈشكەن كۈلپەتنىڭ سەۋەبى، ئاتا-بوۋىلىرىمىزنىڭ ۋە بىزنىڭ بۇتلارغا چوقۇنۇشىمىز ئەمەس، بەلكى سېنىڭ پەرۋەردىگارىڭغا ئىبادەت قىلىش يولۇڭ بولدى»

دەيدۇ. يەرەمىيانىڭ بېشارەتلىرى يېزىلغان خاتىرىسى يەرەمىيانىڭ «ھەقىقەتنى ئىسپاتلايلى؛ كۆرىمىزكى، كىمنىڭ سۆزى ئىناۋەتلىك بولىدۇ، ئۇلارنىڭمۇ ياكى مېنىڭمۇ؟» دېگەن سۆزلىرى بىلەن ئاخىرلىشىدۇ (28:44). يەرەمىيانىڭ بېشارەتلىرى بارلىق ئىنسانلارغا ئۆزلىرىنىڭ ئىسپاتىنى ئېلىپ كېلىدۇ.

يەرەمىيانىڭ ياردەمچىسى بارۇق كىتابنىڭ ئاخىرىدا يەرەمىيادا قانداق ئىشلارنىڭ يۈز بەرگەنلىكىنى بىزگە كۆرسەتمىگەنلىكى سەل سىرلىق ئىشتۇر. لېكىن يەرەمىيا ئۆزى شۇنداق خالىغان بولۇشى مۇمكىن. ئۇنىڭدىن سەۋەبىنى سورىغان بولساق شۈبھىسىزكى، ئۇ بىزگە: «مۆھىمى پەيغەمبەر ئەمەس، بەلكى خۇدانىڭ پەيغەمبەر ئارقىلىق كەلگەن سۆزىدۇر» دېگەن بولاتتى.

يەنە قوشۇپ ئېيتىشىمىز كېرەككى، كىتابتا خاتىرىلەنگەن كۆپ بېشارەتلەر ۋاقىت تەرتىپى بويىچە رەتلەنگەن ئەمەس. ئۇلار بەلكى تېما بويىچە رەتلەپ قويۇلغان. تۆۋەندە كىتاب مەزمۇنى جەدۋىلىدە بېشارەتلەرنىڭ بېرىلگەن ۋاقىتلىرى توغرۇلۇق بىلگىنىمىزنى كۆرسىتىمىز.

تەرجىمىمىزدە بىز ئىبرانىي تىلشۇناسلىرىنىڭ تەتقىقاتلىرىدىن، بولۇپمۇ ئەنگلىيەلىك ئالىم «دېرېك كىدنېر»نىڭ «يەرەمىيا» دېگەن ئەسىرىدىن كۆپ پايدىلاندۇق

مەزمۇنى
باب، بېشارەت-ۋەقەلەر، ۋە ۋاقتى

بىرىنچى قىسىم - بىرىنچى ئورام يازما (يەرەمىيا 1:36-2)

باب	بېشارەت-ۋەقە	ۋاقىت (بىلگەنلىرىمىز) (مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى يىللار)
1	يەرەمىيانىڭ چاقىرىلىشى	626
2-6	يەھۇداغا توۋا قىلىشى كېرەك	626-»-«
7-9	ئىبادەتخانىدا بېشارەت جاكارلاش	609 ياكى كېيىن
10	«ئاسماندىكى ئالامەتلەر» («بېشارەتلەر») مۇھىم ئەمەس	
11	پۈتكۈل زېمىندا ئەھدىنى جاكارلاش	
12	يەرەمىيانىڭ داد-پەريادلىرى	622/621؟؟
13	كاناپ ئىچ تامبال	622/621؟؟
14	قەھەتچىلىك	
15	يېرۇسالېمنىڭ ئاقىۋىتى – يەرەمىيانىڭ يەنە داد كۆتۈرۈشى	
16	يەرەمىيا تويى قىلماسلىقى كېرەك	
17	گۇناھ ئىنسانىنىڭ ئاساسىي مەسىلىسى – شابات كۈنى توغرۇلۇق	
18	ساپالچىدىن ئالغان ساۋاقلار	609-دىن كېيىن
19	ساپال كوزىدىن ئالغان ساۋاقلار	609-دىن كېيىن
20	يەرەمىيانىڭ ئۇرۇلۇشى پاشخۇرغا بولغان بېشارەت	609-دىن كېيىن

ئىككىنچى قىسىم - (كۆپىنچىسى) كېيىنكى بېشارەتلەر

باب	بېشارەت-ۋەقە	ۋاقىت (بىلگەنلىرىمىز)
21	يېرۇسالېمنىڭ ئاخىرقى قورشۇۋېلىنىشى	588
22	تۆت پادىشاھ توغرۇلۇق بېشارەتلەر	598
23	ساختا پادىچىلار، «ھەققانىي شاخ»	....
24	ياخشى ۋە ناچار ئەنجۈرلەر	597 ياكى كېيىن
25	70 يىللىق سۈرگۈنلۈك	605
26	شىلوھ توغرۇلۇق بېشارەت	609 ياكى كېيىن
27-28	بابىلنىڭ بويۇنتۇرۇقىنى قوبۇل قىلىشى كېرەك	594
29	سۈرگۈن بولغانلارغا يازغان خەت	597دىن كېيىن
30-31	«ئۈمىد كىتابى»	....
32-33	يەرەمىيانىڭ ئېتىزنى سېتىۋېلىشى	587/588
34	كالدىيلەرنىڭ ۋاقىتلىق كېتىپ تۇرۇشى قۇللارنىڭ ئازاد قىلىنىشى	588
35	رەكابىيلاردىن ئالغان ساۋاق	601دىن كېيىن
36	ئورام يازما ۋە ئۇنىڭ كۆيدۈرۈلۈشى	604-605
37	يەرەمىيانىڭ قولغا ئېلىنىپ قاماپ قويۇلۇشى	588
38	پاتقاقلىق ئازگال	587/588
39	شەھەرنىڭ ئۆرۈۋېتىلىشى	587
40	يەرەمىيانىڭ گەدالىيانىڭ يېنىدا تۇرۇشى	587
41	گەدالىيانىڭ ئۆلتۈرۈلۈشى	587
42-43	مىسىرغا قېچىش	587دىن كېيىن
44	قاچقانلارنىڭ بۇتپەرەسلىكنى ئاقلىشى	585
45	بارۇق ئۈچۈن بىر بېشارەت	605

ئۈچىنچى قىسىم – «يات ئەللەر»گە بولغان بېشارەتلەر

باب	بېشارەت ـ ۋەقە	ۋاقىت (بىلگەنلىرىمىز)
46	مىسىر	.....
47	فىلىستىيە	.....
48	موئاب	.....
49	ئاممون، ئېدوم، دەمەشق، كېدار، ئېلام	....
50-51	بابىل	.....

خاتىمە

52	تارىخىي خاتىمە	.....

ۋاقىت جەدۋىلى

يىل	ۋەقە
639/640	يوسىيا پادىشاھ بولىدۇ
628	يوسىيا ئىسلاھاتنى باشلايدۇ
627	يەرەميا خىزمىتىنى باشلايدۇ
626	نابوپولاسسار بابىل ئىمپېرىيەسىنى بەرپا قىلىدۇ
621/622	«قانۇن ـ دەستۇر» كىتابى تېپىلىدۇ
612	ئاسۇرىيەنىڭ پايتەختى نىنەۋە ئۆرۈۋېتىلىدۇ
609	يوسىيا جەڭدە ئۆلىدۇ
	يەھوئاھاز ئۈچ ئاي پادىشاھ بولىدۇ
	پىرەۋن يەھوئاكىمنى پادىشاھ قىلىدۇ
605	نېبوقادنەسار پىرەۋننىڭ ئۇستىدىن كارشىمىشتە غەلىبە قىلىدۇ
	ئۇ دانىيال ۋە باشقا قابىلىيەتلىك كىشىلەرنى بابىلغا ئېلىپ كېتىدۇ

604 يەرەمىيانىڭ يازمىسى يەھوئاكىم ئالدىدا ئوقۇلۇپ كۆيدۈرۈلىدۇ
601 يەھوئاكىم بابىلغا ئىسيان كۆتۈرىدۇ
598 يەھوئاكىم تەختتىن چۈشۈرۈلۈپ دۇنيادىن كېتىدۇ
597 تۇنجى چوڭ سۈرگۈن قىلىنىش. يەھوئاكىن، ھۈنەرۋەنلەر، ئىبادەتخانىدىكى قاچا-قۇچىلار، ئەزاكىيال پەيغەمبەر ئېلىپ كېتىلىدۇ.
593 زەدەكىيا بابىلغا چاقىرىلىدۇ
589 نېبوقادنەسار يەھۇدا زېمىنىغا تاجاۋۇز قىلىپ زەدەكىياغا ھۇجۇم قىلىدۇ «زېمىنىنىڭ ۋەيران قىلىنىشلىرى» باشلىنىدۇ («ئەز.» 2:24)
587 يېرۇسالېمنىڭ غۇلىتىلىشى. ئىككىنچى سۈرگۈن قىلىنىشى
581/582 ئۈچىنچى قېتىملىق بابىلغا سۈرگۈن قىلىنىش
561 يەھوئاكىن زىنداندىن قويۇۋېتىلىدۇ
539 بابىل ئۆرۈۋېتىلىدۇ
536/538 پارسلىق ئىمپېراتور قورەش بابىلدا سۈرگۈن بولغانلارنى بابىلدىن ئازاد قىلىدۇ
520 مۇكەددەس ئىبادەتخانىنىڭ ئۇلى سېلىنىدۇ

«يەرەمىيا»

(يەرەمىيا پەيغەمبەرنىڭ كىتابى)

خۇدانىڭ يەرەمىيانى چاقىرىشى

1 1 بىنيامىن قەبىلىسى زېمىنىدىكى ئاناتوت يېزىسىدا تۇرۇۋاتقان
كاھىنلاردىن بولغان ھىلقىيانىڭ ئوغلى يەرەمىيانىڭ سۆزلىرى تۆۋەندە
خاتىرىلىنىدۇ: —
2 يەھۇدا پادىشاھى، ئامونىنىڭ ئوغلى يوسىيانىڭ كۈنلىرىدە، يەنى ئۇ تەختكە
ئولتۇرغان ئون ئۈچىنچى يىلىدا يەرەمىياغا پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى كەلدى؛ 3
يەھۇدا پادىشاھى يوسىيانىڭ ئوغلى يەھوئاكىمنىڭ كۈنلىرىدە ھەمدە يەھۇدا
پادىشاھى يوسىيانىڭ ئوغلى زەدەكىيانىڭ ئون بىرىنچى يىلىنىڭ ئاخىرىغىچە،
يەنى شۇ يىلىنىڭ بەشىنچى ئېيىدا يېرۇسالېمدىكىلەر سۈرگۈن قىلىنغۇچە
ئۇنىڭغا پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى يەنە كېلىپ تۇردى.
4 پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى ماڭا كېلىپ:
5 — ئانائىڭنىڭ قورسىقىدا سېنى ئاپىرىدە قىلىشتىن ئىلگىرىلا مەن سېنى
بىلەتتىم؛ سەن بالىياتقۇدىن چىقىشتىن بۇرۇن سېنى ئۆزۈمگە ئاتاپ، ئەللەرگە
پەيغەمبەر بولۇشقا تىكلىدىم، — دېيىلدى.
6 مەن بولسام: — ئاپلا، پەرۋەردىگار! مەن گەپ قىلىشنى بىلمەيمەن؛
چۈنكى مەن گۆدەك بالىدۇرمەن، دېدىم.[1]
7 لېكىن پەرۋەردىگار ماڭا: — ئۆزۈڭنى گۆدەك بالا، دېمە؛ چۈنكى مەن
سېنى كىمگە ئەۋەتسەم، سەن شۇلارغا بارىسەن؛ ۋە مەن سېنى نېمە دە دەپ
بۇيرۇسام، سەن شۇنى دەيسەن. 8 ئۇلاردىن قورقما؛ چۈنكى سېنى قۇتقۇزۇش

---

[1] ئىبرانيي تىلىدا: «بالا» دېگەن بۇ سۆز 5-16 ياشتىكى بالىنى كۆرسىتىدۇ. كىتابنىڭ باشقا مەلۇماتلىرىغا قارىغاندا بىزنىڭچە خۇدانىڭ سۆزى يەرەمىياغا كەلگەندە ئۇ بەلكىم تەخمىنەن ئون ئالتە ياشقا كىرگەنىدى.

ئۇچۇن مەن سەن بىلەن بىللىدۇرمەن، ــ دېدى.
9 ۋە پەرۋەردىگار قولىنى سوزۇپ ئاغزىمغا تەگكۈزدى؛ پەرۋەردىگار ماڭا: مانا، ئۆز سۆزلىرىمنى ئاغزىڭغا قويدۇم؛ 10 قارا، مۇشۇ كۈنى مەن سېنى يۇلۇش، سۆكۈش، ھالاك قىلىش ۋە ئۆرۈش، قۇرۇش ۋە تىرىپ ئۆستۈرۈش ئۈچۈن ئەللەر ۋە پادىشاھلىقلار ئۈستىگە تىكلىدىم، ــ دېدى.

ئىككى ئالامەت كۆرۈنۈش

11 ۋە پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى ماڭا كېلىپ: «يەرەمىيا، نېمىنى كۆرۈۋاتىسەن؟» ــ دېيىلدى.

مەن: «بادام دەرىخىنىڭ شېخىنى كۆرۈۋاتىمەن» ــ دېدىم.

12 پەرۋەردىگار ماڭا: «كۆرگىنىڭ ياخشى بولدى؛ چۈنكى مەن سۆزۈمنىڭ ئەمەلىيلىشىشى ئۈچۈن سۆزۈمنى كۆزىتىپ تۇرىمەن[2]» ــ دېدى.

13 ۋە پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى ماڭا ئىككىنچى قېتىم كېلىپ: «نېمىنى كۆرۈۋاتىسەن؟» ــ دېيىلدى.

مەن: «پورۇق-پورۇق قايناۋاتقان، ئاغزى شىمال تەرىپىدىن قىيسايغان بىر قازاننى كۆردۈم» ــ دېدىم.

14 پەرۋەردىگار ماڭا: ــ كۈلپەت شىمال تەرەپتىن كېلىپ بۇ زېمىندا تۇرۇۋاتقانلارنىڭ ھەممىسى ئۈستىگە بۆسۈپ كېلىدۇ ــ دېدى.

15 ــ چۈنكى مانا، مەن شىمالىي پادىشاھلىقلارنىڭ بارلىق جەمەتلىرىنى چاقىرىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار؛ ــ ئۇلار كېلىدۇ، پادىشاھلار ھەربىرى ئۆز تەختىنى يېرۇسالېم قوۋۇقلىرى ئالدىغا سېلىپ[3]، ھەممە سېپىللارغا ۋە يەھۇدانىڭ بارلىق شەھەرلىرىگە ھۇجۇمغا تەييارلىنىدۇ؛ 16 شۇنىڭ بىلەن مەن يەھۇدادىكىلەرنىڭ بارلىق رەزىللىكلىرى ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ئۈستىدىن ھۆكۈملەرنى جاكارلايمەن؛ چۈنكى ئۇلار مەندىن ۋاز كېچىپ، باشقا ئىلاھلارغا خۇشبۇي يېقىپ، ئۆز قوللىرى ياسىغانلىرىغا چوقۇندى.

---

2 بادام دەرىخى باھاردا بىرىنچى بولۇپ چېچەكلەپ، باھارنىڭ كەلگەنلىكىنى جاكارلىغۇچى بولغاچقا ئىبرانىي تىلىدا «كۆزەتچى» دەپ ئاتىلىدۇ.

3 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «پادىشاھلار ھەربىرى ئۆز تەختىنى يېرۇسالېم قوۋۇقلىرىغا سېلىپ...»

17 سەن ئەمدى بېلىڭنى باغلاپ ئورنۇڭدىن تۇرۇپ، ساڭا بۇيرۇغانلىرىمنىڭ
ھەممىسىنى ئۇلارغا ئېيت؛ ئۇلار ئالدىدا ھودۇقۇپ كەتمىگىن؛ بولمىسا مەن
سېنى ئۇلار ئالدىدا ھودۇقتۇرىمەن. 18 قارا، مەن بۈگۈن سېنى يەھۇدانىڭ
پادىشاھلىرىغا، ئەمىرلىرىگە، كاھىنلىرىغا ھەم پۈتكۈل زېمىن خەلقىگە قارشى
تۇرغۇچى مۇستەھكەم شەھەر، تۆمۈر تۈۋرۈك ۋە مىس سېپىللاردەك تىكلىدىم[4].
19 ئۇلار ساڭا قارشى جەڭ قىلىدۇ، لېكىن سېنىڭ ئۈستۈڭدىن غەلىبە قىلالمايدۇ —
چۈنكى مەن سېنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن سەن بىلەن بىللىدۇرمەن، — دەيدۇ پەرۋەردىگار.

ئىسرائىلنىڭ پەرۋەردىگارغا بولغان دەسلەپكى مۇھەببىتى

2
1 ئەمدى پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى ماڭا كېلىپ مۇنداق دېيىلدى: —
2 بېرىپ يېرۇسالېمدىكىلەرنىڭ قۇلاقلىرىغا مۇنداق جار
سالغىن: — «پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: — مەن سېنىڭ ياش ۋاقتىڭدىكى
ۋاپادارلىقىڭنى، يەنى قىزنىڭ ئاشىقىغا بولغان مۇھەببىتىدەك سېنىڭ
چۆل-باياۋاندا، يەنى تېرىلمىغان يەرلەردە ماڭا ئەگىشىپ يۈرگەنلىرىڭنى
سېنىڭ ئۈچۈن ئەسلەيمەن. 3 شۇ چاغدا ئىسرائىل خەلقى پەرۋەردىگارغا
پاك، ئالاھىدە ئاتالغان، ئۇلار ئۇنىڭ ئۆز ھوسۇلىنىڭ تۇنجى مېۋىسى دەپ
قارالغانىدى[5]؛ ئۇلارنى يەۋالماقچى بولغانلارنىڭ ھەممىسى گۇناھكار دەپ

---

4 «مەن سېنى... مۇستەھكەم شەھەر، تۆمۈر تۈۋرۈك ۋە مىس سېپىللاردەك تىكلىدىم». ئوقۇرمەنلەر شۇنىڭغا دىققەت قىلىدۇكى، خۇدانىڭ بۇ سۆزلىرى «ئۆتكەن زاماندا» ئېيتىلغان. بىر قاراشقا، يەرەمىيا پەقەت گۈدەك بىر ياش يىگىتتەك كۆرۈنسىمۇ، لېكىن ئىمان-ئىشەنچكە نىسبەتەن خۇدانىڭ سۆزى ئالىدىقاچان ئىشەنگۈچىلەرگە پاكىت بولغان. ئىمان-ئىشەنچتىكى ئادەم ئىشلارغا خۇدانىڭ كۆزقارىشى بىلەن قارايدۇ.

5 «پەرۋەردىگارغا پاك، ئالاھىدە ئاتالغان» دېگەن سۆز ئىبرانىي تىلىدىكى «پەرۋەردىگارغا «قودەش»» («پەرۋەردىگارغا مۇقەددەسلىك») دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. ئوقۇرمەنلەرگە بەلكىم ئايانكى، «مۇقەددەس»نىڭ ئەسلى مەنىسى دەل «خۇداغا ئالاھىدە ئاتالغان، پاك» دېگەنلىكتۇر.

مۇسا پەيغەمبەرگە چۈشۈرۈلگەن قانۇن بويىچە «ھوسۇلنىڭ تۇنجى مېۋىسى»نى بولسا خۇداغا ئاتاپ، خۇدانىڭ ۋەكىلى بولغان كاھىنلارغا بېغىشلاش كېرەك ئىدى. خۇدا مۇشۇ يەردە: «ئىسرائىل ئالاھىدە مېنىڭكى ئىدى» دەيدۇ. يەنە بىر تەرەپتىن ئېيتقاندا ئىسرائىل خۇدانىڭ «ھوسۇلنىڭ تۇنجى مېۋىسى» بولسا، ئەمدى ئۇلاردىن كېيىن خۇدانىڭ يولىدا ماڭىدىغان باشقا ئەللەردىن بولغانلارمۇ

ھېسابلانغانىدى ھەم ئۇلارنىڭ باشلىرىغا بالايىئاپەت چۈشكەنىدى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.

ئاتا-بوۋىلار ئارىسىدا ۋاپاسىزلىقنىڭ پەيدا بولغانلىقى

4 پەرۋەردىگارنىڭ سۆزىنى ئاڭلاڭلار، ئى ياقۇپنىڭ جەمەتى، ئىسرائىل
جەمەتىنىڭ بارلىق ئائىلە-تاۋابىئاتلىرى: ــ
5 پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ ئاتا-بوۋىلىرىڭلار مەندە زادى قانداق
ئادالەتسىزلىكلەرنى بايقاپتۇ، ئۇلار مەندىن شۇنچە يىراقلىشىدۇ؟ ئۇلار نېمىشقا
بىمەنە بۇتلارغا باش ئۇرۇپ، ئۆزلىرى بىمەنە بولۇپ كەتتى؟
6 ئۇلار ھېچقاچان: «بىزنى مىسىر زېمىنىدىن قۇتقۇزۇپ چىقىرىپ،
باياۋاندىن، يەنى چۆل-دەشت ۋە تىك ئازگاللار بىلەن قاپلانغان جايلاردىن،
قۇرغاقچىلىق ۋە ئۆلۈم سايىسى ئوراپ تۇرغان يەرلەردىن، ئادەمزات
ئۆتمەيدىغان ھەمدە ئىنسان تۇرمايدىغان شۇ باياۋاندىن بىزنى ئۆتكۈزگەن
پەرۋەردىگار قېنى؟» دەپ سوراپ قويۇشماپتىغۇ؟ 7 مەن سىلەرنى مېۋىسى ھەم
مولچىلىقىدىن ھۇزۇرلىنىش ئۈچۈن مۇنبەت بىر زېمىنغا ئېلىپ كەلگەنمەن؛
سىلەر كىلىپ زېمىنىمنى بۇلغىدىڭلار، مېنىڭ مىراسىمنى[6] يىرگىنچلىك بىر
نەرسىگە ئايلاندۇرۇپ قويدۇڭلار.
8 كاھىنلار: «پەرۋەردىگار قېنى؟» دەپ ھېچ سوراپ قويمىدى؛
تەۋرات-قانۇن ئىجراچىلىرى[7] مېنى ھېچ تونۇمىدى؛ خەلق

خۇدانىڭ يېنىغا كېلىپ ئۇنىڭغا «ھوسۇل بولۇپ» خۇدانىڭ ئۆز خەلقى بولۇشقا كېلىدۇ.

6 «مېنىڭ مىراسىم» ــ بۇ سۆز ئىككى بىسلىق بولۇپ، مەنىسى: (1) خۇدا «بۇلار ئالاھىدە مېنىڭكى» دېگەن قانائان (پەلەستىن) زېمىنىنى ۋە ئۇنىڭ ئۈستىدىكى يەھۇدىي خەلقىنى كۆرسىتىدۇ؛ (2) «مىراس قىلىپ بەرگىنىمنى» دېگەن مەنىدە بولۇپ، خۇدا ئىسرائىلغا «سىلەرنىڭ مىراسىڭلار بولسۇن» دەپ تاپشۇرغان زېمىنىنى كۆرسىتىدۇ. ئومۇمەن بۇ سۆز شۇ زېمىنىنى ۋە شۇنداقلا، بەلكىم، شۇ زېمىندىكى خەلقىنىمۇ كۆرسىتىدۇ.

7 «تەۋرات-قانۇن ئىجراچىلىرى» بولسا (تەۋراتنى خەلققە ئۆگىتىشكە مەسئۇل بولغان كاھىنلارنى («يەر.» 18:18، «قان.» 10:33) ياكى تەۋراتنى كۆچۈرۈشكە مەسئۇل بولغان لاۋىيلارنى («يەر.» 8:8) كۆرسىتىدۇ.

پادىچىلىرى[8] ماڭا ئاسىيلىق قىلدى؛ پەيغەمبەرلەر بولسا بائالنىڭ نامىدا[9]
بېشارەت بەردى، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ھېچ پايدىسىز بىمەنە نەرسىلەرگە
ئەگىشىپ كەتتى.
9 شۇڭا سىلەر بىلەن دەۋالاشماقچىمەن، بالىلىرىڭلار ھەم بالىلىرىڭلارنىڭ
بالىلىرى بىلەن دەۋالىشىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار؛ 10 ــ سىلەر سىپرۇستىكى
دېڭىز بويلىرىغا ئۆتۈپ بېقىڭلار، كېدارغا تەكشۈرۈشكە ئادەم ئەۋەتىپ
بېقىڭلار[10] ــ مۇشۇنداق بىر ئىش زادى بولۇپ باققانمۇ-يوق دەپ كۆرۈپ
بېقىڭلار ــ 11 قايسى بىر ئەل ئۆز ئىلاھلىرىنى (ئۇلار ھېچ ئىلاھ ئەمەس،
ئەلۋەتتە) ئۆزگەرتكەنمۇ؟ لېكىن مېنىڭ خەلقىم ئۆزلىرىنىڭ شان-شەرىپى
بولغۇچىسىنى بولسا پايدىسىز-بىمەنە بىر نەرسىگە ئالماشتۇرغان.
12 بۇنىڭغا ئەجەبلىنىڭلار، ئى ئاسمانلار؛ ھاڭ-تاڭ بولۇڭلار! ساراسىمىگە
چۈشۈڭلار! چۆچۈڭلار! ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، 13 ــ چۈنكى مېنىڭ خەلقىم ئىككى رەزىل
ئىشنى قىلدى؛ ئۇلار ھاياتلىق سۇ مەنبەسى بولغان مەندىن ۋاز كەچتى؛ ئاندىن ئۆزلىرى
ئۈچۈن سۇ ئازگاللىرىنى، يەنى سۇ تۇرمايدىغان يېرىق سۇ ئازگاللىرىنى يونۇپ چىقتى.

ئىسرائىل خۇداغا ئەمەس،
يات ئىلاھلارغا ۋە يات ئەللەرگە تايىندۇ

14 ئىسرائىل ئەسلى قۇلمىدى؟ ئۇ خوجايىنىنىڭ ئۆيىدە تۇغۇلغان قۇلمىدى؟
نېمىشقا ئەمدى ئۇ ئولجىغا ئايلىنىپ قالدى؟ 15 ياش شىرلار ئۇنى ئولجا
قىلىپ ھۆركىرىدى؛ ئۇلار ئاۋازىنى قويۇۋەتتى[11]؛ ئۇلار ئىسرائىل زېمىنىنى

8 «خەلق پادىچىلىرى» (يەنى «باقارمەنلىرى» ياكى «باققۇچىلار») ــ ئىبرانىي تىلىدا «قويچىلار»، «پادىچىلار»، «چۇپانلار» دېيىلىدۇ. ئادەتتە بۇ سۆز چوپان-قويچىلارنى كۆرسىتىدۇ. مۇشۇ يەردە «خەلق باققۇچىلىرى» ئىسرائىلنىڭ يېتەكچىلىرىنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە.

9 «بائال» دېگەن پەلەستىندىكىلەرنىڭ يىرگىنچلىك بىر بۇتى ئىدى.

10 سىپرۇس ئارىلى (ئىبرانىي تىلىدا «كىتتىم») بولسا پەلەستىننىڭ يىراق غەربىدە؛ كېدار بولسا پەلەستىننىڭ يىراق شەرقىدە ئىدى ــ دېمەك، شەرقتىن غەربكىچە بولغان يەرلەردىمۇ مۇشۇنداق ئىش بولۇپ باقمىغان.

11 شىرلار ئولجىسىنى تۇتقاندىن كېيىن ئاندىن ھۆركىرەيدۇ. مۇشۇ ئايەتتىكى «شىرلار» بەلكىم

ۋەيرانە قىلدى؛ شەھەرلىرى كۆيدۈرۈلدى، ئادەمزاتسىز قالدى. 16 ئۇنىڭ
ئۈستىگە ھەتتا نوف ۋە تاھپانەس شەھىرىدىكىلەرمۇ چوققاڭنى يېرىۋەتتى[12].
17 بۇ ئىشلارنى ئۆزۈڭ كەلتۈرۈپ چىقارغان ئەمەسمۇ؟ ــ چۈنكى ساڭا يول
باشلاۋاتقىنىدا پەرۋەردىگار خۇدايىڭدىن ۋاز كەچكەنىدىڭ.
18 ئەمدى بۈگۈنكى كۈندە يەنە شىھور دەرياسىنىڭ سۈيىنى ئىچىش ئۈچۈن
مىسىرنىڭ يولىنى باسقىنىڭ نېمىسى؟ ئەفرات دەرياسىنىڭ سۈيىنى ئىچىش
ئۈچۈن ئاسۇرىيەنىڭ يولىنى باسقىنىڭ نېمىسى؟[13]
19 ئۆز رەزىللىكىڭ ئۆزۈڭگە ساۋاق ئېلىپ كېلىدۇ، ئۆزۈڭنىڭ يېنىمدىن
چەتنەپ كەتكىنىڭ ئۆزۈڭگە تەنبىھ بولىدۇ؛ ئەمدى سېنىڭ پەرۋەردىگار
خۇدايىڭدىن ۋاز كەچكىنىڭ ۋە مېنىڭ قورقۇنچۇمنىڭ سەندە بولماسلىقىنىڭ
ئىنتايىن رەزىل ھەمدە زەرداپقا تولغان ئىش ئىكەنلىكىنى بىلىپ قوي، ــ
دەيدۇ رەب، ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار.
20 چۈنكى سەن قەدىمدىنلا مەن ساڭا سالغان بويۇنتۇرۇقنى بۇزۇپ، ئۇنىڭ
رىشتىنى ئۈزۈپ تاشلىۋەتكەنسەن؛ سەن: «قۇللۇقۇڭدا بولمايمەن!» دېدىڭ.
چۈنكى بارلىق دۆڭ-ئېگىزلىكتە ۋە بارلىق يېشىل دەرەخ ئاستىدا سەن پاھىشە
ئايالدەك كېرىلىپ ياتقانسەن[14].
21 لېكىن مەن بولسام سېنى ئەسلى ئېسىل سورتلۇق ئۈزۈم تېلىدىن،

ئاسۇرىيە، ئاندىن بابىلنى كۆرسىتىدۇ.

12 نوف ۋە تاھپانەس مىسىردىكى شەھەرلەردۇر. يەھۇدا كۆپ قېتىم مىسىردىن ياردەم سورىغانىدى. مىسىر قوشۇلغان بولسىمۇ، لېكىن ئەكسىچە ئىسرائىلغا ۋاپاسىزلىق قىلىپ كەلگەنىدى. نوف كېيىن «مەمفىس» دەپ ئاتالغان.

باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «... باش چوققاڭنى (رەسۋا قىلىش ئۈچۈن) غىردىۋەتتى».

13 «شىھور (مىسىردىكى بىر دەريا ياكى ۋادى)نىڭ سۇلىرىنى ئىچىش» ھەمدە «ئەفرات (ئاسۇرىيەدىكى دەريا)نىڭ... سۇلىرىنى ئىچىش» ئىسرائىل مىسىردىن ۋە ئاسۇرىيەدىن پاناھ ئىزدىگەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

14 ئىسرائىل مۇشۇ يەرلەردە بۇتپەرەسلىك پائالىيەتلىرىنى ئۆتكۈزگەن. ئۇلارنىڭ مۇنداق بۇتپەرەسلىكى خۇداغا ۋاپاسىزلىق بولۇپ روھىي جەھەتتە پاھىشۋازلىق بولۇپلا قالماي، ئۇلار پەلەستىندىكىلەرنىڭ بۇتپەرەسلىكىنى دوراپ ئۇلارنىڭ بۇتلىرىغا «ئاتالغان»، بۇتخانىدا تۇرغان پاھىشە ئاياللار بىلەن ياتاتتى.

سەرخىل ئۈزۈقتىن تىككەنىدىم؛ سەن ماڭا نىسبەتەن قانداقمۇ يات ۋە ياۋا[15] بىر سىپىسىق ئۈزۈم تېلىغا ئايلىنىپ قالدىڭ؟ 22 چۈنكى سەن شۇلتا بىلەن يۇيۇنساڭمۇ، كۆپ ئاقارتقۇچ سوپۇن ئىشلەتسەڭمۇ سېنىڭ قەبىھلىكىڭ مېنىڭ ئالدىمدا تېخى داغ بولۇپ تۇرىدۇ، ــ دەيدۇ رەب پەرۋەردىگار.

23 سەن قانداقمۇ: «مەن ھېچ بۇلغانغان ئەمەسمەن، مەن «بائاللار»غا ھېچ ئەگەشمىدىم!» دېيەلەيسەن؟ جىلغىدا ماڭغان يولۇڭنى كۆرۈپ باق، قىلمىشلىرىڭنى ئېتىراپ قىل ــ سەن ئۆز يوللىرىدا ئۇيان-بۇيان قاتراپ يۈرىدىغان چاققاق ھېڭگاندۇرسەن![16] 24 سەن چۆل-باياۋانغا ئادەتلەنگەن، ھەۋەسى قوزغالغاندا شامالنى پۇراپ يۈرىدىغان بىر ياۋايى مادا ئېشەكسەن! كۆيلىگەندە كىم ئۇنى توسالىسۇن؟ ئۇنى ئىزدىگەن ھاڭگىلار ئۆزلىرىنى ھېچ ئۇپراتمايدۇ؛ شۇ ۋاقىتلاردا ئۇنى ئىزدەپ تاپماق ئاساندۇر.[17] 25 ئى ئىسرائىل، بىكار يۈگۈرۈپ، پۇتۇڭنى ئاياغسىز، گېلىڭنى ئۇسسۇلۇقسىز قىلىپ قويما![18] لېكىن سەن بۇنىڭغا: «ياق! خام خىيال قىلما![19] چۈنكى مەن بۇ يات ئىلاھلارنى ياخشى كۆرۈپ قالدىم، ئۇلارنىڭ كەينىدىن ماڭىمەن!» ــ دېدىڭ.

26 ئوغرى تۇتۇلۇپ قېلىپ خىجالەتكە قالغاندەك، ئىسرائىل جەمەتىمۇ خىجالەتكە قالىدۇ ــ يەنى ئۆزلىرى ۋە ئۇلارنىڭ پادىشاھلىرى، كاھىنلىرى ۋە پەيغەمبەرلىرى ــ 27 ئۇلار ياغاچ كۆتىكىگە: «ئاتام!» ۋە تاشقا: «سەن مېنى تۇغدۇردۇڭ!» دەيدۇ؛ چۈنكى ئۇلار يۈزىنى ماڭا قاراتماي، ئەكسىچە ماڭا

15 «يات ۋە ياۋا» ئەسلىي ئىبرانىي تىلدا بىر سۆز بىلەنلا ئىپادىلىنىدۇ.

16 «جىلغىدا ماڭغان يولۇڭ...» بەلكىم كۆپ قىسىم يەھۇدادىكىلەر يېرۇسالېمغا يېقىن بولغان «ھىننوم جىلغىسى»دا ئۆز بالىلىرىنى بۇتلارغا ئاتاپ «ئىنسان قۇربانلىقى» قىلغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. ئىسرائىلنى ھېڭگانغا ئوخشىتىشى بەلكىم ئۇنىڭ ھېچقانداق مۇقىم يۆلۈنۈشىنىڭ بولمايدىغانلىقىنى تەكىتلەيدۇ.

17 بۇ ئوخشىتىش شۈبھىسىزكى، ئىسرائىلنىڭ بۇتلارغا بولغان بۇزۇق ھەۋەسلىرىنى، ئۇنى بۇتپەرەسلىكتىن توسۇشنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

18 «پۇتۇڭنى ئاياغسىزلىقتىن... گېلىڭنى ئۇسسۇلۇقسىز قىلىپ قويما!» دېگەن سۆزلەر بەلكىم ئىككى بىسلىق: ــ (1) بۇتلارنىڭ يولىدا يۈگۈرۈپ مېڭىش بەربىر بىكار ئىشتۇر ــ بۇتلار ئادەملەرگە ياردەمدە بولالمايدۇ؛ (2) ئەگەر ئىسرائىل بۇتپەرەسلىكى بىلەن خۇداغا ۋاپاسىزلىقىنى داۋاملاشتۇرسا، ئۇلار ئاخىر بېرىپ ئاياغسىز، چاڭقاپ سۇرگۈن بولغانلار بولىدۇ.

19 ئىبرانىي تىلدا «ياق! ئۈمىد يوق!».

ئارقىسىنى قىلدى؛ لېكىن كۆلپەت بېشىغا چۈشكەندە ئۇلار: «ئورنۇڭدىن تۇرۇپ، بىزنى قۇتقۇزغايسەن!» دەيدۇ. [28] ئەمدى ئۆزۈڭگە ياسىغان ئىلاھلىرىڭ قېنى!؟ كۆلپەت بېشىڭغا چۈشكەندە سېنى قۇتقۇزالايدىغان بولسا، ئۇلار ئورنىدىن تۇرسۇن! ــ چۈنكى شەھەرلىرىڭ قانچە كۆپ بولسا بۇتلىرىڭمۇ شۇنچە كۆپتۇر، ئى يەھۇدا!

[29] نېمىشقا سىلەر مەن بىلەن دەۋاغا چۈشمەكچىسىلەر؟ سىلەر ھەممىڭلار ماڭا ئاسىيلىق قىلغانسىلەر، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.

[30] باللىرىڭنى بىكاردىن بىكار ئۇرۇپ قويدۇم؛ ئۇلار ھېچ تەربىيىنى قوبۇل قىلمىدى. ئۆز قىلىچىڭ يىرتقۇچ شىردەك پەيغەمبەرلىرىڭنى يەۋەتتى.

[31] ئى بۇ دەۋر كىشىلىرى! پەرۋەردىگارنىڭ سۆزىگە كۆڭۈل قويۇڭلار! مەن ئىسرائىلغا چۆل-باياۋان ياكى قاپقاراڭغۇلۇق باسقان زېمىن بولۇپ باقتىممۇ؟ مېنىڭ خەلقىم نېمىشقا: «نەگىلا بارساق ئۆز ئەركىمىز؛ ئەمدى يېنىڭغا يەنە كەلمەيمىز!» ــ دەيدۇ؟

[32] قىز زىبۇ-زىننەتلىرىنى ئۇنتۇيالامدۇ؟ توي قىلىدىغان قىز توي كىيىملىرىنى ئۇنتۇيالامدۇ؟ لېكىن ئۆز خەلقىم سان-ساناقسىز كۈنلىرىدە مېنى ئۇنتۇدى.

[33] سەن ئىشق ئىزدەپ بارىدىغان يوللارغا شۇنچە ماھىر بولۇپ كەتتىڭ! بەرھەق، ھەتتا ئەڭ بۇزۇق ئاياللارغا يوللىرىڭنى كۆرسەتتىڭ. [34] ئۇنىڭ ئۈستىگە تونۇڭنىڭ پەشلىرىدە گۇناھسىز نامراتلارنىڭ قېنى بار! سەن ئۇلارنى تېمىڭنى تېشىپ ئوغرىلىقتا كىرگىنى ئۈچۈن ئۆلتۈردىڭمۇ؟!(20) ئىشلارنىڭ ھەممىسى شۇنداق تۇرسىمۇ، [35] سەن تېخى: «مەندە گۇناھ يوق؛ رەب مەندىن رەنجىۋەرمەيدۇ!» دەيسەن. بىلىپ قوي! مەن ئۈستۈڭدىن ھۆكۈم چىقىرىمەن، چۈنكى سەن: «مەن گۇناھ سادىر قىلمىدىم!» ــ دەۋېرىسەن.

[36] سەن نېمىشقا بۇنچىۋالا ئۇيان-بۇيان قاتراپ ئالا كۆڭۈللۈك قىلىسەن؟(21) سەن ئاسۇرىيە تەرىپىدىن يەرگە قارىتىلغاندەك مىسىر تەرىپىدىنمۇ يەرگە قارىتىلىسەن. [37] بەرھەق، سەن مىسىردىن قوللىرىڭنى بېشىڭغا ئالغان پېتى

---

[20] مۇسا پەيغەمبەرگە چۈشۈرۈلگەن قانۇن بويىچە ئوغرى كەچتە ئۆيگە بۆسۈپ كىرگەن بولسا ئۇ ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈلسە ئۇنى ئەگىسى گۇناھسىز ھېسابلىنىدۇ.

[21] دېمەك، ئىسرائىل ھەردائىم خۇدانى ئەمەس، بەلكى يات ئەللەرنى ئۆز يۆلەنچۈكى قىلماقچى.

چىقىسەن[22]؛ چۈنكى پەرۋەردىگار سەن يۆلەنچۈك قىلغانلارنى چەتكە قاقتى؛
سەن ئۇلاردىن ھېچ پايدا كۆرمەيسەن.

ۋاپاسىزلىق ئۈستىگە ۋاپاسىزلىق

3

1 شۇنداق دېيىلىدۇكى، بىرسى ئايالىنى قويۇۋەتسە، ئايال ئۇنىڭدىن
ئاجرىشىپ ۋە كېيىن ئۇ باشقا ئەرگە ياتلىق بولغان بولسا، بىرىنچى
ئېرى ئۇنىڭ بىلەن قايتا يارىشىۋالسا بولامدۇ؟ بۇنداق ئىش بۇ زېمىننى مۇتلەق
بۇلغىمامدۇ؟[23] لېكىن سەن شۇنچە كۆپ ئاشنىلىرىڭ بىلەن بۇزۇقلۇق قىلىپ
تۇرۇپ يەنە يېنىمغا قايتاي دەۋاتامسەن تېخى؟[24]
2 بېشىڭنى كۆتۈرۈپ يۇقىرىغا قاراپ باق؛ —
سەن زادى نەدە يات ئىلاھلار بىلەن بۇزۇقلۇق ئۆتكۈزمىگەنسەن؟![25]
— سەن چۆل-باياۋاندا كۈتۈپ ئولتۇرغان ئەرەبدەك ئۇلارنى يوللار بويىدا كۈتۈپ
ئولتۇرغانسەن[26]؛ زېمىننى بۇزۇقلۇقلىرىڭ ۋە رەزىللىكىڭ بىلەن بۇلغىغانسەن. 3
شۇنىڭ ئۈچۈن قاتتىق يامغۇرلار تۇتۇپ قېلىنىپ ساڭا بېرىلمىدى ھەمدە «كېيىنكى

---

22 دېمەك، ئەسىر بولغان پېتى.

23 «قانۇن شەرھى» 24:1-4 ئايەتلەرنى كۆرسىتىشى مۇمكىن. ئەگەر پەيغەمبەر مەزكۇر بېشارەتتە بۇ ئىشنى كۆزدە تۇتقان بولسا، ئۇنداقتا بۇ 3-بابنىڭ ئومۇمىي مەنىسىگە قارىغاندا، خۇدا مۇشۇنداق ئىشلارنى (ئاجرىشىش ئاندىن قايتا توي قىلىش) يەھۇدىيلارغا مەنئىي قىلغىنى بىلەن، مۇشۇ يەردە خۇدا «مېنىڭ ئايالىم بولغان ئىسرائىل»نىڭ ئۆز يېنىمغا قايتىپ كېلىدىغان يولى بار، دېگەن ئۇخشايدۇ (14-22-ئايەتلەردە، ئاخىرقى زامانلاردا پەرۋەردىگار مۇشۇنداق چەكسىز رەھىم-شەپقەتنى ئىسرائىل ھەم يەھۇداغا كۆرسىتىدۇ، دېيىلىدۇ).

24 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «لېكىن سەن كۆپ ئاشنىلار بىلەن بۇزۇقلۇق قىلغان بولساڭمۇ، يېنىمغا قايتىپ كەل!». خۇدا تۆۋەندىكى 4- ۋە 12-25-ئايەتلەردە ئۇلارنى قايتىشقا چاقىرىشقا مۇشۇنداق رەھىملىك بىلەن ئۆتۈنىدۇ، بىراق 3-بابنىڭ ئومۇمىي مەنىسىگە قارىغاندا، خۇدانىڭ سۆزلىرىنى مۇشۇ يەردە تەرجىمىمىزدىكىدەك «رېتورىك سوئال» دەپ قارايمىز.

25 «بېشىڭنى كۆتۈرۈپ يۇقىرىغا قاراپ باق» — يەھۇدا ھەردائىم «يۇقىرى جايلار»دا بۇتپەرەسلىك ئۆتكۈزگەنىدى.

26 «ئەرەب» مۇشۇ يەردە بەلكىم يول بويىدا ئولتۇرغان پاھىشە ئايالنى كۆرسىتىدۇ. بەزى ئالىملار بۇ سۆز يولۇچىلارنى بۇلاش ئۈچۈن ماراپ تۇرغان قاراقچىنى كۆرسىتىدۇ، دەيدۇ.

يامغۇرلار» ياغمىدى[27]. لېكىن سەندە تېخى پاھىشە ئايالنىڭ قېلىن يۈزى بار، ئىزا
تارتىشنى ھېچ بىلگۈڭ يوقتۇر. 4 ھەتتا سەن باياتىن ماڭا: «ئى ئاتام، ياشلىقىمدىن
باشلاپ ماڭا يېتەكچى ھەمراھ بولۇپ كەلدىڭ!» ــ دەيسەن، ۋە: ــ
5 «ئۇ ھەردائىم غەزىپىنى ساقلامدۇ؟ ئۇ غەزىپىنى ئاخىرغىچە تۇتامدۇ؟»
ــ دەيسەن. مانا، سەن شۇنداق دېگىنىڭ بىلەن، لېكىن سەن قولۇڭدىن
كېلىشىچە رەزىللىك قىلغانسەن.
6 يوسىيا پادىشاھنىڭ كۈنلىرىدە پەرۋەردىگار ماڭا: «ۋاپاسىز ئىسرائىلنىڭ
نېمە قىلغانلىقىنى كۆردۈڭمۇ؟ ئۇ بارلىق ئېگىز تاغقا چىقىپ ھەم بارلىق يېشىل
دەرەخ ئاستىغا كىرىپ شۇ يەرلەردە پاھىشىدەك بۇزۇقلۇق قىلغان[28]» ــ دېدى.
7 ــ «مەن: ئۇ بۇلارنىڭ ھەممىسىنى قىلغاندىن كېيىن، چوقۇم يېنىمغا
قايتىپ كېلىدۇ، ــ دېدىم؛ لېكىن ئۇ قايتىپ كەلمىدى. ئۇنىڭ ئاسىي
سىڭلىسى، يەنى يەھۇدا بۇنى كۆردى؛ 8 لېكىن ۋاپاسىز ئىسرائىلنىڭ بارلىق
زىنا قىلغانلىرى تۈپەيلىدىن ئۇنىڭغا تالاق خېتىنى بېرىپ ئۇنى قويۇۋەتكىنىمنى
كۆرۈپ[29]، ئاسىي سىڭلىسى يەھۇدا قورقمىدى، بەلكى ئۆزىمۇ بېرىپ
پاھىشىلىك قىلدى. 9 شۇنداق بولدىكى، ئۆز بۇزۇقچىلىقىنى شۇنچە كىچىك
ئىش دەپ قارىغاچقا، ئۇ ھەتتا ياغاچ ۋە تاش بىلەن زىنا قىلىپ زېمىننى
بۇلغىۋەتتى. 10 بۇلارنىڭ ھەممىسىگە قارىماي ئىسرائىلنىڭ ئاسىي سىڭلىسى
يەھۇدا تېخى پۈتۈن كۆڭلى بىلەن ئەمەس، پەقەت ساختىلىق بىلەن يېنىمغا
قايتىپ كەلگەندەك بولۇۋالدى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.
11 پەرۋەردىگار ماڭا مۇنداق دېدى: ــ «ۋاپاسىز ئىسرائىل ئۆزىنى ئاسىي
يەھۇدادىن ھەققانىي كۆرسەتتى. 12 بارغىن، شىمالغا قاراپ بۇ سۆزلەرنى
جاكارلاپ مۇنداق دېگىن[30]: ــ

27 «كېيىنكى يامغۇر» بولسا پەلەستىندە 3- ياكى 4-ئايدا ياغىدۇ، ئەتىيازلىق زىرائەتلەرنى پىشۇرۇش رولىنى ئوينايدۇ. بۇ يامغۇرلار بولمىسا ھېچ ھوسۇل بولمايدۇ.

28 مۇشۇ ئايەتتە «ئىسرائىل» شىمالىي پادىشاھلىق، يەنى «ئون قەبىلە»نى كۆرسىتىدۇ. «بۇزۇقلۇق» ئاساسەن بۇتپەرەسلىكنى كۆرسىتىدۇ؛ 2:20دىكى ئىزاھاتنىمۇ كۆرۈڭ.

29 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە مۇشۇ يەردە «مەن كۆردۈم» دېيىلىدۇ.

30 «شىمالغا قاراپ... مۇنداق دېگىن» ــ بۇ سۆزلەر بەلكىم ئاسۇرىيە تەرىپىدىن 100 يىل ئىلگىرى سۈرگۈن قىلىنغان ئىسرائىل (ئون قەبىلىسى)غا ئېيتىلىدۇ.

«قايتىپ كەل، ئى يولدىن چىققۇچى ئىسرائىل، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار ــ
ۋە مەن ساڭا قاپىقىمنى قايتا تۈرمەيمەن؛ چۈنكى مەن رەھىمدىل، ــ دەيدۇ
پەرۋەردىگار ــ مەن غەزىپىمنى مەڭگۈگە ساقلاپ تۇرمايمەن. 13 پەقەت سېنىڭ
قەبىھلىكىڭنى، ــ پەرۋەردىگار خۇدايىڭغا ئاسىيلىق قىلغانلىقىڭنى، ئۇيان-
بۇيان قاتراپ يۈرۈپ ئۆزۈڭنى ھەربىر يېشىل دەرەخ ئاستىدا يات ئىلاھلارغا
بېغىشلىغانلىقىڭنى، شۇنىڭدەك ئاۋازىمغا ھېچ قۇلاق سالمىغانلىقىڭنى ئىقرار
قىلساڭلا مەندىن رەھىم-شەپقەت كۆرىسەن ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.
14 قايتىپ كېلىڭلار، ئى يولدىن چىققۇچى باللار، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار
ــ چۈنكى مەن سىلەرنى ھەقىقىي سۆيگۈچىدۇرمەن[31]؛ سىلەر شۇنداق
قىلساڭلارلا مەن سىلەردىن تالLIغانلارنى، يەنى ھەرقايسى شەھەردىن
بىردىن، ھەرقايسى جەمەتتىن ئىككىدىن پۈقرانى زىئونغا قايتۇرۇپ كېلىمەن.
15 مەن سىلەرگە كۆڭلۈمدىكىدەك خەلق پادىچىلىرىنى تەقسىم قىلىمەن؛ ئۇلار
سىلەرنى دانالىق-بىلىم، ئەقىل-پاراسەت بىلەن بېقىپ ئوزۇقلاندۇرىدۇ.
16 شۇنداق بولىدۇكى، شۇ كۈنلەردە سىلەر زېمىندا كۆپىيىپ، كۆپ
پەرزەنتلىك بولغىنىڭلاردا، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ سىلەر: «پەرۋەردىگارنىڭ
ئەھدە ساندۇقى!» دەپ يەنە تىلغا ئالمايسىلەر؛ ئۇ ھېچ ئېسىڭلارغا كەلمەيدۇ،
ئۇنى ھېچ ئەسلىمەيسىلەر ۋە ئۇنى ھېچ سېغىنمايسىلەر[32]؛ سىلەر باشقا بىر
ساندۇقمۇ ياسىمايسىلەر[33]. 17 شۇ تاپتا ئۇلار يېرۇسالېمنى «پەرۋەردىگارنىڭ
تەختى» دەپ ئاتايدۇ؛ بارلىق ئەللەر ئۇنىڭغا يىغىلىدۇ، ــ يەنى پەرۋەردىگارنىڭ
نامىغا، يېرۇسالېمغا يىغىلىدۇ؛ ئۇلار قەلبىدىكى رەزىل جاھىللىقىغا قايتىدىن
ھېچ ئەگىشىپ ماڭمايدۇ. 18 شۇ كۈنلەردە يەھۇدا جەمەتى ئىسرائىل جەمەتى
بىلەن بىرلىكتە ماڭىدۇ؛ ئۇلار شىمال زېمىنىدىن بىللە چىقىپ مەن ئاتا-

31 ئىبرانىي تىلىدا «مەن سىلەرگە ئەردۇرمەن».
32 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئۇلار ئۇنى ئىزدەپ تاۋاپ قىلمايدۇ».
33 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئۇلار قايتىدىن شۇنداق قىلمايدۇ». دېمىسەكمۇ «ئەھدە ساندۇقى» ئىبادەتخانا تۈزۈمىنىڭ مەركىزى بولغاچقا، بۇ ئايەت بەلكىم ئىبادەتخانا ۋە ئۇنىڭغا باغلىق تۈزۈمىنىڭ (قۇربانلىقلار، كاھىنلار، نۇرغۇن قائىدە-يوسۇنلار) يېڭى بىر ئەھدە بىلەن ئىناۋەتسىز قىلىنىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. 31:31-34 ۋە ئىزاھاتلارنى كۆرۈڭ.

بوۋىلىرىغا مىراس بولۇشقا تەقدىم قىلغان زېمىنغا كېلىدۇ.
19 مەن: «مەن سېنى بالىلىرىم قاتارىغا قويۇپ[34]، ساڭا گۈزەل زېمىننى، يەنى كۆپلىگەن ئەللەرنىڭ زېمىنلىرى ئارىسىدىكى ئەڭ كۆركەم جايىنى مىراس قىلىپ ئاتا قىلىشنى شۇنچىلىك خالايتتىم!» ــ دېدىم، ۋە: «سەن مېنى «مېنىڭ ئاتام» دەيسەن، ۋە مەندىن يۈز ئۆرۈمەيسەن!» ــ دېدىم.
20 لېكىن بەرھەق، ئاسىيلىق قىلغان ئايال ئۆز جۈرىسىدىن ئايرىلغاندەك، سىلەر ماڭا ئاسىيلىق قىلغانسىلەر، ئى ئىسرائىل جەمەتى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.
21 يۇقىرى جايلاردىن بىر ئاۋاز ئاڭلىنىدۇ! ئۇ بولسا ئىسرائىل جەمەتىدىكىلەرنىڭ يىغا-پەريادلىرى؛ چۈنكى ئۇلار ئۆز يولىنى بۇرمىلىغان، پەرۋەردىگار خۇداسىنى ئۇنتۇغان.
22 ــ قايتىپ كېلىڭلار، ئەي يولدىن چىققۇچى بالىلار؛ مەن سىلەرنىڭ يولدىن چىقىپ كېتىشلىرىڭلارغا شىپا بولىمەن.
ــ «مانا، بىز يېنىڭغا بارىمىز؛ چۈنكى سەن پەرۋەردىگار خۇدايىمىزدۇرسەن» ــ دەڭلار!
23 ــ بەرھەق، ئېگىزلىكلەردە ھەم تاغلاردا ئاڭلىنىلغان بۇتپەرەسلىكنىڭ قىيقاس-سۈرەنلىرى بىھۇدە[35] ئىشتۇر! بەرھەق، ئىسرائىلنىڭ قۇتقۇزۇش-نىجاتى پەرۋەردىگار خۇدايىمىزدىنلادۇر.
24 لېكىن ياشلىقىمىزدىن تارتىپلا، ئاتا-بوۋىلىرىمىزنىڭ ئەجرىنى، يەنى ئۇلارنىڭ كالا-قوي پادىلىرىنى، قىز-ئوغۇللىرىنى ئاشۇ ئۇيات-نومۇس[36] يەپ كەتكەن؛
25 نەتىجىدە بىز ئۇيات-خىجىللىق ئىچىدە ياتتۇق، قالايمىقانچىلىق ۋە ئالاقزادىلىك[37] بىزنى قاپلىۋالدى؛ چۈنكى ياشلىقىمىزدىن تارتىپ بۈگۈنكى كۈنگە قەدەر بىز ۋە ئاتا-بوۋىلىرىمىز ھەممىمىز پەرۋەردىگار خۇدايىمىز ئالدىدا گۇناھ سادىر قىلىپ كەلدۇق، پەرۋەردىگار خۇدايىمىزنىڭ ئاۋازىغا ھېچ قۇلاق سالمىدۇق.

---

34 پەرۋەردىگار مۇشۇ ئايەتتە ئىسرائىلغا ئۆزىگە سادىق بولغان ئايالنىڭ سۈپىتىدە سۆزلەيدۇ.

35 «بۇتپەرەسلىكنىڭ قىيقاس-سۈرەنلىرى» ــ «بۇتپەرەسلىك» ئەينى تېكىستتە يوق، بىراق بىزنىڭچە ئايەت بۇنى كۆرسىتىدۇ. بۇتپەرەسلىكتە بۇتلاردىن «ياردەم سوراش» ئۈچۈن قىيقاس-سۈرەن كۆتۈرۈش كېرەك ئىدى.

36 «ئاشۇ ئۇيات-نومۇس» دېگەن ئىبارە «بائال» دېگەن ئىنتايىن يىرگىنچلىك مەبۇدنى كۆرسىتىدۇ. 11-باب، 13-ئايەتنى كۆرۈڭ.

37 «قالايمىقانچىلىق ۋە ئالاقزادىلىك» دېگەنلەر مۇشۇ يەردە ئىبرانىي تىلدا بىرلا سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

4

1 ـ «بۇ يوللىرىمدىن بۇرۇلاي!» دېسەڭ، ئى ئىسرائىل ـ دەيدۇ
پەرۋەردىگار ـ ئەمدى مېنىڭ يېنىمغا بۇرۇلۇپ قايتىپ كەل! ئەگەر بۇ
يىرگىنچلىكلىرىڭنى كۆزۈمدىن نېرى قىلساڭ، ۋە شۇنداقلا يولدىن يەنە تېنەپ
كەتمىسەڭ،[38] 2 ـ ئەگەر سەن: «پەرۋەردىگارنىڭ هاياتى بىلەن!» دەپ قەسەم
ئىچكىنىڭدە، ئۇ قەسەم ھەقىقەت، ئادالەت ۋە ھەققانىيلىق بىلەن بولسا، ئۇنداقتا
يات ئەللەرمۇ ئۇنىڭ نامىدا ئۆزلىرىگە بەخت تىلىشىدۇ ۋە ئۇنى ئۆزىنىڭ پەخىر-
شۆھرىتى قىلىدۇ.
3 چۈنكى پەرۋەردىگار يەھۇدادىكىلەر ۋە يېرۇسالېمدىكىلەرگە مۇنداق دەيدۇ: ـ
«بوز يېرىڭلارنى چېپىپ ئاغدۇرۇڭلار؛ تىكەنلىك ئارىسىغا ئۇرۇق چاچماڭلار![39]
4 ئۆزلىرىڭلارنى پەرۋەردىگارنىڭ يولىدا سۈننەت قىلىڭلار؛ قەلبىڭلارنى سۈننەت
قىلىڭلار[40]، ئى يەھۇدادىكىلەر ۋە يېرۇسالېمدا تۇرۇۋاتقانلار! ـ بولمىسا، مېنىڭ
قەھرىم پارتلاپ ئوت بولۇپ سىلەرنى كۆيدۈرۈۋېتىدۇ؛ قىلمىشلىرىڭلارنىڭ
رەزىللىكى تۈپەيلىدىن ئۇنى ئۆچۈرەلەيدىغان ھېچكىم چىقمايدۇ.
5 ـ يەھۇدادا مۇشۇلارنى ئېلان قىلىپ، يېرۇسالېمدا: ـ «زېمىن-زېمىندا
كاناي چېلىڭلار!» ـ دەپ جاكارلاڭلار:

---

[38] «مېنىڭ يېنىمغا بۇرۇلۇپ قايتىپ كەل!» دېگەن ئىبارە بەلكىم «سەللىمازا تۈۋا قىل»، «ئىككىلەنمە!»، «ئالا كۆڭۈللۈك بولما!» دېگەن مەنىنى ئىنتايىن تەكىتلەيدۇ. باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «... قىلساڭ، ئەمدى سەن سەرگەردان بولمايسەن».

[39] بۇ سىرلىق ئايەت يەھۇدادىكىلەرنى نادان دېھقانلارغا، ئۇلارنىڭ ھاياتلىرىنى ئاختارما يەرگە ئوخشىتىدۇ. «نېمىشقا ھاياتىمىزدىن ھېچقانداق بەخت، مۇۋەپپەقىيەت يوق؟» دەپ سورىسا، «سىلەر ئۇرۇقلىرىنى تىكەنلەر ئارىسىغا تېرىغان دېھقانلارغا ئوخشاش، ھېچ ھوسۇللۇق بولمايسىلەر» دەپ جاۋاب بېرىلىدۇ، ئەلۋەتتە. دېھقانلار ھوسۇل كۆرۈش ئۈچۈن بوز يەرلىرىنى چېپىپ، تىكەنلەرنى يۇلۇپ تاشلىشى كېرەك بولغىنىغا ئوخشاش، يەھۇدىيلار ئۆزلىرىنى قوزغاپ قاتتىق تۈۋا قىلىشى كېرەك، ئاندىن بەختنىڭ ھوسۇلىنى كۆرىدۇ.

[40] سۆزمۇسۆز تەرجىمىسى: «قەلبىڭلاردىكى خەتنىلىكنى ئېلىپ تاشلاڭلار». دېمىسەكمۇ، ئىسرائىللار ئەتلىرىدە سۈننەت قىلىنغىنى بىلەن ئۇلارنىڭ كۆڭۈللىرى تۈۋىسىز قاتتىق ئىدى؛ شۇڭا پەيغەمبەر: «قەلبىڭلارنى سۈننەت قىلىڭلار» دەپ ئاگاھ بېرىدۇ.

«يىغلىغلار! مۇستەھكەم شەھەرلەرگە قېچىپ كىرەيلى!» ــ دەپ ئىندا
قىلىڭلار![41]

6 زىئوننى كۆرسىتىدىغان بىر تۇغنى تىكلەڭلار؛ دەرھال قېچىڭلار،
كېچىكىپ قالماڭلار! چۈنكى مەن كۇلپەت، يەنى زور بىر ھالاكەتنى شىمالدىن
ئېلىپ كېلىمەن. 7 شىر ئۆز چاتقاللىقىدىن چىقتى، «ئەللەرنى يوقاتقۇچى»
يولغا چىقتى؛ ئۇ ئۆز جايىدىن چىقىپ زېمىنىڭنى ۋەيران قىلىشقا كېلىدۇ؛
شەھەرلىرىڭ ۋەيران قىلىنىپ، ئادەمزاتسىز بولىدۇ. 8 بۇ سەۋەبتىن ئۆزلىرىڭلارغا
بۆز كىيىم ئوراڭلار، داد-پەرياد كۆتۈرۈپ نالە قىلىڭلار! چۈنكى پەرۋەردىگارنىڭ
قاتتىق غەزىپى بىزدىن يانمىدى!
9 شۇ كۈنى شۇنداق بولىدۇكى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ پادىشاھنىڭ يۈرىكى،
ئەمىرلەرنىڭ يۈرىكىمۇ سۇ بولۇپ كېتىدۇ، كاھىنلار ئالاقزادە بولۇپ، پەيغەمبەرلەر
تەئەججۇپلىنىدۇ.

10 ــ ئاندىن مەن: ــ ئاھ، رەب پەرۋەردىگار! بەرھەق سەن بۇ خەلقنى،
جۇملىدىن يېرۇسالېمنى: «سىلەر ئامان-تىنچ بولىسىلەر» دەپ ئالدىدىڭ؛
ئەمەلىيەتتە بولسا قىلىچ جانغا يېتىپ كەلدى[42]، دېدىم.
11 ــ شۇ چاغدا بۇ خەلققە ۋە يېرۇسالېمغا مۇنداق دېيىلىدۇ: «چۆل-باياۋاندىكى
ئېگىزلىكلەردىن چىققان ئىسسىق بىر شامال خەلقىمنىڭ قىزىنىڭ[43] يولىغا
قاراپ چۈشىدۇ؛ لېكىن ئۇ خامان سورۇشقا ياكى دان ئايرىشقا مۇۋاپىق كەلمەيدۇ!
12 ــ بۇنىڭدىن ئەشەددىي بىر شامال مەندىن چىقىدۇ؛ مانا، مەن ھازىر ئۇلارغا

---

41 بۇ سۆزلەر بەلكىم باشقا پەيغەمبەرلەرگە، ياكى «خەلق پادىچىلىرى» بولغان پادىشاھ، ھۆكۈمدارلار ۋە كاھىنلار قاتارلىقلارغا ئېيتىلىدۇ (9-ئايەتنى كۆرۈڭ). دېمەك، ئۇلار ئۆز ئىخلاسسىزلىقى، ئېتائەتسىزلىكى تۈپەيلىدىن خەلققە شۇنداق جار قىلىشقا مەجبۇر قىلىنىدۇ.

42 بۇ ئايەتتىكى: «سىلەر ئامان-تىنچ بولىسىلەر» دېگەن سۆزلەر ساختا پەيغەمبەرلەرنىڭ سۆزىدۇر (14:6، 11:8 قاتارلىقلارنى كۆرۈڭ).

43 «خەلقىمنىڭ قىزى»، «پاك قىزىم بولغان خەلقىم»، ۋە «زىئون قىزى» قاتارلىق ئىبارىلەر خۇدانىڭ ئۆز خەلقىگە ياكى باشقا خەلق (مەسىلەن، «مىسىرنىڭ قىزى»، (11:46))قە بولغان مېھرى-شەپقىتىنى، ئۇلارغا باغلىغان مۇھەببىتىنى كۆرسىتىدىغان مەنىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

جازا ھۆكۈملىرىنى جاكارلايمەن. 13 مانا، ئۇ[44] توپ بۇلۇتلاردەك كېلىدۇ، ئۇنىڭ
جەڭ ھارۋىلىرى قارا قۇيۇندەكتۇر، ئۇنىڭ ئاتلىرى بۈركۈتلەردىن تېزدۇر!
ــ «ھالىمىزغا ۋاي! چۈنكى بىز نابۇت بولدۇق!»
14 ــ «ئى يېرۇسالېم، ئۆز قۇتۇلۇشۇڭ ئۈچۈن قەلبىڭنى رەزىللىكتىن يۇيۇۋەت؛
قاچانغىچە كۆڭلۈڭگە بىھۇدە ئوي-خىياللارنى پۈكۈپ تۇرىسەن؟ 15 چۈنكى دان
دىيارىدىن، ئەفرائىمدىكى ئېگىزلىكلەردىنمۇ ئازاب-كۈلپەتنى ئېلان قىلىدىغان
بىر ئاۋاز ئاڭلىتىلىدۇ: ــ 16 ئۇلار: ئەللەرگە ئېلان قىلىڭلار، يېرۇسالېمغىمۇ
ئاڭلىتىڭلار: ــ مانا، قورشاۋغا ئالغۇچىلار يىراق يۇرتتىن كېلىۋاتىدۇ! ئۇلار
يەھۇدا شەھەرلىرىگە قارشى جەڭ چۇقانلىرىنى كۆتۈرۈشكە تەييار! ــ دەيدۇ.
17 ئېتىزلىقنى مۇداپىئە قىلىۋاتقانلاردەك، ئۇلار يېرۇسالېمنى قورشىۋالىدۇ؛
چۈنكى ئۇ ماڭا ئاسىيلىق قىلغان، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار. 18 سېنىڭ يولۇڭ
ۋە قىلمىشلىرىڭ مۇشۇلارنى ئۆز بېشىڭغا چۈشۈردى؛ بۇ رەزىللىكىڭنىڭ
ئاقىۋىتىدۇر؛ بەرھەق، ئۇ ئازابلىقتۇر، يۈرىكىڭگىمۇ سانجىيدۇ!».
19 ــ مەن: «ئاھ، ئىچ-باغرىم! ئىچ-باغرىم! تولغاقتا چۈشتۇم! ئاھ، كۆڭلۈم
ئازابلاندى! يۈرىكىم دۈپۈلدەۋاتىدۇ، سۈكۈت قىلىپ تۇرالمايمەن؛ چۈنكى مەن
كانايىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلايمەن؛ جەڭ چۇقانلىرى جېنىمغا سانجىدى.
20 ئاپەت ئۈستىگە ئاپەت چۈشتى! پۈتكۈل زېمىن ۋەيران بولدى؛
چېدىرلىرىم دەقىقىدە بەربات قىلىندى، پەردىلىرىم ھايت-ھۇيتنىڭ ئىچىدە
يىرتىپ تاشلاندى![45] 21 قاچانغىچە تۇغقا قاراپ تۇرۇشۇم، جەڭ ئاۋازلىرىنى
ئاڭلىشىم كېرەك؟» ــ دېدىم.

44 «ئۇ» كىمنى كۆرسىتىدىغانلىقى ئېيتىلمايدۇ. بىراق ئالدى-كەينى سۆزلەرگە قارىغاندا، «ئۇ» 7-ئايەتتىكى «ئەللەرنى يوقاتقۇچى» بولغان دۈشمەننى كۆرسىتىدۇ. بەزى ئالىملار بۇ سۆزلەر شىمالدىن كېلىدىغان «سكىتلار»نى كۆرسىتىدۇ، دەپ قارايدۇ. لېكىن سكىتلارنىڭ جەڭ ھارۋىلىرى يوق ھەم ئۇلار شەھەرلەرنى «قورشاۋغا ئالغۇچى»لارمۇ (16-ئايەت) ئەمەس؛ شۇڭا بىز بۇ سۆزلەرنى بابىللىقلارنى ۋە بەلكىم ئاخىرقى زاماندىكى دەججالنىڭ قوشۇنلىرىنى كۆرسىتىدۇ، دەپ قارايمىز.

45 يەرەمىيا پەيغەمبەر خەلقىنىڭ ئازابلىرىنى ئۆزىنىڭكى دەپ ھېس قىلىپ، «خەلقىمنىڭ چېدىرلىرى» ۋە «خەلقىمنىڭ پەردىلىرى» دېمەي، بەلكى «چېدىرلىرىم» ۋە «پەردىلىرىم» توغرۇلۇق سۆزلەيدۇ.

22 ــ «چۈنكى مېنىڭ خەلقىم نادانىدۇر؛ ئۇلار مېنى ھېچ تونۇمىغان؛ ئۇلار ئەقلى يوق بالىلار، ئۇلار ھېچ يورۇتۇلمىغان؛ رەزىللىككە نىسبەتەن ئۇلار دانادۇر، ئەمما ياخشىلىققا نىسبەتەن ئۇلار بىلىمسىزدۇر».

23 ــ «مەن يەر يۈزىگە قارىدىم؛ مانا، ئۇ شەكىلسىز ۋە قۇپ-قۇرۇق بولدى؛ ئاسمانلارغىمۇ قارىدىم، ئۇ نۇرسىز قالدى[46]؛ 24 تاغلارغا قارىدىم، مانا، ئۇلار زىلزىلىگە كەلدى، بارلىق دۆڭلەر ئەشەددىي سىلكىنىپ كەتتى. 25 قاراپ تۇرۇۋەردىم، ۋە مانا، ئىنسان يوق ئىدى، ئاسماندىكى بارلىق ئۇچار-قاناتلارمۇ ئۆزلىرىنى دالدىغا ئالدى. 26 مەن قارىدىم، مانا، باغ-ئېتىزلار چۆل-باياۋانغا ئايلاندى، بارلىق شەھەرلەر پەرۋەردىگار ئالدىدا، يەنى ئۇنىڭ قاتتىق غەزىپى ئالدىدا ۋەيران بولدى. 27 چۈنكى پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ «پۈتكۈل زېمىن ۋەيران بولىدۇ؛ ئەمما مەن ئۇنى پۈتۈنلەي يوقاتمايمەن. 28 بۇنىڭ تۈپەيلىدىن پۈتكۈل يەر يۈزى ماتەم تۇتىدۇ، يۇقىرىدا ئاسمان قارىلىق بىلەن قاپلىنىدۇ؛ چۈنكى مەن شۇنداق سۆز قىلدىم، مەن شۇنداق نىيەتكە كەلگەنمەن؛ مەن ئۇنىڭدىن ئۆكۈنمەيمەن، ئۇنىڭدىن ھېچ يانمايمەن؛ 29 ئاتلىقلار ۋە ئوقيالىقلارنىڭ شاۋقۇن-سۈرەنى بىلەن ھەربىر شەھەردىكىلەر قېچىپ كېتىدۇ؛ ئۇلار چاتقاللىقلارغا كىرىپ مۆكۈۋالىدۇ، تاشلار ئۈستىگە چىقىۋالىدۇ؛ بارلىق شەھەرلەر تاشلىنىپ ئادەمزاتسىز قالىدۇ.

30 ــ سەن، ئى ھالاك بولغۇچى، نېمە قىلماقچىسەن؟ گەرچە سەن پەرەڭ كىيىملەرنى كىيگەن بولساڭمۇ، ئالتۇن زىبۇ-زىننەتلەرنى تاقىغان بولساڭمۇ، كۆز-قاشلىرىڭنى ئوسما بىلەن پەردازلىغان بولساڭمۇ، ئۆزۈڭنى ياسىغىنىڭ بىكاردۇر[47]؛ سېنىڭ ئاشىقلىرىڭ سېنى كەمسىتىدۇ؛ ئۇلار

---

46 دېمىسەكمۇ، بۇ ئايەتتىكى ۋە تۆۋەندىكى ئايەتتىكى ئىشلار يەرەمىيا پەيغەمبەرگە روھتا كۆرسىتىلگەن ئالامەت كۆرۈنۈشتۇر. بۇ كۆرۈنۈش: (1) ئىسرائىل زېمىنى بابىللىقلارنىڭ تاجاۋۇزلۇقى ئاستىدا بولىدىغان ۋەيرانە ھالىتىنى؛ ۋە (2) شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئاخىرقى زامانلاردىكى ھالىتىنى كۆرسىتىدۇ. بۇ ھالەت خۇدا جاھاننى ياراتقىنىدا يەر-زېمىننىڭ ئاۋۋالقى شەكىلسىز، تەرتىپسىز ھالىتىگە ئوخشايدۇ.

47 «ئۆزۈڭنى ياسىغىنىڭ» بەلكىم يەھۇدا يات ئەللەردىن يار-يۆلەك ئىزدىگەندە يالاقچىلىق قىلغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

جىنىڭنى ئىزدەۋاتىدۇ. [31] چۈنكى مەن تولغاقتا چۈشكەن ئايالنىڭكىدەك بىر ئاۋازنى، تۇنجى بالىنى تۇغقاندىكىدەك ئازابىدا بولغان زىئون قىزىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاۋاتىمەن[48]؛ ئۇ قوللىرىنى سوزۇپ: «ھالىمغا ۋاي! بۇ قاتىللار تۈپەيلىدىن ھالىمدىن كەتتىم!» دەپ ھاسىرىماقتا.

يېرۇسالېم جازاغا لايىق

5 [1] پەرۋەردىگار: — يېرۇسالېمنىڭ رەستە-كوچىلىرىدا ئۇيان-بۇيان ئايلىنىپ يۈگۈرۈڭلار، ئوبدان كۆرۈپ بىلىۋېلىڭلار؛ مەيدانلىرىدىن ئىزدەپ كۆرۈڭلار؛ ئادالەت بىلەن ئىش كۆرىدىغان، ۋەدىسىدە تۇرۇشقا ئىنتىلىدىغان بىرلا ئادەمنى تاپساڭلار، شۇندا مەن بۇ شەھەرنى كەچۈرىمەن! [2] گەرچە ئۇلار: «پەرۋەردىگارنىڭ ھاياتى بىلەن!» دەپ قەسەم ئىچكەن بولسىمۇ، ئۇلار يالغاندىن سۆزلەيدۇ، دېدى[49].

(يەرەمىيا سۆز قىلىدۇ)

[3] — ئى پەرۋەردىگار، كۆزۈڭ ئادالەت-بىتەرەپلىكنى ئىزدەپ يۈرىدۇ ئەمەسمۇ؟ سەن ئۇلارنى ئۇردۇڭ، لېكىن ئۇلار ئازابلانمايدۇ؛ سەن ئۇلارنى نابۇت قىلىپ تۈگەشتۈردۇڭ، لېكىن ئۇلار تەربىيە قوبۇل قىلىشنى رەت قىلىپ كەلدى؛ ئۇلار يۈزلىرىنى تاشتىن قاتتىق قىلدى، ئۇلار يولىدىن يېنىشنى رەت قىلدۇ» [4] — مەن: «شۈبھىسىزكى، بۇنداق قىلغانلار پەقەت نامراتلار، ئۇلار نادانلار؛ چۈنكى ئۇلار پەرۋەردىگارنىڭ يولىنى، خۇداسىنىڭ ھۆكۈم-كۆرسەتمىلىرىنى بىلمەيدۇ» — دېدىم. [5] — «مەن مۆتىۋەرلەرنىڭ يېنىغا بېرىپ ئۇلارغا سۆزلەيمەن؛ چۈنكى ئۇلار پەرۋەردىگارنىڭ يولىنى، خۇداسىنىڭ ھۆكۈم-كۆرسەتمىلىرىنى بىلىدۇ». بىراق ئۇلارمۇ بويۇنتۇرۇقنى ئۇزۇل-كېسىل بۇزۇپ، رىشتىلىرىنى ئۈزۈپ تاشلىغان.

---

[48] ئۇقۇرمەنلەرنىڭ ئېسىدە باركى، «زىئون» يېرۇسالېم جايلاشقان تاغ بولۇپ، «زىئون» ياكى «زىئون قىزى» دېگەننىڭ ئۆزى يېرۇسالېم ياكى ئىسرائىلنى بىلدۈرىدۇ.

[49] كېيىن، يەرەمىيا بىرنەچچە شۇنداق ئادىل، سادىق ئادەملەر (مەسىلەن، باruq، ئاھىكام، ئەبەد-مەلەك) بىلەن تونۇشقان. لېكىن پەرۋەردىگار ئۇنىڭغا بۇ سۆزلەرنى قىلغاندا ئۇ مۇشۇنداقلارنى تاپالمىغان.

(پەرۋەردىگار جاۋاب بېرىدۇ)

6 ــ شۇڭا ئورماندىن چىققان بىر شىر ئۇلارنى ئۆلتۈرىدۇ، باياۋاندىن
چىققان بىر بۆرە ئۇلارنى ۋەيران قىلىدۇ؛ يىلپىز شەھەرلەرگە قاراپ پايلايدۇ؛
شەھەرلەردىن چىققان ھەربىرى تىتما-تىتما قىلىنىدۇ؛ چۈنكى ئۇلارنىڭ
ئاسىيلىقلىرى كۆپىيىپ، ۋاپاسىزلىقلىرى ئاۋۇيدۇ[50].
7 مەن زادى نېمىگە ئاساسەن سېنى كەچۈرىمەن؟ سېنىڭ بالىلىرىڭ مەندىن
ۋاز كېچىپ، خۇدا ئەمەسلەرگە قەسەم ئىچمەكتە؛ مەن ھەممە ھاجەتلىرىدىن
چىققان بولساممۇ، لېكىن ئۇلار زىناخورلۇق قىلىپ، پاھىشىلەرنىڭ ئۆيىگە
توپ-توپ بولۇپ مېڭىۋاتىدۇ[51]. 8 ئۇلار سەمرىگەن ئىشقۋاز ئايغىرلار، ئۇلار
ھەربىرى ئۆز يېقىنىنىڭ ئايالىغا ھەۋەس قىلىپ كىشنەۋاتىدۇ.
9 بۇ ئىشلار تۈپەيلىدىن ئۇلارنى جازالىماي قوياмدىم؟ ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار،
ــ مېنىڭ جېنىم مۇشۇنداق بىر ئەلدىن قىساس ئالماي قويامدۇ؟
10 ئۇنىڭ ئۈزۈم چۈنەكلىرىدىن ئۆتۈپ، تاللىرىنى ۋەيران قىلىڭلار؛ لېكىن
ئۇلارنى پۈتۈنلەي نابۇت قىلماڭلار؛ شاخلىرىنى قىرىپ تاشلاڭلار، چۈنكى
ئۇلار پەرۋەردىگارغا تەۋە ئەمەستۇر[52]؛ 11 چۈنكى ئىسرائىل جەمەتى ۋە يەھۇدا
جەمەتى ماڭا مۇتلەق ۋاپاسىزلىق قىلدى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.
12 ئۇلار: «ئۇ ھېچنېمە قىلمايدۇ! بىزگە ھېچ ئاپەت چۈشمەيدۇ؛ نە قىلىچ
نە قەھەتچىلىكنى كۆرمەيمىز!» ــ دەپ پەرۋەردىگاردىن تېنىپ كەتتى.
13 پەيغەمبەرلەر بولسا پەقەت بىر شامالدىن ئىبارەت بولىدۇ، خالاس[53]؛

---

50 بۇ ئايەتتىكى يىرتقۇچ ھايۋانلار كۆچمە مەنىدە بولۇپ دۈشمەنلەرنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە.

51 بۇ ئايەت بەلكىم روھىي جەھەتتىكى ۋاپاسىزلىقنى كۆرسىتىدۇ. خۇدا ئىسرائىلنى «مېنىڭ ئايالىم» دەپ ئاتايدۇ (2:10، 3-بابنى كۆرۈڭ). 8-ئايەت جىسمانىي جەھەتتىكى زىناخورلۇقنىمۇ كۆرسىتىدۇ.

52 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئۇنىڭ سېپىللىرىغا يامىشىپ چىقىپ ۋەيرانچىلىق قىلىڭلار، لېكىن ئۇلارنى پۈتۈنلەي نابۇت قىلىۋەتمەڭلار؛ ئىستىھكاملىرىنى ئېلىپ تاشلاڭلار، چۈنكى ئۇلار پەرۋەردىگارغا تەۋە ئەمەستۇر».

53 ئىبرانىي تىلىدا «روھ» ۋە «شامال» بىر سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. شۈبھىسىزكى، «پەيغەمبەرلەر» ئۆزلىرىنى «بىزگە خۇدانىڭ روھى تولدۇرۇلغان» دەيدۇ، لېكىن خۇدا ئۇلارنى پەقەت «شامالغا تولدۇرۇلغان» دەيدۇ.

پەرۋەردىگارنىڭ سۆز-كالامى ئۇلاردا يوقتۇر؛ ئۇلارنىڭ سۆزلىرى ئۆز بېشىغا يانسۇن!

[14] شۇڭا پەرۋەردىگار، ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان خۇدا ماڭا مۇنداق دەيدۇ: ــ بۇ خەلق مۇشۇ سۆزنى قىلغىنى ئۈچۈن، مانا، مەن ئاغزىڭغا سالغان سۆزلىرىمنى ئوت، بۇ خەلقنى ئوتۇن قىلىمەنكى، ئوت ئۇلارنى كۆيدۈرۈپ تاشلايدۇ.

[15] ــ مانا، مەن يىراقتىن بىر ئەلنى ئېلىپ كېلىمەن، ئى ئىسرائىل جەمەتى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ ئۇ كۈچلۈك بىر ئەل، قەدىمىي بىر ئەل، تىلىنى سەن بىلمەيدىغان ۋە گەپلىرىنى سەن ھېچ چۈشەنمەيدىغان بىر ئەل بولىدۇ؛ [16] ئۇلارنىڭ ئوقدېنى يوغان ئېچىلغان بىر گۆردۇر؛ ئۇلارنىڭ ھەممىسى باتۇر پالۋانلاردۇر. [17] ئۇلار ھوسۇلىڭنى ۋە نېنىڭنى يەپ كېتىدۇ، ئوغۇل-قىزلىرىڭنى يەپ كېتىدۇ، كالا-قوي پادىلىرىڭنى يەپ كېتىدۇ، ئۈزۈم تاللىرىڭنى ۋە ئەنجۈر دەرەخلىرىڭنى يەپ كېتىدۇ؛ ئۇلار سەن تايانغان مۇستەھكەم شەھەرلىرىڭنى قىلىچ بىلەن ۋەيران قىلىدۇ.

[18] ھالبۇكى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ شۇ كۈنلەردىمۇ سىلەرنى پۈتۈنلەي تۈگەشتۈرمەيمەن. [19] شۇ چاغدا خەلقىڭ: «پەرۋەردىگار خۇدايىمىز نېمىشقا مۇشۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى بېشىمىزغا چۈشۈرگەن؟» ــ دەپ سورىسا، ئەمدى سەن يەرەمىيا ئۇلارغا: «سىلەر مەندىن يۈز ئۆرۈپ، ئۆز زېمىنىڭلاردا يات ئىلاھلارنىڭ قۇللۇقىدا بولغىنىڭلاردەك، سىلەر ئۆز ۋەتىنىڭلار بولمىغان بىر زېمىندا يات بولغانلارنىڭ[54] قۇللۇقىدا بولىسىلەر» ــ دېگىن.

[20] ــ ياقۇپنىڭ جەمەتىدە شۇنى جاكارلىغىنكى ۋە يەھۇدا ئارىسىدا شۇنى ئېلان قىلغىنكى، [21] «بۇنى ئاڭلاڭلار، ئى نادان ۋە ئەقلى يوق، كۆزى تۇرۇپ كۆرمەيدىغان، قۇلىقى تۇرۇپ ئاڭلىمايدىغان بىر خەلق: [22] ــ مەندىن قورقمامسىلەر؟ ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ دېڭىز سۈيى ئۈچۈن ساھىلنى مەڭگۈلۈك چەكلىمە قىلىپ، «بۇ يەردىن ئۆتمە» دەپ بېكىتكەن مېنىڭ ئالدىمدا تەۋرەنمەمسىلەر؟ مانا، دولقۇنلىرى ئۆركەشلىگىنى بىلەن ئۇلار ساھىل

---

[54] «يات بولغانلار» بەلكىم ئىككى بىسلىق سۆزلەر بولۇپ، ھەم «يات بۇتلار» ھەم «يات ئادەملەر»نىمۇ كۆرسىتىدۇ.

ئۇستىدىن ھېچ غەلىبە قىلمايدۇ؛ شاۋقۇنلىغىنى بىلەن بۇ چەكتىن ھەرگىز ھالقىپ ئۆتەلمەيدۇ.

[23] لېكىن بۇ خەلقنىڭ جاھىل ۋە ئاسىيلىق كۆڭلى باردۇر؛ ئۇلار يولدىن چىقىپ ئۆز بېشىمچىلىق قىلىپ كەتتى. [24] ئۇلار كۆڭلىدە: «ئۆز ۋاقتىدا يامغۇرلارنى، يەنى ئاۋۋالقى ھەم كېيىنكى يامغۇرلارنى بەرگۈچى[(55)]، بىزگە ھوسۇل پەسلىنى[(56)] بېكىتىپ ئامان-ئېسەن ساقلىغۇچى پەرۋەردىگار خۇدايىمىزدىن ئەيمىنەيلى» دېگەننى ھېچ دېمەيدۇ. [25] سىلەرنىڭ قەبىھلىكلىرىڭلار مۇشۇ ئىشلارنى سىلەرگە نېسىپ قىلمىغان؛ سىلەرنىڭ گۇناھلىرىڭلار سىلەردىن بەرىكەتنى مەھرۇم قىلغان.

[26] چۈنكى خەلقىم ئارىسىدا رەزىللەر باردۇر؛ ئۇلار پىستىرمىدا ياتقان قىلتاقچىلاردەك پايلاپ يۈرىدۇ؛ ئۇلار تۇزاق سېلىپ، ئادەملەرنى تۇتۇۋالىدۇ. [27] تۇتقان قۇشلارغا تولغان قەپەستەك، ئۇلارنىڭ ئۆيلىرى ئالدامچىلىقتىن ئېرىشكەن ماللار بىلەن تولغان؛ ئۇلار شۇ يول بىلەن بۈيۈك ھەم باي بولۇپ كەتتى. [28] ئۇلار سەمرىپ، پارقىراپ كەتتى؛ بەرھەق، ئۇلار رەزىل ئىشلارنى قىلىشقا ماھىر بولۇپ كەتتى؛ ئۇلار ئۆز مەنپەئەتىنى كۆزلەپ خەقلەرنىڭ دەۋاسىنى، يېتىم-يېسىرلەرنىڭ دەۋاسىنى سورىمايدۇ[(57)]؛ نامراتلارنىڭ ھوقۇقىنى قوغدايدىغان ھۆكۈمنى ئۇلار چىقارمايدۇ.

[29] بۇ ئىشلار تۈپەيلىدىن ئۇلارنى جازالىماي قوياممەن[(58)]؟! — دەيدۇ پەرۋەردىگار، — مېنىڭ جېنىم مۇشۇنداق بىر ئەلدىن قىساس ئالماي قويامدۇ؟

[30] زېمىندا ئىنتايىن قورقۇنچلۇق ۋە يىرگىنچلىك بىر ئىش سادىر قىلىنغانكى — [31] پەيغەمبەرلەر يالغان-ساختا بېشارەتلەرنى بەرمەكتە؛ كاھىنلار بولسا ئۆز

---

[55] «ئاۋۋالقى يامغۇر» ئادەتتە 11-ئايدا يېغىپ، تۇپراقنى يۇمشىتىدۇ، يەرنى ھەيدەپ ئۇرۇق سېلىشقا تەييارلىنىدۇ. «كېيىنكى يامغۇر» بولسا پەلەستىندە 3- ياكى 4-ئايدا ياغىدۇ، ئەتىيازلىق زىرائەتلەرنى پىشۇرۇش رولىنى ئوينايدۇ. بۇ يامغۇرلار بولمىسا ھېچ ھوسۇل بولمايدۇ.

[56] ئىبرانيي تىلىدا «ھوسۇل پەسلىدىكى ھەپتىلەرنى ساقلىغۇچى...».

[57] باشقا بىرخىل تەرجىمىسى بولسا: «ئۇلار خەقلەرنىڭ دەۋاسىنى، ھەتتا يېتىم-يېسىرلەرنىڭ دەۋاسىنى سورىغىنى بىلەن ھەرگىز ئۇنى ئادىل سورىمايدۇ».

[58] «جازالىماي قويامدىم» — ئىبرانيي تىلىدا «يوقلىمامدىم؟!».

ھوقۇق دائىرىسىنى كېڭەيتىپ ھۆكۈمرانلىق قىلماقتا[59]؛ مېنىڭ خەلقىممۇ بۇ ئىشلارنى ياقتۇرىدۇ. لېكىن بۇلارنىڭ ئاقىۋىتىدە قانداق قىلىسىلەر؟

يېرۇسالېمنىڭ ھالاك بولۇشى توغرۇلۇق بېشارەت

6

1 جېنىڭلارنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن يېرۇسالېم شەھىرىدىن قېچىڭلار، ئى بىنيامىن جەمەتىدىكىلەر! تەكوئا يېزىسىدا كاناي چېلىڭلار! بەيت-ھاككەرەمدە ئىس سىگنالىنى كۆتۈرۈڭلار! چۈنكى بالايىئاپەت، يەنى دەھشەتلىك ھالاكەت شىمال تەرەپتىن پەيدا بولىدۇ[60].

2 زىئون قىزى، يەنى نازىنىن ساھىبجامالنى، مەن نابۇت قىلىمەن. 3 يېرۇسالېمغا قارشى چىقىۋاتقان پادا باققۇچىلارمۇ ئۆز پادىلىرىنى ئېپكېلىدۇ؛ ئۇلار يېرۇسالېمنى قورشاۋغا ئېلىپ چېدىرلىرىنى تىكىدۇ؛ ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۆزى ئىگىلىگەن جايدا پادا باقىدۇ.[61]

4 ئۇلار[62]: «ئۇنىڭغا قارشى جەڭگە تەييارلىنىڭلار! تۇرۇڭلار، چۈش ۋاقتىدىن پايدىلىنىپ ھۇجۇم قىلايلى!»، «ئاپلا! كۈن پاتاي دەپ قاپتۇ، كەچتىكى سايىلەر ئۇزىراۋاتىدۇ!» ــ دەيدۇ، ئاندىن: 5 «شۇڭا، كېچىچە ھۇجۇم قىلىپ

---

59 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «كاھىنلارمۇ ئۇلارنىڭ ۋاستىسى بىلەن (دېمەك، پەيغەمبەرلەرنىڭ يالغان بېشارەتلىرىدىن پايدىلىنىپ) ھۆكۈمرانلىق قىلماقتا». لېكىن «يەرەمىيا» دېگەن كىتابتا بۇنداق ئىشلار يەنە تىلغا ئېلىنمايدۇ، شۇڭا تەرجىمىمىز بەلكىم توغرىدۇر.

60 4-باب، 6-ئايەتنىمۇ كۆرۈپ سېلىشتۇرۇڭ. شۇ يەردە خەلققە، «يېرۇسالېمغا قېچىپ كىرىڭلار» دېيىلگەن. بىراق ھازىر يېرۇسالېمنىڭ ئۆزى ھالاك بولىدۇ.

61 4-ئايەتكە قارىغاندا بۇ ئايەتتىكى «پادا باققۇچىلىرى» ۋە ئۇلارنىڭ «پادىلىرى» يات ئەللەرنىڭ پادىشاھلىرى ھەم ھۆكۈمدارلىرى ۋە ئۇلارنىڭ قوشۇنلىرىنى كۆرسىتىدۇ. بۇ ھەجۋىي گەپ بولىدۇ؛ چۈنكى يۇقىرىدا (مەسىلەن 2:8دە) يەرەمىيا ئىسرائىلنىڭ باققۇچى بولغان پادىشاھلىرىنى «ئۆز پادىلىرى»نى باقماسلىقى تۈپەيلىدىن ئەيىبلەيدۇ. بىراق مۇشۇ يەردە خۇدانى تونۇمايدىغان «يات ئەل پادىشاھلىرى» ئۆز «پادىلىرى» بولغان خەلقى ئۈچۈن يول كۆرسىتىپ ئۇلارنى باقىدۇ.

62 «ئۇلار» ــ ئەللەرنىڭ «پادا باققۇچى»لىرى.

چىقايلى، ئۇنىڭ مۇستەھكەم ئوردىلىرىنى يوقىتايلى!» ــ دەيدۇ.[63]
6 ــ چۈنكى ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ئۇلارغا
مۇنداق دەيدۇ: ــ دەرەخلەرنى كېسىپ، ئۇلار بىلەن يېرۇسالېم ئەتراپىدا
دۆڭ-پوتەيلەرنى ياساڭلار؛ چۈنكى ئۇ جازالانمىسا بولمايدىغان شەھەردۇر؛
ئۇنىڭدا بارلىق ئىشلار زۇلۇم-زومىگەرلىكتۇر. 7 قۇدۇق ئۆز سۈلىرىنى ئۇرغۇتۇپ
چىقارغاندەك، ئۇمۇ رەزىللىكلىرىنى ئۇرغۇتۇپ چىقارماقتا[64]؛ ئۇنىڭدىن
زۇلمەت-زوراۋانلىق ۋە ھالاكەت سادالىرى ئاڭلانماقتا؛ مېنىڭ كۆز ئالدىمدا
ھەمىشە ئاغرىق-كېسەللەر ھەم يارىلانغانلار پەيدا بولماقتا. 8 ئى يېرۇسالېم،
تەلىم-تەربىيە قوبۇل قىل؛ بولمىسا جېنىم سەندىن ۋاز كېچىدۇ، ــ بولمىسا،
مەن سېنى خارابىلىك، ئادەمزاتسىز بىر زېمىن قىلىۋېتىمەن.
9 ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ماڭا مۇنداق دەيدۇ: ــ
ئۇلار ئۈزۈم تېلىنى پاساڭدىغۇچىلاردەك ئىسرائىلنىڭ قالدىسىنى پاساڭدايدۇ؛
شۇڭا سەن ئۈزۈم ئۈزگۈچىدەك ئۈزۈم تېلىدىكى شاخلار ئۈستىدىن يەنە بىر
قېتىم قولۇڭنى ئۆتكۈزگىن![65]
10 مەن: ــ مەن ھازىر كىمگە سۆز قىلىپ ئاگاھلاندۇراي؟ ئۇلاردىن
ئاڭلىغۇدەك زادى كىم بار؟ مانا، ئۇلارنىڭ قۇلاقلىرى سۈننەت قىلىنمىغان، ئۇلار
ھېچ ئاڭلىيالمايدۇ. مانا، پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى ئۇلارغا ئېغىر كېلىدۇ؛ ئۇلارغا
ھېچ خۇشياقمايدۇ، ــ دېدىم[66].

---

63 4- ھەم 5-ئايەتتىكى بېشارەت شۇنى تەكىتلىمەكچىكى، دۈشمەنلەر كەلگەندە بوگۈنى بولمىسا ئەتىسى ھۇجۇم قىلىدۇ، يەھۇدا ئۈستىدىن غەلىبە قىلماي كەتمەيدۇ؛ يەنە كېلىپ، ئۇلار ھۇجۇمنى باشلىغاندا، يەھۇدادىكىلەر دۈشمەننى كېچە-كۈندۈز ھۇجۇم قىلىپ قېلىشى مۇمكىن، دەپ ھېچ دەم ئالالمايدۇ.

64 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «قۇدۇق ئېقىن سۈنى ساقلىغاندەك، ئۇ رەزىللىكلىرىنى ساقلىماقتا».

65 بۇ سىرلىق جۈملىنىڭ مەنىسى بەلكىم، يەرەمىيا پەيغەمبەر خۇدانىڭ سۆزلىرىنىڭ ۋاستىسى بىلەن، كېلىدىغان دۈشمەنلەرنىڭ ھېچنەرسە قالدۇرمايدىغان بۇلاڭ-تالاڭلىرىدىن ئىلگىرى ئىسرائىلنىڭ «قالدىسى»دىن تېخى بەزى كىشىلەرنى قۇتقۇزۇشىمۇ مۇمكىن، دېگەنلىك.

66 «مەن» (سۆزلىگۈچى) ۋە «دېدىم» دېگەن سۆزلەر ئەسلىدىكى تېكىستتە يوق، ئوقۇرمەنلەرگە تېكىستنى چۈشىنىشلىك بولسۇن دەپ كىرگۈزدۇق. چۈنكى بىزنىڭچە ئېيتىلغان گەپ پەيغەمبەرنىڭ ئۆزىنىڭكى ئىدى.

[11] ــ قەلبىم پەرۋەردىگارنىڭ غەزەپ ئوتلىرى بىلەن تولۇپ تاشتى؛ ئۇنى ئىچىمگە سىغدۇرۇشتىن ھالسىراپ كەتتىم؛ ئۇنى كوچىدىكى بالىلار، يىگىتلەرنىڭ مەشرەپ سورۇنلىرىغا تۆككەيسەن(67). ئەر-ئاياللار، قېرىلار ھەم ياشانغانلارمۇ بۇنىڭدىن مۇستەسنا بولمىسۇن!
[12] ــ ئۇلارنىڭ ئۆيلىرى، ئېتىزلىرى ئاياللىرى بىلەن بىللە ئۆزگىلەرگە تاپشۇرۇلىدۇ؛ چۈنكى مەن قولۇمنى زېمىندىكىلەرگە سوزىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.
[13] ــ چۈنكى ئەڭ كىچىكىدىن چوڭىغىچە ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئاچكۆزلۈككە بېرىلگەن؛ پەيغەمبەردىن كاھىنغىچە ھەممىسى ئوخشاشلا ئالدامچىلىق قىلىدۇ؛ [14] ئۇلار: «ئامان-ئېسەنلىك! ئامان-ئېسەنلىك!» دەپ خەلقىمنىڭ قىزىنىڭ يارىسىنى سۇسلۇق بىلەن قول ئۇچىدا چالا تېڭىپ قويىدى. لېكىن ئامان-ئېسەنلىك يوقتۇر! [15] ئۇلار يىرگىنچلىك ئىشلارنى سادىر قىلغىنىدىن خىجىل بولدىمۇ؟ ــ ياق، ئۇلار ھېچ خىجىل بولمىدى، ھەتتا قىزىرىشنىمۇ ئۇلار ھېچ بىلمەيدۇ. شۇڭا ئۇلار يىقىلىپ ئۆلگەنلەر ئىچىدە يىقىلىپ ئۆلىدۇ؛ ئۇلارنى جازالاشقا كەلگىنىمدە(68) ئۇلار پۈتلىشىپ كېتىدۇ، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.
[16] شۇڭا پەرۋەردىگار ئۆز خەلقىگە مۇنداق دەيدۇ: ــ سىلەر تۆت ئاچا يولدا تۇرۇۋېتىسىلەر؛ شۇڭا يولۇڭلارنى ئوبدان كۆرۈپ قويۇڭلار، قەدىمكى، ياخشىلىققا ئېلىپ بارغان يوللارنى سوراپ، ئۇلاردا مېڭىڭلار؛ شۇنداق قىلغاندا جېنىڭلار ئوبدان ئارام تاپىدۇ. لېكىن ئۇلار: «بىز شۇلاردا ماڭمايمىز!» ــ دەيدۇ.
[17] مەن: سىلەرگە «كانايىنىڭ ئاگاھ ساداسىغا قۇلاق سېلىڭلار!» دەيدىغان ئاگاھ بەرگۈچى كۆزەتچىلەرنى تىكلىدىم؛ لېكىن سىلەر: «قۇلاق سالمايمىز» دېدىڭلار.

---

[67] «قەلبىم پەرۋەردىگارنىڭ غەزەپ ئوتلىرى بىلەن تولۇپ تاشتى» ــ شۈبھىسىزكى، يەرەمىيا پەيغەمبەر ئۆزى توغرۇلۇق سۆزلەۋاتىدۇ. ئۇ پەرۋەردىگارنىڭ خەلقىگە قاراتقان غەزىپىگە ئۆزىنى بىر قىلىپ، پەرۋەردىگاردىن غەزىپىنى ئۇلارغا تۆكۈشنى تىلەيدۇ.
[68] «جازالاشقا كەلگىنىمدە» ــ ئىبرانىي تىلىدا «يوقلىغىنىمدا» دېيىلىدۇ. «يەرەمىيا»دىكى «(يېنىغا) كېلىپ... جازالاش» دېگەن سۆز ئادەتتە ئىبرانىي تىلىدا «يوقلاش» دېگەن بىرلا سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

18 شۇڭا ئى ئەللەر، ئاڭلاڭلار؛ گۇۋاھچىلار بولۇپ(69) ئۇلار ئارىسىدا بولىدىغان ئىشلارنى بىلىپ قويۇڭلار! 19 ئاڭلا، ئى يەر-زېمىن! قارا، مەن بۇ خەلقنىڭ بېشىغا كۈلپەت، يەنى ئۇلارنىڭ ئوي-خىياللىرىنىڭ ئاقىۋىتىنى چۈشۈرىمەن؛ چۈنكى ئۇلار سۆزلىرىمگە قۇلاق سالمىغان؛ مېنىڭ تەۋرات-قانۇنۇمنى بولسا، ئۇلار چەتكە قاققان.

20 — ئەمدى زادى نېمە مەقسەتتە شېبادىن چىققان خۇشبۇي، يىراق يۇرتتىن ئېلىپ كېلىنگەن ئېگىر ماڭا سۇنۇلىدۇ؟ كۆيدۈرمە قۇربانلىقلىرىڭلار قوبۇل قىلارلىق ئەمەس، سىلەرنىڭ «تەشەككۈر قۇربانلىق»لىرىڭلار مېنى خۇرسەن قىلمايدۇ.

21 شۇڭا پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: — مانا، مەن بۇ خەلق ئالدىغا پۇتلىكاشاڭلارنى سالىمەن؛ شۇنىڭ بىلەن ھەم ئاتىلار ھەم ئوغۇللار بىللە پۇتلىشىدۇ؛ قوشنىلار ۋە دوستلار ئوخشاشلا نابۇت بولىدۇ. 22 پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: — قارا، شىمالىي زېمىندىن بىر خەلق كېلىدۇ، يەر يۈزىنىڭ ئەڭ قەرىلىرىدىن ئۇلۇغ بىر ئەل قوزغىلىدۇ؛ 23 ئۇلار ئوقيا ۋە قىلىچ بىلەن قوراللىنىدۇ؛ ئۇلار زالىم، ھېچ رەھىم قىلمايدۇ؛ ئۇلارنىڭ ئاۋازى دېڭىز دولقۇنىدەك شاۋقۇنلايدۇ؛ ئۇلار ئاتلارغا مىنىدۇ، جەڭگىۋار ئادەملەردەك سەپ-سەپ بولۇپ تۇرىدۇ؛ ئۇلار ساڭا قارشى جەڭ قىلىشقا كېلىدۇ، ئى زىئون قىزى!

24 «بىز ئۇلار توغرۇلۇق خەۋەر ئاڭلىدۇق؛ قولىمىز بوشىشىپ كەتتى؛ غەشلىك، تولغاقتا قالغان ئايالدەك ئازاب بىزنى تۇتتى» — دېدىم.

25 «دالاغا چىقماڭلار، يوللار بىلەن ماڭماڭلار، چۈنكى دۈشمەننىڭ قىلىچى بار، تەرەپ-تەرەپلەرنى ۋەھىمە باسىدۇ. 26 ئى خەلقىمنىڭ قىزى، سەن ئۆزۈڭگە بۆز كىيىم كىيىۋال، كۈللەر ئىچىدە ئېغىناپ يات(70)؛ ئۆزۈڭنىڭ بىر تال ئوغلۇڭدىن جۇدا بولغاندەك قاتتىق يىغلاپ ماتەم تۇت؛ چۈنكى بۇلاڭ-تالاڭ قىلغۇچى بىزگە قاراپ تۇيۇقسىز كېلىدۇ».

69 «ئەللەر» — يەھۇدىي ئەمەس ئەللەر. «گۇۋاھچىلار بولۇپ...» باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئەي، جامائەت(چىلىك)،...».

70 بۆز كىيىش، كۈللەر ئىچىدە ئولتۇرۇش ياكى يېتىش قاتتىق ماتەم تۇتۇشنى ياكى توۋا قىلىشنى بىلدۈرىدۇ.

27 پەرۋەردىگار ماڭا: ــ مەن سېنى رودا سىنىغۇچى قىلىپ تىكلىدىم، خەلقىم بولسا خۇددى تەكشۈرۈلىدىغان رودىدەك بولىدۇ؛ سېنى ئۇلارنىڭ يوللىرىنى كۆزىتىپ سىناشقا تىكلىدىم، ــ دېدى.
28 ــ ئۇلارنىڭ ھەربىرى ئاسىيىنىڭ ئاسىيىسى، ئۇلار تۆھمەت چاپلاپ ئۇيان-بۇيان قاتراپ يۈرمەكتە؛ ئۇلار مىس ۋە تۆمۈرنىڭ ئۆزىدۇر[71]، ھەممىسى چىرىپ كەتكەندۇر؛ 29 تۆمۈرچىنىڭ كۆرۈكىمۇ كۆيۈپ كەتتى، قوغۇشۇن بولسا ئوتتا يەم بولدى؛ رودىنى ئېرىتىپ تاۋلاش بىكار بولدى؛ خەلقىم يامانلاردىن خالىي بولمىدى.[72] 30 ئۇلار «داشقال كۈمۈش» دەپ ئاتىلىدۇ؛ چۈنكى پەرۋەردىگار ئۇلارنى رەت قىلدى.

بىھۇدە دىنىي مۇراسىملار

7

1 پەرۋەردىگاردىن يەرەمىياغا مۇنداق بىر سۆز كەلدى: ــ
2 پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىدىكى دەرۋازىدا تۇرۇپ مۇشۇ سۆزنى جاكارلاپ: «پەرۋەردىگارنىڭ سۆزىنى ئاڭلاڭلار، ئى پەرۋەردىگارغا ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن مۇشۇ دەرۋازىلاردىن كىرىۋاتقان بارلىق يەھۇدالار!» ــ دېگىن. 3 ــ «ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: ــ يوللىرىڭلار ھەم قىلمىشلىرىڭلارنى تۈزىتىڭلار؛ شۇنداق بولغاندا مەن سىلەرنى مۇشۇ يەردە مۇقىم تۇرغۇزىمەن. 4 «پەرۋەردىگارنىڭ ئىبادەتخانىسى،

71 «ئۇلار مىس ۋە تۆمۈرنىڭ ئۆزىدۇر» ــ بەلكىم خەلقنىڭ تاش كۆڭۈللۈكلىكىنى ھەم شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئۇلارنىڭ «چىرىپ كەتكەنلىقى»نىڭ مۇمكىنچىلىكىنى كۆرسىتىدۇ. نېمىلا بولمىسۇن ئۇلار تاۋلىغۇچى ئىزدىگەن ئالتۇن-كۈمۈش ئەمەس.

72 بۇ ئايەتتىكى سۆزلەر يەرەمىيا پەيغەمبەرنىڭ پەرۋەردىگار ئۆزىگە تاپىلىغان ۋەزىپىنى ئورۇنلىغاندىن كېيىن، پەرۋەردىگارغا بەرگەن جاۋابى بولسا كېرەك (28-ئايەتنى كۆرۈڭ). كۈمۈشنى تاۋلىغاندا، تاۋلىغۇچى قوشقان قوغۇشۇن بىلەن كۈمۈشنىڭ داشقىلى بىرلىشىدۇ ئاندىن قوغۇشۇن ۋە كۈمۈشنىڭ داشقىلىنىڭ كۆيۈپ تۆگىشى بىلەن كۈمۈش تاۋلىنىدۇ. لېكىن ئىسرائىل ئىنتايىن ناچار كۈمۈشتەك بولۇپ، خەلقنىڭ «داشقال»ى تولىمۇ كۆپ بولغاچقا، تاۋلاش جەريانى بىكارغا كەتتى. «قوغۇشۇن ئىشلىتىلىپ تۈگەپ بولدى»، ھەتتا «كۈمۈشچىنىڭ ئوتنى پۈۋلەيدىغان كۆرۈكى»مۇ كۆيۈپ كەتتى.

پەرۋەردىگارنىڭ ئىبادەتخانىسى، پەرۋەردىگارنىڭ ئىبادەتخانىسى دەل
مۇشۇدۇر!» دەپ ئالدامچى سۆزلەرگە تايىنىپ كەتمەڭلار.[73] 5 ئەگەر
سىلەر ھەقىقەتەن يوللىرىڭ ھەم قىلمىشلىرىڭلارنى تۈزەتسەڭلار، ــ ئەگەر
كىشىلەر ۋە قوشناڭلار ئارىسىدا ئادالەت يۈرگۈزسەڭلار، 6 ــ ئەگەر سىلەر
مۇساپىر، يېتىم-يېسىر ھەم تۇل خوتۇنلارنى بوزەك قىلىشتىن، مۇشۇ يەردە
گۇناھسىز قانلارنى تۆكۈشتىن، ــ شۇنداقلا ئۆزۈڭلارغا زىيان يەتكۈزۈپ، باشقا
ئىلاھلارغا ئەگىشىپ كېتىشتىن قول ئۈزسەڭلار، 7 ــ شۇنداق قىلغىنىڭلاردا
مەن سىلەرنى مۇشۇ يەردە، يەنى مەن ئاتا-بوۋىلىرىڭلارغا قەدىمدىن تارتىپ
مەڭگۈگىچە تەقدىم قىلغان بۇ زېمىندا مۇقىم تۇرىدىغان قىلىمەن.
8 لېكىن مانا، سىلەر ھېچقانداق پايدا يەتكۈزمەيدىغان ئالدامچى سۆزلەرگە
تايىنىپ كەتكەنسىلەر. 9 ئەمدى نېمە دېگۈلۈك؟! ئوغرىلىق، قاتىللىق،
زىناخورلۇق قىلىپ، ساختا قەسەم ئىچىپ، بائالغا[74] ئىسرىق يېقىپ ۋە سىلەر
ھېچ تونۇمىغان يات ئىلاھلارغا ئەگىشىپ، 10 ئاندىن مېنىڭ نامىمدا ئاتالغان
مۇشۇ ئۆيگە كىرىپ مېنىڭ ئالدىمدا تۇرۇپ: «بىز قۇتقۇزۇلغان!» دەمسىلەر؟!
مۇشۇ لەنەتلىك ئىشلاردا تۇرۇۋېرىش ئۈچۈن قۇتقۇزۇلغانمۇسىلەر؟! 11 مېنىڭ
نامىمدا ئاتالغان مۇشۇ ئۆي سىلەرنىڭ نەزىرىڭلاردا بۇلاڭچىلارنىڭ ئۇۋىسىمۇ؟!
مانا، مەن ئۆزۈم بۇ ئىشلارنى كۆرگەنمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.
12 شۇڭا، مەن ئەسلىدە ئۆز نامىمدا تۇرالغۇ قىلغان شىلوھ دېگەن
جايغا بېرىپ[75]، خەلقىم ئىسرائىلنىڭ رەزىللىكى تۈپەيلىدىن ئۇنى نېمە
قىلىۋەتكەنلىكىمنى كۆرۈپ بېقىڭلار! 13 ئەمدى ھازىر، سىلەر مۇشۇنداق
قىلمىشلارنى سادىر قىلغىنىڭلار تۈپەيلىدىن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ مەن
سىلەرگە تاڭ سەھەردە ئورنۇمدىن تۇرۇپ[76] سۆز قىلىپ كەلدىم، لېكىن

73 شۈبھىسىزكى، ئىسرائىللار خۇدانىڭ ئىبادەتخانىسىنى بىرخىل «تىلتۇمار»دەك، «خۇدا بىزگە ئۆز ئىبادەتخانىسىنى تاپشۇرغاندىن كېيىن، نېمە يامانلىق قىلىشىمىزدىن قەتئىينەزەر ھېچكىم بىزگە تەگمەيدۇ» ــ دېگەندەك ئويلىغاندى.
74 «بائال» دېگەن ئىنتايىن يىرگىنچلىك بىرخىل بۇت.
75 ئىسرائىل قانائانغا (پەلەستىنگە) كىرگەندىن كېيىن، مۇسا پەيغەمبەرنىڭ يېتەكچىلىكىدە ياسالغان «مۇقەددەس چېدىر» ئاۋۋال شىلوھ دېگەن جايغا تىكلەنگەن. «1شام.» 4-بابنى كۆرۈڭ.
76 خۇدانىڭ «تاڭ سەھەردە ئورنۇمدىن تۇرۇپ،... » دېگەن سۆزلىرى بەلكىم ئۇنىڭ ئىشتىن خېلى

سىلەر ھېچ قۇلاق سالمىدىڭلار؛ مەن سىلەرنى چاقىردىم، لېكىن سىلەر
ماڭا جاۋاب بەرمىدىڭلار ــ 14 ئەمدى مەن شىلوھدىكى ئۆيىنى قانداق قىلغان
بولسام، سىلەر تايانغان، شۇنداقلا نامىم قويۇلغان بۇ ئۆيىنى ۋە مەن سىلەرگە
ھەم ئاتا-بوۋىلىرىڭلارغا تەقدىم قىلغان بۇ زېمىنىنىمۇ شۇنداق قىلىمەن[77]؛ 15
مەن سىلەرنىڭ بارلىق قېرىنداشلىرىڭلار، يەنى ئەفرائىمنىڭ بارلىق نەسلىنى
ھەيدىۋەتكىنىمدەك سىلەرنىمۇ كۆزۈمدىن يىراق ھەيدەيمەن.
16 ئەمدى سەن، يەرەمىيا، بۇ خەلق ئۈچۈن دۇئا قىلما، ئۇلار ئۈچۈن نالە-
پەرياد كۆتۈرمە ياكى تىلەك تىلىمە، مېنىڭ ئالدىمدا تۇرۇپ ئۇلارنىڭ گۇناھلىرىنى
ھېچ تىلىمە، چۈنكى مەن ساڭا قۇلاق سالمايمەن. 17 ئۇلارنىڭ يەھۇدا
شەھەرلىرىدە ۋە يېرۇسالېم كوچىلىرىدا نېمە قىلغانلىرىنى كۆرۈۋاتامسەن؟ 18
بالىلار ئوتۇن تېرىدۇ، ئاتىلار ئوت قالايدۇ، ئاياللار قەستەن مېنى رەنجىتىشكە
«ئاسماننىڭ خانىشى»[78] ئۈچۈن پوشكاللارنى سېلىشقا خېمىرنى يۇغۇرىدۇ،
شۇنىڭدەك يات ئىلاھلارغا «شاراب ھەدىيە»لەرنى قۇيىدۇ. 19 ئازابلىنىپ
غەزەپلىنىدىغىنى مەنمۇ؟ ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار؛ ــ ئۆز يۈزلىرىگە شەرم چاپلاپ،
ئازابلىنىدىغىنى ئۆزلىرى ئەمەسمۇ؟ 20 شۇڭا رەب پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ:
ــ مانا، مېنىڭ غەزىپىم ۋە قەھرىم مۇشۇ جايغا تۆكۈلىدۇ؛ ئىنسان ئۈستىگە،
ھايۋان ئۈستىگە، دالادىكى دەرەخلەر ئۈستىگە، تۇپراقتىكى مېۋىلەر ئۈستىگە
تۆكۈلىدۇ؛ ئۇ ھەممىنى كۆيدۈرىدۇ، ئۇنى ھېچ ئۆچۈرەلمەيدۇ.
21 ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ
خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: ــ بېرىۋېرىڭلار، كۆيدۈرمە قۇربانلىقلىرىڭلارنى باشقا
قۇربانلىقلارغا قوشۇپ قويۇڭلار، بارلىق گۆشلىرىنى يەۋېلىڭلار![79] 22 چۈنكى

ئاۋۋال، ئەستايىدىللىق بىلەن ئىش كۆرىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ؛ بەزى ۋاقىتلاردا ئۇنىڭ قايتا-قايتا، ئىزچىل ھالدا مەلۇم بىر ئىشنى كۆرىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

77 خۇدا دۈشمەنلەرنىڭ ۋاستىسى بىلەن شىلوھ دېگەن جايدىكى مۇقەددەس چېدىرىنى ئۆز شان-شەرىپىدىن جۇدا قىلغان ۋە شۇنداقلا ئىسرائىلنى مەغلۇپ قىلغان («1سام.» 4-باب، «زەب.»، 40:78نى كۆرۈڭ).

78 دېمىسەكمۇ، «ئاسماننىڭ خانىشى» بىرخىل ئايال بۇت ئىدى.

79 ئوقۇرمەنلەر بەلكىم بىلىدۇكى، «كۆيدۈرمە قۇربانلىق»لارنىڭ بارلىق گۆشلىرى «خۇداغا پۈتۈنلەي ئىبادەت سۈپىتىدە ئاتالسۇن» دەپ قۇربانگاھ ئۈستىدە كۆيدۈرۈلەتتى. مۇشۇ يەردە

مەن ئۇلارنى مىسىر زېمىنىدىن قۇتقۇزۇپ چىقارغان كۈنىدە ئاتا-بوۋىلىرىڭلارغا «كۆيدۈرمە قۇربانلىق»لار ياكى باشقا قۇربانلىقلار توغرىسىدا گەپ قىلمىغان ۋە ياكى ئەمر بەرمىگەنىدىم؛ [23] بەلكى مەن ئۇلارغا مۇنداق ئەمر قىلىپ: «ئاۋازىمغا قۇلاق سېلىڭلار، شۇنداق قىلىپ مەن سىلەرنىڭ خۇدايىڭلار بولىمەن، سىلەر مېنىڭ خەلقىم بولىسىلەر؛ مەن ئۆزۈڭلارغا ياخشىلىق بولسۇن دەپ بۇيرۇغان بارلىق يولدا مېڭىڭلار» ــ دەپ بۇيرۇغانىدىم. [24] لېكىن ئۇلار ھېچ ئاڭلىمىغان، ماڭا ھېچ قۇلاق سالمىغان، بەلكى ئۆز رەزىل كۆڭلىدىكى جاھىللىقى بىلەن ئۆز خىيال-خاھىشلىرىغا ئەگىشىپ مېڭىۋەرگەن؛ ئۇلار ئالدىغا ئەمەس، بەلكى كەينىگە ماڭغان(80). [25] ئاتا-بوۋىلىرىڭلار مىسىر زېمىنىدىن چىققاندىن تارتىپ بۈگۈنكى كۈنگە قەدەر مەن قۇللىرىم بولغان پەيغەمبەرلەرنى يېنىڭلارغا ئەۋەتىپ كەلدىم؛ مەن ھەركۈنى تاڭ سەھەردە ئورنۇمدىن تۇرۇپ ئۇلارنى ئەۋەتىپ كەلدىم. [26] لېكىن خەلقىم ئاڭلىمىغان، ھېچ قۇلاق سالمىغان؛ ئۇلار بوينىنى قاتتىق قىلغان؛ رەزىللىكتە ئاتا-بوۋىلىرىدىن ئېشىپ كەتكەن. [27] سەن بۇ سۆزلەرنى ئۇلارغا ئېيتىسەن؛ لېكىن ئۇلار ساڭا قۇلاق سالمايدۇ؛ سەن ئۇلارنى توۋلا قىلىشقا چاقىرىسەن، لېكىن ئۇلار جاۋاب بەرمەيدۇ.

[28] ــ سەن ئۇلارغا: ــ «پەرۋەردىگار خۇداسىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىمىغان ۋە ھېچ تۈزىتىشنى قوبۇل قىلمىغان خەلق دەل مۇشۇ!» ــ دەيسەن. ئۇلاردىن ھەقىقەت-ۋاپالىق يوقاپ كەتتى؛ بۇ ئۇلارنىڭ ئېغىزىدىنمۇ ئۈزۈلۈپ كەتتى.

خۇدا يەنە يەھۇداغا سۆز قىلىدۇ

[29] چېچىڭنى چۈشۈرۈپ ئۇنى تاشلىۋەت؛ يۇقىرى جايلاردا بىر مەرسىيە ئوقۇغىن؛ چۈنكى پەرۋەردىگار ئۆز غەزىپىنى چۈشۈرمەكچى بولغان بۇ دەۋرنى رەت قىلىپ، ئۇنىڭدىن ۋاز كەچتى. [30] چۈنكى يەھۇدادىكىلەر كۆز ئالدىمدا رەزىللىك

مۇقەددەس روھ يەرەمىيا ئارقىلىق: «قۇربانلىقلىرىڭلارنىڭ ھەممىسى ئەھمىيەتسىز، شۇڭا «كۆيدۈرمە قۇربانلىق»لارنىڭ گۆشلىرىنى كۆيدۈرسەڭلارمۇ، يېسەڭلارمۇ، ماڭا بەربىر» دەپ ئىسرائىلغا ھەجۋىي، كىنايىلىك گەپ قىلىدۇ.

[80] باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئۇلار ماڭا يۈز ئالدىنى قىلماي، بەلكى ماڭا كەينىنى قىلغان».

قىلغان، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ ئۇلار مېنىڭ نامىمدا ئاتالغان ئۆيگە يىرگىنچلىك نەرسىلەرنى ئەكىرىپ ئۇنى بۇلغىغان؛ [31] ۋە ئۆز ئوغۇل-قىزلىرىنى ئوتتا قۇربانلىق قىلىپ كۆيدۈرۈش ئۈچۈن «ھىننومنىڭ ئوغلى»نىڭ جىلغىسىدىكى توفەتنىڭ يۇقىرىدىكى جايلارنى قۇرغان؛ بۇنداق ئىشنى مەن ھېچ بۇيرۇمىغانمەن، ئۇ ئويۇمغا ھېچ كىرىپ باقمىغاندۇر(81). [32] شۇڭا، مانا، شۇنداق كۈنلەر كېلىدۇكى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ «توفەت» ياكى «ئىبىن-ھىننومنىڭ جىلغىسى» ئەمدى ھېچ تىلغا ئېلىنمايدۇ، بەلكى «قەتل جىلغىسى» دېيىلىدۇ؛ چۈنكى ئۇلار توفەتتە جەسەتلەرنى يەر قالمىغۇچە كۆمىدۇ. [33] بۇ خەلقنىڭ جەسەتلىرى ئاسماندىكى ئۇچار-قاناتلارنىڭ ۋە زېمىندىكى جانۋارلارنىڭ تائامى بولىدۇ؛ ئۇلارنى ئۆلۈكلەردىن قورقۇتۇپ ھەيدەيدىغان ھېچكىم بولمايدۇ. [34] مەن يەھۇدا شەھەرلىرىدىن ھەم يېرۇسالېم شەھەرلىرىدىن ئويۇن-تاماشىنىڭ ساداسىنى، شاد-خۇراملىق ساداسىنى ۋە تويى بولۇۋاتقان يىگىت-قىزنىڭ ئاۋازىنى مەھرۇم قىلىمەن؛ چۈنكى زېمىن ۋەيرانە بولىدۇ.

8

[1] شۇ چاغدا، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ ئۇلار يەھۇدانىڭ پادىشاھلىرىنىڭ ئۇستىخانلىرىنى، ئۇلارنىڭ ئەمىرلىرىنىڭ ئۇستىخانلىرىنى، كاھىنلارنىڭ ئۇستىخانلىرىنى، پەيغەمبەرلەرنىڭ ئۇستىخانلىرىنى ۋە يېرۇسالېمدا تۇرغانلارنىڭ ئۇستىخانلىرىنى گۆرلىرىدىن ئېلىپ چىقىرىدۇ؛ [2] شۇنداق قىلىپ ئۇلار بۇلارنى قۇياش، ئاي ۋە ئاسمانلاردىكى بارلىق جىسىملار

[81] «توفەت» دېگەن سۆز ئىبرانيي تىلدا «ئوچاق» ھەم «ئۇيات» دېگەننىمۇ بىلدۈرىدۇ. ئۇ يەنە «تۈكۈرۈك» دېگەن سۆزنىڭ ئاھاڭىغىمۇ ئوخشاپ كېتىدۇ. بۇ يەر «ھىننومنىڭ ئوغلى (ئىبىن-ھىننوم)نىڭ جىلغىسى»غا جايلاشقان، يېرۇسالېم شەھىرىنىڭ جەنۇبىي تەرىپىدە ئىدى. خەلق ئاشۇ يەردە ئەخلەتلەرنى ۋە ناپاك نەرسىلەرنى تاشلاپ كۆيدۈرەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئىنتايىن «ھارام»، ئەڭ بۇلغانغان جاي دەپ ھېسابلاندى.

«يۇقىرى جايلار» ــ ئىسرائىل ۋە يەھۇدا ئۇزۇندىن بېرى تاغ چوققىلىرى قاتارلىق جايلاردا ھەرخىل بۇتلارغا چوقۇنۇپ، ھەتتا ئاشۇ جايلاردا «ئىنسان قۇربانلىق»لارنى قىلىپ كەلگەن. دېمىسەكمۇ، «ئىنسان قۇربانلىقى» قىلىش تەۋراتتا قەتئىي مەنئى قىلىنغان. «بۇنداق بىر ئىشنى مەن ھېچ بۇيرۇمىغانمەن، ھېچ ئويۇمغا كىرىپ باقمىغاندۇر».

ئاستىدا يايىدۇ؛ چۈنكى ئۇلار بۇلارنى سۆيگەن، بۇلارنىڭ قۇللۇقىدا بولغان،
بۇلارغا ئەگەشكەن، بۇلارنى ئىزدىگەن، بۇلارغا چوقۇنغان؛ ئۇلارنىڭ جەسەتلىرى
بىر يەرگە ھېچ يىغىلمايدۇ، ھېچ كۆمۈلمەيدۇ؛ ئۇلار زېمىن يۈزىدە ئوغۇت بولۇپ
ياتىدۇ. 3 مەن بۇلاردىن قالغانلىرىنى ھەيدىگەن جايلاردا، بۇ رەزىل جەمەتتىن
بارلىق تىرىك قالغانلار ھاياتىنىڭ ئورنىغا ماماتنى تاللايدۇ، ــ دەيدۇ ساماۋى
قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار.

خۇدادىن ۋاز كېچىش ھالاكەتنى ئىزدىگەنلىك بىلەن باراۋەر

4 ئەمدى سەن ئۇلارغا مۇنداق دېگىن: پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ:
ــ ئادەملەر يىقىلسا قايتىدىن تۇرمامدۇ؟ بىرسى يولدىن چىقىپ كەتسە
قايتىپ كەلمەمدۇ؟ 5 نېمىشقا يېرۇسالېمدىكى بۇ خەلق ھەمىشە يولدىن چىقىش
بىلەنلا يېنىمدىن يىراقلاپ كېتىدۇ؟ ئۇلار ئالدامچىلىقنى چىڭ تۇتىدۇ، يېنىمغا
قايتىپ كېلىشنى رەت قىلىدۇ. 6 مەن كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلىدىم؛ لېكىن ئۇلار
دۇرۇسلۇقنى سۆزلىمەيدۇ؛ ئۇلارنىڭ رەزىللىكلىرىدىن: «مەن زادى نېمىلەرنى
قىلىپ قويدۇم؟!» دەپ توۋا قىلىدىغان ھېچكىم يوق؛ ئات جەڭگە بۇرۇلۇپ
ئېتىلغاندەك ھەربىرسى ئۆز يولىغا بۇرۇلۇپ ئېتىلىدۇ. 7 ھەتتا ئاسماندىكى
لەيلەكمۇ ئۆزىگە بېكىتىلگەن ۋاقىتلىرىنى بىلىدۇ؛ پاختەك، قارلىغاچ ۋە تۇرنىلارمۇ
كۆچۈپ كېلىدىغان ۋاقىتلىرىنى ئېسىدە تۇتىدۇ؛ لېكىن مېنىڭ خەلقىم مەن
پەرۋەردىگارنىڭ ئۇلارغا بېكىتكەنلىرىمنى ھېچ بىلمەيدۇ. 8 سىلەر قانداقمۇ:
«بىز دانادۇرمىز، پەرۋەردىگارنىڭ تەۋرات-قانۇنى بىزدە باردۇر!» دەيسىلەر؟ مانا،
بەرھەق، ئۆلىما-كۆچۈرگۈچىلەرنىڭ يالغانچى قەلىمى ئۇنى بۇرمىلىغان[82]. 9
دانىشمەنلەر خىجىل بولىدۇ، ئۇلار يەرگە قاراپ قالدى؛ مانا، ئۇلار پەرۋەردىگارنىڭ
سۆزىنى چەتكە قاققاندىن كېيىن، ئۇلاردا زادى نېمە دانالىق قالىدۇ؟ 10 شۇڭا
مەن ئۇلارنىڭ ئاياللىرىنى باشقىلارغا، ئۇلارنىڭ ئېتىزلىرىنى يېڭى ئىگىلىرىگە

[82] «ئۆلىما-كۆچۈرگۈچىلەر»نىڭ رولى بەلكىم تەۋرات-قانۇننى كۆچۈرۈش ۋە ئۇنىڭغا شەرھ بېرىش بولۇشى مۇمكىن. «باسمىخانىلار» بولمىغاچقا تەۋراتنى كۆچۈرۈش ئىنتايىن مۇھىم خىزمەت، ئەلۋەتتە. ئوقۇرمەنلەر باشقا خىل تەرجىمىلىرىنى ئۇچرىتىشى مۇمكىن.

تاپشۇرۇپ بېرىمەن؛ چۈنكى ئەڭ كىچىكىدىن چوڭىغىچە ئۇلارنىڭ ھەممىسى
ئاچكۆزلۈككە بېرىلگەن؛ پەيغەمبەردىن كاھىنغىچە ھەممىسى ساختا ئىش
كۆرىدۇ. 11 ئۇلار: «ئامان-ئېسەنلىك! ئامان-ئېسەنلىك!» دەپ خەلقىمنىڭ
قىزىنىڭ يارىسىنى سۇسلۇق بىلەن قول ئۇچىدا چالا تېڭىپ قويىدى. لېكىن
ئامان-ئېسەنلىك يوقتۇر! 12 ئۇلار يىرگىنچلىك ئىشلارنى سادىر قىلغىنىدىن
خىجىل بولدىمۇ؟ ــ ياق، ئۇلار ھېچ خىجىل بولمىدى، ھەتتا قىزىرىشنىمۇ
ئۇلار ھېچ بىلمەيدۇ. شۇڭا ئۇلار يىقىلىپ ئۆلگەنلەر ئىچىدە يىقىلىپ ئۆلىدۇ؛
ئۇلارنى جازالاشقا كەلگىنىمدە ئۇلار پۇتلىشىپ كېتىدۇ، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.
13 مەن ئۇلارنىڭ ھوسۇلىنى ئېلىپ تاشلايمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار؛ ئۈزۈم
تېلىدا ئۈزۈملەر، ئەنجۈر دەرىخىدە ئەنجۈرلەر ھېچ قالمىدى؛ يوپۇرماقلىرى
سولىشىپ كەتتى؛ مەن ئۇلارغا نېمە بېغىشلىغان بولسام، ئەمدى شۇلار
ئۇلاردىن ئۆتكۈزۈۋېلىنىدۇ[83].

كېلىدىغان ھالاكەت ــ يەرەمىيا سۆز قىلىدۇ

14 «بىز نېمىشقا مۇشۇ يەردە بىكار ئولتۇرۇۋېرىمىز؟ يىغىلايلى، مۇستەھكەم
شەھەرلەرگە كىرىپ شۇ يەرلەردە كۈرەش قىلىپ تۈگىشەيلى[84]! چۈنكى
پەرۋەردىگار خۇدايىمىز بىزنى تۈگەشتۈرۈپ[85]، بىزگە ئۆت سۈيىنى بەردى؛
چۈنكى بىز پەرۋەردىگار ئالدىدا گۇناھ سادىر قىلدۇق. 15 ئامان-تىنچلىقنى
ئۈمىد قىلىپ كۈتۈپ كەلدۇق، لېكىن ھېچ ياخشىلىق بولمىدى؛ شىپا ۋاقتىنى
كۈتتۇق، لېكىن مانا، ۋەھىمە باستى! 16 دۇشمەن ئاتلىرىنىڭ خارتىلداشلىرى
دان زېمىنىدىن تارتىپ ئاڭلانماقتا[86]؛ ئايغىرلىرىنىڭ كىشنەشلىرى پۈتكۈل
زېمىننى قورقىتىپ تەۋرەتمەكتە. ئۇلار زېمىن ۋە ئۇنىڭدا تۇرۇۋاتقان ھەممىنى،

83 ئوقۇرمەنلەر باشقا خىل تەرجىمىلىرىنى ئۇچرىتىشى مۇمكىن.

84 ياكى «سۈكۈت قىلايلى!» ئىبرانىي تىلىدا «سۈكۈت قىلىش» ۋە «تۈگەشمەك» ئوخشاش بىر سۆز بىلەنلا ئىپادىلىنىدۇ.

85 ياكى «سۈكۈت قىلدۇرۇپ...». ئىبرانىي تىلىدا «سۈكۈت قىلىش» ۋە «ئۆلۈش، تۈگەش» بىرلا سۆز (دامام) بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

86 «دان زېمىنى» ئىسرائىل زېمىنىنىڭ شىمالىي چېتىدە ئىدى؛ دېمەك، دۈشمەنلەر ئاللىقاچان شۇ زېمىنغا يېتىپ بولدى.

شەھەرنى ۋە ئۇنىڭدا تۇرۇۋاتقانلارنىڭ ھەممىسىنى يوقىتىشقا كېلىدۇ!».

17 ــ مانا، مەن ئاراڭلارغا يىلانلارنى، يەنى ھېچقىسى سېھىرلىيەلمەيدىغان زەھەرلىك يىلانلارنى ئەۋەتىمەن، ئۇلار سىلەرنى چاقىدۇ[87]» ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.

(پەيغەمبەرنىڭ نالە-پەريادى)

18 مەن: «مېنىڭ دەرد-ئەلىمىم داۋالىغۇسىز![88] يۈرىكىم زەيىپلىشىپ كەتتى!» ــ دېدىم.

(پەرۋەردىگارنىڭ مەرسىيەلىك سۆزلىرى)

19 «مانا، خەلقىمنىڭ قىزىنىڭ ئىنتايىن يىراق يۇرتتىن كۆتۈرۈلگەن[89] پەريادىنىڭ ساداسى! ئۇلار ــ «پەرۋەردىگار زىئوندا ئەمەسمۇ؟ زىئوننىڭ پادىشاھى ئۇ يەردە تۇرمامدۇ؟!» ــ دەيدۇ.

نېمىشقا ئەمدى ئۇلار مېنى ئويما مەبۇدلىرى بىلەن، ئەرزىمەس يات نەرسىلەر بىلەن غەزەپلەندۈرىدۇ؟!»

(خەلقنىڭ بولىدىغان نالە-پەريادى)

20 ــ «ئورما ۋاقتى ئۆتۈپ كەتتى، ياز تۈگىدى، لېكىن بىز بولساق يەنىلا قۇتقۇزۇلمىدۇق!»

---

87 بۇ يىلانلار شۈبھىسىزكى، كۆچمە مەنىدە بولۇپ دۈشمەنلەرنى كۆرسىتىدۇ.

88 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئى دەرد-ئەلىمىمگە تەسەللى بەرگۈچى!».

89 ياكى «زېمىننىڭ ھەربىر بۇلۇڭ-پۇچقاقلىرىدىن (چىققان)...».

(پەيغەمبەرنىڭ مەرسىيەلىرى)[90]

21 «خەلقىمنىڭ قىزىنىڭ سۇنۇق يارىسى تۈپەيلىدىن ئۆزۈم سۇنۇقمەن؛
ماتەم تۇتىمەن؛
دەككە-دۈككە مېنى بېسىۋالدى، ــ
22 گىلېئادتا تۇتىيا تېپىلمامدىكەن؟
ئۇ يەردە تېۋىپ يوقمىكەن؟
نېمىشقا ئەمدى مېنىڭ خەلقىمنىڭ قىزىغا داۋا تېپىلمايدۇ؟!»[91].

(پەيغەمبەرنىڭ مەرسىيەلىرى ــ داۋامى)

9
1 ئاھ، مېنىڭ بېشىم سۇنىڭ بېشى،
كۆزۈم ياشنىڭ بۇلىقى بولسىئىدى!
ئۇنداقتا خەلقىمنىڭ قىزى ئارىسىدىكى ئۆلتۈرۈلگەنلەر ئۈچۈن كېچە-كۈندۈز يىغلايتتىم!
2 ئاھ، مەن ئۈچۈن چۆل-باياۋاندا يولۇچىلار چۈشكىدەك بىر تۇرالغۇ بولسىئىدى!

---

90 ئوقۇرمەنلەرگە قايتىدىن تەكرارلاپ ئۇقتۇرىمىزكى، ماۋزۇلارنى (مەسىلەن مۇشۇ يەردە «پەيغەمبەرنىڭ مەرسىيەسى») ئۆزىمىز ھۆرمەتلىك ئوقۇرمەنلەرگە ياردىمى بولسۇن دەپ قوشۇپ كىرگۈزدۇق. ئۇلار مۇقەددەس تېكىستنىڭ بىر قىسمى ئەمەس.
8-بابتىكى 21-ئايەتتىن 9-بابتىكى 2-ئايەتكىچە بولغان سۆزلەر يالغۇز يەرەمىيا پەرغەمبەرنىڭ مەرسىيەسىمۇ، ياكى بۇنىڭ ئىچىدە پەرۋەردىگارنىڭ سۆزلىرى بارمۇ؟ قانداقلا بولمىسۇن، سۆزلەر يالغۇز پەيغەمبەرنىڭ سۆزلىرى بولسۇن، بولمىسۇن، شۈبھىسىزكى پەيغەمبەرنىڭ قايغۇ-ھەسرەتلىك سۆزلىرىنىڭ ھەممىسى ئوخشاشلا پەرۋەردىگارنىڭمۇ قايغۇ-ھەسرەتلىك سۆزلىدۇر.

91 «گىلېئادتا تۇتىيا تېپىلمامدىكەن؟» ــ گىلېئاد رايونىدا ھەرخىل شىپالىق دورىلار ھەم ئۇستا تېۋىپلارنىڭ داڭقى بار ئىدى. بۇ سۆز: «جىسمانىي جەھەتتە پەرۋەردىگار سىلەر مېنىڭ خەلقىمگە شۇنداق رەھىمدىللىق قىلىپ، ئەتراپلىق ئويلاپ، شىپالىق دورىلارنى ۋە داڭلىق تېۋىپلارنى تەمىنلىگەن يەردە، ئۇنىڭ روھىي جەھەتتىمۇ سىلەرنىڭ ھەرخىل گۇناھىي كېسەللىرىڭلارنى ساقايتىشقا دورا-ئامالللىرى مول ئەمەسمۇ؟ ــ ئەمدى نېمىشقا سىلەر ئۇنىڭ يېنىغا كەلمەيسىلەر؟!» دەپ سورىغان ئوخشايدۇ. بۇ 22-ئايەت سۆزلىرى پەرۋەردىگارنىڭ ئۆز سۆزلىرى بولۇشىمۇ مۇمكىن.

ئۇنداقتا خەلقىمنى تاشلاپ، ئۇلاردىن ئايرىلغان بولاتتىم!
چۈنكى ئۇلارنىڭ ھەممىسى زىناخورلار[92]،
مۇناپىقلارنىڭ بىر جامائىتىدۇر!»

(پەرۋەردىگارنىڭ سۆزىنىڭ داۋامى)

3 — ئۇلار ئوقياچى لەشكەرلەر ئوقيايىنى ئېگىلدۈرگەندەك تىلىنى يالغانچىلىقتا ئېگىلدۈرۈشكە تەييارلىغان؛ ئۇلار زېمىندا ئۈستۈنلۈك قازانغان، بىراق بۇ سەممىيلىك بىلەن بولغان ئەمەس[93]؛ ئۇلار رەزىللىك ئۈستىگە رەزىللىك قىلغان، مېنى ھېچ تونۇپ بىلمىگەن» — دەيدۇ پەرۋەردىگار. 4 — ھەربىرىڭلار ئۆز يېقىنىڭلاردىن ھېزى بولۇڭلار، قېرىنداشلىرىڭلارغا ھېچ تايانماڭلار؛ چۈنكى ھەربىر قېرىنداش پەقەتلا ئالدىغۇچى، خالاس، ھەربىر يېقىنلىرىڭ بولسا تۆھمەتخورلۇقتا يۈرمەكتە. 5 ئۇلار ھەربىرى ئۆز يېقىنلىرىغا ئالدامچىلىق قىلماقتا، ھېچكىم ھەقىقەتنى سۆزلىمەيدۇ؛ ئۇلار ئۆز تىلىنى يالغان سۆزلەشكە ئۆگىتىدۇ، ئۇلار قەبىھلىكتە ئۆزلىرىنى ئۇپرىتىدۇ. 6 ئۇلار جەبىر-زۇلۇم ئۈستىگە جەبىر-زۇلۇم قىلماقتا، ئالدامچىلىقتىن يەنە بىر ئالدامچىلىققا ئۆتمەكتە؛ ئۇلار مېنى تونۇشنى رەت قىلىدۇ[94]، — دەيدۇ پەرۋەردىگار.

7 شۇڭا ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: — مانا، مەن ئۇلارنى ئېرىتىپ تاۋلاپ سىنايمەن؛ خەلقىمنىڭ قىزىنىڭ رەزىللىكىگە ماڭا باشقا يول قالمىدىمۇ؟ 8 ئۇلارنىڭ تىلى ئەجەل ئوقىدۇر؛ ئۇ ئالدامچىلىقنى سۆزلەيدۇ؛ ھەربىر ئېغىز سۆزدە يېقىنى بىلەن تىنچ-ئامانلىقنى سۆزلەيدۇ، لېكىن كۆڭلىدە قىلتاق تەييارلايدۇ. 9 بۇ ئىشلار تۈپەيلىدىن ئۇلارنى جازالىماي قويامدىم؟ — دەيدۇ پەرۋەردىگار، — مېنىڭ جېنىم مۇشۇنداق بىر ئەلدىن قىساس ئالماي قويامدۇ؟

---

92 «زىناخورلار» بەلكىم روھىي جەھەتتىن ئېيتىلىدۇ، ئۇلار خۇداغا ۋاپاسىزلىق قىلىپ بۇتلارغا چوقۇنۇپ كەتتى.

93 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «شۇ زېمىندا ئۇلار غەلىبە قىلغان، بىراق بۇ ھەقىقەتنى تىكلەش ئۈچۈن ئەمەس...».

94 5-ئايەتنىڭ ئاخىرقى قىسمى ھەم 6-ئايەتنىڭ باش قىسمىنىڭ باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئۇلار قەبىھلىك قىلىپ توۋانى ھېچ بىلمەيدۇ. (6) سەن (يەرەمىيا) ئالدامچىلىق ئارىسىدا تۇرۇۋاتىسەن؛ ئالدامچىلىقى تۈپەيلىدىن ئۇلار مېنى تونۇشنى رەت قىلىدۇ...».

(كېلىدىغان ئاپەت ئۈچۈن يەرەمىيا مەرسىيە ئوقۇيدۇ)

10 «تاغلاردىكى يايلاقلار ئۈچۈن يىغا ۋە نالە-پەرياد كۆتۈرىمەن،
دالادىكى ئوتلاقلار ئۈچۈن مەرسىيە ئوقۇيمەن؛
چۈنكى ئۇلار كۆيۈپ كەتتىكى، ھېچكىم ئۇ يەردىن ئۆتمەيدۇ؛
كالىلارنىڭ ھۆركىرەشلىرى ئاڭلانمايدۇ؛
ھەم ئاسماندىكى ئۇچار-قاناتلار ھەم ھايۋاناتلارمۇ قېچىپ،
شۇ يەردىن كەتتى!».

(پەرۋەردىگار سۆزىنى داۋام قىلىدۇ)

11 — مەن يېرۇسالېمنى خارابىلاشقان توپ-توپ دۆۋە، چىلبۆرىلەرنىڭ بىر تۇرالغۇسى قىلىمەن؛
يەھۇدا شەھەرلىرىنى ئادەم تۇرمايدىغان دەرىجىدە ۋەيرانە قىلىمەن.
12 — كىم بۇ ئىشلارنى چۈشىنىشكە دانىشمەن بولىدۇ؟
كىم پەرۋەردىگارنىڭ ئاغزىدىن سۆز ئېلىپ بۇلارنى چۈشەندۈرەلەيدۇ؟
نېمىشقا زېمىن ۋەيرانە، ھېچكىم ئۆتمىگۈدەك، كۆيۈپ چۆل-باياۋاندەك بولۇپ كەتتى؟
13 پەرۋەردىگار دەيدۇ، — چۈنكى ئۇلار مەن ئۇلار ئالدىغا قويغان تەۋرات-قانۇننى تاشلىۋەتكەن، مېنىڭ ئاۋازىمغا قۇلاق سالمىغان ۋە ئۇنىڭدا ماڭمىغان، 14 بەلكى ئۆز قەلبىدىكى جاھىللىققا ئەگەشكەن، ئاتا-بوۋىلىرى ئۇلارغا ئۆگەتكەندەك بائاللارنىڭ[95] كەينىگە ئەگىشىپ كەتكەن، 15 شۇڭا ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار، ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: — مانا، مەن بۇ خەلققە كەكرىنى يېگۈزىمەن، ئۇلارغا ئۆت سۈيىنى ئىچكۈزىمەن، 16 ئۇلارنى ئۇلار ياكى ئاتا-بوۋىلىرى ئىلگىرى ھېچ تونۇمايدىغان ئەللەر ئارىسىغا تارقىتىمەن؛ مەن ئۇلارنى يوقاتقۇچە ئۇلارنىڭ كەينىدىن قوغلاشقا قىلىچنى ئەۋەتىمەن.

95 ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئېسىدە باركى، «بائال»لار ئىنتايىن يىرگىنچلىك بىر خىل بۇتلار ئىدى.

17 ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ كۆڭۈل قويۇڭلار، ماتەمچى ئاياللارنى كېلىشكە چاقىرىڭلار، يىغلاشقا ئەڭ ئۇستا بولغان قىز-ئاياللارنى چاقىرىپ كېلىشكە ئادەم ئەۋەتىڭلار![96]

(يەرەمىيا پەرۋەردىگارنىڭ سۆزلىرىگە جاۋاب بېرىدۇ)

18 ــ بەرھەق، ئۇلار تېز كەلسۇن، بىز ئۈچۈن زور يىغا كۆتۈرسۇنكى، بىزنىڭ كۆزلىرىمىزدىنمۇ ياشلار تاراملاپ تۆكۈلسۇن، چاناقلىرىمىزدىنمۇ ياش تامچىلىرى ئاقسۇن ــ 19 چۈنكى زىئوندىن يىغا ئاۋازى ئاڭلىنىپ: ــ «بىز قانچىلىك بۇلاڭ-تالاڭ قىلىندۇق! قانچىلىك شەرمەندە بولدۇق! ئۇلار تۇرالغۇلىرىمىزنى ئۆرۈۋەتتى، بىز زېمىنىمىزنى تاشلىدۇق!» ــ دېيىلىدۇ.

20 پەرۋەردىگارنىڭ سۆزىنى ئاڭلاڭلار، ئى ئاياللار،
ئۇنىڭ ئاغزىدىكى سۆزگە قۇلاق سېلىڭلار؛
قىزىڭلارغا يىغلاشنى ئۆگىتىڭلار،
ھەربىرىڭلار يېقىنىڭلارغا مەرسىيە ئوقۇتۇڭلار؛
21 چۈنكى ئۆلۈم بولسا دېرىزىلىرىمىزدىن يامىشىپ كىرگەن،
ئوردا-ئىستىھكاملىرىمىزغىمۇ كىرگەن؛
ئۇ باللارنى كوچىلاردىن،
يىگىتلەرنى رەستە-مەيدانلاردىن يۇلۇپ تاشلىغان.
22 يېقىنلىرىڭلارغا ئۇقتۇرۇپ: «پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ
بەرھەق، جەسەتلەر دالادا تېزەكتەك يىقىلىدۇ؛
ئۇلار ئورمىچىنىڭ ئورغىقىنىڭ ئاستىغا يىقىلغان،
لېكىن ھېچكىم يىغمايدىغان باشاقتەك يەرگە چېچىلىدۇ!» ــ دەڭلار!

23 پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ
دانا كىشى دانالىقى بىلەن، كۈچلۈك كىشى كۈچلۈكلىكى بىلەن، باي بايلىقلىرى بىلەن پەخىرلىنىپ ماختانمىسۇن؛ 24 پەخىرلىنىپ ماختىغۇچى

96 كونا زامانلاردا بەزى باي ئادەملەر ئۆرۈق-تۇغقانلىرىنى دەپنە قىلىشتا مۇشۇنداق «يىغلاشقا ماھىر» ئاياللارنى «كەيپىياتنى يارىتىش» ئۈچۈن ياللايتتى. (مەسىلەن، ئىنجىل، «مات.» 9:37نى كۆرۈڭ).

بولسا شۇنىڭدىن، يەنى مېنى، يەر يۈزىدە مېھىر-مۇھەببەت، ئادالەت
ۋە ھەققانىيلىقنى يۈرگۈزگۈچى مەن پەرۋەردىگارنى تونۇپ يەتكەنلىكىدىن
پەخىرلىنىپ ماختانسۇن؛ چۈنكى مېنىڭ خۇرسەنلىكىم دەل مۇشۇ
ئىشلاردىندۇر، — دەيدۇ پەرۋەردىگار. [25] مانا، شۇنداق كۈنلەر كېلىدۇكى، —
دەيدۇ پەرۋەردىگار، — مەن خەتنە قىلىنمىغانلارنى خەتنە قىلىنغانلار بىلەن
بىللە جازالايمەن؛ [26] يەنى مىسىر، يەھۇدا، ئېدوم، ئاممونىيلار ۋە موئابىيلار،
جۇملىدىن چۆل-باياۋاندا تۇرۇۋاتقان، چېكە چاچلىرىنى چۈشۈرۈۋەتكەن
ئەللەرنى جازالايمەن؛ چۈنكى بۇ ئەللەرنىڭ ھەممىسى خەتنىسىزدۇر؛
ئىسرائىلنىڭ بارلىق جەمەتمۇ كۆڭلىدە خەتنىسىزدۇر[97].

بۇتلار ئەمەس، پەرۋەردىگارلا ئىبادەتكە لايىقتۇر

10 [1] پەرۋەردىگارنىڭ سىلەرگە ئېيتقان سۆزىگە قۇلاق سېلىڭلار، ئى
ئىسرائىل جەمەتى: — [2] پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: — ئەللەرنىڭ
يوللىرىنى ئۆگەنمەڭلار؛ گەرچە ئەللەر ئاسماندىكى ھادىسە-ئالامەتلەردىن
قورقۇپ دەككە-دۈككىگە چۈمگەن بولسىمۇ[98]، سىلەر بۇلاردىن ھېچ
چۆچۈپ كەتمەڭلار. [3] چۈنكى ئەللەرنىڭ قائىدە-يوسۇنلىرى بىمەنىلىكتۇر؛
ھەممىسى ئورمانلىقتىن كېسىلگەن دەرەختىن، ياغاچچىنىڭ ئىسكىنىسى

---

97 بۇ 25- ۋە 26-ئايەتلەر يەھۇدا (ئىسرائىل)غا ئىنتايىن ئېغىر كېلىشى كېرەك ئىدى. چۈنكى پەرۋەردىگار ئۇلارنى، ئۆزلىرى كەمسىتىدىغان خەتنە قىلىنمىغان «يات ئەللەر» قاتارىدا «خەتنە قىلىنمىغان»دەك ھېسابلايدۇ. خۇدانىڭ كۆز ئالدىدا يەھۇدا خەتنىسىز، يەنى ئۇ ئىبراھىم خەتنە ئارقىلىق تۈزگەن ئەھدىگە لايىق ئەمەس بولۇپ قالدى. «كۆڭلى خەتنىسىز» — «كۆڭلى بۇ رەزىل دۇنيادىكى رەزىل ئاززۇ-ھەۋەسلىرىدىن كېسىلگەن ئەمەس، خۇدا ۋە ئۇنىڭ ئىبادىتى ئۈچۈن رەزىللىكتىن ئايرىلغان ئەمەس» دېگەن مەنىدە. «ئەزاكىيال»غا قوشۇلغان «قوشۇمچە سۆزىمىز»نى ۋە ئىنجىل، «رىملىقلارغا» 2-باب، «فىلىپپىلىقلارغا» 3:3، «كول.» 2:11نى كۆرۈڭ).

يەنە كېلىپ خەتنە «كۆڭلىدە ئەمەس» بولسا، «چېكە چاچلىرىنى چۈشۈرۈۋېتىش» (بەلكىم بۇتپەرەسلەرنىڭ ماتەمنىڭ بىر ئىپادىسى)تىن ھېچقانداق پەرقى ياكى ئەھمىيىتى يوقتۇر.

98 يات ئەللەر بۇنداق «ئاسماندىكى ھادىسە-ئالامەتلەر»نى خۇراپىيلىق، يەنى مۇنەججىملىك يولىدا چۈشىنەتتى، ئەلۋەتتە.

بىلەن ئويۇلغان نەرسىگە ئاساسلانغاندۇر. 4 ئۇلار بۇنى ئالتۇن-كۈمۈش بىلەن
ھەللەيدۇ؛ ئۇنى يىقىلمىسۇن دەپ ئۇلار بولقا، مىخلار بىلەن بېكىتىدۇ. 5
بۇنداق بۇتلار تەرخەمەكلىكتە تۇرىدىغان بىر قارانچۇقتۇر، خالاس؛ ئۇلار ھېچ
سۆزلىيەلمەيدۇ؛ ئۇلار باشقىلار تەرىپىدىن كۆتۈرۈلۈشى كېرەك، چۈنكى ئۇلار
ماڭالمايدۇ. ئۇلاردىن قورقماڭلار؛ چۈنكى ئۇلار رەزىللىك قىلالمايدۇ، ئۇلارنىڭ
قولىدىن ياخشىلىق قىلىشمۇ كەلمەيدۇ. 6 — ساڭا ئوخشايدىغان ھېچكىم
يوق، ئى پەرۋەردىگار؛ سەن ئۇلۇغ، كۈچ-قۇدرىتىڭ بىلەن نامىڭ ئۇلۇغدۇر. 7 كىم
سەندىن قورقماي تۇرالىسۇن، ئى بارلىق ئەللەر ئۈستىگە ھۆكۈمران پادىشاھ!؟
چۈنكى بۇ ساڭا تېگىشلىكتۇر؛ چۈنكى ئەللەردىكى دانىشمەنلەر ئارىسىدا ۋە
بارلىق پادىشاھلىقلار ئارىسىدا ساڭا ئوخشاش ھېچكىم يوقتۇر. 8 ئەللەرنىڭ
ھەممىسى ئىستىسناسىز ئەقلى يوق، نادانلاردۇر؛ بۇ ئەرزىمەسلەر ياغاچتۇر،
خالاس! ئۇلار تەلىم بېرەلەمدۇ!؟[99] 9 سوقۇپ يالپاقلانغان كۈمۈش تارشىشتىن
ئېلىپ كېلىنىدۇ؛ ئالتۇنمۇ ئۇفازدىن ئېلىپ كېلىنىدۇ؛ ئاندىن ھۈنەرۋەن ۋە
زەرگەرلەرنىڭ قولى بۇ ياسىغىنىغا كۆك ۋە سۆسۈن رەخت بىلەن كىيىم
كىيگۈزىدۇ — بۇلارنىڭ ھەممىسى شۈبھىسىزكى، دانىشمەن ئۇستىلارنىڭ
ئەجرىدۇر!

10 لېكىن پەرۋەردىگار خۇدانىڭ ئۆزى ھەقىقەتتۇر؛ ئۇ ھايات خۇدادۇر،
مەڭگۈلۈكنىڭ پادىشاھىدۇر؛ ئۇنىڭ غەزىپى ئالدىدا يەر-زېمىن تىترەيدۇ؛
ئەللەر ئۇنىڭ قەھرىنى كۆتۈرەلمەيدۇ. 11 ئۇلارغا مۇنداق دېگىن: «ئاسمان
بىلەن زېمىننى ياراتمىغان ئىلاھلار، ئۇلار زېمىن يۈزىدىن ۋە ئاسمان ئاستىدىن
يوقايدۇ!»[100].

12 پەرۋەردىگار بولسا يەر-زېمىننى كۈچ-قۇدرىتى بىلەن ياسىغان،
ئالەمنى دانالىقى بىلەن بەرپا قىلغان،
ئاسمانلارنى ئەقىل-پاراستى بىلەن يايغۇچىدۇر.
13 ئۇ ئاۋازىنى قويۇۋەتسە، ئاسمانلاردا سۇلار شاۋقۇنلايدۇ؛

---

[99] ئوقۇرمەنلەر ئايەتنىڭ باشقا خىل تەرجىمىلىرىنى ئۇچرىتىشى مۇمكىن.

[100] بۇ ئايەت ئىبرانىي تىلىدا ئەمەس، بەلكى ئارامىي تىلىدا ئىپادىلىنىدۇ. ئېنىقكى، خۇدانىڭ مەقسىتى ئۆز خەلقىنىڭ بۇ ھەقىقەتنى يات ئەللەرگە ئۇلارنىڭ ئۆز تىلىدا بىلدۈرۈشى كېرەك.

ئۇ يەر چەتلىرىدىن بۇلۇت-تۇمانلارنى ئۆرلىتىدۇ؛
ئۇ يامغۇرلارغا چاقماقلارنى ھەمراھ قىلىپ بېكىتىدۇ،
ۋە شامالنى ئۆز خەزىنىلىرىدىن چىقىرىدۇ.
14 مۇشۇ كىشىلەرنىڭ ھەربىرى ئەقىلسىز، بىلىمدىن مەھرۇملاردۇر؛
زەرگەرلەرنىڭ ھەربىرى ئۆزلىرى ئويغان بۇت تەرىپىدىن شەرمەندىگە قالىدۇ؛
چۈنكى ئۇنىڭ قۇيما ھەيكىلى يالغانچىلىق، ئۇلاردا ھېچ تىنىق يوقتۇر.
15 ئۇلار بىمەنىلەردۇر، مازاق ئوبيېكتىدۇر؛
جازالىنىش ۋاقتى ئۇلارنىڭ ئۈستىگە كەلگەندە، ئۇلار يوقىتىلىدۇ.
16 ياقۇپنىڭ نېسىۋىسى بولغۇچى[101] بۇلاردەك ئەمەستۇر،
چۈنكى بارلىق مەۋجۇداتنى ياسىغۇچى شۇدۇر؛
ئىسرائىل بولسا ئۇنىڭ ئۆز مىراسى بولغان قەبىلىدۇر؛
ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ئۇنىڭ نامىدۇر.

يەرەمىيا خەلقى ئۈچۈن مەرسىيە ئوقۇپ دۇئا قىلىدۇ

17 زېمىندىن چىقىشقا يۈك-تاقىڭنى يىغىشتۇرۇپ ئال، ئى مۇھاسىرىگە
ئېلىنغۇچى قىز[102]؛ 18 چۈنكى پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ «مانا، مەن بۇ
ۋاقىتتا زېمىندىكىلەرنى ئېلىپ ئۇ يەردىن چۆرۈۋېتىمەن ۋە ئۇلارنىڭ كۆڭلى
تونۇپ يەتكۈچە ئازار بېرىمەن!»

---

101 «ياقۇپ» ــ مۇشۇ يەردە ياقۇپ ۋە ئۇنىڭ ئەۋلادلىرى بولغان ئىسرائىلنىمۇ كۆرسىتىدۇ. «ياقۇپنىڭ نېسىۋىسى» خۇدانىڭ ئۆزىدۇر، ئەلۋەتتە.

102 «قىز» مۇشۇ يەردە شۈبھىسىزكى، پۈتۈن خەلقنى بىلدۈرىدۇ.

يەرەمىيا خەلققە ۋەكىل سۈپىتىدە سۆز قىلىدۇ

19 جاراھىتىم ئۈچۈن ھالىمغا ۋاي! مېنىڭ يارام داۋالىغۇسىزدۇر! بىراق ئەسلىدە
مەن: «بۇ پەقەت بىر كېسەللىك، خالاس، ئۇنىڭغا چىدىغۇدەكمەن»[103] —
دەپتىكەنمەن. 20 مېنىڭ چېدىرىم ھالاك بولدى، بارلىق تانىلىرىم ئۈزۈلدى؛
باللىرىم مەندىن جۇدا بولۇپ، ئۇلار يوق بولدى؛ چېدىرىمنى قايتىدىن سوزۇپ
تىككۈدەك، چېدىر پەردىلىرىنى ئاسقۇدەك ھېچكىم قالمىدى. 21 چۈنكى خەلق
پادىچىلىرى ئەقىلسىز بولۇپ، پەرۋەردىگارنى ئىزدەپ يول سورىمايدۇ؛ شۇڭا
ئۇلار دانىشمەنلەردەك ئىش كۆرەلمەيدۇ، ئۇلارنىڭ بارلىق پادىسى تارقىلىپ
كەتتى[104]. 22 ئاڭلاڭلار! بىر گەپنىڭ شەپىسى! مانا، ئۇ كېلىدۇ، شىمالىي
زېمىندىن چىققان زور بىر چۇقان-سۈرەن! يەھۇدانىڭ شەھەرلىرىنى بىر
ۋەيرانە، چىلبۆرىلەرنىڭ تۇرالغۇسىغا ئايلاندۇرغۇچى كېلىۋاتىدۇ! 23 بىلىمەنكى،
ئى پەرۋەردىگار، ئىنساننىڭ ئۆز يولىنى بېكىتىشى ئۆز قولىدا ئەمەستۇر؛
مېڭىۋاتقان ئادەمنىڭ ئۆزىدە قەدەملىرىنى خالىغانچە تاشلاش قۇدرىتى
بولماستۇر؛ 24 پەرۋەردىگار، مېنى تۈزىگەيسەن، لېكىن غەزىپىڭ بىلەن ئەمەس،
ئادىل ھۆكۈمىڭ بىلەن تۈزىگەيسەن؛ بولمىسا سەن مېنى يوققا باراۋەر قىلىسەن.
25 قەھرىڭنى سېنى تونۇمايدىغان ئەللەر ھەمدە نامىڭغا نىدا قىلمايدىغان
جەمەتلەر ئۈستىگە تۆككەيسەن؛ چۈنكى ئۇلار ياقۇپنى يەپ كەتكەن؛ بەرھەق،
ئۇلار ئۇنى يۇتۇپ تۈگەشتۈرۈپ، تۇرغان جايىنى مۇتلەق ۋەيران قىلغان.

103 «پەقەت بىر كېسەللىك» — بەلكىم خەلقنىڭ بېشىغا چۈشكەن كۈلپەتلەر «پەقەت ۋاقىتلىق ئاۋارە، خالاس» دېگەن ھېسسىياتىنى كۆرسىتىدۇ. ساختا پەيغەمبەرلەر بۇنداق ھېسسىياتنى كۆپ قوللايتتى.

104 «خەلق پادىچىلىرى» («پادا باققۇچىلىرى») شۈبھىسىزكى، يەھۇدانىڭ پادىشاھى، ۋەزىرلىرى، كاھىنلىرى ۋە پەيغەمبەرلىرىنى كۆرسىتىدۇ.

خەلقنىڭ خۇدانىڭ ئەھدىسىنى كۆزگە ئىلمىغانلىقى[105]

11
[1] يەرەمىياغا پەرۋەردىگاردىن كەلگەن سۆز مۇنداق ئىدى: [2]
— بۇ ئەھدىنىڭ سۆزلىرىگە قۇلاق سېلىڭلار؛ شۇنداقلا يەھۇدا
كىشىلىرىگە، يېرۇسالېمدا تۇرۇۋاتقانلارغا ئۇلارنى يەتكۈزۈڭلار، [3] — سەن
يەرەمىيا ئۇلارغا مۇنداق ئېيتقىن: —
— پەرۋەردىگار، ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: — بۇ ئەھدىنىڭ
سۆزلىرىگە كىم بويسۇنمىسا ئۇ لەنەتتە قالىدۇ؛ [4] مەن بۇ ئەھدىنى ئاتا-
بوۋىلىرىڭلارنى مىسىر زېمىنىدىن، يەنى تۆمۈر تاۋلايدىغان خۇمداندىن قۇتقۇزۇپ
چىقارغان كۈندە ئۇلارغا تاپىلاپ: «ئاۋازىمغا قۇلاق سېلىپ، بۇ سۆزلەرگە،
يەنى مەن سىلەرگە تاپشۇرغان بارلىق ئەمرلەرگە ئەمەل قىلىڭلار؛ شۇنداق
قىلغىنىڭلاردا، سىلەر مېنىڭ خەلقىم بولىسىلەر، مەن سىلەرنىڭ خۇدايىڭلار
بولىمەن؛ [5] شۇنداق بولغىنىدا مەن ئاتا-بوۋىلىرىڭلارغا: «سىلەرگە سۈت ھەم
بال ئېقىپ تۇرىدىغان بىر زېمىن تەقدىم قىلىمەن» دەپ ئىچكەن قەسەمنى
ئەمەلگە ئاشۇرىمەن» — دېگەنىدىم. سىلەر بۈگۈنكى كۈندە دەل شۇ زېمىندا
تۇرۇۋاتىسىلەر!
مەن بولسام جاۋابەن «ئامىن، پەرۋەردىگار!» — دېدىم.[106]
[6] پەرۋەردىگار ماڭا مۇنداق دېدى: — يەھۇدانىڭ شەھەرلىرىدە، يېرۇسالېمنىڭ
كوچىلىرىدا بۇ سۆزلەرنى جاكارلا: — بۇ ئەھدىنىڭ بارلىق سۆزلىرىگە قۇلاق
سېلىپ ئەمەلگە ئاشۇرۇڭلار![107] [7] چۈنكى مەن ئاتا-بوۋىلىرىڭلارغا مىسىر
زېمىنىدىن قۇتقۇزۇپ چىقارغان كۈندىن بۈگۈنكى كۈنگىچە «مېنىڭ ئاۋازىمغا

---

105 بۇ بېشارەت (11:1-17) بەلكىم يوسىيا پادىشاھ ھۆكۈم سۈرگەن ۋاقىتدا ئىبادەتخانىدىن تېپىلغان «تەۋرات-قانۇنىنىڭ بىر قىسمى» بىلەن مۇناسىۋەتلىك. ئۇ تەۋراتنىڭ قىسمى بەلكىم «قانۇن شەرھى» ئىدى، كىتاب خۇدا مۇسا پەيغەمبەر ئارقىلىق ئىسرائىل بىلەن تۈزگەن ئەھدىنى تەكرارلايدۇ ۋە تەكىتلەيدۇ. «2پاد.» 22-23-بابلارنى، «2تار.»، 34-35-بابلارنى كۆرۈڭ.

106 ئوقۇرمەنلەرگە ئايانكى، «ئامىن» دېگەن سۆز «شۇنداق بولسۇن!» دېگەن مەنىدە. مۇشۇ يەردە يەرەمىيا پەرۋەردىگارنىڭ ئەھدىسىگە بويسۇنمىغان بارلىق كىشىلەرنى (3-ئايەتتە) لەنەتكە قالدۇرىدىغانلىقىغا قوشۇلۇشنى بىلدۈرىدۇ.

107 ماۋزۇدىكى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.

قوۋلاق سىلىڭلار!» دەپ جىكىلەپ ئاگاھلاندۇرۇپ كېلىۋاتىمەن؛ مەن تاتىق سەھەردە ئورنۇمدىن تۇرۇپ ئۇلارنى ئاگاھلاندۇرۇپ كەلدىم. [8] لېكىن ئۇلار ھېچ ئاڭلىمىغان ياكى قۇلاق سالمىغان؛ ئۇلارنىڭ ھەربىرى رەزىل كۆڭۈللىرىدىكى جاھىللىقتا ئەگىشىپ ماڭغان؛ شۇنىڭ بىلەن مەن بۇ ئەھدىدىكى بارلىق سۆزلەرنى ئۇلارنىڭ بېشىغا چۈشۈردۈم؛ مەن بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئۇلارغا تاپىلىغانمەن، لېكىن ئۇلار ھېچ ئەمەلگە ئاشۇرمىغان.

[9] پەرۋەردىگار ماڭا مۇنداق دېدى: ــ يەھۇدادىكىلەر ۋە يېرۇسالېمدا تۇرۇۋاتقانلارنىڭ ئارىسىدا بىر سۇيىقەست بايقالدى؛ [10] ئۇلار سۆزلىرىمنى ئاڭلاشنى رەت قىلغان ئاتا-بوۋىلىرىنىڭ قەبىھلىكلىرىگە قايتىپ كەتتى؛ ئۇلارنىڭ ئىبادىتىدە بولايلى دەپ باشقا ئىلاھلارغا ئەگىشىپ كەتتى. ئىسرائىل جەمەتى ھەم يەھۇدا جەمەتى ئاتا-بوۋىلىرى بىلەن تۈزگەن ئەھدەمنى بۇزدى.

[11] شۇڭا پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ مانا، مەن ئۇلارنىڭ ئۈستىگە ھېچ قۇتۇلالماس ئاپەت چۈشۈرىمەن؛ ئۇلار ماڭا پەرياد كۆتۈرىدۇ، لېكىن مەن ئۇلارنى ئاڭلىمايمەن. [12] ئاندىن يەھۇدانىڭ شەھەرلىرى ۋە يېرۇسالېمدا تۇرۇۋاتقانلار ئىسرىق يېقىپ چوقۇنغان بۇتلارنى ئىزدەپ ئۇلارغا پەرياد كۆتۈرىدۇ؛ لېكىن ئاپەت چۈشكەن ۋاقتىدا ئۇلار بۇلارنى ھېچ قۇتقۇزمايدۇ. [13] چۈنكى شەھەرلىرىڭ قانچە كۆپ بولغانسېرى، بۇتلىرىڭ شۇنچە كۆپ بولدى، ئى يەھۇدا؛ يېرۇسالېمنىڭ كوچىلىرى قانچە كۆپ بولغانسېرى، سىلەر «يىرگىنچلىك بولغۇچى»غا شۇنچە قۇربانگاھلارنى قۇردۇڭلار، يەنى بائالغا ئىسرىق يېقىش ئۈچۈن قۇربانگاھلارنى بەرپا قىلدىڭلار.

[14] ئەمدى سەن، ئى يەرەمىيا، بۇ خەلق ئۈچۈن دۇئا قىلما، ئۇلار ئۈچۈن ھېچ پەرياد ياكى تىلاۋەت قىلما؛ چۈنكى ئاپەت بېشىغا چۈشۈشى بىلەن ئۇلار ماڭا نىدا قىلغان ۋاقتىدا مەن ئۇلارنى ئاڭلىمايمەن.

[15] ــ مېنىڭ سۆيۈملۈك خەلقىمنىڭ ئۆيۈمدە تۇرۇۋشىغا نېمە ھەققى؟ چۈنكى كۆپىنچىڭلار ئۆزۈڭلارنىڭ رەزىل مەقسەتلىرىگە يېتىشكە ئورۇنىسىلەر؛ سىلەر رەزىللىكىڭلار ئەمەلگە ئاشقاندا خۇرسەن بولساڭلار، ئۇنداقتا «مۇقەددەس

گۆشلەر» مۇشۇ ئاسىيلىقلارنى سىلەردىن ئېلىپ تاشلىيالامدۇ؟[108] 16
پەرۋەردىگار ئىسمىڭنى «يايپيېشىل، مول مېۋىلىك، باراقسان زەيتۇن دەرىخى»
دەپ ئاتىغانىدى؛ لېكىن پەرۋەردىگار دەرەخكە شاۋقۇنلايدىغان زور بىر ئوتنى
سالىدۇ ۋە شاخلىرى يوق قىلىنىدۇ. 17 چۈنكى سېنى تىككەن ساماۋى
قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ساڭا قاراپ كۆلپەت بېكىتىپ
جاكارلىغان؛ سەۋەبى، ئىسرائىل جەمەتى ۋە يەھۇدا جەمەتى ئۆزىنىڭ
مەنپەئەتىنى كۆزلەپ رەزىللىك قىلىپ، بائالغا ئىسرىق يېقىپ، مېنىڭ
غەزىپىمنى كەلتۈردى.

يەرەمىياغا قىلىنىدىغان سۇيىقەستنى پەرۋەردىگار ئۇنىڭغا ئايان قىلىدۇ

18 «پەرۋەردىگار ماڭا خەۋەر يەتكۈزدى، شۇنىڭ بىلەن مەن چۈشەندىم؛
ئۇ ماڭا ئۇلارنىڭ قىلمىشلىرىنى ئايان قىلدى؛ 19 مەن بولسام خۇددى
بوغۇزلاشقا يېتىلەپ ماڭغان كۆنۈك پاقلاندەك ئىدىم؛ مەن ئەسلى ئۇلارنىڭ
ماڭا قاراپ: «دەرەخنى مېۋىسى بىلەن يوقىتايلى، ئۇنىڭ ئىسمى قايتا ئەسكە
ھېچ كەلتۈرۈلمىسۇن، ئۇنى تىرىكلەر زېمىنىدىن ئۈزۈپ تاشلايلى» دېگەن
قەستلىرىنى ھېچ بىلمەيتتىم؛ 20 لېكىن سەن، ئى ئادىل ھۆكۈم چىقارغۇچى،
ئادەمنىڭ ۋىجدان-قەلبىنى سىنىغۇچى، ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان
پەرۋەردىگار، سېنىڭ ئۇلارنىڭ ئۈستىگە چۈشۈرىدىغان قىساسىڭنى ئۆز كۆزۈم
بىلەن كۆرۈشكە نېسىپ قىلغايسەن؛ چۈنكى دەۋايىمنى ساڭىلا ئايان قىلىپ
تاپشۇردۇم».

21 شۇنىڭ بىلەن پەرۋەردىگار ماڭا مۇنداق دېدى: ــ «پەرۋەردىگارنىڭ نامىدا
بېشارەت بەرمە، بولمىسا جېنىڭ قولىمىزدا تۈگىشىدۇ» ــ دەپ ساڭا دوق
قىلىپ يۈرگەن ئاناتوتتىكى ئادەملەر جېنىڭنى ئىزدەپ يۈرىدۇ. ئەمدى ئۇلار
توغرىسىدا مۇنداق سۆزۈم بار: ــ 22 ــ بۇ ئىشقا قاراپ ساماۋى قوشۇنلارنىڭ

---

108 «مۇقەددەس گۆشلەر» قۇربانلىقلاردىكى گۆشلەر، ئەلۋەتتە. ئوقۇرمەنلەر ئايەتنىڭ باشقا كۆپ خىل تەرجىملىرىنى ئۇچرىتىشى مۇمكىن، لېكىن ئومۇمىي مەنىسى تەرجىمىمىزدىكىدەك بولىدۇ.

سەردارى بولغان پەرۋەردىگار مۇنداق دېدى: ــ مانا، مەن ئۇلارنى جازالايمەن؛ يىگىتلەر قىلىچ بىلەن ئۆلىدۇ، ئوغۇل-قىزلىرى بولسا قەھەتچىلىك بىلەن ئۆلىدۇ. 23 ئۇلاردىن ھېچبىر قالدىسى قالمايدۇ؛ چۈنكى مەن ئۇلار جازالىنىدىغان يىلىدا، شۇ ئاناتوتتىكى ئادەملەر ئۈستىگە ئاپەت چۈشۈرىمەن.

يەرەمىيا پەيغەمبەرنىڭ پەرۋەردىگارغا داد ئېيتىشى داۋاملىشىدۇ

12

1 مەن دەۋايىمنى ئالدىڭغا ئېلىپ كەلسەم، ئادىل بولۇپ كەلدىڭ، ئى پەرۋەردىگار؛ لېكىن سەن بىلەن ئۆز ھۆكۈملىرىڭ توغرۇلۇق سۆزلەشمەكچىمەن؛ نېمىشقا رەزىللەرنىڭ يولى روناق تاپىدۇ؟ ئاسىيلىق قىلغۇچىلارنىڭ ھەممىسى نېمىشقا كەڭرى-ئازادىلىكتە تۇرىدۇ؟ 2 سەن ئۇلارنى يەر يۈزىگە تىككەنسەن، ئۇلارمۇ يىلتىز تارتقان؛ ئۇلار ئۆسۈپ گۈللىنىدۇ، ئۇلار مېۋىلەيدۇ؛ سەن ئۇلارنىڭ ئاغزىغا يېقىن ئوخشايسەن، لېكىن ۋىجدانىدىن[109] يىراقسەن؛ 3 لېكىن سەن، ئى پەرۋەردىگار، مېنى بىلىسەن؛ سەن مېنى كۆرۈپ كەلگەنسەن، ئۆزۈڭگە بولغان سادىقلىقىمنى سىنىغانسەن. ئۇلارنى بوغۇزلاشقا بېكىتىلگەن قويلاردەك ئايرىپ سۆرەپ چىققايسەن، ئۇلارنى قەتل كۈنىگە ئايرىغايسەن[110]. 4 زېمىن قاچانغىچە قاغجىرايدۇ، ئېتىزدىكى ئوت-چۆپلەر قاچانغىچە قۇرغان ھالەتتە تۇرىدۇ؟ زېمىندا تۇرۇۋاتقانلارنىڭ رەزىللىكى تۈپەيلىدىن ھايۋانلار ھەم ئۇچار-قاناتلار قاچانغىچە يوقاپ تۈگەيدۇ؟ چۈنكى بۇ خەلق: «خۇدا[111] ئاقىۋىتىمىزنى ھېچ كۆرمەيدۇ» دەۋاتىدۇ.

---

109 «ۋىجدان» دېگەن سۆز مۇشۇ يەردە ئىبرانىي تىلىدا «بۆرەكلەر» بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

110 يەرەمىيا ئۆزىنىڭ يۇرتداشلىرىنىڭ سۇيىقەستىنىڭ ئوبيېكتى بولۇپ نۇرغۇنلىغان جاپا تارتماقتا، لېكىن ئۇلار كەڭ-ئازادە ياشايدىغان ئوخشايدۇ.

111 «خۇدا» ئىبرانىي تىلىدا «ئۇ». ئىبرانىي تىلىدىكى بۇ «ئۇ» دېگەنلىكنى بەزى ئالىملار يەرەمىيانى كۆرسىتىدۇ، دەپ قارايدۇ. لېكىن بىزنىڭچە خەلقنىڭ: «خۇدا ئاقىۋىتىمىزنى ھېچ كۆرمەيدۇ» دېگەن سۆزى، تەۋرات «قان.» 30:32دىكى «مەن (خۇدا) ئۇلارنىڭ ئاقىۋىتىنى كۆرىمەن» دېگەن سۆزنىڭ دەل ئەكسىدۇر، شۇڭا بىز «خۇدا» دەپ تەرجىمە قىلدۇق.

پەرۋەردىگار يەرەمىياغا جاۋاب بېرىدۇ

5 ــ سەن يۈگۈرگەن لەشكەرلەر بىلەن بەسلەشكەندە، ئۇلار سېنى
هالسىراتقان بولسا، ئەمدى سەن ئاتلار بىلەن بەسلەشسەڭ قانداق بولار؟
سەن پەقەت ئامان-تىنچلىقتا تۇرغان زېمىندىلا خاتىرجەم بولۇپ ماڭا
ئىشىنىسەن، ئەمدى ئىئوردان دەرياسى بويىدىكى قويۇق چاتقاللىقلاردا قانداق
يۈرىسەن؟[112] 6 چۈنكى ھەتتا ئۆز قېرىنداشلىرىڭ، ئاتاڭنىڭ جەمەتىمۇ ساڭا
ئاسىيلىق قىلغان. ئۇلارمۇ سېنى يوقىتىش ئۈچۈن ئاۋازىنى قويۇپ بەرگەن.
گەرچە ئۇلار ساڭا مېھىرلىك سۆزلەرنى قىلغان بولسىمۇ، ئۇلارغا ئىشەنمە!»

خۇدا يەرەمىيانىڭ داد كۆتۈرۈشلىرىگە يەنە بىر جاۋاب بېرىدۇ

7 ــ ئۆزۈم ئائىلەمدىن ۋاز كېچىمەن، مىراسىمنى تاشلىۋېتىمەن، جان-
جىگىرىمنى دۈشمەنلىرىنىڭ قولىغا تاپشۇرىمەن. 8 مېنىڭ مىراسىم بولغان
خەلق بولسا ماڭا ئورمانلىقتىكى بىر شىرگە ئوخشاش بولۇپ قالدى؛ ئۇلار ماڭا
قارشى ئاۋازىنى كۆتۈردى؛ شۇڭا مەن ئۇلارنى يامان كۆرىمەن. 9 مېنىڭ مىراسىم
ماڭا سار-بۈركۈت ياكى چىلبۆرىدەك بولۇپ قالدى ئەمەسمۇ؟ لېكىن ئۇنىڭ
ئەتراپىغا باشقا سار-بۈركۈتلەر ئولاشماقتا! بېرىڭلار، ئۇلارنى يەۋېتىشكە بارلىق
دالادىكى ھايۋانلارنى يىغىپ كېلىڭلار![113] 10 نۇرغۇنلىغان خەلق پادىچىلىرى
ئۈزۈمزارىمنى ھالاك قىلىدۇ، ئۇلار مېنىڭ نېسىۋەمنى ئاياغ ئاستى قىلىدۇ، ئۇلار
مېنىڭ يېقىملىق نېسىۋەمنى غېرىب بىر چۆل-باياۋانغا ئايلاندۇرىدۇ[114]؛ 11 ئۇلار

---

112 «ئىئوردان دەرياسى بويىدىكى قويۇق چاتقاللىقلاردا قانداق يۈرىسەن؟». بۇ يەر شىرلار ياشىغان، ئىنتايىن خەتەرلىك جاي ئىدى (49:14، 50:44نى كۆرۈڭ). خۇدا يەرەمىياغا: «ئىشلىرىڭ تېخىمۇ قىيىن، تېخىمۇ چاتاق، تېخىمۇ مۇشەققەتلىك بولىدۇ» دەپ ئاگاھلاندۇرىدۇ.

113 «دالىدىكى ھايۋانلار» بەلكىم ئىسرائىلنى بۇلاڭ-تالاڭ قىلماقچى بولغان يات ئەللەرنى بىلدۈرىدۇ. بۇ پەرمان («بېرىڭلار... يىغىپ كېلىڭلار») بەلكىم پەرىشتىلەرگە ئېيتىلسا كېرەك.

114 بۇ ئايەتتىكى «نۇرغۇنلىغان خەلق پادىچىلىرى» بەلكىم يات ئەللەرنىڭ ئەمىر-پادىشاھلىرىنى كۆرسىتىدۇ. بىراق ئىسرائىلنىڭ ئۆزىدىكى «خەلق پادىچىلىرى» (پادىشاھلار، كاھىنلار، پەيغەمبەرلەر)نىڭ ۋاپاسىزلىقى بىلەن بۇ ئاقىۋەتنى ئىسرائىلنىڭ بېشىغا كەلتۈرگەن، شۇڭا «نۇرغۇنلىغان پادا باققۇچىلىرى» ئۇلارنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئېلىشى مۇمكىن.

ئۇنى غېرىب قىلىۋېتىدۇ؛ ئۇ مېنىڭ ئالدىمدا غېرىب ھەم قاغجىراق تۇرىدۇ؛ پۈتكۈل زېمىن غېرىب قالىدۇ؛ ئەمما ھېچ ئادەم بۇنىڭغا كۆڭلىنى بۆلمەيدۇ. 12 چۆل-باياۋاندىكى بارلىق ئېگىزلىكلەر ئۈستىگە ھالاك قىلغۇچىلار غۇژۇلداپ چىقىپ كېلىدۇ؛ چۈنكى پەرۋەردىگارنىڭ قىلىچى زېمىننىڭ بىر چېتىدىن يەنە بىر چېتىگىچە ھەممىنى يۇتىدۇ؛ ھېچ ئەت ئىگىسىنىڭ تىنچ-خاتىرجەملىكى بولمايدۇ. 13 خەلقىم بۇغداينى تېرىغان بولسىمۇ، لېكىن تىكەنلەرنى ئورىيدۇ؛ ئۇلار ئۆزلىرىنى ئۇپراتقىنى بىلەن، پايدا كۆرمەيدۇ؛ شۇڭا ناچار مەھسۇلاتلىرىڭلار تۈپەيلىدىن، پەرۋەردىگارنىڭ قاتتىق غەزىپى تۈپەيلىدىن، يەرگە قاراپ قالىسىلەر.

14 مەنكى پەرۋەردىگار ئۆز خەلقىم ئىسرائىلنى ۋارىس قىلغان مىراسقا چاڭگال سالغان، زېمىنىمنىڭ ھەممە رەزىل قوشنىلىرى[115] توغرۇلۇق مۇنداق دەيمەن: — مانا، مەن ئۇلارنى ئۆز زېمىنىدىن يۇلۇپ ئالىمەن، شۇنىڭدەك يەھۇدا جەمەتىنى ئۇلار ئارىسىدىن يۇلۇۋالىمەن؛ 15 لېكىن شۇنداق بولىدۇكى، ئۇلارنى يۇلۇۋالغاندىن كېيىن مەن بۇ يولدىن يېنىپ، ئۇلارغا ئىچىمنى ئاغرىتىمەن، ئۇلارنىڭ ھەربىرىنى ئۆز مىراسىغا، ھەربىرىنى ئۆز زېمىنىغا قايتۇرىمەن[116].

16 شۇنداق قىلىپ، ئەگەر (ئۇلار ئۆتكەندە خەلقىمگە بائالنىڭ ئىسمىغا قەسەم ئىچىشنى ئۆگەتكەندەك) كۆڭۈل قويۇپ خەلقىمنىڭ يوللىرىنى ئۆگەنسە، جۈملىدىن مېنىڭ نامىمغا قەسەم ئىچىشنى ئۆگەنسە، — ئەمدى ئۇلارغا خەلقىم ئارىسىدىن مۇقىم ئورۇن بېرىلىپ، ئۇلار گۈللەندۈرۈلىدۇ[117]. 17 بىراق ئۇلار ئاڭلىمىسا، مەن شۇ ئەلنى مۇتلەق يۇلۇپ تاشلايمەن، — دەيدۇ پەرۋەردىگار.

خۇدا «مېنىڭ ئۈزۈمزارىم»، «مېنىڭ نېسىۋەم» دېگەن ئىبارىلەر بىلەن، بەلكىم ئۆز خەلقى ئىسرائىلنى، جۈملىدىن ئۇلارنىڭ زېمىنىنى كۆرسىتىدۇ.

ئىبرانىي تىلىدا بۇ ئايەتتىن 13-ئايەتكىچە بولغان پېئىللار «ئۆتكەن زامان»دا ئىپادىلىنىدۇ؛ پەيغەمبەر بۇلارنىڭ ھەممىسىنى «ئاللىقاچان يۈزبەرگەندەك»، جەزمەن يۈز بېرىدۇ، دەپ بىلىدۇ.

115 «زېمىنىمنىڭ ھەممە رەزىل قوشنىلىرى» — قوشنا يات ئەللەر.

116 «ئۇلارنى ... ئۇلارنىڭ ھەربىرىنى ئۆز مىراسىغا، ھەربىرىنى ئۆز زېمىنىغا قايتۇرىمەن» — بۇ خۇدانىڭ بۇ يات ئەللەرنىڭ ھەربىرىگە ئېيتقان سۆزلىرى.

117 «ئۇلارغا خەلقىم ئارىسىدىن مۇقىم ئورۇن بېرىلىپ، ئۇلار گۈللەندۈرۈلىدۇ» — ئىبرانىي تىلىدا سۆزمۇسۆز بولسا «ئۇلار خەلقىم ئارىسىدا قۇرۇلىدۇ». بۇ سۆز كۆپ جەھەتلىك بولۇپ، ئېتىقاد، ئەخلاق، دانالىق، ئىقتىساد ۋە پاراۋانلىق، بولۇپمۇ ھەرخىل روھىي بايلىقلارنى كۆرسىتىدۇ.

چىرىپ كەتكەن ئىچ تامبالدىن ئالغان ساۋاق

13
1 پەرۋەردىگار ماڭا مۇنداق دېدى: ــ بارغىن، كاناپ ئىچ تامبالنى
ئال، بېلىڭگە باغلا؛ لېكىن ئۇنى سۇغا چىلىما. 2 شۇڭا پەرۋەردىگار
ماڭا دېگەندەك مەن بىر ئىچ تامبالنى ئالدىم ۋە بېلىمگە باغلاپ قويدۇم.
3 ئەمدى پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى ئىككىنچى قېتىم ماڭا كېلىپ مۇنداق
دېيىلدى: ــ 4 «سەن پۇلغا ئالغان، بېلىڭگە باغلانغان ئىچ تامبالنى ئېلىپ،
ئورنۇڭدىن تۇر، فىراتقا بېرىپ[118] شۇ يەردە تاشنىڭ يېرىقىغا يوشۇرۇپ قوي».
5 شۇڭا مەن باردىم ۋە پەرۋەردىگار ماڭا بۇيرۇغاندەك ئۇنى فىراتقا يوشۇرۇپ
قويدۇم. 6 كۆپ كۈنلەر ئۆتكەندىن كېيىن، پەرۋەردىگار ماڭا: «ئورنۇڭدىن تۇر،
فىراتقا بېرىپ، مەن ساڭا شۇ يەرگە يوشۇرۇشقا بۇيرۇغان ئىچ تامبالنى قولۇڭغا
ئال» ــ دېدى.
7 شۇڭا مەن فىراتقا باردىم؛ مەن يوشۇرغان يەردىن ئىچ تامبالنى كولاپ
چىقىرىپ قولۇمغا ئالدىم؛ مانا، ئىچ تامبال سېسىپ چىرىپ كەتكەنىدى،
پۈتۈنلەي كېيگۈسىز بولغانىدى. 8 پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى ماڭا كېلىپ مۇنداق
دېيىلدى: ــ
9 پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ مەن يەھۇدانىڭ پەخرىنى ۋە يېرۇسالېمنىڭ
چوڭ پەخرىنى مۇشۇ هالدا يوقىتىمەن؛ 10 مېنىڭ سۆزلىرىمنى ئاڭلاشنى رەت

---

[118] باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئەفرات (دەرياسى)غا بېرىپ...».
يەرەمىيانىڭ يۇرتى ئاناتوتقا يېقىن «فىرات» دېگەن كىچىك بىر يېزا ئىدى. ئەفرات دەرياسى بولسا پەلەستىندىن 550 كىلومېتر يىراق. ئەگەر توغرا تەرجىمىسى «فىرات» بولسا، شۈبھىسىزكى، بۇ يەنىلا سۆز ئويۇنى ئارقىلىق «ئەفرات دەرياسى»نى، شۇنىڭدەك ئەفرات دەرياسىنىڭ بويىدا قۇرۇلغان ئاسۇرىيە ئىمپېرىيەسىنى، شۇنداقلا كېيىنكى بابىل ئىمپېرىيەسىنى كۆرسىتىدۇ. بۇ ئىككى ئىمپېرىيەنىڭ ئىسرائىلغا ئاندىن كېيىن يەھۇداغا (ئۇلار شۇ يەرگە سۈرگۈن بولغان ۋاقىتتا) ئېتىقادىنى بۇلغايدىغان تەسىرى بولغان. ئاسۇرىيەنىڭ بۇتپەرەسلىكىنىڭ ۋە بابىلنىڭ پۇلپەرەسلىكىنىڭ ئېتىقادنى بۇلغايدىغان تەسىرى بار ئىدى.
ئىشىنىڭ باشقا بىرخىل شەرھى: ئۇلار ئەسلى پەرۋەردىگارغا «چىڭ مۇناسىۋەتتە باغلىنىش»ى كېرەك ئىدى. لېكىن بۇنىڭ ئورنىغا ئۇلار بابىلغا باغلانماقچى بولۇپ (ھەزەكىيا پادىشاھنىڭ كۈنلىرىدە) بۇلغىنىپ كەتكەن. لېكىن بىزنىڭچە بۇنداق شەرھى يەرەمىيانىڭ دەۋرىگە ئۇيغۇن كەلمەيتتى.

قىلغان، كۆڭلىدىكى جاھىللىقىدا ماڭىدىغان، باشقا ئىلاھلارنىڭ قۇللۇقىدا بولۇپ، ئۇلارغا ئىبادەت قىلىشقا ئىنتىلىدىغان بۇ رەزىل خەلق پۈتۈنلەي كاردىن چىققان بۇ ئىچ تامبالغا ئوخشاش بولىدۇ. 11 چۈنكى خۇددى ئىچ تامبال ئادەمنىڭ چاتىرىقىغا چىڭ باغلانغاندەك، ئۇلارمۇ ماڭا يېقىن بىر خەلق بولسۇن، ماڭا نام-ئابروي، مەدھىيە ۋە شان-شەرەپ كەلتۈرسۇن دەپ، مەن ئىسرائىلنىڭ پۈتكۈل جەمەتىنى ۋە يەھۇدانىڭ پۈتكۈل جەمەتىنى ئۆزۈمگە چىڭ باغلاندۇرغانمەن[119] — دەيدۇ پەرۋەردىگار، — لېكىن ئۇلار ھېچ قۇلاق سالمىدى.

12 ئۇلارغا مۇشۇ سۆزنى دېگىن: — ئىسرائىلنىڭ خۇداسى بولغان پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: — «ھەممە شاراب ئىدىشى شاراب بىلەن تولۇشى كېرەك»[120]. ئۇلار ساڭا: «ئەجەبا، ھەممە شاراب ئىدىشى شاراب بىلەن تولۇشى كېرەكلىكىنى ئوبدان بىلمەمدۇق؟» — دەيدۇ؛ 13 سەن ئۇلارغا مۇنداق دەيسەن: «پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: — مانا، مەن بۇ زېمىندا بارلىق تۇرۇۋاتقانلارنى، داۋۇتقا ۋەكىل بولۇپ ئۇنىڭ تەختىگە ئولتۇرغان پادىشاھلارنى، كاھىنلارنى ۋە پەيغەمبەرلەرنى ھەمدە يېرۇسالېمدا بارلىق تۇرۇۋاتقانلارنى مەستلىك-بىھوشلۇق بىلەن تولدۇرىمەن. 14 مەن ئۇلارنى بىر-بىرىگە، يەنى ئاتا بىلەن ئوغۇللىرىنىمۇ ئوخشاشلا بىر-بىرىگە سوقۇشقا سالىمەن، — دەيدۇ پەرۋەردىگار؛

119 بۇ تەمسىلنىڭ مەنىسى بەلكىم شۇكى، ئىسرائىل خۇداغا چىڭ باغلانغان بولسا، ھېچ بۇلغانمايتتى (تەمسىلدە پەيغەمبەر ئۆزى خۇداغا ۋەكىل بولىدۇ). لېكىن بۇ زىچ مۇناسىۋەتتىن ئايرىلسا، بەربىر يات ئەللەر (مەسىلەن، ئاسۇرىيە، بابىلدەك) تەرىپىدىن بۇلغىنىدۇ. 1-ئايەتتىكى «سۇغا چىلىما» دېگەن سىرلىق بۇيرۇق، بەلكىم بۇ زىچ مۇناسىۋەتنىڭ ھېچ ئايرىلماسلىقى كېرەكلىكىنى تەكىتلىگەن بولۇشى مۇمكىن.

120 «ھەممە شاراب ئىدىشى شاراب بىلەن تولۇشى كېرەك» بەلكىم خەلق ئارىسىدىكى ماقال-تەمسىل بولۇشى مۇمكىن — مەنىسى بەلكىم «ھەممە ئىش ئوڭۇشلۇق بولىدۇ» ياكى «كۆپرەك كۈتكۈن بولساڭ كۆپرەك ئالىسەن» قاتارلىقلار.

ئىبرانىي تىلىدا «ئىدىش» ۋە «ئەخمەق» بىر-بىرىگە ئوخشاپ كېتىدۇ. خەلق پەقەتلا ئۆز كەيپ-ساپىسىنى (شاراب بۇنىڭ سىمۋولى بولۇپ) ئىنتىلىپ قوغلىغاندىن كېيىن خۇدا ئۇلارغا: «مەن سىلەر ئىزدىگىنىڭلارنى ئۆز بېشىڭلارغا چۈشۈرىمەن، سىلەر بىر-بىرىڭلارنى نابۇت قىلىسىلەر» دەپ جاۋاپ بەرگەن ئوخشايدۇ.

ــ مەن ئۇلارغا ئىچمنى ئاغرىتمايمەن، ئۇلارنى ئايمايمەن، ئۇلارغا رەھىم قىلمايمەن؛ ئۇلارنى نابۇت قىلىشقا ھېچنەرسە مېنى توسۇمايدۇ. [15] ئاڭلاڭلار، قۇلاق سېلىڭلار، ھالى چوڭ بولماڭلار؛ چۈنكى پەرۋەردىگار سۆز قىلغان. [16] ئەمدى ئۇ بېشىڭلارغا زۇلمەت چۈشۈرگىچە، پۇتۇڭلار زاۋال چۈشكەن تاغلاردا پۇتلاشقاندەك پۇتلاشقۇچە، ئۇ سىلەر ئىزدىگەن نۇرنى ئۆلۈم سايىسىغا، قاپقاراڭغۇلۇققا ئايلاندۇرغۇچە، پەرۋەردىگار خۇدايىڭلارغا لايىق شان-شەرەپ قايتۇرۇڭلار!

يەرەمىيا ئۆز دەرد-ئەلەمنى خەلققە بىلدۈرىدۇ

[17] بۇنى ئاڭلىمىساڭلار، سىلەرنىڭ ھاكاۋۇرلۇقۇڭلار تۈپەيلىدىن جېنىم يوشۇرۇنچە يىغلايدۇ؛ ئاچچىق يىغلاپ كۆز ياشلىرىم ئېقىپ تاشىدۇ؛ چۈنكى سىلەر، ئى پەرۋەردىگارنىڭ پادىسى، سۈرگۈن قىلىنىسىلەر.

پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى داۋاملىشىدۇ

[18] پادىشاھ ۋە خانىشقا: «تەختىڭلاردىن چۈشۈپ يەرگە ئولتۇرۇڭلار؛ چۈنكى كۆركەم تاجلىرىڭلار بېشىڭلاردىن چۈشۈرۈلىدۇ» ــ دېگىن(121). [19] جەنۇبدىكى شەھەرلەر قورشىۋېلىنىپ تاقىلىدۇ؛ ئۇلارنى ئاچىدىغان ھېچكىم بولمايدۇ(122)؛ پۈتكۈل يەھۇدا سۈرگۈن بولىدۇ؛ ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئەسىرگە چۈشۈپ سۈرگۈن بولىدۇ. [20] بېشىڭنى كۆتۈر، ئى زىئون، شىمالدىن چىققانلارغا قارا؛ ساڭا تاپشۇرۇلغان پادا، يەنى يېقىملىق پاداڭ نەگە كەتكەندۇ؟(123) [21] پەرۋەردىگار سېنى باشقۇرۇشقا دوستلىرىڭنى بېكىتكىنىدە سەن نېمە دېيەلەيتتىڭ؟

121 پادىشاھ ۋە خانىش بەلكىم يەھوئاكىن ۋە ئانىسىنى كۆرسىتىدۇ. ئۇلار مىلادىيەدىن ئىلگىرى 597-يىلى سۈرگۈن بولغان («يەر.» 26:22، 2:29، «2پاد.» 24:14-16نى كۆرۈڭ).

122 دېمەك، ھېچكىم چىقالمايدۇ، ھېچكىم كىرەلمەيدۇ.

123 بۇ ئايەتتىكى پېئىللار «ئايالچە رود»تا بولۇپ، بۇ سۆزلەر بەلكىم يېرۇسالېمغا، يەنى ئۇنىڭدا تۇرغان «خۇدانىڭ خەلقى بولغان پادا باققۇچىلىرى»غا ــ پادىشاھقا، كاھىنلارغا ۋە «پەيغەمبەرلەر»گە ئېيتىلىدۇ.

ئەسلى ئۆزۈڭ ئۇلارغا باشقۇرۇشنى ئۆگەتكەن تۇرساڭ! شۇ تاپتا تولغاق تۇتقان
ئايالدەك ئازاب-ئوقۇبەتلەر سېنى تۇتمامدۇ؟[124]
22 سەن ئەگەر كۆڭلۈڭدە: بۇ ئىشلار نېمىشقا بېشىمغا چۈشتى؟ ــ دەپ
سورىساڭ، بۇ ئىشلار قەبىھلىكىڭ ئىنتايىن ئېغىر بولغانلىقىدىن بولدى ــ
كۆينىكىڭ سالدۇرۇپ تاشلاندى، يوتىلىرىڭ زورلاۋانلىقتا ئاشكارىلاندى[125]. 23
ئېفئوپىيەلىك قارا تېرىسىنى ئۆزگەرتەلەمدۇ؟ ياكى يىلپىز چىپار تەڭگىلىرىنى
ئۆزگەرتەلەمدۇ؟ ئۇنداق بولغاندا سىلەر رەزىللىكنى قىلىشقا كۆنگەنلەرمۇ
ياخشىلىقنى قىلالايدىغان بولىسىلەر! 24 ئەمدى چۆل-باياۋاندىكى شامال
ھەيدىۋەتكەن ساماندەك مەن سىلەرنى ھەيدەپ چاچىمەن.
25 بۇ سېنىڭ ئاقىۋىتىڭ بولىدۇ، مەن ساڭا بېكىتكەن نېسىۋەڭ، ــ دەيدۇ
پەرۋەردىگار؛ چۈنكى سەن مېنى ئۇنتۇغانسەن، يالغانچىلىققا تايانغانسەن[126].
26 شۇڭا مەن كۆينىكىڭنىڭ پەشلىرىنى يۈزۈڭ ئۈستىگە كۆتۈرۈپ تاشلايمەن،
نومۇسۇڭ كۆرۈلىدۇ. 27 ئاھ، سېنىڭ زىنالىرىڭ، ئايغىرنىڭكىدەك پوخۇر
كىشنەشلىرىڭ، ئېگىزلىكلەردە ۋە ئېتىزلاردا بولغان بۇزۇقچىلىقلىرىڭنىڭ
پەسكەشلىكى![127] ــ بارلىق يىرگىنچلىكلىرىڭنى كۆردۈم! ھالىڭغا ۋاي، ئى
يېرۇسالېم! سەن پاك قىلىنىشنى قاچانغىچە رەت قىلماقچىسەن؟!

---

124 ئىسرائىلنىڭ ئىتتىپاقداشلىرى («دوستلار»ى) ئاۋۋال ئاسۇرىيە، ئاندىن بابىلنى ئۆز ئىچىگە ئالغاندى. ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئىسرائىل بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىدىن پايدىلانماقچى بولغان، خالاس (مەسىلەن، «يەشايا» 39-بابنى كۆرۈڭ؛ بابىلنىڭ ئەلچىلىرى يەھۇدانىڭ كۆپ مەلۇماتلىرىنى ئىگىلىگەندىن كېيىن ئۇلارغا ئاسىيلىق قىلغان).

125 ئىبرانىي تىلىدا «تاپانلىرىڭ زورلاۋانلىقتا يارىلاندى» ــ ۋاپاسىز ئايال بەلكىم ئۆز يولدىشى تەرىپىدىن شۇنداق مۇئامىلىگە ئۇچرىشى مۇمكىن.

126 «يالغانچىلىق» مۇشۇ يەردە بەلكىم بۇتلارنى كۆرسىتىدۇ.

127 بۇ ئايەت شۈبھىسىزكى، بۇتپەرەسلىكنى كۆرسىتىدۇ. ئۇ خۇدانىڭ كۆز ئالدىدا يىرگىنچلىك زىناخورلۇققا ئوخشاشتۇر. لېكىن ئوقۇرمەنلەرگە شۇ بەلكىم ئايانكى، مۇنداق بۇتپەرەسلىك خۇداغا ۋاپاسىزلىق بولۇپ روھىي جەھەتتە پاھىشىۋازلىق بولۇپلا قالماي، پەلەستىندىكى بۇتپەرەسلىكتە كىشىلەر بۇتلىرىغا «ئاتالغان»، بۇتخانىدا تۇرغان پاھىشە ئاياللارغا پۇل بېرىپ ئۇلار بىلەن ياتاتتى.

قۇرغاقچىلىقلار ئۈستىدە بولغان مەرسىيە

14

1 يەرەمىياغا چۈشكەن، پەرۋەردىگارنىڭ قۇرغاقچىلىقلار توغرۇلۇق سۆزى: —

(يەرەمىيا پەيغەمبەرنىڭ دۇئاسى)[128]

2 يەھۇدا ماتەم تۇتىدۇ، ئۇنىڭ دەرۋازىلىرى زاۋاللىغا يۈز تۇتماقتا، خەلق يەرگە
چاپلىشىپ قارىلىق تۇتىدۇ؛ يېرۇسالېمدىن نالە-پەرياد كۆتۈرۈلمەكتە. 3
مۆتىۋەرلىرى چاپارمەنلىرىنى سۇ ئەكىلىشكە ئەۋەتىدۇ؛ ئۇلار سۇ ئازگاللىرىغا
بارىدۇ، لېكىن ھېچ سۇ تاپالمايدۇ؛ ئۇلارنىڭ كۆپلىرى قۇرۇق قايتىپ كېلىدۇ؛
ئۇلار يەرگە قاراپ قالىدۇ، ساراسىمىگە چۈشىدۇ؛ ئۇلار بېشىنى يېپىپ تۆۋەن
ساڭگىلىتىدۇ[129]. 4 ھېچ يامغۇر بولمىغاچقا يەر يۈزى يېرىلىپ كەتتى؛ يەر
ھەيدىگۈچىلەر يەرگە قاراپ بېشىنى يېپىپ تۆۋەن ساڭگىلىتىدۇ. 5 مارال بولسا
دالادا بالا قوزىلايدۇ، ئاندىن قوزىسىدىن ۋاز كېچىدۇ؛ چۈنكى ئوت-چۆپ يوق.
6 ياۋا ئېشەكلەر ئېگىزلىكلەردە تۇرۇپ چىلبۆرىلەردەك ھاسىراپ كېتىدۇ؛ ئوزۇق
ئىزدەپ كۆزلىرى قاراڭغۇلىشىپ كېتىدۇ، چۈنكى ئوزۇق يوق.

يەرەمىيانىڭ دۇئاسى

7 — ئى پەرۋەردىگار، قەبىھلىكلىرىمىز بىزنى ئەيىبلەپ گۇۋاھلىق بەرگىنى
بىلەن، ئۆزۈڭنىڭ نامىڭ ئۈچۈن بىر ئىشنى قىلغايسەن! چۈنكى بىزنىڭ
يولۇڭدىن چىقىپ كېتىشىمىز ئىنتايىن كۆپتۇر؛ بىز سېنىڭ ئالدىڭدا گۇناھ

128 بىرىنچىدە بۇ 2-9-ئايەتلەر «يەرەمىيانىڭ مەرسىيەسى ۋە دۇئاسى». بىرىنچىدە 1-ئايەتتە تىلغا ئېلىنغان «پەرۋەردىگارنىڭ قۇرغاقچىلىقلار توغرۇلۇق سۆزى» رەسمىي ھالدا 10-ئايەتتە باشلىنىدۇ.

بەزى ئالىملار 2-6-ئايەتلەرنى پەرۋەردىگارنىڭ (بېشارەت بېرىدىغان) سۆزى، 7-9-ئايەتلەرنى يەرەمىيانىڭ دۇئاسى دەپ قارايدۇ. شۇبھىسىزكى، 10-15-ئايەتلەر ئاندىن بەلكىم 16-18-ئايەتلەر پەرۋەردىگارنىڭ جاۋابى ئىدى.

129 كونا زامانلاردا بېشىنى يېپىش قاتتىق پۇشايمان قىلىش، قاتتىق ئازابلىنىشنى بىلدۈرەتتى.

سادىر قىلدۇق. [8] ئى ئىسرائىلنىڭ ئارزۇسى، كۈلپەت چۈشكەندە ئۇلارنىڭ قۇتقۇزغۇچىسى بولغۇچى، سەن نېمىشقا بىزگە زېمىنىمىزدىكى مۇساپىردەك، بىر كېچىلا قونماقچى بولغان بىر يولۇچىدەك بولىسەن؟ [9] نېمىشقا ھېچ ئامالسىز كىشىدەك، ھېچكىمنى قۇتقۇزالمايدىغان بىر پالۋانغا ئوخشاش بولىسەن؟ لېكىن سەن، ئى پەرۋەردىگار، ئارىمىزدا تۇرىسەن، بىز سېنىڭ نامىڭ بىلەن ئاتالغاندۇرمىز[130]؛ بىزدىن ۋاز كېچىپ كەتمە!

پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى رەسمىي باشلىنىدۇ (1-ئايەتنى كۆرۈڭ).

[10] پەرۋەردىگار مۇشۇ خەلققە مۇنداق دەيدۇ: ــ ئۇلار دەرھەقىقەت مەندىن تېزىپ، كېزىشكە ئامراقتۇر؛ ئۇلار قەدەملىرىنى يامان يولدىن ھېچ تىزگىنلىمەيدۇ؛ پەرۋەردىگارنىڭ ئۇلاردىن ھېچقانداق خۇرسەنلىكى يوق؛ ئەمدى ھازىر ئۇلارنىڭ قەبىھلىكىنى ئېسىگە كەلتۈرۈپ ئۇلارنىڭ گۇناھلىرىنى جازالايدۇ.

يالغان پەيغەمبەرلەرگە ئىشىنىشكە بولغان جازا

[11] ئاندىن پەرۋەردىگار ماڭا: ــ بۇ خەلقنىڭ بەخت-بەرىكىتى ئۈچۈن دۇئا قىلما ــ دېدى. [12] ــ ئۇلار روزا تۇتقاندا، پەريادىنى ئاڭلىمايمەن؛ ئۇلار كۆيدۈرمە قۇربانلىقلارنى ئاشلىق ھەدىيەلەر بىلەن سۇنغاندا، مەن ئۇلارنى قوبۇل قىلمايمەن؛ مەن ئۇلارنى قىلىچ، قەھەتچىلىك ۋە ۋابالار ئارقىلىق يوقىتىمەن.

[13] مەن بولسام: ــ ئاھ، رەب پەرۋەردىگار! مانا، پەيغەمبەرلەر ئۇلارغا: «سىلەر قىلىچنى ھېچ كۆرمەيسىلەر، قەھەتچىلىككىمۇ دۇچ كەلمەيسىلەر؛ چۈنكى مەن بۇ يەردە سىلەرنىڭ ئامان-ئېسەنلىكىڭلارغا كاپالەتلىك قىلىمەن» دەيدۇ، ــ دېدىم.

[130] «بىز سېنىڭ نامىڭ بىلەن ئاتالغاندۇرمىز» ــ مەلۇم بىر كىشى باشقا بىرسىنىڭ نامى بىلەن ئاتالغان بولسا ئۇنىڭغا مەنسۇپ ۋە ئۇنىڭ مەسئۇللۇقى ۋە ھىمايىسى ئاستىدا تۇرىدۇ. «ئىسرائىل» (خۇدا بىلەن بولغان شاھزادە) ۋە «يەھۇدا» (مەدھىيە) دېگەن ئىسىملار خۇدانىڭ ئىككى نامىنى كۆرسىتەتكەن؛ خۇدا ئۆزى ئىسرائىلنى «مېنىڭ خەلقىم» دەپ ئاتىغانىدى.

14 ئەمدى پەرۋەردىگار ماڭا مۇنداق دېدى: ــ پەيغەمبەرلەر مېنىڭ نامىمدا يالغان بېشارەتلەر بېرىدۇ؛ مەن ئۇلارنى ئەۋەتمىگەنمەن، ئۇلارنى بۇيرۇغان ئەمەسمەن، ۋە ئۇلارغا گەپ قىلغىنىم يوق. ئۇلار سىلەرگە ساختا كۆرۈنۈش، پالچىلىق، ئەرزىمەس نەرسىلەر[131] توغرۇلۇق ئۆز كۆڭلىدىكى خام خىياللارنى ئېيتىپ بېشارەت بەرمەكتە. 15 شۇڭا پەرۋەردىگار: ــ مېنىڭ نامىمدا بېشارەت بېرىۋاتقان، مەن ئەۋەتمىگەن، يەنى: «قىلىچ ۋە قەھەتچىلىك بۇ زېمىنغا ھېچ كەلمەيدۇ» دەيدىغان پەيغەمبەرلەر توغرۇلۇق: ــ بۇ پەيغەمبەرلەر قىلىچ ۋە قەھەتچىلىك بىلەن يوقىتىلىدۇ؛ 16 ئۇلار بېشارەت بەرگەن خەلقنىڭ بولسا، قىلىچ ۋە قەھەتچىلىك تۈپەيلىدىن جەسەتلىرى يېرۇسالېم كوچىلىرىغا تاشلىۋېتىلىدۇ؛ ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىنى، ئاياللىرىنى، قىز-ئوغۇللىرىنى كۆمگۈدەك ھېچكىم قالمايدۇ؛ مەن ئۇلارنىڭ رەزىللىكىنى ئۆز بېشىغا تۆكىمەن. 17 سەن ئۇلارغا شۇ سۆزنى ئېيتىسەن: ــ «كۆزلىرىمدىن كېچە-كۈندۈز ياش توختىمىسۇن؛ چۈنكى مېنىڭ پاك قىزىم بولغان خەلقىم[132] يارىسى بۆسۈلگەندەك قاتتىق بىر زەرب يەپ، ئىنتايىن ئېغىر يارىلاندى»، ــ دەيدۇ.

يەرەمىيا دۇئاسىنى داۋام قىلىدۇ

18 مەن دالاغا چىقسام، مانا قىلىچتىن ئۆلتۈرۈلگەنلەر؛ شەھەرگە كىرسەم، مانا قەھەتچىلىكتىن سولىشىپ كەتكەنلەر! چۈنكى پەيغەمبەر ھەم كاھىن ھەر ئىككىسىلا بىلىمسىز-نادان بولۇپ، ئۇلار زېمىندا ئۆز سودىسى بىلەنلا بولۇپ كەتتى[133]. 19 سەن يەھۇدادىن نېمىشقا ۋاز كەچتىڭ؟ جېنىڭ زىئوندىن زېرىكتىمۇ؟ سەن نېمىشقا بىزنى شۇنچە داۋالغۇسىز دەرىجىدە ئۇرغانىدىڭ؟ بىز ئارام-تىنچلىقنى كۈتتۇق، لېكىن ھېچ قۇتلۇق كۈنلەر يوقتۇر؛ شىپالىق بىر ۋاقىتنى كۈتتۇق،

131 «ئەرزىمەس نەرسىلەر» بەلكىم بۇتلارنى كۆرسىتىدۇ.

132 «پاك قىزىم بولغان خەلقىم»، ۋە «زىئون قىزى»، «خەلقىمنىڭ قىزى» قاتارلىق ئىبارىلەر خۇدانىڭ ئۆز خەلقىگە ياكى باشقا خەلق (مەسىلەن، «مىسىرنىڭ قىزى»، 11:46)قە بولغان مېھرى-شەپقىتىنى، ئۇلارغا باغلىغان مۇھەببىتىنى كۆرسىتىدىغان مەنىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

133 پەيغەمبەرلەر ۋە كاھىنلار سودا بىلەن شۇغۇللانماسلىق كېرەك ئىدى، ئەلۋەتتە. مۇشۇ ئايەتتىكى «سودىسى» ئۇلارنىڭ «خۇدانىڭ سۆزىنى بۇرمىلاپ ساتىدىغانلىقى»نى كۆرسىتىدۇ. باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «...ئىككىسى ھېچ بىلمەيدىغان بىر زېمىنغا چىقىپ كەتتى».

لېكىن مانا دەككە-دۈككە ئىچىدىدۇرمىز! 20 ئى پەرۋەردىگار، رەزىللىكىمىزنى،
ئاتا-بوۋىلىرىمىزنىڭ قەبىھلىكىنى تونۇپ ئىقرار قىلىمىز؛ چۈنكى سېنىڭ ئالدىڭدا
گۇناھ سادىر قىلدۇق. 21 ئۆزۈڭ نامىڭ ئۈچۈن يېرۇسالېمنى كۆزۈڭگە ئىلماي
قويمىغايسەن؛ شان-شەرەپلىك تەختىڭ بولغان جايىنى رەسۋا قىلمىغايسەن[134]؛
ئەھدەڭنى ئېسىڭگە كەلتۈرگەيسەن، ئۇنى بۇزمىغايسەن! 22 ئەللەر چوقۇنىدىغان
«ئەرزىمەسلەر» ئارىسىدا يامغۇر ياغدۇرغۇچى بارمىدۇ؟ يېغىننى ئاسمانلار ئۆزلىرىلا
بېرەمدۇ؟ بۇلارنى ئەمەلدە كۆرسەتكۈچى سەن ئەمەسمۇ، ئى پەرۋەردىگار خۇدايىمىز!
شۇڭا سېنى تەلپۈنۈپ كۈتىمىز؛ چۈنكى سەنلا بۇلارنى قىلغۇچىدۇرسەن.

15

1 پەرۋەردىگار ماڭا مۇنداق دېدى: ــ «مۇسا ياكى سامۇئىل
پەيغەمبەرلەر ئالدىمدا تۇرغان بولسىمۇ، كۆڭلۈم بۇ خەلققە
ھېچ قارىمايتتى[135]. ئۇلارنى كۆز ئالدىمدىن كەتكۈزۈۋەت! ئۇلار مەندىن نېرى
چىقىپ كەتسۇن! 2 ئەگەر ئۇلار سەندىن: «بىز نەگە چىقىپ كېتىمىز؟»
دېسە، سەن ئۇلارغا: «پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ ئۆلۈمگە بېكىتىلگەنلەر
ئۆلۈمگە[136]، قىلىچقا بېكىتىلگەنلەر قىلىچقا، قەھەتچىلىككە بېكىتىلگەنلەر
قەھەتچىلىككە، سۈرگۈن بولۇشقا بېكىتىلگەنلەر سۈرگۈن بولۇشقا كېتىدۇ» ــ
دەيسەن. 3 چۈنكى مەن تۆت خىل جازا بىلەن ئۇلارنىڭ ئۈستىگە چۈشىمەن،
ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ ئۆلتۈرۈش ئۈچۈن قىلىچ، تىتما-تىتما قىلىش
ئۈچۈن ئىتلار، يۇتۇش ۋە ھالاك قىلىش ئۈچۈن ئاسماندىكى ئۇچار-قاناتلار
ۋە يەر-زېمىندىكى ھايۋاناتلارنى جازا بولۇشقا بېكىتتىم؛ 4 يەھۇدا پادىشاھى
ھەزەكىيانىڭ ئوغلى ماناسسەھنىڭ يېرۇسالېمدا قىلغانلىرى[137] تۈپەيلىدىن
مەن ئۇلارنى يەر يۈزىدىكى بارلىق پادىشاھلىقلار ئارىسىدا ۋەھىمىگە سالغۇچى
بىر ئوبيېكت قىلىمەن.

134 «شان-شەرەپلىك تەختىڭ» بەلكىم يېرۇسالېمدا تۇرغان مۇقەددەس ئىبادەتخانىنى كۆرسىتىدۇ.

135 ئوقۇرمەنلەرگە ئايان بولىدۇكى، مۇسا ۋە سامۇئىل ھەزرەتلەر ئىسرائىل خەلقى ئۈچۈن كۆپ قېتىم گۇناھلىرىنى تىلىۋالغان (مەسىلەن، «مىسىردىن چىقىش»، 32-باب، «1سام.» 7-بابنى كۆرۈڭ).

136 مۇشۇ يەردە «ئۆلۈم» بەلكىم ۋابا ئارقىلىق بولغان ئۆلۈمنى كۆرسىتىدۇ.

137 «2پاد.» 21-بابنى كۆرۈڭ.

[5] چۈنكى كىم ساڭا ئىچىنى ئاغرىتىدۇ، ئى يېرۇسالېم؟ كىم سەن ئۈچۈن ئاھ-زار ئۇرىدۇ؟ كىم ئەھۋالىڭنى سوراشقا يولدا توختاپ يېنىڭغا بارىدۇ؟ [6] سەن مېنى تاشلىۋەتكەنسەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ سەن چېكىنىپ كەتتىڭ؛ مەن ئۈستۈڭگە قولۇمنى سوزۇپ سېنى نابۇت قىلىشقا تۇردۇم؛ مەن ساڭا ئىچىمنى ئاغرىتىشتىن ھالسىراپ كەتتىم. [7] شۇڭا مەن ئۇلارنى زېمىندىكى شەھەر قوۋۇقلىرىدا يەلپۈگۈچ بىلەن سورۇۋېتىمەن؛ مەن ئۇلارنى بالىلاردىن جۇدا قىلىمەن ۋە خەلقىمنى نابۇت قىلىمەن؛ ئۇلار ئۆز يوللىرىدىن ھېچ يانمىدى. [8] كۆز ئالدىمدا ئۇلارنىڭ تۇل خوتۇنلىرى دېڭىز قۇملىرىدىن كۆپىيىپ كېتىدۇ؛ چۈش ۋاقتىدا مەن ئۇلارغا، يەنى يىگىتلەرنىڭ ئانىسىغا بىر ھالاك قىلغۇچىنى ئېلىپ كېلىمەن[138]؛ مەن ئۇشتۇمتۇت ئۇلارنىڭ بېشىغا دەرد ۋە ۋەھىمە چۈشۈرىمەن. [9] يەتتە بالىنى تۇغقان ئانا سولىشىپ تىنىقىدىن قالاي دەپ قالىدۇ؛ كۈپكۈندۈزدە بۇ ئانىنىڭ قۇياشى تۇيۇقسىز مەغرىپكە پاتىدۇ؛ ئۇ شەرمەندە بولۇپ خورلۇق-ھاقارەتلەرگە ئۇچرايدۇ. ئۇلاردىن قالغانلارنى بولسا مەن دۈشمەنلەر ئالدىدا قىلىچقا تاپشۇرىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.

يەرەمىيا داد-پەرياد كۆتۈرىدۇ، پەرۋەردىگار جاۋاب بېرىدۇ

[10] ئاھ، ئانا، ھالىمغا ۋاي، چۈنكى سەن مېنى پۈتكۈل زېمىن بىلەن قارىشىلىشىدىغان بىر ئادەم، ئۇلار بىلەن ئېلىشىدىغان بىر ئادەم سۈپىتىدە تۇغقانسەن! مەن ئۇلارغا ئۆسۈمگە قەرزمۇ بەرمىدىم، ياكى ئۇلاردىن ئۆسۈمگە قەرزمۇ ئالمىدىم؛ لېكىن ئۇلارنىڭ ھەربىرى مېنى قارغايدۇ!
[11] پەرۋەردىگار مۇنداق دېدى: ــ بەرھەق، مەن بەختىڭگە سېنى ئازاد قىلىمەن؛ كۈلپەت ۋە بالايىئاپەت بولغان كۈنىدە مەن ساڭا دۈشمەننى چىرايلىق ئۇچراشتۇرىمەن[139].

---

[138] «چۈش ۋاقتى» بەلكىم دەم ئالىدىغان ۋاقىت، ھۇجۇم قىلىشقا مۇۋاپىق ئىدى.
[139] بۇ ئايەتتىكى ئىبرانىي تىلىنى چۈشىنىش تەس. ھالقىلىق مەسىلە شۇكى، بۇ سۆزلەرنى خۇدا يەرەمىياغا، ياكى خەلققە ئېيتقانمۇ؟ خەلققە بولسا، تەرجىمىسى بەلكىم: «مەن ساڭا (ئاخىرىدا) ياخشى بولسۇن دەپ سېنى (زېمىنىڭدىن) نېرى كەتكۈزىمەن (دېمەك، سۈرگۈن قىلىمەن)؛

خەلقىە بولغان سۆز

12 تۆمۈر سۇنامدۇ؟ شىمالدىن چىققان تۆمۈر، ياكى مىس سۇنامدۇ؟[140] 13
بەلكى قىلغان بارلىق گۇناھلىرىڭ تۈپەيلىدىن، ئۇ چېتىڭدىن بۇ چېتىڭگىچە
مەن بايلىقلىرىڭ ھەم خەزىنىلىرىڭنى ئولجا بولۇشقا ھەقسىز تاپشۇرىمەن[141]؛
14 مەن سېنى دۈشمەنلىرىڭ بىلەن بىللە سەن ھېچ بىلمەيدىغان بىر زېمىنغا
ئۆتكۈزىمەن[142]؛ چۈنكى غەزىپىمدە بىر ئوت قوزغالدى، ئۇ ئۈستۈڭگە چۈشۈپ
سېنى كۆيدۈرىدۇ.

يەرەمىيا يەنە داد ئېيتىدۇ

15 ئى پەرۋەردىگار، سەن ھالىمنى بىلىسەن؛ مېنى ئېسىڭدە تۇتقايسەن،
ماڭا يېقىن كېلىپ مەندىن خەۋەر ئالغايسەن[143] ۋە ماڭا زىيانكەشلىك
قىلغۇچىلاردىن ئىنتىقامىمنى ئالغايسەن؛ سەن ئۇلارغا سەۋر-تاقەت كۆرسەتكۈڭ
بولىسىمۇ، مېنى يوقاتمىغايسەن![144] مېنىڭ سېنى دەپ خورلىنىۋاتقانلىقىمنى
بىلگەيسەن. 16 سۆزلىرىڭگە ئېرىشىپ، ئۇلارنى يەۋالدىم؛ سۆزلىرىڭ ھەم مېنى

كۈلپەت ۋە بالايىئاپەت بولغان كۈنىدە مەن سېنى دۈشمەن بىلەن كۆرۈشتۈرىمەن».
بىزنىڭچە سۆزلەر يەرەمىياغا ئېيتىلغان؛ 40-باب، 1-5-ئايەتلەرنى كۆرۈڭ.

140 شۇ دەۋردە «قارا دېڭىز» بويىدا (شىمالدىن) ئىنتايىن قاتتىق بىرخىل تۆمۈر (ئەمەلىيەتتە، پولات) ئىشلەپ چىقىرىلاتتى. ئەسلى تېكىستنى چۈشىنىش تەس. باشقا بىر تەرجىمىسى: «(سىلەر) تۆمۈر ۋە مىستەك بىر خەلقسىلەر، سىلەر شىمالدىن كەلگەن تۆمۈرنى سۇندۇرالامسىلەر؟».

141 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «بەلكى ئۇ چېتىڭدىن بۇ چېتىڭگىچە قىلغان بارلىق گۇناھلىرىڭ تۈپەيلىدىن مەن بايلىقلىرىڭ ھەم خەزىنىلىرىڭنى ئولجا بولۇشقا ھەقسىز تاپشۇرىمەن».

142 باشقا ئىككى خىل تەرجىمىسى: «... مەن ئۇلارنى (بايلىقلىرىڭنى) دۈشمەنلىرىڭ بىلەن سەن ھېچ بىلمەيدىغان بىر زېمىنغا ئۆتكۈزۈپ بېرىمەن» ياكى «سىلەرنى ھېچ بىلمەيدىغان بىر زېمىندا دۈشمەنلىرىڭنىڭ قۇللۇقىغا ئۆتكۈزۈپ بېرىمەن».

143 «ماڭا يېقىن كېلىپ مەندىن خەۋەر ئالغايسەن» ــ ئىبرانيي تىلىدا «مېنى يوقلىغايسەن».

144 يەرەمىيانىڭ دېمەكچى بولغىنى، خۇدا دۈشمەنلىرىگە سەۋر-تاقەت قىلىپ، ئۆزىنى (يەرەمىيانى) يەنە ئەۋەتىپ، ئۆزى ئارقىلىق ئۇلارغا توۋا قىلىش پۇرسىتى بەرمەكچى بولسا، ئۇنداقتا، ئەكسىچە، ئۇلار توۋا قىلماي، يەرەمىيانى ئۆلتۈرۈۋېتىش خەۋپ-خەتىرى بار ئىدى.

شادلاندۇرغۇچى ۋە قەلبىمنىڭ خۇشاللىقى بولغان؛ چۈنكى مەن سېنىڭ نامىڭ بىلەن ئاتالغانمەن، ئى پەرۋەردىگار، ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان خۇدا! [17] مەن بەزمە قىلغۇچىلارنىڭ سورۇنىدا ئويناپ-كۈلۈپ ئولتۇرمىدىم؛ سېنىڭ مېنى تۇتقان قولۇڭ تۈپەيلىدىن يالغۇز ئولتۇردۇم؛ چۈنكى سەن مېنى ئۇلارنىڭ قىلغانلىرى بىلەن قاتتىق غەزەپلەندۈردۈڭ. [18] مېنىڭ ئازابىم نېمىشقا توختىمايدۇ، مېنىڭ يارامنىڭ داۋاسى يوق، نېمىشقا شىپا تاپمايدۇ؟ سەن ماڭا خۇددى «ئالدامچى ئېرىق» ۋە تۈگۈقسىز غايىب بولىدىغان سۇلاردەك[145] بولماقچىمۇسەن؟

پەرۋەردىگارنىڭ يەرەمىياغا بولغان جاۋابى

[19] شۇڭا پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ سەن ھازىرقى ھالىتىڭدىن يېنىپ يېنىمغا قايتساڭ، مەن قايتىدىن سېنى ئالدىمدىكى خىزمەتتە تۇرغۇزۇشقا ياندۇرۇپ كېلىمەن؛ سەن قىممەتلىك سۆزلەر بىلەن ئەرزىمەس سۆزلەرنى پەرقلەندۈرەلىسەڭ، سەن يەنە ئاغزىمدەك بولىسەن؛ بۇ خەلق سەن تەرەپكە قايتىپ كەلسۇن، لېكىن سەن ئۇلارنىڭ تەرىپىگە ھەرگىز قايتماسلىقىڭ كېرەك؛ [20] ۋە مەن سېنى بۇ خەلققە نىسبەتەن مەستەن قوپۇرۇلغان، مۇستەھكەم بىر سېپىل قىلىمەن؛ ئۇلار ساڭا ھۇجۇم قىلىدۇ، لېكىن ئۇلار ئۈستۈڭدىن غەلىبە قىلالمايدۇ؛ چۈنكى مەن سېنى قۇتقۇزۇشقا، ئۇلاردىن خالاس قىلىشقا سەن بىلەن بىللىدۇرمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار. [21] ــ بەرھەق، مەن سېنى رەزىللەرنىڭ چاڭگىلىدىن قۇتقۇزىمەن؛ ئەشەددىيلەرنىڭ چاڭگىلىدىن قۇتقۇزىدىغان نىجاتكارىڭ بولىمەن.

[145] ئوتتۇرا شەرقتە، چۆل-باياۋاندا بەزى ئېرىقلار توساتتىن يوقاپ كەتكەچكە، «ئالدامچى ئېرىق»لار دەپ ئاتىلىدۇ. شۇلارغا ئىشەنگەن، بويلاپ ماڭىدىغان يولۇچىلار بەلكىم ئۇسسۇزلۇقتىن ئۆلۈپ كېتىشى مۇمكىن.

يەرەمىياغا توي قىلماسلىق، ماتەم تۇتماسلىق ۋە بەزمىلەرگە قاتناشماسلىق بۇيرۇلىدۇ

16

1 پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى ماڭا كېلىپ مۇنداق دېيىلدى: ــ
2 سەن ئايال زاتىنى ئەمرىڭگە ئالمايسەن، شۇنداقلا مۇشۇ
زېمىندا ئوغۇل-قىز پەرزەنت تاپمايسەن. 3 چۈنكى پەرۋەردىگار بۇ يەردە
تۇغۇلغان ئوغۇل-قىزلار، بۇ زېمىندا ئۇلارنى تۇغقان ئانىلار ۋە ئۇلارنى تۇغدۇرغان
ئاتىلار توغرىسىدا مۇنداق دەيدۇ: ــ 4 ئۇلار ئەلەملىك كېسەللەر بىلەن ئۆلىدۇ؛
ئۇلار ئۈچۈن ھېچ ماتەم تۇتۇلمايدۇ، ئۇلار كۆمۈلمەيدۇ؛ ئۆلۈكلىرى تېزەكتەك
تۇپراق يۈزىدە ياتىدۇ، ئۇلار قىلىچ، قەھەتچىلىك بىلەن يەپ كېتىلىدۇ؛
جەسەتلىرى ئاسماندىكى ئۇچار-قاناتلار ۋە زېمىندىكى ھايۋاناتلار ئۈچۈن ئوزۇق
بولىدۇ. 5 چۈنكى پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ سەن يەرەمىيا، ھازا بولۇۋاتقان
ھېچبىر ئۆيگە كىرمە، ياكى ئۆلگەنلەر ئۈچۈن ئاھ-زار كۆتۈرۈش ياكى ئۆكۈنۈشكە
بارما؛ چۈنكى مەن بۇ خەلقتىن خاتىرجەملىكىمنى، مېھىر-مۇھەببىتىمنى ۋە
رەھىمدىللىكلىرىمنى ئېلىپ تاشلىدىم، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.
6 ئۇلۇغلاردىن تارتىپ پەسلەرگىچە بۇ زېمىندا ئۆلىدۇ؛ ئۇلار يەرگە
كۆمۈلمەيدۇ؛ ھېچكىم ئۇلار ئۈچۈن ئاھ-زار كۆتۈرمەيدۇ، ياكى ئۇلارنى دەپ،
يا ئەتلىرىنى تىلمايدۇ، يا چاچلىرىنى چۈشۈرۈۋەتمەيدۇ[146]؛ 7 ئۇلار قارىلىق
تۇتقانلارنى يوقلاپ، نان ئۇشتۇمايدۇ، ئۆلگەنلەر ئۈچۈن كۆڭۈل سورىمايدۇ؛
ئاتا-ئانىسى ئۆلگەنلەر ئۈچۈن ھېچكىم تەسەللى قەدەھىنى سۇنمايدۇ. 8
سەن بولساڭ ئەل-يۇرت بىلەن بىللە يەپ-ئىچىشكە توي-بەزمە بولغان
ئۆيگىمۇ كىرمە؛ 9 چۈنكى ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار،
ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: ــ مانا، مەن ئۆز كۈنلىرىڭلاردا ۋە ئۆز كۆز
ئالدىڭلاردا، بۇ يەردىن تاماشىنىڭ ساداسىنى، شاد-خۇراملىق ساداسىنى ۋە
تويى بولۇۋاتقان يىگىت-قىزنىڭ ئاۋازلىرىنى توختىتىمەن.

---

[146] «ئەتلىرىنى تىلىش» ۋە «چاچنى چۈشۈرۈش» ــ بۇلار قاتتىق قايغۇنى بىلدۈرەتتى. «ئەتلىرىنى كېسىش» ئادەتتە تەۋراتتا مەنئى قىلىنغان.

سۈرگۈن بولۇش، ئاندىن زېمىنغا قايتۇرۇلۇش

10 شۇنداق بولىدۇكى، سەن بۇ خەلققە بۇ سۆزلەرنىڭ ھەممىسىنى
ئېيتقىنىڭدا، ئۇلار سەندىن: «نېمىشقا پەرۋەردىگار مۇشۇنداق زور بىر كۈلپەتنى
بېشىمىزغا چۈشۈرۈشكە بېكىتكەن؟ بىزنىڭ قەبىھلىكىمىز زادى نېمە؟
پەرۋەردىگار خۇدايىمىز ئالدىدا زادى سادىر قىلغان نېمە گۇناھىمىز باردۇ؟»
– دەپ سورايدۇ.[147] 11 ئەمدى سەن ئۇلارغا مۇنداق دەيسەن: – چۈنكى
ئاتا-بوۋىلىرىڭلار مەندىن ۋاز كەچكەن، – دەيدۇ پەرۋەردىگار، – ھەمدە باشقا
ئىلاھلارغا ئەگىشىپ ئۇلارنىڭ قۇللۇقىدا بولغان، ئۇلارغا چوقۇنغان؛ ئۇلار
مەندىن ۋاز كەچكەن، تەۋرات-قانۇنۇمنى ھېچ تۇتمىغان؛ 12 سىلەر بولساڭلار،
ئاتا-بوۋىلىرىڭلاردىن تېخىمۇ بەتتەر قىلغانسىلەر؛ مانا، ھەربىرىڭلار ئۆز رەزىل
كۆڭلىدىكى جاھىللىقىنىڭ كەينىگە كىرىپ، ماڭا ھېچ قۇلاق سالمىغانسىلەر؛
13 شۇڭا مەن سىلەرنى بۇ زېمىندىن ئېلىپ، سىلەر ياكى ئاتا-بوۋىلىرىڭلار ھېچ
بىلمەيدىغان باشقا بىر زېمىنغا تاشلايمەن؛ سىلەر شۇ يەردە كېچە-كۈندۈز
باشقا ئىلاھلارنىڭ قۇللۇقىدا بولىسىلەر؛ چۈنكى مەن سىلەرگە ھېچ مېھىرنى
كۆرسەتمەيمەن.
14 شۇڭا مانا، شۇ كۈنلەر كېلىدۇكى، – دەيدۇ پەرۋەردىگار، – «ئىسرائىللارنى
مىسىر زېمىنىدىن قۇتقۇزۇپ چىقارغان پەرۋەردىگارنىڭ ھاياتى بىلەن!» دېگەن
قەسەم قايتىدىن ئىشلىتىلمەيدۇ، 15 بەلكى شۇ كۈنلەردە «ئىسرائىللارنى
شىمالىي زېمىندىن ۋە ئۆزى ئۇلارنى ھەيدىگەن بارلىق زېمىنلەردىن قۇتقۇزۇپ
چىقارغان پەرۋەردىگارنىڭ ھاياتى بىلەن!» دەپ قەسەم ئىچىلىدۇ. چۈنكى مەن
ئۇلارنى ئاتا-بوۋىلىرىغا تەقدىم قىلغان زېمىنغا قايتۇرىمەن. 16 ھالبۇكى، مانا ھازىر
بولسا، مەن نۇرغۇن بېلىقچىلارنى ئەۋەتىپ ئۇلارنى تۇتقۇزۇشقا چاقىرىمەن، –
دەيدۇ پەرۋەردىگار؛ – ئاندىن نۇرغۇن ئوۋچىلارنى ئەۋەتىپ[148] ئۇلارنى قوغلاپ
ئوۋلاشقا چاقىرىمەن؛ ئۇلار ئۇلارنى ھەربىر تاغدىن، ھەربىر ئېگىزلىكتىن، قىيا

---

147 شۇبھىسىزكى، يەرەمىيانىڭ ئۇلارنىڭ توي-نەزىرلىرىگە كىرمەسلىكى ئۇلارنىڭ قىزىقىشىنى قوزغايتتى.

148 «بېلىقچىلار» ۋە «ئوۋچىلار» بولسا دۈشمەنلەرنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە.

تاشلارنىڭ غار-قىسىلچاقلىرىدىن تېپىۋالىدۇ. [17] چۈنكى كۆزلىرىم ئۇلارنىڭ بارلىق يوللىرى ئۈستىدە تۇرىدۇ؛ ئۇلار ئالدىمدا ھېچ سۇقۇنالمىدى، ئۇلارنىڭ قەبىھلىكى كۆزلىرىمدىن ھېچ يوشۇرۇلمىدى. [18] لېكىن مەن ئاۋۋال ئۇلارنىڭ قەبىھلىكىنى ۋە گۇناھىنى بېشىغا ھەسسىلەپ قايتۇرىمەن؛ چۈنكى ئۇلار زېمىنىمنى يىرگىنچلىك نەرسىلەرنىڭ ئۆلۈكلىرى بىلەن بۇلغىغان، مېنىڭ مىراسىمنى لەنەتلىك نەرسىلىرى بىلەن تولدۇرغان.(149)

يەرەمىيا سۆز قىستۇرىدۇ

[19] ــ ئى پەرۋەردىگار، سەن مېنىڭ كۈچۈم ۋە قورغىنىمسەن، ئازاب-ئوقۇبەت كۈنىدە باشپاناھىمسەن. ئەللەر بولسا يەر يۈزىنىڭ چەت-چەتلىرىدىن يېنىڭغا كېلىدۇ ۋە: «بەرھەق، ئاتا-بوۋىلىرىمىز يالغانچىلىق ھەم بىمەنىلىككە مىراسخورلۇق قىلغان(150)؛ بۇ نەرسىلەردە ھېچ پايدا يوقتۇر. [20] ئىنسانلار ئۆز-ئۆزىگە خۇدالارنى ياسىيالامدۇ؟! لېكىن ياسىغىنى خۇدا ئەمەستۇر!» ــ دەيدۇ.

پەرۋەردىگارنىڭ سۆزىنىڭ داۋامى

[21] ــ شۇڭا، مانا، مەن بۇ قېتىم بۇ رەزىل خەلققە شۇنى ئوبدان بىلدۈرىمەن، ــ ئۇلارغا مېنىڭ قولۇم ۋە كۈچ-قۇدرىتىمنى ئوبدان بىلدۈرىمەن(151)؛ شۇنىڭ بىلەن ئۇلار مېنىڭ نامىمنىڭ پەرۋەردىگار ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ!

---

149 «يىرگىنچلىك نەرسىلىرى» ۋە «لەنەتلىك نەرسىلىرى» بۇتلىرى قاتارلىقلارنى كۆرسىتىدۇ. «يىرگىنچلىك نەرسىلىرىنىڭ ئۆلۈكلىرى» ــ بەلكىم «دەرۋەقە، ئەرزىمەسلەر!» دەپ تاشلىۋەتكەن بۇتلىرىنى ياكى شۇ بۇتلارغا قۇربانلىق قىلغان نەرسىلەرنى كۆرسىتىشى مۇمكىن.

150 «يالغانچىلىق ھەم بىمەنىلىك» يەنە «ساختا ئىلاھلار»، بۇتلارنى كۆرسىتىدۇ.

151 بۇ جۈملىدىكى ئەڭ مۇھىم سۆز «شۇڭا»دۇر. ئەگەر كەلگۈسىدە «يات ئەللەر» خۇدانى ئوبدان تونۇيدىغان بولسا، ئۇنداقتا خۇدانىڭ ئۆز خەلقى بولغان ئىسرائىل خۇدانى تونۇشى كېرەك ئەمەسمۇ؟

17

1 يەھۇدانىڭ گۇناھى ئالماس ئۇچلۇق تۆمۈر قەلەم بىلەن تاشتاختاي
كەبى يۈرەكلىرىگە ۋە قۇربانگاھلىرىدىكى مۈڭگۈزلەرگە ئويۇلغان؛ 2
باللىرىمۇ يېشىل دەرەخلەر بويىدا تىكلەنگەن، ئېگىز دۆڭلەر ئۈستىدە ياسىغان
بۇتلىرىنىڭ قۇربانگاھلىرىنى ۋە «ئاشەراھ»لىرىنى[152] ھەردائىم سېغىنىدۇ. 3
مەن تاغلىرىڭلاردا ۋە ئېتىزلىرىڭلاردا، ھەم بايلىقلىرىڭنى ھەم خەزىنىلىرىڭنى،
ـ سېنىڭ «يۇقىرى جايلار»ىڭمۇ بۇنىڭ سىرتىدا ئەمەس ـ بۇ چېتىڭدىن
ئۇ چېتىڭگىچە بولغان گۇناھىڭ تۈپەيلىدىن ئولجا بولۇشقا تاپشۇرىمەن[153]؛ 4
ئۆزۈڭنىڭ شورى، مەن ساڭا تەقدىم قىلغان مىراسىڭ قولۇڭدىن كېتىدۇ؛ مەن
سەن تونۇمايدىغان بىر زېمىندا سېنى دۈشمەنلىرىڭنىڭ قۇللۇقىغا تاپشۇرىمەن؛
چۈنكى سىلەر غەزىپىمگە ئوت يېقىپ ئۇنى قوزغىغانسىلەر؛ ئۇ مەڭگۈگە كۆيىدۇ.

بىرنەچچە ھېكمەتلىك سۆزلەر

5 پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ـ
ـ ئادەمگە تايانغان، ئادەمنىڭ ئەت-كۈچىنى تايانچى قىلغان، قەلبى
پەرۋەردىگاردىن چەتنىگەن ئادەمنىڭ ھالىغا لەنەت بولسۇن! 6 ئۇ چۆل-باياۋاندا
ئۆسكەن قارا ئارچا چاتقىلىدەك بولىدۇ؛ بەخت-ياخشىلىق كەلسىمۇ ئۇ بۇنى
كۆرمەيدۇ؛ ئۇ بەلكى چۆلدىكى قاغجىراق يەرلەردە، ئادەمزاتسىز شورلۇق بىر زېمىندا
تۇرىدۇ. 7 پەرۋەردىگارغا تايانغان، پەرۋەردىگارنى تايانچ قىلغان ئادەم بەخت-
بەرىكەتلىك بولىدۇ! 8 ئۇ سۇلار بويىدا تىكلەنگەن، ئېرىق بويىدا كەڭ يىلتىز تارتقان
دەرەخدەك؛ پىژغىرىم ئىسسىقتىن ئۇ قورقمايدۇ؛ ئۇنىڭ يوپۇرماقلىرى ھەمىشە
يېشىلدۇر؛ قۇرغاقچىلىق يىلى ئۇ سولاشمايدۇ ۋە مېۋە بېرىشتىن قالمايدۇ.

---

[152] «ئاشەراھ»لار بەلكىم بۇتپەرەسلىككە بېغىشلانغان دەرەخلىكلەردۇر. دەرەخلەر بەلكىم «ئايال مەبۇد» شەكلىدە ئويۇلغان ياكى نەقىشلەنگەن بولۇشى مۇمكىن.

[153] باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «دالىدا تۇرغان مېنىڭ تېغىمنى بولسا، ھەم بايلىقلىرىڭنى ھەم خەزىنىلىرىڭنى ... تاپشۇرىمەن».
ئىسرائىلدىكى «يۇقىرى جايلار» بۇتپەرەسلىككە ئائىت، يىرگىنچلىك جايلارغا ئايلاندۇرۇلغانىدى.

9 قەلب ھەممىدىن ئالدامچى، ئۇنىڭ داۋاسى يوقتۇر. كىممۇ ئۇنى چۈشىنەلىسۇن؟ 10 مەنكى پەرۋەردىگار ئىنسان قەلبىنى كۆزىتىپ تەكشۈرىمەن؛ ھەربىرسىگە ئۆز يوللىرى بويىچە، قىلغان ئەمەللىرىنىڭ مېۋىسى بويىچە تەقسىم قىلىش ئۈچۈن، ئىنسان ۋىجدانىنى[154] سىنايمەن. 11 خۇددى ئۆزى تۇغمىغان تۇخۇملارنى بېسىۋالغان كەكلىكتەك[155]، ھارامدىن بايلىقلارغا ئېرىشكەن كىشىمۇ شۇنداق بولىدۇ؛ كۈنلىرىنىڭ يېرىمى ئۆتمەيلا ئېرىشكىنىدىن ئايرىلىدۇ، ئۇ ئاخىرىدا ئەخمەق بولۇپ چىقىدۇ.

12 شان-شەرەپلىك بىر تەخت، ئەزەلدىن يۇقىرىغا تىكلەنگەن، دەل بىزنىڭ باشپاناھىمىز بولغان جايدۇر؛ 13 ئى پەرۋەردىگار، سەن ئىسرائىلنىڭ ئۈمىدىسەن! سەندىن ۋاز كەچكەن ھەممەيلەن يەرگە قاراپ قالىدۇ؛ سەندىن يىراقلاشقانلار تۇپىراقتا ياتقانلار ئارىسىدا تىزىملىنىدۇ؛ چۈنكى ئۇلار ھاياتلىق سۇلىرىنىڭ مەنبەسى بولغان پەرۋەردىگاردىن ۋاز كەچكەن. 14 مېنى ساقايتقىن، ئى پەرۋەردىگار، مەن شۇنىڭ بىلەن جەزمەن ساقايتىلىمەن! مېنى قۇتقۇزغىن، شۇنىڭ بىلەن جەزمەن قۇتقۇزۇلىمەن![156] — چۈنكى ئۆزۈڭ مېنىڭ مەدھىيەمدۇرسەن! 15 مانا، ئۇلار ماڭا: — پەرۋەردىگارنىڭ سۆز-بېشارىتى قېنى؟! قېنى، ئۇ ئەمەلگە ئاشۇرۇلسۇن!» — دەيدۇ. 16 لېكىن مەن بولسام، ساڭا ئەگەشكىنىمدە «پادا باققۇچى» بولۇشتىن ھېچ قاچقان ئەمەسمەن[157]،

154 «ۋىجدان» — ئىبرانىي تىلدا «بۆرەك» دېگەن بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

155 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «تۇخۇملارنى بېسىپ لېكىن تۆرەلدۈرمەيدىغان بىر كەكلىكتەك...».

156 بۇ ئايەتتىكى «قۇتقۇزۇش» ھەرگىز يەرەمىيانىڭ ئۆز ھاياتىنىڭ ئامان-ئېسەن ساقلىنىشىنى تىلىشىلا ئەمەس. مۇھىم ئىش شۇكى، ئۇ بۇ ئايەتتىكى گەپ بىلەن 1-11-ئايەتلەردىكى بېشارەتكە، بولۇپمۇ: «قەلب ھەممىدىن ئالدامچى، ئۇنىڭ داۋاسى يوقتۇر» دېگەنگە بولغان ئىنكاسى. ئۇ بىرىنچىدىن ئۆزىنىڭ، ئىككىنچىدىن خەلقىنىڭ قەلبىنىڭ گۇناھىنىڭ تولۇق تۈگىتىلىشى (ساقايتىلىشى)نى تىلەيدۇ. «داۋاسى يوق» قەلبنى بولسا پەقەت ھەممىگە قادىر بىر خۇدا ساقايتالايدۇ. بۇ ئىش دەل «يېڭى ئەھدە»دىن ئىبارەت — 31:31-34نى كۆرۈڭ.

157 «پادا باققۇچى» شۇبھىسىزكى، پەيغەمبەرنىڭ خەلققە بولغان رولىنى كۆرسىتىدۇ. باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «مەن بولسام، بالايىئاپەتنى چۈشۈرۈش ئۈچۈن ساڭا ئېسىلمىدىم!»

ۋە ئەجەل كۈننى ھېچ ئارزۇ قىلمىغانمەن، ــ سەن بىلىسەن! ئاغزىمدىن بارلىق چىققانلار سېنىڭ يۈز ئالدىڭدا بولغان. [17] ماڭا ۋەھىمە بولمىغايسەن؛ كۈلپەتلىك كۈندە سەن مېنىڭ باشپاناھىمدۇرسەن. [18] ماڭا زىيانكەشلىك قىلغۇچىلار يەرگە قاراپ قالسۇن، لېكىن مېنى يەرگە قاراتمىغايسەن! ئۇلار دەككە-دۈككىگە چۈشسۇن، لېكىن مېنى دەككە-دۈككىگە چۈشۈرمىگەيسەن؛ ئۇلارنىڭ بېشىغا كۈلپەت كۈننى چۈشۈرگەيسەن؛ ئۇلارنى ئىككى ھەسسىلىك ھالاكەت بىلەن ئۇزۇل-كېسىل پاچاقلاپ تاشلىغايسەن!

«شابات» كۈنى (شەمبە كۈنى، يەنى دەم ئېلىش كۈنى) ــ رەھىم پۈرستى[158]

[19] پەرۋەردىگار ماڭا مۇنداق دېگەن: ــ بارغىن، يەھۇدا پادىشاھلىرى شەھەرگە كىرىدىغان ۋە چىقىدىغان «خەلقنىڭ بالىلىرى» دېگەن دەرۋازىدا، ھەمدە يېرۇسالېمنىڭ بارلىق دەرۋازىلىرىدا تۇرغىن، ئۇلارغا مۇنداق دېگىن: ــ [20] پەرۋەردىگارنىڭ سۆزىنى ئاڭلاڭلار، ئى مۇشۇ دەرۋازىلاردىن كىرىدىغان يەھۇدانىڭ پادىشاھلىرى، بارلىق يەھۇدا ۋە يېرۇسالېمدا تۇرۇۋاتقان خالايىق! [21] پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ ئۆز جېنىڭلارغا ھېزى بولۇڭلار! «شابات» كۈنىدە ھېچقانداق يۈكنى كۆتۈرمەڭلار، يېرۇسالېمنىڭ دەرۋازىلىرىدىن ھېچنەرسىنى ئېپكىرمەڭلار؛ [22] شابات كۈنلىرىدە ئۆيلىرىڭلاردىن ھېچ يۈكنى كۆتۈرۈپ ئېلىپ چىقماڭلار، ۋە ھېچقانداق ئەمگەك قىلماڭلار؛ بەلكى مەن ئاتا-بوۋىلىرىڭلارغا بۇيرۇغىنىمدەك، شابات كۈنىنى ئۆزۈمگە ئاتالغان مۇقەددەس بىر كۈن دەپ قاراڭلار[159]. [23] لېكىن ئۇلار ھېچ ئاڭلىمىغان ياكى قۇلاق سالمىغان، بەلكى ئاڭلىماسلىققا ھەم تەربىيىنى قوبۇل قىلماسلىققا بوينىنى قاتتىق قىلغان.

---

[158] «شابات» كۈنى ــ شەمبە كۈنى، يەنى دەم ئېلىش كۈنى. خۇدا مۇشۇ يەردە بۇ كۈن ئارقىلىق خەلقىگە مېھىر-شەپقىتىنى كۆرسەتمەكچى.

[159] ئوقۇرمەنلەرگە ئايانكى، خۇدا مۇسا پەيغەمبەر ئارقىلىق يەھۇدىيلارغا، «شابات كۈنى» (شەمبە كۈنى)نى ئۆزىنى سېغىنىشقا، ھېچقانداق مېھنەت قىلماي ھەر ئادەم ۋە مال-ۋارانىنىڭ دەم ئالىدىغان كۈنى بولسۇن دەپ بۇيرۇغان.

[24] شۇنداق بولىدۇكى، سىلەر ئاۋازىمنى كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلىساڭلار، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ يەنى شابات كۈنىدە شەھەر دەرۋازىلىرىدىن ھېچ يۈكنى ئېلىپ كىرمىسەڭلار ۋە ھېچ ئەمگەك قىلماسلىق ئارقىلىق شابات كۈنىنى ماڭا پاك-مۇقەددەس بىر كۈن ھېسابلىساڭلار، [25] بۇ شەھەر دەرۋازىلىرىدىن داۋۇتنىڭ تەختىگە ئولتۇرىدىغان پادىشاھلىرى ۋە ئەمىرلىرى جەڭ ھارۋىلىرىغا ئولتۇرۇپ ۋە ئاتلارغا مىنىپ كىرىدۇ؛ ئۇلار، ئۇلارنىڭ ئەمىرلىرى، يەھۇدادىكىلەر ۋە يېرۇسالېمدا تۇرۇۋاتقانلارمۇ كىرىپ-چىقىشىدۇ؛ بۇ شەھەر مەڭگۈ ئاۋات بولىدۇ. [26] شۇنداق قىلساڭلار، خەلقلەر يەھۇدا شەھەرلىرىدىن، يېرۇسالېم ئەتراپىدىكى يېزىلاردىن، بىنيامىننىڭ زېمىنىدىن، غەربتىكى «شەفەلاھ» ئېگىزلىكىدىن، جەنۇبتىكى تاغلىقتىن، يەھۇدادىكى جەنۇبىي باياۋانلاردىن پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىگە «كۆيدۈرمە قۇربانلىق»لار، «ئاشلىق قۇربانلىقلىرى»، «ئاشلىق ھەدىيە»لەر ۋە خۇشبۇيلارنى تۇتۇپ، پەرۋەردىگارغا بولغان رەھمەتلىرىنى ئېيتىشقا كىرىدىغان بولىدۇ. [27] لېكىن سىلەر ماڭا قۇلاق سالمىساڭلار، يەنى شابات كۈنىنى ئۆزۈمگە پاك-مۇقەددەس ھېسابلىماي، شابات كۈنىدە يېرۇسالېمنىڭ دەرۋازىلىرىدىن يۈك كۆتۈرۈپ كىرسەڭلار، ئەمدى مەن دەرۋازىلارغا بىر ئوت ياقىمەن، ئۇ يېرۇسالېمدىكى ئوردىلارنى يەۋېتىدۇ، ئۇنى ھېچ ئۆچۈرەلمەيدۇ[160].

ساپالچىدىن ئالغان ساۋاق

18

[1] بۇ سۆز پەرۋەردىگاردىن يەرەمىياغا كېلىپ، مۇنداق دېيىلدى: ــ [2] «ئورنۇڭدىن تۇر، ساپالچىنىڭ ئۆيىگە چۈشكىن، مەن ساڭا سۆزلىرىمنى ئاڭلىتىمەن».

[160] بۇ 19-27-ئايەتلەرنىڭ ئىنتايىن مۇھىم بىر ئالاھىدىلىكى ۋە ئەھمىيىتى بار. پەرۋەردىگار ئىسرائىلغا مېھرى-شەپقىتىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن، ئۆز تەۋرات-قانۇنىنىڭ تەلەپلىرىنى پەقەت بىرلا پەرمانغا، يەنى «شابات كۈنىنى ھۆرمەتلەڭلار» دېگەنگە يىغىنچاقلايدۇ؛ ئۇلار پەقەت مۇشۇ ئاددىي تەلەپكىلا ئەمەل قىلسا، ئۇ ئۇلارنىڭ پەس ئەھۋالىنى پۈتۈنلەي ئۆزگەرتەلەيتتى. شۇنداق بولسىمۇ، ئۇلار بەربىر يەنىلا بۇ كىچىك پەرمانغا ئەمەل قىلالمىغان. ئادەملەرنىڭ ئىنسانىي گۇناھ تەبىئىتى ھەردائىم شۇنداقتۇر!

3 شۇڭا مەن ساپالچىنىڭ ئۆيىگە چۈشتۈم؛ ۋە مانا، ساپالچى غالتەك
ئۈستىدە بىر نەرسىنى ياساۋاتقانىدى. 4 ئۇ سېغىز لايدىن ياساۋاتقان قاچا
تۈرۈپ-تۈرۈپ قولى ئاستىدا بۇزۇلاتتى. شۇ چاغدا ساپالچى شۇ لايدىن ئۆزى
لايىق كۆرگەن باشقا بىر قاچىنى ياسايتتى.
5 ۋە پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى ماڭا كېلىپ مۇنداق دېيىلدى: ــ 6 «ئى ئىسرائىل
جەمەتى، بۇ ساپالچى قىلغاندەك مەن ساڭا قىلالامدىم؟ ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.
ــ مانا، سېغىز لاينىڭ ساپالچىنىڭ قولىدا بولغىنىغا ئوخشاش، سىلەر مېنىڭ
قولۇمدىسىلەر، ئى ئىسرائىل جەمەتى. 7 بەزىدە مەن مەلۇم بىر ئەل، مەلۇم بىر
مەملىكەت توغرۇلۇق، يەنى ئۇنىڭ يۇلۇنۇشى، بۇزۇلۇشى ۋە ھالاك قىلىنىشى
توغرۇلۇق سۆزلەيمەن؛ 8 شۇ چاغ مەن ئاگاھلاندۇرغان شۇ ئەل يامانلىقىدىن توۋا
قىلىپ يانسا، مەن ئۇلارغا قىلماقچى بولغان يامانلىقتىن يانىمەن. 9 مەن يەنە
بەزىدە مەلۇم بىر ئەل، مەلۇم بىر مەملىكەت توغرۇلۇق، يەنى ئۇنىڭ قۇرۇلۇشى ۋە
تىكىپ ئۆستۈرۈلۈشى توغرۇلۇق سۆزلەيمەن؛ 10 شۇ چاغ شۇ ئەل كۆز ئالدىمدا
يامانلىق قىلىپ ئاۋازىمنى ئاڭلىمىسا، مەن يەنە ئۇلارغا ۋەدە قىلغان، ئۇلارنى
بەرىكەتلىمەكچى بولغان ياخشىلىقتىن يانىمەن.
11 ئەمدى ھازىر يەھۇدادىكىلەرگە ۋە يېرۇسالېمدا تۇرۇۋاتقانلارغا مۇنداق
دېگىن: ــ «پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ مانا، مەن سىلەرگە يامانلىق
تەييارلاۋاتىمەن، سىلەرگە قارشى بىر پىلان تۈزۈۋاتىمەن؛ شۇڭا ھەربىرىڭلار
رەزىل يولۇڭلاردىن يېنىڭلار، يوللىرىڭلارنى ۋە قىلمىشلىرىڭلارنى تۈزىتىڭلار.
12 ــ لېكىن ئۇلار: «ياق! خام خىيال قىلما![161] بىز ئۆز پىلانلىرىمىزغا
ئەگىشىۋېرىمىز، ئۆز رەزىل كۆڭلىمىزدىكى جاھىللىقىمىز بويىچە قىلىۋېرىمىز»
ــ دەيدۇ.
13 شۇڭا پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ ئەللەر ئارىسىدىن: «كىم مۇشۇنداق
ئىشنى ئاڭلاپ باققان؟!» دەپ سوراڭلار. «پاك قىز» ئىسرائىل دەھشەتلىك
يىرگىنچلىك ئىشنى قىلغان! 14 لىۋان قارلىرى ئايدالادىكى قىيالىقتىن يوقاپ
كېتەمدۇ؟ ئۇنىڭ يىراقتىن چۈشكەن مۇزدەك سۇلىرى قۇرۇپ كېتەمدۇ؟ 15

[161] ئىبرانىي تىلىدا «ياق! ئۈمىد يوق!».

لېكىن مېنىڭ خەلقىم بولسا مېنى ئۇنتۇغان؛ ئۇلار يوق بىر نەرسىلەرگە خۇشبۇي ياقىدۇ؛ مانا، بۇلار ئۇلارنى ياشاۋاتقان يوللىرىدىن، يەنى قەدىمدىن بولغان يوللاردىن پۇتلاشتۇرۇپ، كۆتۈرۈلۈپ تۈز قىلىنمىغان بىر يولدا ماڭدۇرغان.
16 شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ زېمىنىنى دەھشەت باسىدىغان ھەم دائىم كىشىلەر ئۇش-ئۇش قىلىدىغان ئوبيېكت قىلىدۇ؛ ئۇنىڭدىن ئۆتۈۋاتقانلارنىڭ ھەممىسىنى دەھشەت بېسىپ، بېشىنى چايقىشىدۇ.[162] 17 مەن خۇددى شەرقتىن چىققان شامالدەك[163] ئۇلارنى دۈشمەن ئالدىدا تارقىتىۋېتىمەن؛ مەن بالايىئاپەت كۈنىدە ئۇلارغا يۈزۈمنى ئەمەس، بەلكى ئارقامنى قىلىمەن».

يەرەمىيا ئۆزگە زىيانكەشلىك قىلغۇچىلارنىڭ يامانلىقىنى ئۆز بېشىغا چۈشۈرۈشنى تىلەيدۇ

18 كىشىلەر: «كېلىڭلار، يەرەمىياغا قەست قىلايلى؛ چۈنكى يا كاھىنلاردىن قانۇن-تەربىيە، يا دانىشمەنلەردىن ئەقىل-نەسىھەت يا پەيغەمبەرلەردىن سۆز-بېشارەت كەملىك قىلمايدۇ[164]. كېلىڭلار، تىلىمىزنى بىر قىلىپ ئۇنىڭ ئۈستىدىن شىكايەت قىلايلى، ئۇنىڭ سۆزلىرىدىن ھېچقايسىسىغا قۇلاق سالمايلى» ــ دېيىشتى.
19 ــ ئى پەرۋەردىگار، ماڭا قۇلاق سالغايسەن؛ ماڭا قارشىلىشىدىغانلارنىڭ دەۋاتقانلىرىنى ئاڭلىغايسەن. 20 ياخشىلىققا يامانلىق قىلىش بولامدۇ؟ چۈنكى ئۇلار جېنىم ئۈچۈن ئورا كولىغان؛ مەن ئۇلارغا ياخشى بولسۇن دەپ، غەزىپىڭنى

---

162 بۇ ھەرىكەتلەر (ئۇش-ئۇش قىلىش، باشنى قايقىشىش) بەلكىم ھەيران بولغانلىقى، ياكى مازاق قىلغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ.

163 «شەرقتىن چىققان شامال» ــ پەلەستىندە، ئادەتتە ھەممىنى قۇرۇتىدىغان، چاڭ-توپا تارقىتىدىغان دەھشەتلىك شامال بولىدۇ.

164 ئۇلار يەرەمىيانى قەستلەپ ئۆلتۈرۈشكە باھانە-سەۋەب تاپماقچى ئىدى. كۆرۈنەرلىككى، شۇ چاغدىكى تەۋرات-قانۇن ئۆگىتىدىغان كاھىنلار، «دانىشمەنلەر» ۋە ئاتالمىش «پەيغەمبەرلەر» يەرەمىيانىڭ سۆزى توغرۇلۇق سۈكۈت قىلالىتتى ياكى ئۇلارغا زىت سۆزلەرنى قىلالىتتى. ئۇلار: «بىز بەربىر دىنىي ئادەملەرمىز، دىنىي ئەربابلارنىڭ سۆزىنى ئاڭلاۋاتىمىز» دەپ خۇدانىڭ سۆزىنى رەت قىلىپ يەرەمىيانى ئۆلتۈرۈشنى قەستلەيتتى.

ئۇلاردىن ياندۇرۇش ئۇچۇن سىنىڭ ئالدىڭدا دۇئا قىلىپ تۇرغانلىقىمنى ئېسىڭدە تۇتقايسەن. [21] شۇڭا باللىرىنى قەھەتچىلىككە تاپشۇرغايسەن، قىلىچنىڭ بىسىغا ئېلىپ بەرگەيسەن؛ ئاياللىرى باللىرىدىن جۇدا قىلىنىپ تۇل قالسۇن؛ ئەرلىرى ۋابا-ئۆلۈم بىلەن يوقالسۇن، يىگىتلەر جەڭدە قىلىچلانسۇن. [22] ئۇلارنىڭ ئۈستىگە باسمىچىلارنى ئېلىپ كەلگىنىڭدە ئۆيلىرىدىن نالە-پەرياد ئاڭلانسۇن؛ چۈنكى ئۇلار مېنى تۇتۇشقا ئورا كولىغان، پۇتلىرىم ئۇچۇن قىسماقلارنى يوشۇرۇن سالغان. [23] ئەمدى سەن، ئى پەرۋەردىگار، ئۇلارنىڭ مېنى قەتل قىلىشقا بولغان قەستلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئوبدان بىلىسەن؛ ئۇلارنىڭ قەبىھلىكلىرىنى كەچۈرمىگەيسەن، ئۇلارنىڭ گۇناھلىرىنى كۆزۈڭ ئالدىدىن يۇيمىغايسەن؛ بەلكى ئۇلار سىنىڭ ئالدىڭدا يىقىتىلسۇن؛ غەزىپىڭ چۈشكەن كۈنىدە ئۇلارنى بىر تەرەپ قىلغايسەن.

چېقىلغان كوزىدىن ئالغان ساۋاق

19

[1] پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: — بارغىن، ساپالچىدىن بىر ساپال كوزىنى ئالغىن؛ ئاندىن ئەلنىڭ ئاقساقاللىرىدىن ۋە كاھىنلارنىڭ ئاقساقاللىرىدىن بىرنەچچىنى ئاپىرىپ، [2] «ساپال پارچىلىرى» دەرۋازىسىغا يېقىن بولغان «ھىننومنىڭ ئوغلىنىڭ جىلغىسى»غا[165] بېرىپ شۇ يەردە مەن ساڭا ئېيتىدىغان سۆزلەرنى جاكارلىغىن. [3] مۇنداق دېگىن: — پەرۋەردىگارنىڭ سۆزىنى ئاڭلاڭلار، ئى يەھۇدانىڭ پادىشاھلىرى ۋە يېرۇسالېمدىكىلەر! ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار، ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: — مانا، مەن مۇشۇ يەرگە بالايىئاپەتنى چۈشۈرىمەنكى، كىمكى ئۇنى ئاڭلىسىلا قۇلاقلىرى زىڭىلداپ كېتىدۇ. [4] چۈنكى بۇ خەلق مەندىن ۋاز

[165] «ھىننومنىڭ ئوغلىنىڭ جىلغىسى» بەزىدە «ھىننومنىڭ جىلغىسى» (ئىبرانىي تىلدا «گە-ھىننوم») دەپ ئاتىلىدۇ. كۆرۈنۈپ تۇرۇپتىكى، بەلكىم ساپالچىلار شۇ يەردە ساپال پارچىلىرىنى تاشلىۋېتەتتى. كېيىن، خەلق شۇ يەرگە ھەرخىل ئەخلەتلەرنى تۆككەچكە، ئۇ يەر «دوزاخ»نىڭ بىر سىمۋولى بولۇپ قالغان. شۇنىڭ بىلەن «گە-ھىننوم» دېگەن سۆز «دوزاخ»نى بىلدۈرىدىغان سۆز بولۇپ قالغان. ئەرەب تىلى ئارقىلىق بۇ سۆز «جەھەننەم» شەكلىدە ئۇيغۇر تىلىغا كىرگەن.

كېچىپ، بۇ يەرنى ماڭا «يات» قىلغان، ئۇنىڭدا نە ئۆزلىرى، نە ئاتا-بوۋىلىرى،
نە يەھۇدا پادىشاھلىرى ھېچ تونۇمىغان باشقا ئىلاھلارغا خۇشبۇي ياققان؛
ئۇلار بۇ يەرنى گۇناھسىزلارنىڭ قانلىرى بىلەن تولدۇرغان. 5 ئۇلار بائالغا ئۆز
باللىرىنى كۆيدۈرمە قۇربانلىقلار سۈپىتىدە كۆيدۈرۈش ئۈچۈن بائالنىڭ «يۇقىرى
جايلار»نى قۇرغان؛ مەن بۇنداق بىر ئىشنى ھېچقاچان بۇيرۇپ باقمىغان،
ھېچ ئېيتمىغان، ئۇ ھەرگىز ئويۇمغا كىرىپ باقمىغان. 6 شۇڭا مانا، شۇنداق
كۈنلەر كېلىدۇكى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ بۇ يەر كەلگۈسىدە «توفەت»،
ياكى «ھىننومنىڭ ئوغلىنىڭ جىلغىسى» دەپ ئاتالمايدۇ، بەلكى «قەتل
جىلغىسى» دەپ ئاتىلىدۇ. 7 مەن بۇ يەردە يەھۇدا ھەم يېرۇسالېمنىڭ پىلان-
تەدبىرلىرىنى قۇرۇق قىلىۋېتىمەن؛ مەن ئۇلارنى دۈشمەنلىرىنىڭ قىلىچى بىلەن،
يەنى جانلىرىنى ئىزدىگۈچىلەرنىڭ قولىدا يىقىتىمەن؛ مەن جەسەتلىرىنى
ئاسماندىكى ئۇچار-قاناتلارغا ۋە يەر-زېمىندىكى ھايۋاناتلارغا ئوزۇق بولۇشقا
بېرىۋېتىمەن. 8 مەن بۇ شەھەرنى دەھشەت باسىدىغان ھەم كىشىلەر ئۇش-
ئۇش قىلىدىغان ئوبيېكت قىلىمەن؛ ئۇنىڭدىن ئۆتۈۋاتقانلارنىڭ ھەممىسى
ئۇنىڭ بارلىق يارا-ۋابالىرى تۈپەيلىدىن دەھشەت بېسىپ ئۇشقىرتىدۇ. 9 مەن
ئۇلارنى دۈشمەنلىرىنىڭ ھەم جانلىرىنى ئىزدىگۈچىلەرنىڭ قاتتىق قىستايدىغان
قورشاۋنىڭ بېسىمى ئاستىدا ئوغۇللىرىنىڭ گۆشىنى ھەم قىزلىرىنىڭ گۆشىنى
يەيدىغان قىلىمەن، ئۇلارنىڭ ھەربىرى ئۆز يېقىنىنىڭ گۆشىنى يەيدۇ.

10 ئەمدى سەن ئۆزۈڭ بىلەن بىللە ئاپارغان ھەمراھلىرىڭنىڭ كۆز ئالدىدا
ھېلىقى كوزىنى چېقىۋەتكىن؛ 11 شۇنداق قىلىپ ئۇلارغا مۇنداق دېگىن:
ــ ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ
بىرسى ساپالچىنىڭ كوزىسىنى قايتىدىن ھېچ ياسىيالمىغۇدەك دەرىجىدە
چېقىۋەتكىنىدەك مەنمۇ بۇ خەلق ۋە بۇ شەھەرنى شۇنداق چېقىۋېتىمەن. ئۇلار
جەسەتلىرىنى توفەتتە كۆمىدۇ، ھەتتا كۆمگۈدەك يەر قالمىغۇچە. 12 مەن بۇ
يەرنى ۋە بۇنىڭدا تۇرۇۋاتقانلارنىمۇ مۇشۇنداق قىلىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار،

ــ بۇ شەھەرنى توفەتكە ئوخشاش[166] قىلىمەن. [13] يېرۇسالېمدىكى ئۆيلەر ۋە يەھۇدا پادىشاھلىرىنىڭ ئۆيلىرى، ــ يەنى ئۇلارنىڭ ئۆگزىلىرىدە تۇرۇپ ئاسماندىكى بارلىق يۇلتۇز-سەييارىلەرگە خۇشبۇي ياققان ۋە مەندىن باشقا يات ئىلاھلارغا «شاراب ھەدىيە»لەرنى تۆككەن بارلىق ئۆيلىرى خۇددى توفەت دېگەن جايدەك بۇلغانغان جايلار بولىدۇ.

[14] ۋە يەرەمىيا پەرۋەردىگار ئۇنى بېشارەت بېرىشكە ئەۋەتكەن توفەتتىن قايتىپ كېلىپ، پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىنىڭ ھويلىسىغا كىرىپ تۇرۇپ بارلىق خەلققە مۇنداق دېدى: [15] ــ ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار، ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: ــ مانا، مەن بۇ شەھەر ۋە ئۇنىڭ بارلىق شەھەرلىرىگە قاراپ ئېيتقان بالايىئاپەتنىڭ ھەممىسىنى ئۇلارنىڭ بېشىغا چۈشۈرىمەن؛ چۈنكى ئۇلار بويىنىنى قاتتىق قىلىپ مېنىڭ سۆزلىرىمنى ھېچقاچان ئاڭلىمىغان.

يەرەمىيانىڭ دەررىگە بېسىلىپ، قاماپ قويۇلۇشى

20

[1] ئەمدى ئىممەرنىڭ ئوغلى، كاھىن پاشخۇر ــ ئۇ پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىدە «ئامانلىق ساقلاش بېگى»مۇ ئىدى، يەرەمىيانىڭ بۇ بېشارەتلەرنى بەرگەنلىكىنى ئاڭلىدى. [2] پاشخۇر يەرەمىيا پەيغەمبەرنى ئۇرغۇزدى ۋە ئۇنىڭ پۇتىنى پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىدىكى «بىنيامىننىڭ يۇقىرى دەرۋازىسى»نىڭ يېنىدىكى تاقاقتا سالدى[167]. [3] ئىككىنچى كۈنى، پاشخۇر

[166] «توفەت» توغرۇلۇق 31:7نى ۋە ئىزاھاتىنىمۇ كۆرۈڭ. «توفەت» دېگەن سۆز ئىبرانىي تىلىدا «ئوچاق» ھەم «ئۇيات» دېگەنىنىمۇ بىلدۈرىدۇ. ئۇ يەنە «تۈكۈرۈك» دېگەن سۆزنىڭ ئاھاڭغىمۇ ئوخشاپ كېتىدۇ. بۇ يەر «ھىننومنىڭ ئوغلى (ئىبن-ھىننوم)نىڭ جىلغىسى»غا جايلاشقان، يېرۇسالېم شەھرىنىڭ جەنۇبىي تەرىپىدە ئىدى. خەلق ئاشۇ يەردە ئەخلەتلەرنى ۋە ناپاك نەرسىلەرنى تاشلاپ كۆيدۈرەتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئىنتايىن «ھارام»، ئەڭ بۇلغانغان جاي دەپ ھېسابلاناتتى.

[167] «تاقاق» ــ ئىبرانىي تىلىدا «بۇرىغۇچ» دېگەن بولۇپ، پەقەت ئادەمنىڭ پۇتلىرىنى تۇتۇپلا قالماي، يەنە بەلكىم بەدىنىنى بۇراپ ئادەمنى قىيناپدىغان بىرخىل ئەسۋاب ئىدى.

يەرەمىيانى تاقاقتىن بوشاتتى؛ يەرەمىيا ئۇنىڭغا: ــ پەرۋەردىگار ئىسمىڭنى
پاشخۇر ئەمەس، بەلكى «ماگور-مىسسابىب»[168] دەپ ئاتىدى، دېدى. 4
ــ چۈنكى پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ مانا، مەن سېنى ئۆزۈڭگە ۋە بارلىق
ئاغىنىلىرىڭگە ۋەھىمە سالغۇچى ئوبيېكت قىلىمەن؛ ئۇلار دۈشمەنلىرىنىڭ
قىلىچى بىلەن يىقىلىدۇ؛ سەن ئۆز كۆزۈڭ بىلەن بۇنى كۆرىسەن؛ مەن بارلىق
يەھۇدانى بابىل پادىشاھىنىڭ قولىغا تاپشۇرىمەن؛ ئۇ ئۇلارنى بابىلغا سۈرگۈن
قىلىپ ئېلىپ كېتىدۇ ھەمدە ئۇلارنى قىلىچ بىلەن ئۇرىدۇ. 5 مەن بۇ شەھەرنىڭ
ھەممە بايلىقلىرى ــ بارلىق مەھسۇلاتلىرى، بارلىق قىممەت نەرسىلىرى
ۋە يەھۇدا پادىشاھلىرىنىڭ بارلىق خەزىنىلىرىنى دۈشمەنلىرىنىڭ قولىغا
تاپشۇرىمەن؛ ئۇلار ئۇلارنى ئولجا قىلىپ بۇلىۋېلىپ بابىلغا ئېلىپ كېتىدۇ.
6 سەن بولساڭ، ئى پاشخۇر، ھەممە ئۆيدىكىلىرىڭ بىرگە سۈرگۈن بولۇپ
كېتىسىلەر؛ سەن بابىلغا كېلىسەن؛ سەن شۇ يەردە دۇنيادىن كېتىسەن، شۇ
يەرگە كۆمۈلىسەن؛ سەن ھەم سېنىڭ يالغان بېشارەتلىرىڭگە قۇلاق سالغان
ئاغىنىلىرىڭمۇ شۇنداق بولىدۇ.

يەرەمىيا يەنە داد كۆتۈرىدۇ

7 ئى پەرۋەردىگار، سەن مېنى قايىل قىلىپ پەيغەمبەرلىككە كۆندۈردۈڭ،
مەن شۇنداقلا كۆندۈرۈلدۇم[169]؛ سەن مەندىن زور كەلدىڭ، شۇنداقلا غەلىبە
قىلدىڭ؛ مەن پۈتۈن كۈن تاپا-تەنىنىڭ ئوبيېكتى بولىمەن؛ ھەممە كىشى
مېنى مازاق قىلىدۇ. 8 مەن قاچانلا سۆز قىلسام، «زوراۋانلىق ھەم بۇلاڭچىلىق

---

[168] «پاشخۇر»نىڭ مەنىسى بەلكىم «ئەركىنلىك». «ماگىر-مىسسابىب» ــ «تەرەپ-تەرەپلەرنى ۋەھىمە باسىدۇ» دېگەن مەنىدە.

[169] «سەن مېنى ... كۆندۈردۈڭ...» — «كۆندۈردۈڭ» دېگەن بۇ سۆزنى شەرھلەش سەل تەس. ئادەتتە ئۇ «ئېزىتقۇلۇق قىلىش»، «ئالداش» دېگەننى بىلدۈرىدۇ. تەۋرات، «ھوش.» 2:14-ئايەتتە بولسا ئۇ «كۆڭۈل ئېلىش»نى بىلدۈرىدۇ. تۆۋەندىكى ئايەتلەر (8-13)گە قارىغاندا خۇدا يەرەمىيانى ھېچ ئالدىمىدى ــ ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىكىنىڭ جاپا-مۇشەققەتلىكىنى ئالدىنئالا ئۇنىڭغا كۆرسەتكەن (مەسىلەن، 1-بابتا). شۇڭا بىزنىڭچە «كۆندۈرۈش» توغرا كېلىدۇ؛ شۇنداق دېگىنىمىز بىلەن، يەرەمىيا مۇشۇ يەردە بەلكىم، «ماڭا دۇچ كەلگەن جاپا-مۇشەققەتلەر ئەسلى ئويلىغىنىمدىن كۆپ»، «سەن مېنى ئالداپ قويدۇڭ» دېگەننى پۈرىتىپ دادلىغان بولۇشىمۇ مۇمكىن.

كېلىدۇ» دەپ جاكارلىشىم كېرەك؛ شۇڭا پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى مېنى پۈتۈن كۈن ئاھانەت ۋە مەسخىرىنىڭ ئوبيېكتى قىلىدۇ. 9 لېكىن مەن: «مەن ئۇنى تىلغا ئالمايمەن، ۋە ياكى ئۇنىڭ نامى بىلەن ئىككىنچى سۆز قىلمايمەن» دېسەم، ئۇنىڭ سۆزى قەلبىمدە لاۋۇلداپ ئوت بولۇپ، سۆڭەكلىرىمگە قاپسالغان بىر يالقۇن بولىدۇ؛ ئىچىمگە سىغدۇرۇشقا ھالىم قالماي، ئېيتماي چىداپ تۇرالمايمەن. 10 شۇنداق، قىلىشىپمەن، گەرچە مەن نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ پىچىرلاشقان قەستلىرىنى ئاڭلىساممۇ؛ تەرەپ-تەرەپلەرنى ۋەھىمە باسىدۇ[170]! «ئۇنىڭ ئۈستىدىن ئەرز قىلىڭلار! ئۇنىڭ ئۈستىدىن ئەرز قىلايلى!» دەپ، بارلىق ئۇلپەت-ھەمراھلىرىم پۈتلىشىپ كېتىشىمنى پايلاپ يۈرمەكتە؛ ئۇلار «ئۇ بەلكىم ئالدىنار، شۇنداق بولغاندا بىز ئۇنىڭ ئۈستىدىن غەلىبە قىلىمىز، ئۇنىڭدىن ئىنتىقام ئالالايمىز» دېيىشىۋاتىدۇ.
11 لېكىن پەرۋەردىگار بولسا قۇدرەتلىك ۋە دەھشەتلىك بىر پالۋاندەك مەن بىلەن بىللىدۇر؛ شۇڭا ماڭا زىيانكەشلىك قىلغۇچىلار پۈتلىشىپ غەلىبە قىلالمايدۇ؛ ئۇلار مۇۋەپپەقىيەت قازانمىغاچقا، قاتتىق خىجىل بولۇپ يەرگە قاراپ قالىدۇ؛ ئۇلارنىڭ بۇ رەسۋاچىلىقى مەڭگۈلۈك بولۇپ، ھەرگىز ئۇنتۇلمايدۇ.
12 ئەمدى سەن، ئى ھەققانىيلارنى سىنايدىغان، ئىنسانىنىڭ ۋىجدانى[171] ۋە قەلبىنى كۆرىدىغان ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار، ئۇلارنىڭ ئۈستىگە بولغان قىساسىڭنى ماڭا كۆرگۈزگەيسەن؛ چۈنكى مەن دەۋايىمنى ئالدىڭغا قويغانمەن.
13 پەرۋەردىگارنى كۈيى ئېيتىپ ماختاڭلار، ئۇنى مەدھىيىلەڭلەر؛ چۈنكى ئۇ نامرات كىشىنى[172] رەزىللىك قىلغۇچىلاردىن قۇتقۇزغان.

170 تەرەپ-تەرەپلەرنى ۋەھىمە باسىدۇ» ــ ئىبرانىي تىلدا «ماگور-مىسسابىب». 3-ئايەتتىكى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.
171 «ۋىجدان» ئىبرانىي تىلدا «بۆرەك» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.
172 «نامرات كىشى» بەلكىم يەرەمىيانىڭ ئۆزىنى كۆرسىتىدۇ.

قاماقتىن چىقىپ يەنە چۈشكۈنلۈككە چۈشۈش

14 مېنىڭ تۇغۇلغان كۈنۈمگە لەنەت بولسۇن؛ ئاپام مېنى تۇغقان كۈنى مۇبارەك بولمىسۇن! 15 ئاتامغا خەۋەر ئېلىپ: «ساڭا ئوغۇل بالا تۇغۇلدى!» دەپ ئۇنى ئالامەت شادلاندۇرغان ئادەمگە لەنەت بولسۇن! 16 بۇ ئادەم پەرۋەردىگار رەھىم قىلماي غۇلاتقان شەھەرلەردەك بولسۇن[173]؛ ئۇ ئەتىگەندە نالە، چۈشتە ئالاقزادىلىك چۇقانلىرىنى ئاڭلىسۇن ــ 17 چۈنكى ئۇ مېنى بالىياتقۇدىن چۈشكىنىمدىلا ئۆلتۈرۋەتمىگەن؛ ئاپام مېنىڭ گۆرۈم بولسىئىدى، ئۇنىڭ قورسىقى مەن بىلەن تەڭ ھەمىشە چوڭ بولسىئىدى! 18 نېمىشقا مەن جاپا-مۇشەققەت، ئازاب-ئوقۇبەتنى كۆرۈشكە، كۈنلىرىمنى خىجالەت-ئاھانەت ئىچىدە ئۆتكۈزۈشكە بالىياتقۇدىن چىققاندىمەن؟

پەرۋەردىگار يېرۇسالېمنى دۈشمەنلەرگە تاپشۇرىدۇ

21 1 پادىشاھ زەدەكىيا مالكىيانىڭ ئوغلى پاشخۇرنى ھەم مائاسېياھنىڭ ئوغلى، كاھىن زەفانىيانى ئەۋەتكەندە،[174]
يەرەمىياغا پەرۋەردىگاردىن تۆۋەندىكى مۇنۇ بىر سۆز كەلدى: ــ 2 (ئۇلار:) «بىز ئۈچۈن پەرۋەردىگاردىن ياردەم سورىغىن؛ چۈنكى بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسار بىزگە ھۇجۇم قىلىدۇ؛ پەرۋەردىگار ئۆزىنىڭ ئۆتكەنكى كارامەت قىلغان ئىشلىرى

173 پەيغەمبەرنىڭ ئۆزىنىڭ قايغۇ-ھەسرەتتىن چىققان بۇ ئاچچىق سۆزلىرىنى شۈبھىسىزكى، خۇدانىڭ يولىيورۇقى بىلەن بىز ئۈچۈن خاتىرىلىگىنى بىلەن، بىز: «خۇدا بۇلارنى چوقۇم ئەمەلگە ئاشۇرغان»، دەپ قارىمايمىز. پەيغەمبەرنىڭ بۇ سۆزلىرىنى خاتىرىلەشتىكى مەقستى بىزنىڭ پەيغەمبەرنىڭ شۇنچە قىينىلىپ كەتكەنلىكىنى ئوبدان چۈشىنىشىمىز ئۈچۈندۇر.

174 دېمىسەكمۇ، بۇ 20-بابتىكى «پاشخۇر» ئەمەس؛ لېكىن بۇ پاشخۇرمۇ كېيىنكى ۋاقىتلاردا يەرەمىياغا زىيانكەشلىك قىلىدىغان ئادەم بولىدۇ (25:29-27نى كۆرۈڭ). «زەفانىيا» بولسا ئۆزىنىڭ مۇستەقىل كۆزقارىشى يوق بولغان يەنە بىر «يۇمىلاق تاۋۇز»غا ئوخشايدۇ. (29:29دىكى ۋەقەنى كۆرۈڭ). ئۇ بەلكىم ئاخىردا بابىلنىڭ «قاراۋۇل بېگى» تەرىپىدىن ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىنغان «زەفانىيا»غا ئوخشاش ئادەم ئىدى (24:52-27نى كۆرۈڭ).

بويىچە، بىزگىمۇ ئوخشاش مۇئامىلە قىلىپ، ئۇنى يېنىمىزدىن ياندۇرارمىكىن؟»»
ــ دەپ سورىدى. 3 يەرەمىيا ئۇلارغا: ــ زەدەكىياغا مۇنداق دەڭلار، ــ دېدى:
4 ــ ئىسرائىلنىڭ خۇداسى پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ مانا، مەن قوللىرىڭلار تۇتقان، سىلەرنى قورشىۋالغان بابىل پادىشاھى ھەم كالدىيلەرگە[175] سېپىل سىرتىدا جەڭ قىلىشقا ئىشلىتىدىغان، جەڭ قوراللىرىڭلارنى قايرىۋېتىمەن ۋە بۇلارنى بۇ شەھەرنىڭ ئوتتۇرىسىدا يىغىۋالىمەن؛ 5 مەن ئۆزۈممۇ سوزۇلغان قولۇم ۋە كۈچلۈك بىلىكىم بىلەن، غەزىپىم بىلەن، قەھرىم بىلەن ۋە ھەسسىلەنگەن ئاچچىقىم بىلەن سىلەرگە جەڭ قىلىمەن! 6 مەن بۇ شەھەردە تۇرۇۋاتقانلارنى، ئىنسان بولسۇن، ھايۋان بولسۇن ئۇرىمەن؛ ئۇلار دەھشەتلىك بىر ۋابا بىلەن ئۆلىدۇ. 7 ئاندىن كېيىن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ يەھۇدا پادىشاھى زەدەكىيانى، خىزمەتكارلىرىنى، خەلقنى، يەنى بۇ شەھەردە ۋابادىن، قىلىچتىن ۋە قەھەتچىلىكتىن قېلىپ قالغانلار بولسا، مەن ئۇلارنى بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسارنىڭ قولىغا، ئۇلارنىڭ دۈشمەنلىرىنىڭ قولىغا ۋە جېنىنى ئىزدىگۈچىلەرنىڭ قولىغا تاپشۇرىمەن؛ نېبوقادنەسار ئۇلارنى قىلىچ تىغى بىلەن ئۇرىدۇ؛ ئۇ نە ئۇلارنى ئايىمايدۇ، نە ئۇلارغا ئىچىنى ھېچ ئاغرىتمايدۇ، نە رەھىم قىلمايدۇ.

8 لېكىن سەن بۇ خەلققە[176] مۇنداق دېيىشىڭ كېرەك: «پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ مانا، مەن ئالدىڭلاردا ھايات يولى ۋە مامات يولىنى سالىمەن؛ 9 كىم بۇ شەھەردە قالماقچى بولسا، قىلىچ، قەھەتچىلىك ۋە ۋابا بىلەن ئۆلىدۇ؛ لېكىن كىم شەھەردىن چىقىپ، سىلەرنى قورشىۋالغان كالدىيلەرگە تەسلىم بولسا، ئۇ ھايات قالىدۇ؛ ئۇنىڭ جېنى ئۆزىگە ئالغان ئولجىدەك بولىدۇ. 10 چۈنكى مەن بۇ شەھەرگە ياخشىلىق ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى يامانلىق قىلىش ئۈچۈن يۈزۈمنى قاراتقۇزدۇم، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار؛ ئۇ بابىل پادىشاھىنىڭ قولىغا تاپشۇرۇلىدۇ، ئۇ ئۇنى ئوت سېلىپ كۆيدۈرىۋېتىدۇ.

175 دېمىسەكمۇ، «كالدىيلەر» بابىللىقلارنى، بولۇپمۇ بابىل لەشكەرلىرىنى كۆرسىتىدۇ.
176 «بۇ خەلق» يېرۇسالېمدا قامىلىپ قالغان خەلقنى كۆرسىتىدۇ.

ئوردىدىكىلەر توغرۇلۇق

[11] ۋە يەھۇدا پادىشاھىنىڭ جەمەتى توغرۇلۇق پەرۋەردىگارنىڭ سۆزىنى
ئاڭلاڭلار: ــ [12] ئى داۋۇتنىڭ جەمەتى، پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ ھەر
ئەتىگەندە ئادالەت بىلەن ھۆكۈم چىقىرىڭلار[177]، بۇلانغان كىشىنى ئەزگۈچىنىڭ
قولىدىن قۇتقۇزۇڭلار؛ بولمىسا، قىلغانلىرىڭلارنىڭ رەزىللىكى تۈپەيلىدىن،
قەھرىم پارتلاپ، ئوتتەك ھەممىنى كۆيدۈرىدۇ؛ ئۇنى ئۆچۈرەلەيدىغان ھېچكىم
بولمايدۇ؛ [13] مانا، مەن ساڭا قارشىدۇرمەن، ئى جىلغا ئۈستىدە، تۈزلەڭلىكتىكى
قىيادا ئولتۇرغۇچى، يەنى «كىم ئۈستىمىزگە چۈشۈپ ھۇجۇم قىلالىسۇن، كىم
ئۆيلىرىمىزگە بېسىپ كىرەلىسۇن؟!» دېگۈچى[178]، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار. [14]
مەن سىلەرنىڭ قىلمىشلىڭلارنىڭ مېۋىسى بويىچە سىلەرگە يېقىنلىشىپ
جازالايمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار؛ ۋە مەن ئۇنىڭ ئورمانلىقىدا[179] بىر ئوت
ياقىمەن، ئۇ بولسا ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى ھەممىنى كۆيدۈرۈپ تۈگىتىدۇ.

---

[177] قارىغاندا، پادىشاھنىڭ سوتلىرى ئەتىگەندە ئۆتكۈزۈلەتتى. يەنە كېلىپ «ھەر ئەتىگەندە» دېگەن ئىبارە بەلكىم «ئادالەت بىرىنچى ئىش بولسۇن، ھەر كۈندە ئەڭ مۇھىم ئىش بولسۇن» دېگەن كۆچمە مەنىدە ئىشلىتىلگەن بولۇشى مۇمكىن.

[178] «جىلغا ئۈستىدە... قىيادا ئولتۇرغۇچى...» بىزنىڭچە بۇ ئوردىدا ئولتۇرغان پادىشاھ-ئەمىرلەرنى كۆرسىتىدۇ. ئەسلىدە پادىشاھ ئوردىسىنىڭ قۇرۇلۇشى ئۈچۈن، يېرۇسالېمدىكى ئىككى تاغ ئارىسىدىكى كىچىك جىلغا «تۈزلەڭلىك» قىلىپ تىندۇرۇلغان ئاندىن ئۇنىڭ ئۈستىگە ئوردا قۇرۇلغان. شۇنداق قىلىپ كىدرون جىلغىسى ئۈستىدە ــ يەنى «پەلەككە تاقاشقان» بىر ئىنتايىن بىخەتەر جايىدا ــ ئوردا كۆرۈنەتتى. دېمەك، بۇ سۆزلەر پادىشاھ ھەم ئوردىدىكىلەرگە ئېيتىلغان بولۇشى كېرەك.

بەزى تەرجىمانلار بۇ ئايەت يېرۇسالېم شەھرىنى كۆرسىتىدۇ، دەپ قارايدۇ. پادىشاھنىڭ ئوردىسىنىڭ ئالاھىدە ئەھۋالى ۋە كەينىدىكى ئايەتلەرگە قارىغاندا، بىزنىڭچە ئۇ ئوردىدىكىلەرنىڭ ئۆزلىرىنى كۆرسىتىدۇ.

[179] «ئورمانلىقى» ــ ئوردىنىڭ بىر پەخرى بولغان سۇلايمان پادىشاھ بىنا قىلغان ھەيۋەتلىك «لىۋان ئورمانلىقى ئۆيى» (لىۋاننىڭ كېدىر ياغىچىدىن ياسالغان) ئىدى. 22:6نىمۇ كۆرۈڭ.

پادىشاھقا ئېيتىلغان بىر سۆز

22

1 پەرۋەردىگار ماڭا مۇنداق دېدى: «بارغىن، يەھۇدا پادىشاھىنىڭ
ئوردىسىغا چۈشۈپ بۇ سۆزنى شۇ يەردە قىلغىن[180]: ــ 2
پەرۋەردىگارنىڭ سۆزىنى ئاڭلا، ئى داۋۇتنىڭ تەختىگە ئولتۇرغۇچى، يەھۇدا
پادىشاھى ــ سەن، ئەلەمدار-خىزمەتكارلىرىڭ ۋە مۇشۇ دەرۋازىلاردىن كىرىپ-
چىقىدىغان خەلقىڭ، ــ
3 پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ئادالەت ۋە ھەققانىيلىق يۈرگۈزۈڭلار؛ بۇلانغان
كىشىنى ئەزگۈچىنىڭ قولىدىن قۇتقۇزۇڭلار؛ مۇساپىرلارنى، يېتىم-يېسىرلەرنى
ۋە تۇل خوتۇنلارنى ھېچ خارلىماڭلار ياكى بوزەك قىلماڭلار، گۇناھسىز قانلارنى
بۇ يەردە تۆكمەڭلار. 4 سىلەر بۇ ئەمرلەرگە ھەقىقەتەن ئەمەل قىلساڭلار،
ئەمدى داۋۇتنىڭ تەختىگە ئولتۇرغان پادىشاھلار، يەنى ئۇلار[181]، ئۇلارنىڭ
ئەمەلدار-خىزمەتكارلىرى ۋە خەلقى جەڭ ھارۋىلىرىغا ئولتۇرۇپ ۋە ئاتلارغا
مىنىپ بۇ ئۆينىڭ دەرۋازىلىرىدىن كىرىپ چىقىشىدۇ. 5 بىراق سىلەر بۇ
سۆزلەرنى ئاڭلىمىساڭلار، مەن ئۆز نامىم بىلەن قەسەم ئىچكەنكى[182]، ــ
دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ بۇ ئوردا بىر خارابە بولىدۇ.
6 چۈنكى پەرۋەردىگار يەھۇدا پادىشاھىنىڭ ئۆيى توغرۇلۇق مۇنداق دەيدۇ:
ــ سەن ماڭا خۇددى گىلېئاد، لىۋاننىڭ چوققىسىدەك[183] بولغىنىڭ بىلەن،
بەرھەق مەن سېنى بىر چۆل-باياۋان، ئادەملەر ۋاز كەچكەن شەھەرلەردەك
قىلىمەن. 7 مەن ھەربىرى ياخشى قوراللانغان ۋەيران قىلغۇچىلارنى ساڭا

---

180 بىزنىڭچە، بۇ سۆز بەلكىم زەدەكىيادىن ئىلگىرىكى بىر پادىشاھقا ئېيتىلغان بولسا كېرەك، چۈنكى بۇ سۆز بىرخىل «قۇتقۇزۇش» ئۈمىدىنى ئېلىپ كېلەتتى؛ لېكىن 21-باب، 12-14-ئايەتلەردە زەدەكىيا پەقەت «جازالاش»نى كۈتىدۇ (ئۇنىڭغا ئىككى خىل جازا ئېلىپ كېلىنىدۇ).

181 «ئۇلار» ــ ئىبرانيي تىلىدا «ئۇ». مەلۇم بىر زاماندا داۋۇتنىڭ تەختىگە ئولتۇرغان پادىشاھ پەقەت بىر بولىدۇ، ئەلۋەتتە.

182 ئىبرانيي تىلىدا «ئۆزۈم بىلەن قەسەم ئىچكەن».

183 گىلېئاد ۋە لىۋان گۈزەل ئورمانلىقلىرى بىلەن داڭقى چىققان جايلاردۇر. يۇقىرىدا ئېيتقىنىمىزدەك، پادىشاھنىڭ ئوردىسى ھەرخىل ياغاچلار بىلەن بېزەلگەنىدى.

قارشى ئەۋەتمەن؛ ئۇلار «ئىسىل كىيدىرلىرىگنى»[184] كىسىۋېتىپ، ئوتقا تاشلايدۇ. [8] نۇرغۇن ئەللەر بۇ شەھەردىن ئۆتۈپ، ھەربىرى يېقىندىن: «نېمىشقا پەرۋەردىگار بۇ ئۇلۇغ شەھەرنى بۇنداق قىلغاندۇ؟» دەپ سورايدۇ.
[9] ۋە ئۇلار جاۋابەن: «چۈنكى ئۇلار پەرۋەردىگار خۇداسىنىڭ ئەھدىسىدىن ۋاز كېچىپ، باشقا ئىلاھلارغا چوقۇنۇپ ئۇلارنىڭ قۇللۇقىغا كىرگەن» ــ دەيدۇ.

1-بېشارەت ــ يەھوئاھاز پادىشاھنىڭ جازاسى

(ئىزاھات: ــ تۆۋەندىكى 10-30-ئايەتلەر بولسا، يەھۇدانىڭ ئۈچ پادىشاھىنىڭ جازاسى توغرۇلۇق بېشارەتلەردىن ئىبارەت. شۇڭا، بېشارەتلەر مىلادىيەدىن ئىلگىرى 609-597-يىللار مەزگىلىدە بېرىلگەن؛ شۈبھىسىزكى، يەرەمىيانىڭمۇ بۇ يەردە ئۇلارنى بىر يەردە بايان قىلىشىنىڭ مەقسىتى، بۇ ئەززىمەس پادىشاھلارنى 23-بابتىكى بېشارەتتە كۆرسىتىلگەن «ھەقىقىي باققۇچى» ــ يەنى مەسىھ بىلەن سېلىشتۇرۇشتىن ئىبارەتتۇر. پادىشاھلار («خەلقنى باققۇچى») ئەيىبلىك (22)، يېرۇسالېمدىكىلەر ئۆزلىرىمۇ ئەيىبلىك (20-23)، چۈنكى ئۇلار بۇ پادىشاھلار («باققۇچىلار»)نىڭ ئەيش-ئىشرەتلىك تۇرمۇشىغا قىزىققان، ھەشەمەتلىك ئۆيدىسىدىن پەخىرلەنگەن؛ ئۇلار يەنە بۇ پادىشاھلارنىڭ چوقۇنغان بۇتلىرىغا چوقۇنغان، شۇنىڭدەك ئۇلارنىڭ يات ئەلنىڭ پادىشاھلىرى («سېنىڭ ئاشنىلىرىڭ») بىلەن بولغان ئىتتىپاقلىششىلىرىنى تولۇق قوللىغان. ئۇنداق ئىتتىپاقلىشىش پەرۋەردىگارغا تايانماسلىقتىن ئىبارەت ئىدى).

(1-بېشارەت توغرۇلۇق ئىزاھات: ــ مىلادىيەدىن ئىلگىرى 609-يىلى يوسىيا پادىشاھ مىسىر پادىشاھى پىرەۋن تەرىپىدىن جەڭدە ئۆلتۈرۈلگەن. ئۇ ئادالەتلىك-دىيانەتلىك پادىشاھ بولۇپ، نۇرغۇن خەلق ئۇنىڭ ئۆلۈمىگە قاتتىق ئۆكۈنۈشتى. يەھوئاھاز تەختىدە ئۈچ ئايلا ئولتۇرغان، ئاندىن مىلادىيەدىن ئىلگىرى 609-597-يىللىرى پىرەۋن تەرىپىدىن سۈرگۈن قىلىنغان. بۇ بېشارەت شۇ چاغدا بېرىلىشى كېرەك ئىدى. شۇڭا بېشارەتتىكى «ئۆلگىنى» بولسا يوسىيانى، «سۈرگۈن بولغىنى» بولسا يەھوئاھازنى كۆرسىتىدۇ).

---

[184] ئوردىدىكى چىرايلىق ياغاچ تۈۋرۈك-ياساقلار توغرۇلۇق يۇقىرىقى 6-ئايەتتىكى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.

10 ئۆلگىنىگە يىغلىماڭلار، ئۇنىڭ ئۈچۈن ئاھ-زارلىماڭلار؛ بەلكى سۈرگۈن بولغىنى ئۈچۈن قاتتىق يىغلاڭلار، چۈنكى ئۇ ئۆز يۇرتىغا ھېچقاچان قايتىپ كەلمەيدۇ. 11 چۈنكى يەھۇدا پادىشاھى يوسىيانىڭ ئوغلى، يەنى ئاتىسى يوسىيانىڭ ئورنىغا تەختىگە ئولتۇرغان، بۇ يەردىن سۈرگۈن بولغان شاللۇم[(185)] توغرۇلۇق پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ئۇ ھەرگىز بۇ يەرگە قايتمايدۇ؛ 12 چۈنكى ئۇ ئەسىر قىلىنىپ ئاپىرىلغان يۇرتتا ئۆلىدۇ، ئۇ بۇ زېمىننى ئىككىنچى كۆرمەيدۇ[(186)].

2-بېشارەت ــ يەھوئاكىم پادىشاھنىڭ جازاسى[(187)]

13 ئۆيىنى ئادىلسىزلىق بىلەن، بالىخانا-راۋاقلىرىنى ئادالەتسىزلىك بىلەن قۇرغانىنىڭ ھالىغا ۋاي! ئۇ قوشنىسىنى بىكار ئىشلىتىپ، ئەمگىكىگە ھېچقانداق ھەق بەرمەيدۇ؛ 14 ئۇ: «ئۆزۈمگە كەڭتاشا بىر ئوردىنى، ئازادە راۋاقلار بىلەن قوشۇپ سالىمەن؛ تاملىرىغا دېرىزىلەرنى كەڭ چىقىرىمەن؛ تاملىرىنى كېدىر تاختايلار بىلەن بېزەيمەن، ئۆيلىرىنى پەرەڭ سىرلايمەن» ــ دەيدۇ. ئۇنىڭ ھالىغا ۋاي!

15 سەن كېدىر ياغىچىدىن ياسالغان تاختايلارنى چاپلاپ، ئاتا-بوۋىلىرىڭ بىلەن بەسلەشسەڭ قانداقمۇ پادىشاھ بولۇشقا لايىق بولىسەن؟ سېنىڭ ئاتاڭ يەپ-ئىچىشكە تەشەككۇر ئېيتىپ، ئادالەت ۋە دۇرۇس ئىشلارنى يۈرگۈزگەن ئەمەسمۇ؟[(188)] شۇڭا ئۇ بۇنىڭ ياخشىلىقىنى كۆرگەن. 16 ئۇ مۆمىنلەرنىڭ ۋە

185 «شاللۇم» بولسا يەھوئاھازنىڭ بىرىنچى ئىسمى، مەنىسى «ھېساب ئېلىش» بولغاچقا، يەرەمىيا بەلكىم ئۇنى مۇشۇ يەردە قەستەن ئىشلىتىدۇ؛ ئۇنىڭدىن ھېساب ئېلىنىدىغان بولىدۇ.

186 بۇ بېشارەتنىڭ ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇشى توغرىسىدا «2پاد.» 34:23نى كۆرۈڭ.

187 بۇ يەھوئاكىم توغرۇلۇق بېشارەت. «2پاد.» 34:23-6:24دىمۇ خاتىرىلەنگەن، پىرەۋن يەھوئاھازنى سۈرگۈن قىلغاندىن كېيىن ئۇكىسى يەھوئاكىمنى «قونچاق پادىشاھ» بولۇشقا تىكلىگەن. ئۇ ئون بىر يىل تەختكە ئولتۇرغان، رەزىل پادىشاھ ئىدى. يەھۇدىي تارىخشۇناس يوسىفۇس يەھوئاكىمنىڭ ئۆلۈمى بېشارەتتەك بولغانلىقىنى خاتىرىلىگەن (يوسىفۇسنىڭ «قەدىمكى ئىشلار»ى، 10-باب، 3:6).

188 «ئاتاڭ» بولسا دۇرۇس پادىشاھ يوسىيا ئىدى. «...يەپ-ئىچىشكە تەشەككۇر ئېيتىپ...» ئىبرانىي تىلدا پەقەت سۆزمۇسۆز بولسا: «ئۇ يېگەن ۋە ئىچكەن...» دېيىلىدۇ.

نامراتلارنىڭ دەۋاسىنى توغرا سورىغان؛ شۇڭا خەلقنىڭ ئەھۋالى ياخشى ئىدى.
بۇنداق ئىش مېنى تونۇشتىن ئىبارەت ئەمەسمۇ؟» ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار. 17
ــ بىراق كۆزۈڭ ۋە كۆڭلۈڭ بولسا پەقەت ئۆز جازانە-مەنپەئەتىڭگە ئېرىشىش،
گۇناھسىزلارنىڭ قېنىنى تۆكۈش، زورلۇق-زومبۇلۇق ۋە بۇلاڭچىلىق قىلىش
پەيتىنى كۆزلەپ تىكىلگەندۇر.
18 شۇڭا پەرۋەردىگار يەھۇدا پادىشاھى يوسىيانىڭ ئوغلى يەھوئاكىم توغرۇلۇق
مۇنداق دەيدۇ: ــ خەلق ئۇنىڭ ئۆلۈمىدە: «ئاھ، ئاكام! ئاھ، سىڭلىم!»
دەپ ئاھ-زارلار كۆتۈرمەيدۇ؛ ياكى ئۇنىڭ ئۈچۈن: «ئاھ، بىگىم! ئاھ، ئۇنىڭ
ھەيۋىسى!» دەپ ئاھ-زارلار كۆتۈرمەيدۇ؛ 19 ئۇ ئېشەكنىڭ دەپنىسدەك
كۆمۈلىدۇ، جەسىتى يېرۇسالېم دەرۋازىلىرىنىڭ سىرتىغا چۆرۈپ تاشلىنىدۇ[189].

يېرۇسالېمدىكىلەرگە ئاگاھ بېرىش

20 لىۋانغا چىقىپ پەرياد قىل، باشاندا ئاۋازىڭنى كۆتۈر، ئابارىمنىڭ
چوققىلىرىدىنمۇ نالە كۆتۈر؛ چۈنكى سېنىڭ «ئاشنىلىرىڭ»نىڭ ھەممىسى نابۇت
قىلىندى[190]. 21 مەن ئامان-ئېسەن تۇرغىنىڭدا ساڭا ئاگاھلاندۇردۇم[191]؛ لېكىن
سەن: «ئاڭلىمايمەن!» ــ دېدىڭ. ياشلىقىڭدىن تارتىپلا بۇنداق قىلىپ مېنىڭ
ئاۋازىمغا قۇلاق سالماسلىق دەل سېنىڭ يولۇڭ بولۇپ كەلگەن. 22 شامال بارلىق
«باققۇچى»لىرىڭغا «باققۇچى» بولۇپ ئۇلارنى ئۇچۇرۇپ كېتىدۇ، شۇنىڭ بىلەن
ئاشنىلىرىڭ سۈرگۈن بولۇشقا چىقىدۇ؛ بەرھەق، سەن شۇ چاغدا بارلىق رەزىللىكىڭ

189 يەھۇدىي تارىخشۇناس يوسېفۇسنىڭ دېگىنى بويىچە بولغاندا، نېبوقادنەسار ئۇنىڭ جەسىتىنى يېرۇسالېمنىڭ سېپىلىدىن سىرتقا تاشلىۋەتكەنىدى.

190 بۇ ئۈچ جاي (لىۋان، باشان، ئابارىم) ھەممىسى «يۇقىرى جاي»لار ئىدى. ئىسرائىلنىڭ ئېغىر گۇناھى بولسا «يۇقىرى جاي»لارغا چىقىپ شۇ يەردە بۇتلارغا «تاۋاپگاھ» ياساپ ئۇلارغا چوقۇنۇشتىن ئىبارەت. لېكىن ئۇلارغا «ئاشنىلار» بولغان بۇتلارنىڭ ھەممىسى دۈشمەن تەرىپىدىن بۇزۇلىدۇ ياكى بۇلىنىپ كېتىدۇ (22-ئايەتنىمۇ كۆرۈڭ). «ئاشنىلار» ئىككىنچى مەنىسى بەلكىم ئۇلار ئىتتىپاقداش قىلماقچى بولغان «يات ئەللەر»نىمۇ كۆرسىتىدۇ (22-ئايەتنىمۇ كۆرۈڭ).

191 «مەن ئامان-ئېسەن تۇرغىنىڭدا ساڭا ئاگاھلاندۇردۇم» ــ بۇ بەلكىم يەرەمىيادىن ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەرنىڭ سۆزلىرىنى كۆرسىتىدۇ.

تۈپەيلىدىن خىجىل بولۇپ رەسۋا بولىسەن[192]. 23 ئى «لىۋان»دا تۇرغۇچى، كېدىر
دەرەخلىرى ئۈستىگە ئۇۋىلىغۇچى، سەن تولغاق تۇتقان ئايالنىڭ ئازابلىرىدەك،
دەرد-ئەلەملەر بېشىڭغا چۈشكەندە قانچىلىك ئىڭراپ كېتەرسەن![193]

3-بېشارەت — كونىيا (يەھوئاكىن) پادىشاھ[194] سۈرگۈن قىلىنىپ قايتىپ كەلمەيدۇ

24 ئۆز ھاياتىم بىلەن قەسەم ئىچىمەنكى، — دەيدۇ پەرۋەردىگار، — سەن
يەھوئاكىمنىڭ ئوغلى كونىيا ھەتتا ئوڭ قولۇمدىكى مۆھۈرلۈك ئۈزۈك بولساڭمۇ،
مەن سېنى شۇ يەردىن يۇلۇپ تاشلايمەن[195]؛ 25 مەن سېنى جېنىڭنى
ئىزدىگۈچىلەرنىڭ قولىغا ۋە سەن قورققان ئادەملەرنىڭ قولىغا، يەنى بابىل
پادىشاھى نىبوقادنەسارنىڭ قولىغا ۋە كالدىيلەرنىڭ قولىغا تاپشۇرىمەن. 26
مەن سېنى ھەم سېنى تۇغقان ئاناڭ ئىككىڭلارنى ئۆزۈڭلار تۇغۇلمىغان يات
بىر يۇرتقا چۆرۈۋېتىمەن؛ سىلەر شۇ يەردە ئۆلىسىلەر. 27 جېنىڭلار قايتىپ
كېلىشكە شۇنچە تەشنا بولغان بۇ زېمىنغا بولسا، سىلەر ھەرگىز قايتىپ
كېلەلمەيسىلەر. 28 كونىيا دېگەن بۇ كىشى چېقىلغان، نەزەرگە ئىلىنمايدىغان
ساپال كوزىمۇ؟ ھېچكىم قارىمايدىغان بىر قاچىمۇ؟ ئەمدى نېمىشقا ئۇلار،

192 «باققۇچىلار»، شۇبھىسىزكى، پادىشاھلار، ئاتالمىش «پەيغەمبەرلەر» ۋە كاھىنلارنى كۆرسىتىدۇ. «ئاشنىلار» بولسا بەلكىم ئۇلار چوقۇنغان بۇتلارنى ھەمدە يەنە ئۆزى بۇتلارغا چوقۇنغان ئىتتىپاقداش قىلماقچى بولغان «يات ئەللەر»نىمۇ كۆرسىتىدۇ (22-ئايەتنىمۇ كۆرۈڭ).

193 «قانچىلىك ئىڭراپ كېتىسەن» — ياكى، «نېمىدېگەن ئېچىنارلىق بولارسەن-ھە!»

194 بۇ بېشارەت يەھوئاكىن (قىسقا ئىسمى، كونىيا) پادىشاھ توغرۇلۇقتۇر. يەھوئاكىن مىلادىيەدىن ئىلگىرى 597-يىلى ئاتىسى يەھوئاكىمنىڭ ئورنىنى بېسىپ، ئۈچ ئايلا تەختتە ئولتۇرغان. ئۇ رەزىل پادىشاھ بولۇپ، بابىل پادىشاھى نىبوقادنەسار تەرىپىدىن سۈرگۈن قىلىنغان. بۇ ئىشلار «2پاد.» 34:23-6:24دە خاتىرىلەنگەن).

195 ئەمەلىيەتتە يەھوئاكىن (كونىيا، ياكى يەكونىياھ) ۋە يەھۇدانىڭ بارلىق پادىشاھلىرى پەرۋەردىگارنىڭ ھوقۇقىنىڭ ۋەكىلى بولغاچقا، ئۇلارنى ئۇنىڭ «مۆھۈرلۈك ئۈزۈك»ى دېگىلى بولاتتى. ئوقۇرمەنلەر بىر پادىشاھنىڭ «مۆھۈرلۈك ئۈزۈك»ىنىڭ ئۆزىگە شۇنچە مۇھىم ۋە قەدىرلىك بولىدىغانلىقىنى تەسەۋۋۇر قىلالايدۇ؛ ئەگەر خۇدا «مۆھۈرلۈك ئۈزۈك»نى تاشلىۋەتكەن بولسا، ئۇنداقتا ئۈزۈكتە ئىنتايىن يىرگىنچلىك بىر ئىش چوقۇم پەيدا بولغان بولۇشى كېرەك ئىدى.

يەنى ئۇ ۋە ئۇنىڭ نەسلى بولغانلار چۆرۈۋېتىلگەن، ئۇلار تونۇمايدىغان بىر يۇرتقا تاشلىۋېتىلىدۇ؟ [29] ئى زېمىن، زېمىن، زېمىن، پەرۋەردىگارنىڭ سۆزىنى ئاڭلا!
[30] پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ بۇ ئادەم «پەرزەنتسىز، ئۆز كۈنىدە ھېچ غەلىبە قىلالمىغان بىر ئادەم» دەپ يازغىن؛ چۈنكى ئۇنىڭ نەسلىدىن ھېچقانداق ئادەم غەلىبە قىلىپ، داۋۇتنىڭ تەختىگە ئولتۇرۇپ يەھۇدا ئارىسىدا ھۆكۈم سۈرمەيدۇ[196].

يالغان باققۇچىلار ۋە ھەقىقىي باققۇچى؛ سۈرگۈنلۈكتىن قايتىپ كەلگەن بىر خەلق، يېڭى باققۇچىلار

23

[1] مېنىڭ يايلىقىمدىكى قويلارنى[197] ھالاك قىلغۇچى ۋە تارقىتىۋەتكۈچى پادا باققۇچىلارنىڭ ھالىغا ۋاي! ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار. [2] شۇڭا ئىسرائىلنىڭ خۇداسى بولغان پەرۋەردىگار ئۆز خەلقىنى شۇنداق بېقىۋاتقان باققۇچىلارغا مۇنداق دەيدۇ: «سىلەر مېنىڭ پادامنى تارقىتىۋەتكەنسىلەر، ئۇلارنى ھەيدىۋەتكەنسىلەر ۋە ئۇلارنى ئىزدىمىگەنسىلەر ۋە ئۇلاردىن ھېچ خەۋەر ئالمىغانسىلەر؛ مانا، مەن سىلەرنىڭ قىلمىشلىرىڭلارنىڭ رەزىللىكىنى ئۆز بېشىڭلارغا چۈشۈرىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار ــ [3] ۋە پادامنىڭ قالدىسىنى بولسا، مەن ئۇلارنى ھەيدىۋەتكەن بارلىق پادىشاھلىقلاردىن يىغىمەن، ئۇلارنى ئۆز يايلاقلىرىغا قايتۇرىمەن؛ ئۇلار ئاۋۇپ كۆپىيىدۇ. [4] مەن ئۇلارنىڭ ئۈستىگە ئۇلارنى ھەقىقىي باقىدىغان باققۇچىلارنى تىكلەيمەن؛ شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئىككىنچى قورقمايدۇ ياكى پاراكەندە بولمايدۇ، ئۇلاردىن ھېچقايسىسى كەم بولمايدۇ، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار. [5] مانا، شۇ كۈنلەر كېلىدۇكى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ مەن داۋۇت ئۈچۈن بىر «ھەققانىي شاخ»نى ئۆستۈرۈپ تىكلەيمەن؛ ئۇ پادىشاھ بولۇپ

[196] بۇ 30-ئايەتتىكى مۇھىم بىر بېشارەت توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزگە قاراڭ.
[197] «يايلىقىمدىكى قويلار» يەھۇدىي خەلقىنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە.

دانالىق بىلەن ھۆكۈم سۈرۈپ، زېمىندا ئادالەت ۋە ھەققانىيلىق يۈرگۈزىدۇ[198].
6 ئۇنىڭ كۈنلىرىدە يەھۇدا قۇتقۇزۇلىدۇ، ئىسرائىل ئامان-تىنچلىقتا تۇرىدۇ؛ ئۇ
شۇ نامى بىلەن ئاتىلىدۇكى ــ «پەرۋەردىگار ھەققانىيلىقىمىز»[199]. 7 شۇڭا
مانا، شۇ كۈنلەر كېلىدۇكى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ «ئىسرائىللارنى مىسىر
زېمىنىدىن قۇتقۇزۇپ چىقارغان پەرۋەردىگارنىڭ ھاياتى بىلەن!» دېگەن
قەسەم قايتىدىن ئىشلىتىلمەيدۇ، 8 بەلكى شۇ كۈنلەردە «ئىسرائىللارنى
شىمالدىكى زېمىندىن ۋە ئۆزى ئۇلارنى ھەيدىگەن بارلىق پادىشاھلىقلاردىن
قۇتقۇزۇپ چىقارغان پەرۋەردىگارنىڭ ھاياتى بىلەن!» دەپ قەسەم ئىچىلىدۇ.
ئاندىن ئۇلار ئۆز يۇرتىدا تۇرىدۇ.

ساختا پەيغەمبەرلەر توغرىسىدا

9 پەيغەمبەرلەر توغرۇلۇق: ــ مېنىڭ كۆڭلۈم ئىچ-باغرىمدا سۇنۇقتۇر؛
سۆڭەكلىرىمنىڭ ھەممىسى تىترەيدۇ؛ مەن مەست بولغان ئادەم، شاراب
تەرىپىدىن يېڭىلگەن ئادەمگە ئوخشايمەن؛ بۇنداق بولۇشۇم پەرۋەردىگار ۋە
ئۇنىڭ پاك-مۇقەددەس سۆزلىرى تۈپەيلىدىندۇر[200]؛ 10 چۈنكى زېمىن بولسا
زىناخورلارغا تولغان؛ ئۇلارنىڭ يۈگۈرۈشلىرى توغرا يولدا ئەمەس؛ ئۇلارنىڭ
ھوقۇقى ھەققانىيلىق يولىدا ئەمەس[201]. شۇڭا پەرۋەردىگارنىڭ لەنىتى

---

198 يەھوئاھاز، يەھوئاكىم ۋە يەھوئاكىننىڭ ئۆلۈشى ياكى سۈرگۈن بولۇشى بىلەن داۋۇتنىڭ جەمەتى «كېسىلگەن بىر دەرەخ»نىڭ كۆتىكىدەك بولىدۇ. لېكىن خۇدا مەسىھ («ھەققانىي شاخ») بىلەن يەنىلا بۇ دەرەخنى قايتىدىن كۆكلىتىدۇ. «يەش.» 11:1-6نى ۋە «زەك.» 3:8 ۋە 6:12نى كۆرۈڭ.

199 بۇ بېشارەت: (1) مەسىھنىڭ خۇدالىق تەبىئىتىنى؛ (2) كەلگۈسىدە يەھۇدا (ئىككى قەبىلە)نىڭ ۋە ئىسرائىل (ئون قەبىلە)نىڭ قايتىدىن بىر بولىدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنىمۇ كۆرۈڭ.

200 «بۇنداق بولۇشۇم پەرۋەردىگار ۋە ئۇنىڭ پاك-مۇقەددەس سۆزلىرى تۈپەيلىدىندۇر» ـــ كۆز ئالدىدىكى (تۆۋەندە، 10-40-ئايەتلەردە ئېيتىلغان) گۇناھلار، ساختىلىق ۋە شۇنداقلا خەلقنىڭ (ئۇنىڭ پەرۋەردىگارنىڭ ھەقىقىي سۆزلىرىنى ئۇلارغا يەتكۈزۈشى تۈپەيلىدىن) ئۆزىنى رەت قىلغانلىقى يەرەمىيانىڭ كۆڭلىنى پاراكەندە ۋە سۇنۇق قىلغان.

201 بۇ «زىناخورلار»نىڭ كىم ئىكەنلىكى تۆۋەندىكى 11-ئايەتتە ئايان قىلىنىدۇ ـــ يەنى ئۆز ھوقۇقىنى ھارام يولدا ئىشلىتىدىغان كاھىنلار ۋە ساختا پەيغەمبەرلەر. ئۇلارنىڭ «زىناخورلۇقى» بەلكىم ھەم جىسمانىي جەھەتتىكى زىناخورلۇق ۋە خۇداغا ۋاپاسىزلىق قىلىپ بۇتلارغا چوقۇنۇشنىمۇ كۆرسىتىدۇ.

تۆپەيلىدىن زىمىن قاغجىرايدۇ؛ دالادىكى ئوت-چۆپ سولىشىدۇ؛ 11 چۈنكى
ھەم پەيغەمبەر ھەم كاھىن ھارام بولدى؛ ھەتتا ئۆز ئۆيۈمدىمۇ ئۇلارنىڭ رەزىل
قىلمىشلىرىنى بايقىدىم، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.
12 ــ شۇڭا ئۇلارنىڭ يولى ئۆزلىرىگە قاراڭغۇلۇقتا ماڭىدىغان، تېيىلغاق يوللاردەك
بولىدۇ؛ ئۇلار بۇ يوللاردا پۈتلىشىپ، يىقىلىدۇ؛ چۈنكى ئۇلار جازالىنىدىغان
يىلىدا[202] مەن ئۇلارنىڭ بېشىغا يامانلىق چۈشۈرىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.
13 مەن ئاۋۋال سامارىيەدىكى پەيغەمبەرلەردە ئەخمەقلىقنى كۆرگەنمەن؛ ئۇلار
بائالنىڭ نامىدا بېشارەت بېرىپ، خەلقىم ئىسرائىلنى ئازدۇرغان؛ 14 بىراق
يېرۇسالېمدىكى پەيغەمبەرلەردىمۇ يىرگىنچلىك بىر ئىشنى كۆردۈم[203]؛ ئۇلار
زىناخورلۇق قىلىدۇ، يالغانلىقتا ماڭىدۇ، رەزىللىك قىلغۇچىلارنىڭ قولىنى
كۈچەيتىدۇكى، نەتىجىدە ھېچقايسىسى رەزىللىكىدىن يانمايدۇ؛ ئۇلارنىڭ
ھەممىسى ماڭا سودومدەك، يېرۇسالېمدا تۇرۇۋاتقانلار ماڭا گوموررادەك
بولدى[204]. 15 شۇڭا ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار
پەيغەمبەرلەر توغرۇلۇق مۇنداق دەيدۇ: ــ مانا، مەن ئۇلارنى ئەمەن بىلەن
ئوزۇقلاندۇرىمەن، ئۇلارغا ئۆت سۈيىنى ئىچكۈزىمەن؛ چۈنكى يېرۇسالېمدىكى
پەيغەمبەرلەر ھاراملىقنىڭ مەنبەسى بولۇپ، ھاراملىق ئۇلاردىن پۈتكۈل زېمىنغا
تارقىلىپ كەتتى.
16 ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ
سىلەرگە بېشارەت بېرىۋاتقان پەيغەمبەرلەرنىڭ سۆزلىرىگە قۇلاق سالماڭلار؛

پەلەستىندىكى بۇتپەرەسلىك ھەردائىم بۇتخانىدىكى «پاھىشە ئاياللار» بىلەن باغلىق ئىدى.

202 «ئۇلار جازالىنىدىغان يىلى» ــ ئىبرانىي تىلىدا «ئۇلارنى يوقلىشىم كېرەك بولغان يىلى» دەپ ئىپادىلىنىدۇ.

203 سامارىيەدىكى پەيغەمبەرلەرنىڭ ساختا بېشارەت («بائالنىڭ نامىدا») بەرگەنلىكى ھېچقانداق ئەجەبلىنەرلىك ئىش ئەمەس؛ سامارىيە (ئىسرائىل، يەنى «شىمالىي پادىشاھلىق») بۇتپەرەس پادىشاھلار ئاستىدا بالدۇرلا خۇدانىڭ يولىدىن چىققانىدى. بىراق يېرۇسالېم (يەھۇدا)دا خۇدا ئەۋەتكەن ھەقىقىي پەيغەمبەرلەر كۆپ بولغاچقا، ھەقىقەتنى ئۇلارغا نىسبەتەن خېلىلا ئوبدان بىلىشى كېرەك ئىدى.

204 ئوقۇرمەنلەرگە مەلۇمكى، سودوم ۋە گومورا ئىككى ئىنتايىن رەزىل شەھەرلەر بولۇپ، خۇدا ئۇلار ئۈستىگە ئوت ياغدۇرۇپ ۋەيران قىلىۋەتكەنىدى («يار.» 19-بابنى كۆرۈڭ).

ئۇلار سىلەرنى بىمەنىلىككە يېتەكلەيدۇ؛ ئۇلارنىڭ سۆزلىرى پەرۋەردىگارنىڭ
ئاغزىدىن چىققان ئەمەس، بەلكى ئۆز كۆڭلىدە تەسەۋۋۇر قىلغان بىر كۆرۈنۈشنى
سۆزلەۋاتىدۇ. 17 ئۇلار پەرۋەردىگارنىڭ سۆزىنى كۆزگە ئىلمايدىغانلارغا: «سىلەر
ئامان-تىنچلىقتا تۇرىسىلەر» دەيدۇ[205] ۋە ئۆز كۆڭلىنىڭ جاھىللىقىدا
ماڭىدىغانلارنىڭ ھەربىرىگە: «ھېچقانداق يامانلىق بېشىڭلارغا چۈشمەيدۇ»
ــ دەيدۇ. 18 بىراق ئۇلاردىن قايسى بىرسى پەرۋەردىگارنىڭ كېڭىشىدە ئۇنىڭ
سۆز-كالامىنى بايقاپ چۈشىنىش ۋە ئاڭلاش ئۈچۈن تۇرغان؟ ئۇلاردىن كىم
ئۇنىڭ سۆزىنى قۇلاق سېلىپ ئاڭلىغان؟ 19 مانا، پەرۋەردىگاردىن چىققان
بىر بوران-چاپقۇن! ئۇنىڭدىن قەھر چىقتى؛ بەرھەق، دەھشەتلىك بىر قارا
قۇيۇن چىقىپ كەلدى؛ ئۇ پىرقىراپ رەزىللەرنىڭ بېشىغا چۈشىدۇ. 20 ئۇنىڭ
كۆڭلىدىكى نىيەتلىرىنى ئادا قىلىپ تولۇق ئەمەل قىلغۇچە، پەرۋەردىگارنىڭ
غەزىپى يانمايدۇ؛ ئاخىرقى كۈنلەردە سىلەر بۇنى ئوبدان چۈشىنىپ يېتىسىلەر.
21 مەن بۇ پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتمىگەنمەن، لېكىن ئۇلار خەۋەرنى جار قىلىشقا
قاتىرىغان؛ مەن ئۇلارغا سۆز قىلمىدىم، لېكىن ئۇلار بېشارەت بەرگەن. 22
ھالبۇكى، ئۇلار مېنىڭ كېڭىشىمدە تۇرغان بولسا، مېنىڭ خەلقىمگە سۆزلىرىمنى
ئاڭلاتقۇزغان بولسا، ئەمدى خەلقىمنى رەزىل يولىدىن ۋە قىلمىشلىرىنىڭ
رەزىللىكىدىن ياندۇرغان بولاتتى.

23 مەن پەقەت بىر يەردىلا تۇرىدىغان خۇدامۇ؟[206] ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار،
ــ مەن يىراق-يىراقلاردىكى ھەرجايدا تۇرىدىغان خۇدا ئەمەسمۇ؟ 24 بىرسى
يوشۇرۇن جايلاردا مۆكۈۋالسا مەن ئۇنى كۆرەلمەمدىمەن؟ ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار؛
ــ ئاسمان-زېمىن مەن بىلەن تولدۇرۇلغان ئەمەسمۇ؟ ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار. 25
مەن مېنىڭ نامىمدا يالغان بېشارەتلەر بېرىدىغان پەيغەمبەرلەرنىڭ: «بىر چۈش
كۆردۈم! بىر چۈش كۆردۈم!» دېگەنلىرىنى ئاڭلىدىم؛ 26 بۇنداق پەيغەمبەرلەر
يالغان بېشارەتلەرنى بېرىدۇ، ئۇلار ئۆزىنىڭ كۆڭلىدىكى ئېزىتقۇ تەسەۋۋۇرلىرىدىن

205 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئۇلار مېنى كەمسىتىدىغانلارغا: «پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: سىلەر ئامان-تىنچلىقتا تۇرىسىلەر» دەۋېرىدۇ ۋە...».

206 ئىبرانىي تىلىدا «مەن پەقەت يېقىندا تۇرىدىغان خۇدامۇ؟».

پەيغەمبەرلەر بولۇشۇالغان. ئەمدى ئۇلار بۇنداق ئىشلارنى قاچانغىچە كۆڭلىگە
پۈكىدۇ؟ 27 ئۇلار ھەربىرى قاچانغىچە ئۆز يېقىنىغا ئېيتقان چۈشلىرى ئارقىلىق
(خۇددى ئاتا-بوۋىلىرىنىڭ بائالغا چوقۇنۇپ نامىمنى ئۇنتۇغىنىغا ئوخشاش)
خەلقىمگە نامىمنى ئۇنتۇلدۇرۇشنى پەملەيدۇ؟
28 چۈشنى كۆرگەن پەيغەمبەر، چۈشنى ئېيتىپ بەرسۇن؛ مېنىڭ سۆزۈمنى
ئاڭلىغان كىشى بۇ سۆزۈمنى ئەستايىدىللىق بىلەن سۆزلىسۇن؛ پاخالنىڭ
بۇغداي بىلەن سېلىشتۇرغۇچىلىك نېمىسى باردۇ؟ — دەيدۇ پەرۋەردىگار. 29
— مېنىڭ سۆزۈم خۇددى كۆيدۈرگۈچى بىر ئوت ۋە تاشنى چاقىدىغان بازغان
ئەمەسمۇ؟ — دەيدۇ پەرۋەردىگار.
30 شۇڭا مانا، مەن پەيغەمبەرلەرگە قارشىدۇرمەن، — دەيدۇ پەرۋەردىگار، —
ئۇلارنىڭ ھەربىرى ئۆز يېقىنىدىن «مېنىڭ سۆزلىرىم»نى ئوغرىلاپ دورامچىلىق
قىلىدۇ. 31 مانا، مەن پەيغەمبەرلەرگە قارشىدۇرمەن، — دەيدۇ پەرۋەردىگار، —
ئۇلار ئۆز تىللىرىنى چايناپ: «پەرۋەردىگار دەيدۇ...» دەپ بېشارەت بېرىدۇ. 32
مانا، يالغان چۈشلەرنى بېشارەت قىلىپ بۇلارنى يەتكۈزۈپ، يالغانچىلىقى ۋە
باشباشتاقلىقى بىلەن مېنىڭ خەلقىمنى ئازدۇرغانلارغا قارشىدۇرمەن، — دەيدۇ
پەرۋەردىگار؛ — مەن ئۇلارنى ئەۋەتمىگەنمەن، ئۇلارنى بۇيرۇغان ئەمەسمەن؛ ئۇلار
بۇ خەلققە ھېچقانداق پايدا يەتكۈزمەيدۇ، — دەيدۇ پەرۋەردىگار.
33 ئەمدى ياكى بۇ خەلق، ياكى پەيغەمبەر، ياكى كاھىن سەندىن:
«پەرۋەردىگارنىڭ ساڭا يۈكلىگەن سۆزى نېمە؟» دەپ سورىسا، سەن ئۇلارغا:
«قايسى يۈك؟! مەن سىلەرنى ئۆزۈمدىن يىراق تاشلايمەن[207]، — دەيدۇ
پەرۋەردىگار. 34 «پەرۋەردىگارنىڭ يۈكلىگەن سۆزى» دەيدىغان ھەرقايسى
پەيغەمبەر، كاھىن ياكى خەلق بولسا، مەن بۇ كىشىنى ئۆيىدىكىلەر بىلەن تەڭ
جازالايمەن. 35 ئەمدى سىلەرنىڭ ھەربىرىڭلار ئۆز يېقىنىدىن ۋە ھەربىرىڭلار ئۆز

---

207 ئوقۇرمەنلەرگە ئايان بولىدۇكى، ئىبرانىي تىلىدا «يۈك» ۋە «ئېغىر بېشارەت» دېگەنلەر ئوخشاش بىر سۆز بىلەنلا ئىپادىلىنىدۇ. پەرۋەردىگارنىڭ جاۋابى «سىلەر ئۆزۈڭلار ماڭا يۈك!» دېگەن مەنىدە. خەلقنىڭ يەرەمىيادىن «پەرۋەردىگارنىڭ (ساڭا) يۈكلىگەن سۆزى» توغرۇلۇق سورىشى ھەجۋىي، كىنايىلىك گەپ ئىدى — بۇ سۆزنىڭ تېگىدە: «يەرەمىيا ھەردائىم بىزگە ئېغىر سۆزلەر، شۇم خەۋەرنى يەتكۈزىدۇ» دېگەن مەنە بار ئىدى. ئۇلارنىڭ قۇلاقلىرى پەرۋەردىگارنىڭ سۆزىگە ھېچ ئېچىلمىغانىدى.

قېرىندىشىدىن مۇشۇنداق: «پەرۋەردىگار نېمە جاۋاب بەردى؟» ۋە «پەرۋەردىگار
نېمە دېدى؟» دەپ سورىشىڭلار كېرەك. 36 سىلەر «پەرۋەردىگارنىڭ يۈكلىگەن
سۆزى» دېگەننى قايتىدىن ئاغزىڭلارغا ئالمايسىلەر؛ چۈنكى ھەربىرىڭلارنىڭ
ئۆز سۆزى ئۆزىگە يۈك بولىدۇ[208]؛ چۈنكى سىلەر خۇدايىمىز، ساماۋى قوشۇنلارنىڭ
سەردارى بولغان پەرۋەردىگار، تىرىك خۇدانىڭ سۆزلىرىنى بۇرمىلىغانسىلەر. 37
ھەربىرىڭلار پەيغەمبەردىن مۇشۇنداق: «پەرۋەردىگار ساڭا نېمە دەپ جاۋاب
بەردى؟» ۋە «پەرۋەردىگار نېمە دېدى؟» دەپ سورىشىڭ كېرەك. 38 لېكىن
سىلەر: «پەرۋەردىگارنىڭ يۈكلىگەن سۆزى» دەۋەرگىنىڭلار تۈپەيلىدىن، مانا
پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ چۈنكى سىلەر: «پەرۋەردىگارنىڭ يۈكلىگەن
سۆزى» دەۋېرىسىلەر ۋە مەن سىلەرگە: ««پەرۋەردىگارنىڭ يۈكلىگەن سۆزى»
دېمەڭلەر» دەپ خەۋەر ئەۋەتكەنمەن، 39 شۇڭا مانا، مەن سىلەرنى پۈتۈنلەي
ئۇنتۇيمەن[209]، مەن سىلەرنى سىلەرگە ۋە ئاتا-بوۋىلىرىڭلارغا تەقدىم قىلغان
شەھەر بىلەن تەڭ يۈزۈمدىن يىراق تاشلايمەن؛ 40 مەن ئۈستۈڭلارغا مەڭگۈ
رەسۋاچىلىق ۋە ھەرگىز ئۇنتۇلمايدىغان مەڭگۈلۈك شەرمەندىلىكنى چۈشۈرىمەن!

ياخشى ئەنجۈرلەر، يامان ئەنجۈرلەر

24 1 بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسار يېرۇسالېمدىن يەھوئاكىمنىڭ
ئوغلى، يەھۇدا پادىشاھى يەكونىياھ، يەھۇدا ئەمىر-شاھزادىلىرى،
ھۈنەرۋەنلەر ۋە تۆمۈرچىلەرنى ئەسىرگە ئېلىپ بابىلغا سۈرگۈن قىلغاندىن
كېيىن، پەرۋەردىگار ماڭا ئۆز ئىبادەتخانىسى ئالدىدىكى ئىككى سېۋەت
ئەنجۈرنى «مانا كۆر» دەپ كۆرسەتكەن. 2 بىر سېۋەتتە دەسلەپكى پىشقان

[208] يەرەمىيانىڭ «ھەربىرىڭلارنىڭ ئۆز سۆزى ئۆزىگە يۈك بولىدۇ» دېگىنى بىزنىڭچە مۇنداق: «سىلەرنىڭ يالغان سۆزلىرىڭلار، جۈملىدىن ساختا پەيغەمبەرلەرنىڭ سۆزلىرى سىلەرگە جازا ئېپكېلىدۇ؛ پەيغەمبەرلەرنىڭ يالغان سۆزلىرىنى سىلەر ياخشى دەپ قوبۇل قىلىپ، شۇنداقلا بىر-بىرىڭلارغا قايتىلاپ ئېيتىسىلەر؛ بۇ يالغان بېشارەتلەر خۇدانىڭ ھەقىقىي «يۈكلىگەن سۆزى» ئەمەس، بەلكى بېشىڭلارغا خۇدانىڭ ئېغىر جازاسى بولغان «يۈك» چۈشۈرىدىغان سۆزدۇر.

[209] ياكى «سىلەرنى يىراققا ئېلىپ كېتىمەن...»

ئەنجۈردەك ئىنتايىن ياخشى ئەنجۈرلەر بار ئىدى؛ ئىككىنچى سېۋەتتە يېگىلى بولمايدىغان، ئىنتايىن ناچار ئەنجۈرلەر بار ئىدى. 3 ئاندىن پەرۋەردىگار ماڭا: «نېمە كۆردۈڭ، يەرەمىيا؟» ــ دەپ سورىدى. مەن: «ئەنجۈرلەرنى كۆردۈم؛ ياخشىلىرى بولسا ئىنتايىن ياخشىكەن؛ ناچارلىرى يېگىلى بولمايدىغان، ئىنتايىن ناچار ئىكەن» ــ دېدىم. 4 پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى ماڭا كېلىپ مۇنداق دېيىلدى: ــ

5 ئىسرائىلنىڭ خۇداسى بولغان پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ مەن يەھۇدادىن سۈرگۈن بولغانلارنى، يەنى مېنىڭ بۇ يەردىن كالدىيلەرنىڭ زېمىنىغا ئەۋەتكەنلىرىمنى بۇ ياخشى ئەنجۈرلەردەك ياخشى دەپ قارايمەن؛ 6 مەن ئۇلارغا ياخشى بولسۇن دەپ كۆزۈمنى ئۇلارغا تىكىمەن ۋە ئۇلارنى بۇ زېمىنغا قايتۇرىمەن؛ مەن ئۇلارنى غۇلىتىپ تاشلىمايمەن، بەلكى ئۇلارنى قۇرىمەن؛ ئۇلارنى يۇلۇپ تاشلىمايمەن، بەلكى تىكىپ ئۆستۈرىمەن. 7 مەن ئۇلارغا مېنىڭ پەرۋەردىگار ئىكەنلىكىمنى بىلىدىغان، مېنى تونۇيدىغان بىر قەلبنى تەقدىم قىلىمەن؛ شۇنىڭ بىلەن ئۇلار مېنىڭ خەلقىم بولىدۇ، مەن ئۇلارنىڭ خۇداسى بولىمەن؛ چۈنكى ئۇلار پۈتۈن قەلبى بىلەن يېنىمغا قايتىدۇ. 8 لېكىن ناچار ئەنجۈرلەر، يەنى يېگىلى بولمايدىغان، ئىنتايىن ناچار ئەنجۈرلەر قانداق بولغان بولسا، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ بەرهەق، مەن يەھۇدا پادىشاھى زەدەكىيانى، ئەمىر-شاھزادىلىرىنى ۋە يېرۇسالېمدىكىلەرنىڭ قالغان قىسمىنى، بۇ زېمىندا قالغانلارنى ۋە مىسىردا تۇرۇۋاتقانلارنى شۇنىڭغا ئوخشاش قىلىمەن؛ 9 مەن ئۇلارنى يەر يۈزىدىكى بارلىق پادىشاھلىقلارغا ۋەھىمە سالغۇچى بىر ئوبيېكت بولۇشقا، كۈلپەتكە چۈشۈشكە تاپشۇرىمەن[210]؛ مەن ئۇلارنى ھەيدىۋەتكەن بارلىق جايلاردا ئۇلارنى رەسۋاچىلىقنىڭ ئوبيېكتى، سۆز-چۆچەك، تاپا-تەنىنىڭ ئوبيېكتى ۋە لەنەت سۆزلىرى بولۇشقا تاپشۇرىمەن. 10 مەن ئۇلارغا ھەم ئاتا-بوۋىلىرىغا تەقدىم قىلغان زېمىندىن يوقىتىلغۇچە ئۇلار ئارىسىغا قىلىچ، قەھەتچىلىك ۋە ۋابانى ئەۋەتىمەن.

210 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «مەن ئۇلارنى ھەرياق-ھەرياقلارغا يەر يۈزىدىكى بارلىق پادىشاھلىقلارغا ھەيدىلىشكە، بالايىئاپەت چۈشۈشكە تاپشۇرىمەن....»

سۆز-كالامنى ئاڭلىماسلىق تۈپەيلىدىن يەتمىش يىللىق قۇللۇقتا بولۇش

25

1 يوسىيانىڭ ئوغلى، يەھۇدا پادىشاھى يەھوئاكىمنىڭ تۆتىنچى
يىلىدا (يەنى بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسارنىڭ بىرىنچى يىلىدا)
يەھۇدانىڭ بارلىق خەلقى توغرۇلۇق يەرەمىياغا كەلگەن سۆز، —
2 بۇ سۆزنى يەرەمىيا پەيغەمبەر يەھۇدانىڭ بارلىق خەلقى ۋە يېرۇسالېمدا
بارلىق تۇرۇۋاتقانلارغا ئېيتىپ مۇنداق دېدى: —
— 3 ئامموننىڭ ئوغلى، يەھۇدا پادىشاھى يوسىيانىڭ ئون ئۈچىنچى يىلىدىن
باشلاپ بۈگۈنكى كۈنگىچە، بۇ يىگىرمە ئۈچ يىل پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى ماڭا
كېلىپ تۇرغان ۋە مەن تاڭ سەھەردە ئورنۇمدىن تۇرۇپ ئۇنى سىلەرگە سۆزلەپ
كەلدىم، لېكىن سىلەر ھېچ قۇلاق سالمىدىڭلار؛ 4 ۋە پەرۋەردىگار سىلەرگە
بارلىق خىزمەتكارلىرى بولغان پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتىپ كەلگەن؛ ئۇ تاڭ
سەھەردە ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇلارنى ئەۋەتىپ كەلگەن؛ لېكىن سىلەر قۇلاق
سالماي ھېچ ئاڭلىمىدىڭلار. 5 ئۇلار: «سىلەر ھەربىرىڭلار يامان يولۇڭلاردىن
ۋە قىلمىشلىرىڭلارنىڭ رەزىللىكىدىن توۋا قىلىپ يانساڭلار، مەن پەرۋەردىگار
سىلەرگە ۋە ئاتا-بوۋىلىرىڭلارغا قەدىمدىن تارتىپ مەڭگۈگىچە تەقدىم قىلغان
زېمىندا تۇرۇۋېرىسىلەر. 6 باشقا ئىلاھلارغا ئەگىشىپ ئۇلارنىڭ قۇللۇقىدا بولۇپ
چوقۇنماڭلار؛ مېنى قوللىرىڭلار ياسىغانلار بىلەن غەزەپلەندۈرمەڭلار[211]؛ مەن
سىلەرگە ھېچ يامانلىق كەلتۈرمەيمەن» — دەپ جاكارلىغان. 7 لېكىن سىلەر
ماڭا قۇلاق سالمىدىڭلار، مېنى قوللىرىڭلار ياسىغانلار بىلەن غەزەپلەندۈرۈپ
ئۆزۈڭلارغا زىيان كەلتۈردۈڭلار، — دەيدۇ پەرۋەردىگار.
8 شۇڭا ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: —
«سىلەر مېنىڭ سۆزلىرىمگە قۇلاق سالمىغان بولغاچقا، 9 مانا، مەن شىمالدىكى
ھەممە جەمەتلەرنى ۋە مېنىڭ قۇلۇمنى، يەنى بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسارنى
چاقىرتىمەن، ئۇلارنى بۇ زېمىنغا، ئۇنىڭدا بارلىق تۇرۇۋاتقانلارغا ھەمدە ئەتراپىتىكى

211 «قوللىرىڭلار ياسىغانلار» دېگەن سۆزلەر ياكى ياسىغان بۇتلارنى ياكى يامان قىلمىشلىرىنى كۆرسىتىدۇ.

ھەممە ئەللەرگە قارشىلىششقا ئىلىپ كېلىمەن؛ مەن مۇشۇ زېمىندىكىلەر
ۋە ئەتراپتىكى ئەللەرنى پۈتۈنلەي ۋەيران قىلىپ، ئۇلارنى تولىمۇ ۋەھىمىلىك
قىلىمەن ھەم ئۇش-ئۇش ئوبيېكتى، دائىملىق بىر خارابىلىك قىلىمەن؛ 10 مەن
ئۇلاردىن تاماشىنىڭ ساداسىنى، شاد-خۇراملىق ساداسىنى، تويى بولغۇۋاتقان
يىگىت-قىزنىڭ ئاۋازىنى، تۈگمەن تېشىنىڭ ساداسىنى ۋە چىراغ نۇرىنى
مەھرۇم قىلىمەن؛ 11 بۇ پۈتكۈل زېمىن ۋەيرانە ۋە دەھشەت سالغۇچى ئوبيېكت
بولىدۇ، ۋە بۇ ئەللەر بابىل پادىشاھىنىڭ يەتمىش يىل قۇللۇقىدا بولىدۇ[212].
12 ۋە شۇنداق بولىدۇكى، يەتمىش يىل توشقاندا، مەن بابىل پادىشاھىنىڭ
ۋە ئۇنىڭ ئېلىنىڭ بېشىغا، شۇنداقلا كالدىيلەرنىڭ زېمىنى ئۈستىگە ئۆز
قەبىھلىكىنى چۈشۈرۈپ، ئۇنى مەڭگۈگە خارابىلىك قىلىمەن. 13 شۇنىڭ
بىلەن مەن شۇ زېمىن ئۈستىگە مەن ئۇنى ئەيىبلىگەن بارلىق سۆزلىرىمنى،
جۈملىدىن بۇ كىتابتا پۈتۈلگەنلىرىنى، يەنى يەرەمىيانىڭ بارلىق ئەللەرنى
ئەيىبلىگەن بېشارەتلىرىنى چۈشۈرىمەن. 14 چۈنكى كۆپ ئەللەر ھەم ئۇلۇغ
پادىشاھلار بۇ پادىشاھ ھەم قوۋملىرىنىمۇ[213] قۇل قىلىدۇ؛ مەن ئۇلارنىڭ قىلغان
ئىشلىرى ۋە قوللىرى ياسىغانلىرى بويىچە ئۇلارنى جازالايمەن.

ھەم يەھۇدا ھەم ئەللەرنىڭ خۇدانىڭ غەزىپىگە ئۇچرىشى توغرۇلۇق بىر ئالامەت كۆرۈنۈش

15 چۈنكى ئىسرائىلنىڭ خۇداسى پەرۋەردىگار ماڭا ئالامەت كۆرۈنۈشتە مۇنداق
دېدى[214]: ــ مېنىڭ قولۇمدىكى غەزىپىمگە تولغان قەدەھنى ئېلىپ، مەن
سېنى ئەۋەتكەن بارلىق ئەللەرگە ئىچكۈزگىن؛ 16 ئۇلار ئىچىدۇ، ئۇيان-بۇيان
ئىرغاڭلايدۇ ۋە مەن ئۇلار ئارىسىغا ئەۋەتكەن قىلىچ تۈپەيلىدىن ساراڭ بولىدۇ.

---

212 «بۇ ئەللەر» ــ يەھۇدا ۋە ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى بارلىق ئەللەرنى كۆرسىتىدۇ (9-ئايەتنى كۆرۈڭ). «بابىل پادىشاھىنىڭ يەتمىش يىل قۇللۇقىدا بولۇش» توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ.

213 «بۇ پادىشاھ ھەم قوۋملىرىنىمۇ» ئىبرانىي تىلىدا «ئۇلارنى» دېيىلىدۇ. بىزنىڭچە بۇ «بابىل پادىشاھى ھەم قوۋملىرى»نى كۆرسىتىدۇ.

214 بۇ سۆزلەرنى خۇدا يەرەمىياغا ئالامەت كۆرۈنۈشتە ئېيتقان، دەپ قارايمىز.

17 شۇڭا مەن بۇ قەدەھنى پەرۋەردىگارنىڭ قولىدىن ئالدىم ۋە پەرۋەردىگار
مېنى ئەۋەتكەن بارلىق ئەللەرگە ئىچكۈزدۇم، 18 ــ يەنى يېرۇسالېمغا، يەھۇدانىڭ
شەھەرلىرىگە، ئۇنىڭ پادىشاھلىرىغا ۋە ئەمىر-شاھزادىلىرىگە، يەنى ئۇلارنى
بۈگۈنكى كۈندىكىدەك[215] بىر خارابە، ۋەھىمە، ئۇش-ئۇش ئوبيېكتى بولۇشقا ھەم
لەنەت سۆزلىرى بولۇشقا قەدەھنى ئىچكۈزدۇم؛ 19 مىسىر پادىشاھى پىرەۋنگە،
خىزمەتكارلىرىغا، ئەمىر-شاھزادىلىرىغا ھەم خەلقىگە ئىچكۈزدۇم؛ 20 بارلىق شالغۇت
ئەللەر[216]، ئۇز زېمىنىدىكى بارلىق پادىشاھلار، فىلىستىيلەرنىڭ زېمىنىدىكى بارلىق
پادىشاھلار، ئاشكېلوندىكىلەر، گازادىكىلەر، ئەكروندىكىلەرگە ۋە ئاشدودنىڭ
قالدۇقلىرىغا ئىچكۈزدۇم؛ 21 ئېدومدىكىلەر، موئابدىكىلەر ۋە ئاممونىيلار، 22
تۇرنىڭ بارلىق پادىشاھلىرى ھەم زىدوننىڭ بارلىق پادىشاھلىرى، دېڭىز بويىدىكى
بارلىق پادىشاھلار[217]، 23 دېداندىكىلەر، تېمادىكىلەر، بۇزدىكىلەر ۋە چېكە
چاچلىرىنى چۈشۈرۈۋەتكەن ئەللەر، 24 ئەرەبىيەدىكى بارلىق پادىشاھلار ۋە چۆل-
باياۋاندا تۇرۇۋاتقان شالغۇت ئەللەرنىڭ بارلىق پادىشاھلىرى، 25 زىمرىدىكى بارلىق
پادىشاھلار، ئېلامدىكى بارلىق پادىشاھلار، مېدىئالىقلارنىڭ بارلىق پادىشاھلىرى،
26 شىمالدىكى بارلىق پادىشاھلارغا، يىراقتىكى بولسۇن، يېقىندىكى بولسۇن،
بىر-بىرلەپ ئىچكۈزدۇم؛ جاھاندىكى بارلىق پادىشاھلىقلارغا ئىچكۈزدۇم؛ ئۇلارنىڭ
ئارقىدىن شېشاقنىڭ پادىشاھىمۇ[218] قەدەھنى ئىچىدۇ. 27 ئاندىن سەن ئۇلارغا:

---

[215] «بۈگۈنكى كۈندىكىدەك» ــ بۇ ئىبارە بەلكىم بېشارەت ئەمەلگە ئاشۇرۇلغاندىن كېيىن قوشۇلغان؛ بولمىسا، باشقا بىر مەنە: «بۈگۈنكى كۈنىدىمۇ بۇ ئىشلار بولغىلى تۇردى» بولۇشى مۇمكىن.

[216] «شالغۇت ئەللەر» بەلكىم مىسىردا تۇرغان، مىسىرلىقلار بىلەن «ئارىلىشىپ كەتكەن» باشقا مىللەتلەرنى كۆرسىتىدۇ.

[217] «دېڭىز بويىدىكى بارلىق پادىشاھلار» ــ بەلكىم تۇر ۋە زىدون بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولغان، ئۇلارغا بېقىنغان «ئوتتۇرا دېڭىز» بويىدىكى پادىشاھلارنى كۆرسىتىدۇ.

[218] «شېشاقنىڭ پادىشاھى» ــ بابىلنىڭ پادىشاھىنى كۆرسىتىدۇ. ئىبرانىي تىلى ئېلىپبەسىدە «بابىل» (بابىلون) دېگەن سۆز، «شېشاق» دېگەن سۆزنىڭ «تەتۈر»سى؛ يەنى، ئىبرانىي تىلىدا 2-ھەرپ «ب»نى ھەرپلەرنى ئاخىرىدىن سانىغاندا، 2-ھەرپ («ش») بىلەن ئالماشتۇرغىلى بولىدۇ. بارلىق باشقا ھەرپلەرنى «تەتۈر»سى بىلەن ئوخشاش يولدا ئالماشتۇرغىلى بولىدۇ.
نېمىشقا بابىل (بابىلون)نى كۆرسىتىش ئۈچۈن مۇشۇ «شىفىرلىق» يول ئىشلىتىلىدۇ؟ شۈبھىسىزكى، شۇ كۈنلەردە شۇ دەۋردىكى ئەڭ كۈچلۈك مەملىكەتنىڭ «زاۋالغا يۈزلىنىشى»نى كۆرسىتىش ئۈچۈن بەزىدە مۇشۇنداق «دارىتما گەپ»نى ئىشلىتىش قولايلىق ئىدى.

«ئىسرائىلنىڭ خۇداسى، ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ ئىچكىلار، مەست بولۇڭلار، قۇسۇڭلار، مەن ئاراڭلارغا ئەۋەتكەن قىلىچ تۈپەيلىدىن يىقىلىپ قايتىدىن دەس تۇرماڭلار» ــ دېگىن.

[28] ۋە شۇنداق بولىدۇكى، ئۇلار قولۇڭدىن ئېلىپ ئىچىشنى رەت قىلسا، سەن ئۇلارغا: «ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ سىلەر چوقۇم ئىچىسىلەر!» ــ دېگىن. [29] چۈنكى مانا، مەن ئۆز نامىم بىلەن ئاتالغان شەھەر ئۈستىگە ئاپەت چۈشۈرگىلى تۇرغان يەردە، سىلەر جازالانماي قالامسىلەر؟ سىلەر جازالانماي قالمايسىلەر؛ چۈنكى مەن يەر يۈزىدە بارلىق تۇرۇۋاتقانلارنىڭ ئۈستىگە قىلىچنى چۈشۈشكە چاقىرىمەن، ــ دەيدۇ ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار.

[30] ئەمدى سەن يەرەمىيا، ئۇلارغا مۇشۇ بېشارەتنىڭ سۆزلىرىنىڭ ھەممىسىنى جاكارلىغىن: ــ

پەرۋەردىگار يۇقىرىدىن شىردەك ھۆركىرەيدۇ،
ئۆز مۇقەددەس تۇرالغۇسىدىن ئۇ ئاۋازىنى قويۇۋېتىدۇ؛
ئۇ ئۆزى تۇرۇۋاتقان جايى ئۈستىگە ھۆركىرەيدۇ؛
ئۇ ئۈزۈم چەيلىگۈچىلەر توۋلىغاندەك يەر يۈزىدە بارلىق تۇرۇۋاتقانلارنى ئەيىبلەپ توۋلايدۇ.

[31] ساداسى يەر يۈزىنىڭ چەتلىرىگىچە يېتىدۇ؛
چۈنكى پەرۋەردىگارنىڭ بارلىق ئەللەر بىلەن دەۋاسى بار؛
ئۇ ئەت ئىگىلىرىنىڭ ھەممىسى ئۈستىگە ھۆكۈم چىقىرىدۇ؛
رەزىللەرنى بولسا، ئۇلارنى قىلىچقا تاپشۇرىدۇ؛
ــ پەرۋەردىگار شۇنداق دەيدۇ.

[32] ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ
مانا، بالايىئاپەت ئەلدىن ئەلگە ھەممىسى ئۈستىگە چىقىپ تارقىلىدۇ؛
يەر يۈزىنىڭ چەت-چەتلىرىدىن دەھشەتلىك بوران-چاپقۇن چىقىدۇ.

[33] پەرۋەردىگار ئۆلتۈرگەنلەر يەرنىڭ بىر چېتىدىن يەنە بىر چېتىگىچە ياتىدۇ؛ ئۇلارغا ماتەم تۇتۇلمايدۇ، ئۇلار بىر يەرگە يىغىلمايدۇ، ھېچ كۆمۈلمەيدۇ؛

ئۇلار يەر يۈزىدە تېزەكتەك ياتىدۇ[219].

34 ئى باققۇچىلار، زارلاڭلار، نالە كۆتۈرۈڭلار!
تويا-چاڭ ئىچىدە ئېغىنىڭلار، ئى پادا يېتەكچىلىرى![220]
چۈنكى قىرغىن قىلىنىش كۈنلىرىڭلار يېتىپ كەلدى،
مەن سىلەرنى تارقىتىۋېتىمەن؛
سىلەر ئۆرۈلگەن ئېسىل چىنىدەك پارچە-پارچە چېقىلىسىلەر.
35 پادا باققۇچىلىرىنىڭ باشپاناھى،
پادا يېتەكچىلىرىنىڭ قاچار يولى يوقاپ كېتىدۇ.
36 باققۇچىلارنىڭ ئازابلىق پەريادى،
پادا يېتەكچىلىرىنىڭ زارلاشلىرى ئاڭلىنىدۇ؛
چۈنكى پەرۋەردىگار ئۇلارنىڭ يايلاقلىرىنى ۋەيران قىلاي دەۋاتىدۇ؛
37 پەرۋەردىگارنىڭ دەھشەتلىك غەزىپى تۈپەيلىدىن،
تىنچلىق قوتانلىرى خارابە بولىدۇ.
38 پەرۋەردىگار ئۆز ئۇۋىسىنى تاشلاپ چىققان شىردەكتۇر؛
ئەزگۈچىنىڭ ۋەھشىيلىكى[221] تۈپەيلىدىن،
ۋە پەرۋەردىگارنىڭ دەھشەتلىك غەزىپى تۈپەيلىدىن،
ئۇلارنىڭ زېمىنى ۋەيرانە بولماي قالمايدۇ.

26 يەرەمىيا «ساختا پەيغەمبەر» دەپ شىكايەت قىلىنىدۇ

1 يەھۇدا پادىشاھى يوسىيانىڭ ئوغلى يەھوئاكىم تەختكە ئولتۇرغان مەزگىلىنىڭ بېشىدا شۇ سۆز پەرۋەردىگاردىن كېلىپ مۇنداق دېيىلدى: —

219 دېمىسەكمۇ، بۇ بېشارەت بابىل ئىمپېرىيەسىنىڭ پارس ئىمپېرىيەسى تەرىپىدىن بىتچىت قىلىنىشىدىن ئاخىرقى زامانغا ئاتلاپ، شۇ كۈنلەردىكى ۋەقەلەرنى كۆرسىتىدۇ.
220 دېمىسەكمۇ، «باققۇچىلار» ۋە «پادا يېتەكچىلىرى» مۇشۇ ئايەتتە ئەللەرنىڭ ھەرخىل يېتەكچىلىرىنى كۆرسىتىدۇ.
221 ياكى «قىلىچى».

[2] پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ سەن پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىنىڭ ھويلىسىدا تۇرۇپ ئىبادەت قىلىش ئۈچۈن پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىگە كىرگەن يەھۇدانىڭ بارلىق شەھەرلىرىدىكىلەرگە مەن ساڭا بۇيرۇغان ھەربىر سۆزلەرنى جاكارلىغىن؛ ئەينەن ئېيتقىن![222] [3] ئۇلار بەلكىم ئاڭلاپ قويار، ھەربىرى ئۆز رەزىل يولىدىن يانار؛ شۇنداق قىلسا، مەن قىلمىشلىرىنىڭ رەزىللىكى تۈپەيلىدىن بېشىغا كۈلپەت چۈشۈرمەكچى بولغان نىيىتىمدىن يانىمەن. [4] سەن ئۇلارغا مۇنداق دېگىن: ــ «پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ ماڭا قۇلاق سالماي، مەن سىلەرنىڭ ئالدىڭلارغا قويغان تەۋرات-قانۇنۇمدا ماڭمىساڭلار، [5] مەن تاڭ سەھەردە ئورنۇمدىن تۇرۇپ ئەۋەتكەن خىزمەتكارلىرىم بولغان پەيغەمبەرلەرنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىمىساڭلار (سىلەر ئۇلارغا ھېچ قۇلاق سالماي كەلگەنسىلەر!)، [6] ئۇنداقتا، مەن شىلوھنى قانداق قىلغان بولسام، ئەمدى بۇ ئۆيىمۇ شۇنىڭغا ئوخشاش قىلىمەن[223]، بۇ شەھەرنى يەر يۈزىدىكى بارلىق ئەللەرگە لەنەت سۆزى قىلىمەن».

[7] شۇنىڭ بىلەن كاھىنلار، پەيغەمبەرلەر ۋە بارلىق خەلق يەرەمىيانىڭ بۇ سۆزلىرىنى پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىدە جاكارلىغانلىقىنى ئاڭلىدى.

[8] شۇنداق بولدىكى، يەرەمىيا بارلىق خەلققە پەرۋەردىگار ئۇنىڭغا تاپىلىغان بۇ سۆزلەرنىڭ ھەممىسىنى ئېيتىپ بەرگەندىن كېيىن، كاھىنلار ۋە پەيغەمبەرلەر ۋە بارلىق خەلق ئۇنى تۇتۇۋېلىپ: «سەن چوقۇم ئۆلۈشۈڭ كېرەك! [9] سەن نېمىشقا پەرۋەردىگارنىڭ نامىدا بېشارەت بېرىپ: «بۇ ئۆي شىلوھدەك بولىدۇ، بۇ شەھەر خارابە، ئادەمزاتسىز بولىدۇ!» ــ دېدىڭ؟» ــ دېدى.

شۇنىڭ بىلەن پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىدىكى بارلىق خەلق يەرەمىياغا دوق قىلىپ

[222] 26-بابتىكى خاتىرىلەر ۋە بېشارەت بەلكىم 7-بابتىمۇ خاتىرىلەنگەن، ئىبادەتخانا ئىچىدە بولغان ۋەقەنىڭ تەكرارلىنىشى بولۇشى مۇمكىن. 3-6-ئايەتلەر يەرەمىيانىڭ شۇ چاغدا ئىبادەتخانىدا بەرگەن بېشارىتىنىڭ يەكۈنى. مۇشۇ يەردىكى تەكرارلىنىشنىڭ مەقسىتى بولسا، خەلقنىڭ بېشارەتكە بولغان ئىنكاسىنى تەكىتلەش ئۈچۈندۇر.

[223] پەرۋەردىگارنىڭ ئىبادەت چېدىرى ئەسلى «شىلوھ» دېگەن شەھەردە تىكىلگەن. ئىسرائىلنىڭ خۇداغا بولغان ۋاپاسىزلىقى تۈپەيلىدىن ئۇ ۋەيران قىلىنىپ، خۇدانىڭ «ئەھدە ساندۇقى» دۈشمەن تەرىپىدىن ئۇ يەردىن بۇلاپ كېتىلىشى بىلەن شىلوھ «خۇدانىڭ شان-شەرىپى ئۇنىڭدىن يوقاپ كەتكەن جاي» دەپ ئاتالغان («1سام.» 4-بابنى كۆرۈڭ).

ئۇنى ئورىۋېلىشتى. [10] يەھۇدا ئەمىرلىرى بۇ ئىشلارنى ئاڭلىدى؛ ئۇلار پادىشاھلىق ئوردىسىدىن چىقىپ پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىگە كىردى، پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىدىكى «يېڭى دەرۋازا»دا سوتقا ئولتۇردى. [11] كاھىنلار ۋە پەيغەمبەرلەر ئەمىرلەرگە ۋە خەلققە سۆزلەپ: «بۇ ئادەم ئۆلۈمگە لايىق، چۈنكى سىلەر ئۆز قۇلاقلىرىڭلار بىلەن ئاڭلىغاندەك ئۇ مۇشۇ شەھەرنى ئەيىبلەپ بېشارەت بەردى» ــ دېدى.

[12] ئاندىن يەرەمىيا بارلىق ئەمىرلەرگە ۋە بارلىق خەلققە سۆزلەپ مۇنداق دېدى: ــ «پەرۋەردىگار مېنى بۇ ئۆينى ئەيىبلەپ، بۇ شەھەرنى ئەيىبلەپ، سىلەر ئاڭلىغان بۇ بارلىق سۆزلەر بىلەن بېشارەت بېرىشكە ئەۋەتكەن. [13] ھازىر يوللىرىڭلارنى ۋە قىلمىشىڭلارنى تۈزىتىڭلار، پەرۋەردىگار خۇدايىڭلارنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاڭلار! شۇنداق بولغاندا، پەرۋەردىگار سىلەرگە جاكارلىغان كۈلپەتتىن يانىدۇ. [14] لېكىن مەن بولسام، مانا، قوللىرىڭلاردىمەن؛ ماڭا كۆزۈڭلارغا نېمە ياخشى ۋە دۇرۇس كۆرۈلسە شۇنداق قىلىڭلار؛ [15] پەقەت شۇنى بىلىپ قويۇڭلاركى، مېنى ئۆلتۈرۈۋەتسەڭلەر گۇناھسىز قاننىڭ جازاسىنى ئۆز بېشىڭلارغا، بۇ شەھەرگە ۋە ئۇنىڭدا تۇرۇۋاتقانلارنىڭ بېشىغا چۈشۈرىسىلەر؛ چۈنكى دېگىنىم ھەق، پەرۋەردىگار ھەقىقەتەن بۇ سۆزلەرنىڭ ھەممىسىنى قۇلاقلىرىڭلارغا دېيىشكە مېنى ئەۋەتكەن».

[16] ئەمىرلەر ۋە بارلىق خەلق كاھىنلارغا ۋە پەيغەمبەرلەرگە: «بۇ ئادەم ئۆلۈمگە لايىق ئەمەس؛ چۈنكى ئۇ پەرۋەردىگار خۇدايىمىزنىڭ نامىدا بىزگە سۆزلىدى» ــ دېدى. [17] ئاندىن زېمىندىكى بەزى ئاقساقاللار ئورنىدىن تۇرۇپ خەلق كېڭەشكە مۇنداق دېدى: ــ

[18] «مورەشەتلىك[224] مىكاھ يەھۇدا پادىشاھى ھەزەكىيانىڭ كۈنلىرىدە بارلىق يەھۇدا خەلقىگە بېشارەت بېرىپ: ــ

«ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ
زىئون تېغى ئېتىزدەك ئاغدۇرۇلىدۇ،
يېرۇسالېم دۆۋە-تۆپىلەر بولۇپ قالىدۇ،

[224] مىكاھ پەيغەمبەرنىڭ يۇرتى «مورەشەت» ئىدى («مىك.» 1:1).

«ئۆي جايلاشقان تاغ»[225] بولسا،
ئورمانلىقنىڭ ئۈتتۈرىسىدىكى يۇقىرى جايلارلا بولىدۇ، خالاس[226]» ــ دېگەنىدى.

19 يەھۇدا پادىشاھى ھەزەكىيا ۋە بارلىق يەھۇدا خەلقى مىكاھنى ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلغانمۇ؟ ھەزەكىيا پەرۋەردىگاردىن قورقۇپ، پەرۋەردىگاردىن ئۆتۈنگەن ئەمەسمۇ؟ ۋە پەرۋەردىگار ئۇلارغا قىلماقچى بولۇپ جاكارلىغان كۈلپەتتىن يانغان ئەمەسمۇ؟ بىز بۇ يولدىن يانمىساق ئۆز جېنىمىز ئۈستىگە زور بىر كۈلپەتنى چۈشۈرگەن بولمامدىمىز؟».

20 (پەرۋەردىگارنىڭ نامىدا يەرەمىيانىڭ بارلىق دېگەنلىرىدەك بۇ شەھەرنى ۋە بۇ زېمىننى ئەيىبلەپ بېشارەت بەرگەن، كىرىئات-يېئارىملىق شەمايانىڭ ئوغلى ئۇرىيا ئىسىملىك يەنە بىر ئادەم بار ئىدى. 21 پادىشاھ يەھوئاكىم ۋە بارلىق پالۋانلىرى، بارلىق ئەمىرلىرى ئۇنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىغاندا، پادىشاھ ئۇنى ئۆلتۈرۈشكە ئىنتىلگەن؛ لېكىن ئۇرىيا بۇنى ئاڭلىغاندا قورقۇپ، مىسىرغا قاچتى. 22 لېكىن يەھوئاكىم چاپارمەنلەرنى، يەنى ئاكبورنىڭ ئوغلى ئەلناتان ۋە باشقىلارنى مىسىرغا ئەۋەتكەن؛ 23 ئۇلار ئۇرىيانى مىسىردىن ئېلىپ چىقىپ پادىشاھ يەھوئاكىمنىڭ ئالدىغا ئاپارغان؛ ئۇ ئۇنى قىلىچلاپ، جەسىتىنى پۇقرالارنىڭ گۆرلۈكىگە تاشلىۋەتكەن)[227]. 24 ــ ھالبۇكى، شۇ چاغدا شافاننىڭ ئوغلى ئاھىكام ئۇلارنىڭ يەرەمىيانى ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىپ خەلقنىڭ قولىغا تاپشۇرماسلىقى ئۈچۈن، ئۇنى قوللىدى.

---

225 مىكاھ «مۇقەددەس ئۆي» ياكى «ئىبادەتخانا» دېمەيدۇ ــ ئۇلارنىڭ گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن ئۇ پەقەت ئاددىي بىر «ئۆي» بولۇپ قالغان.

بۇ بېشارەت ھەزەكىيا پادىشاھنى بەلكىم چوڭقۇر تەسىرلەندۈرگەن. 100 يىلدىن كېيىن بۇ ئاقساقاللار بېشارەتنىڭ ھەزەكىياغا بولغان تەسىرىنى تىلغا ئېلىپ، پادىشاھى يەھوئاكىمغا تەسىر يەتكۈزمەكچى بولۇپ، بېشارەتنى نەقىل كەلتۈرىدۇ.

226 «مىك.» 12:3. «يۇقىرى جايلار» دېگىنى ھەجۋىي، كىنايىلىك گەپتۇر. چۈنكى يەھۇدادىكىلەر ھەردائىم «يۇقىرى جايلار»دا بۇتخانىلارنى سېلىپ شۇ يەرلەردە بۇتلارغا چوقۇنغان. لېكىن شۇ چاغلاردا يېرۇسالېم بۇتقا چوقۇنغان جايدەك «ھارام» بولۇپ قالىدۇ، ھەمدە ئورمانلىقنىڭ كىشىلەرنىڭ كۆزىگە ئازراق چېلىقىدىغان بىر قىسمىدىن ئىبارەت بولىدۇ، خالاس!

227 بۇ ۋەقە بەلكىم يەرەمىيانىڭ سۆزلىرىدىن كېيىن يۈز بەرگەن. لېكىن ئۇنىڭ تەپسىلاتلىرىنى مۇشۇ يەردە (20-23-ئايەتتىكى تىرناق ئىچىگە) كىرگۈزۈشتىكى مەقسەت، يەرەمىيا ئۇچرىغان خەۋپ-خەتەرنى كۆرۈنەرلىك قىلىپ كۆرسىتىشتىن ئىبارەت.

يەرەمىيا خەلقنى بابىلغا تەسلىم بولۇشقا دەۋەت قىلىدۇ

27

1 يەھۇدا پادىشاھى يوسىيانىڭ ئوغلى زەدەكىيانىڭ تەختكە
ئولتۇرغان دەسلەپكى مەزگىللىرىدە، شۇ سۆز يەرەمىياغا
پەرۋەردىگاردىن كېلىپ مۇنداق دېيىلدى[228]: ــ
2 پەرۋەردىگار ماڭا مۇنداق دېدى: ــ ئاسارەتلەر ۋە بويۇنتۇرۇقلارنى ياساپ
ئۆز بويۇنۇڭغا سال؛ 3 بۇ بويۇنتۇرۇقلارنى ئېدومنىڭ پادىشاھىغا، موئابنىڭ
پادىشاھىغا، ئاممونىيلارنىڭ پادىشاھىغا، تۇرنىڭ پادىشاھىغا ۋە زىدوننىڭ
پادىشاھىغا يېرۇسالېمغا، يەھۇدا پادىشاھىنىڭ ئالدىغا كەلگەن ئۇلارنىڭ ئۆز
ئەلچىلىرىنىڭ قولى ئارقىلىق ئەۋەتكىن[229]؛ 4 ھەربىرىنى ئۆز خوجايىنلىرىغا
شۇنداق بىر خەۋەرنى يەتكۈزۈشكە بۇيرۇغىن: ــ
ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ خۇداسى
مۇنداق دەيدۇ: ــ ئۆز خوجايىنلىرىڭلارغا مۇنداق دەڭلار: ــ 5 مەن زېمىن
ۋە زېمىن يۈزىدە تۇرۇۋاتقان ئادەملەر ۋە ھايۋانلارنى زور قۇدرىتىم ۋە سوزۇلغان
بىلىكىم بىلەن ياراتقانمەن؛ ۋە كىم كۆزۈمگە لايىق كۆرۈنسە، بۇلارنى شۇلارغا
تەقدىم قىلىمەن. 6 ھازىر مەن بۇ زېمىنلارنىڭ ھەممىسىنى بابىل پادىشاھى،
مېنىڭ قۇلۇم بولغان نېبوقادنەسارنىڭ قولىغا تاپشۇردۇم؛ ھەتتا دالادىكى
ھايۋانلارنىمۇ ئۇنىڭ قۇللۇقىدا بولۇشقا تەقدىم قىلدىم.
7 بارلىق ئەللەر ئۇنىڭ، ئوغلىنىڭ ھەم نەۋرىسىنىڭ قۇللۇقىدا بولىدۇ؛ ئاندىن
ئۆز زېمىنىنىڭ ۋاقتى-سائىتى توشقاندا، كۆپ ئەللەر ۋە ئۇلۇغ پادىشاھلار ئۇنىمۇ
قۇللۇققا سالىدۇ. 8 شۇنداق بولىدۇكى، قايسى ئەل ياكى پادىشاھلىق بابىل
پادىشاھى نېبوقادنەسارنىڭ قۇللۇقىدا بولۇشنى، يەنى بويىنىنى بابىل پادىشاھىنىڭ

228 بەزى كونا كۆچۈرمىلەردە مۇشۇ ئايەتتە «زەدەكىيا»نىڭ ئورنىدا «يەھوئاكىم» دېيىلىدۇ. شۈبھىسىزكى، «زەدەكىيا» توغرىدۇر (3-ئايەتنى كۆرۈڭ). بۇ بابتىكى ۋەقەلەر بەلكىم زەدەكىيانىڭ تۆتىنچى يىلىدا يۈز بەرگەن.

229 تارىختىن ئىسپات باركى، بۇ ئەلچىلەرنىڭ يېرۇسالېمغا كېلىشتىكى مەقستى زەدەكىيانى ئېدوم، موئاب، ئاممون، تۇر ۋە زىدون پادىشاھلىرىنىڭ بابىل ئىمپېرىيەسىگە كۆتۈرمەكچى بولغان ئىسيانىغا ئىتتىپاقداش قىلىشتىن ئىبارەت.

بويۇنتۇرۇقى ئاستىغا قويۇشنى رەت قىلسا، مەن شۇ ئەلنى نىبوقادنەسارنىڭ
قولى ئارقىلىق يوقاتقۇزغۇچە قىلىچ، قەھەتچىلىك ۋە ۋابا بىلەن جازالايمەن،
ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار. 9 ــ سىلەر بولساڭلار، «بابىل پادىشاھىنىڭ قۇللۇقىدا
ھېچ بولمايسىلەر» دېگەن پەيغەمبەرلىرىڭلارغا، پالچىلىرىڭلارغا، چۈش
كۆرگۈچىلىرىڭلارغا[230]، رەم ئاچقۇچىلىرىڭلارغا ياكى جادۇگەرلىرىڭلارغا قۇلاق
سالماڭلار؛ 10 چۈنكى ئۇلار سىلەرگە يالغانچىلىق قىلىپ بېشارەت بېرىدۇ؛
گەپلىرىگە كىرسەڭلار، سىلەرنى ئۆز يۇرتۇڭلاردىن سۈرگۈن قىلىدۇ؛ چۈنكى ئۆزۈم
سىلەرنى يۇرتۇڭلاردىن ھەيدەيمەن، سىلەر نابۇت بولىسىلەر. 11 لېكىن قايسى
ئەل بويىنىنى بابىل پادىشاھىنىڭ بويۇنتۇرۇقى ئاستىغا قويۇپ قۇللۇقىغا كىرسە،
شۇ ئەلنى ئۆز يۇرتىدا تۇرغۇزىمەن، ئۇلار ئۇنىڭدا تېرىقچىلىق قىلىپ ياشايدۇ.
12 ــ مەن يەھۇدا پادىشاھى زەدەكىياغىمۇ شۇ سۆزلەر بويىچە مۇنداق
دېدىم: «بويۇنۇڭلارنى بابىل پادىشاھىنىڭ بويۇنتۇرۇقى ئاستىغا قويۇپ ئۇنىڭ ۋە
ئۇنىڭ خەلقىنىڭ قۇللۇقىدا بولساڭلار، ھايات قالىسىلەر. 13 ئەمدى نېمىشقا
پەرۋەردىگارنىڭ بابىل پادىشاھىنىڭ قۇللۇقىغا بويسۇنمىغان ھەرقايسى ئەللەر
توغرىسىدا دېگىنىدەك، سەن ۋە خەلقىڭ قىلىچ، قەھەتچىلىك ۋە ۋابا بىلەن
ئۆلمەكچى بولىسىلەر؟ 14 پەيغەمبەرلەرنىڭ: «بابىلنىڭ قۇللۇقىدا بولمايسىلەر»
دېگەن سۆزلىرىگە قۇلاق سالماڭلار؛ چۈنكى ئۇلار سىلەرگە يالغانچىلىقتىن
بېشارەت قىلىدۇ. 15 مەن ئۇلارنى ئەۋەتكەن ئەمەس، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار،
ــ لېكىن ئۇلار مېنىڭ نامىمدا يالغاندىن بېشارەت بېرىدۇ؛ بۇ سۆزلەرنىڭ
ئاقىۋىتى شۇكى، مەن سىلەرنى يۇرتۇڭلاردىن ھەيدىۋېتىمەن، شۇنىڭدەك
نابۇت بولىسىلەر؛ سىلەر ۋە سىلەرگە بېشارەت بەرگەن پەيغەمبەرلەر نابۇت
بولىسىلەر».

16 ئاندىن مەن كاھىنلارغا ۋە بۇ بارلىق خەلققە مۇنداق دېدىم: ــ پەرۋەردىگار
مۇنداق دەيدۇ: ــ سىلەرگە بېشارەت بېرىدىغان پەيغەمبەرلەرنىڭ: «مانا،
پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىدىكى قىممەتلىك قاچا-قۇچىلار پات ئارىدا بابىلدىن
قايتۇرۇلىدۇ» دېگەن سۆزلىرىگە قۇلاق سالماڭلار؛ چۈنكى ئۇلار سىلەرگە

230 ياكى «چۈش ئۆرۈگۈچىلىرىڭلارغا».

يالغانچىلىقتىن بېشارەت قىلىدۇ. [17] ئۇلارغا قۇلاق سالماڭلار؛ بابىل پادىشاھىنىڭ قۇللۇقىدا بولساڭلار، ھايات قالىسىلەر؛ بۇ شەھەر نېمىشقا ۋەيران بولسۇن؟ [18] ئەگەر بۇلار ھەقىقەتەن پەيغەمبەرلەر بولسا ھەم پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى ئۇلاردا بولسا، ئۇلار ھازىر پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىدە، يەھۇدا پادىشاھىنىڭ ئوردىسىدا ۋە يېرۇسالېمنىڭ ئۆزىدە قالغان قىممەتلىك قاچا-قۇچىلار بابىلغا ئېلىپ كېتىلمىسۇن دەپ ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگارغا دۇئا-تىلاۋەت قىلسۇن!

[19] چۈنكى ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ئىككى مىس تۈۋرۈك، مىس «دېڭىز»، داس ھارۋىلىرى[231] ۋە بۇ شەھەردە قالغان قىممەتلىك قاچا-قۇچىلار توغرۇلۇق مۇنداق دەيدۇ: — [20] (بۇلارنى بولسا بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسار يەھوئاكىمنىڭ ئوغلى يەھۇدا پادىشاھى يەكونىياھنى يەھۇدادىكى ۋە يېرۇسالېمدىكى بارلىق ئېسىلزاد-ئەمىرلەر بىلەن تەڭ يېرۇسالېمدىن بابىلغا سۈرگۈن قىلغاندا ئۇ ئېلىپ كەتمىگەنىدى) [21] بەرھەق، ئىسرائىلنىڭ خۇداسى پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىدە، يەھۇدا پادىشاھىنىڭ ئوردىسىدا ۋە يېرۇسالېمدا قالغان قىممەتلىك قاچا-قۇچىلار توغرۇلۇق ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: — [22] ئۇلارمۇ بابىلغا ئېلىپ كېتىلىدۇ؛ ئۇلار مەن ئۇلاردىن قايتىدىن خەۋەر ئالىدىغان كۈنگىچە[232] شۇ يەردە تۇرىدۇ، — دەيدۇ پەرۋەردىگار؛ — شۇ ۋاقىت كەلگەندە، مەن ئۇلارنى ئېلىپ بۇ يەرگە قايتۇرۇپ بېرىمەن.

---

231 «دېڭىز» — ئىبادەتخانىدا كاھىنلار يۇيۇنىدىغان، مىستىن ياسالغان چوڭ بىر كۆلچەك داس. «داس ھارۋىلىرى» (ياكى «داس تەگلىكلىرى») «دېڭىز»دىن كىچىكرەك بولغان داسلارنى يۆتكەشكە ئىشلىتىدىغان چاقلىق تەگلىكتۇر. «1پاد.» 7-بابنى كۆرۈڭ.

232 «مەن ئۇلاردىن قايتىدىن خەۋەر ئالىدىغان كۈنى» — ئىبرانىي تىلدا «مەن ئۇلارنى يوقلايدىغان كۈنى».

ساختا پەيغەمبەرنىڭ يەرەمىياغا قارشى چىقىشى

28

1 شۇ يىلدا، يەھۇدا پادىشاھى زەكەرىيا تەختكە ئولتۇرغان
دەسلەپكى مەزگىلدە، يەنى تۆتىنچى يىلى، بەشىنچى ئايدا،
ئاززۇرنىڭ ئوغلى، گىبېئون شەھىرىدىكى ھانانىيا پەيغەمبەر، كاھىنلار ۋە بارلىق
خالايىق ئالدىدا پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىدە ماڭا: —
2 ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار — ئىسرائىلنىڭ خۇداسى
مۇنداق دەيدۇ: — «مەن بابىل پادىشاھىنىڭ بويۇنتۇرۇقىنى سۇندۇرۇۋەتتىم![233]
3 بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسار مۇشۇ يەردىن ئېپكەتكەن، بابىلغا ئاپارغان،
پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىدىكى قاچا-قۇچىلارنىڭ ھەممىسىنى بولسا، ئىككى يىل
ئۆتمەيلا مەن مۇشۇ يەرگە قايتۇرۇپ ئېپكېلىمەن؛ 4 ۋە مەن يەھۇدا پادىشاھى،
يەھوئاكىمنىڭ ئوغلى يەكونىياھنى يەھۇدادىن بابىلغا سۈرگۈن قىلىنغانلارنىڭ
ھەممىسى بىلەن تەڭ مۇشۇ يەرگە قايتۇرۇپ بېرىمەن، — دەيدۇ پەرۋەردىگار،
— چۈنكى مەن بابىل پادىشاھىنىڭ بويۇنتۇرۇقىنى سۇندۇرىۋېتىمەن!» — دېدى.
5 ئاندىن يەرەمىيا پەيغەمبەر كاھىنلار ۋە پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىدە تۇرغان بارلىق
خالايىق ئالدىدا ھانانىيا پەيغەمبەرگە سۆز قىلدى. 6 يەرەمىيا پەيغەمبەر مۇنداق
دېدى: «ئامىن! پەرۋەردىگار شۇنداق قىلسۇن! پەرۋەردىگار سېنىڭ بېشارەت
بەرگەن سۆزلىرىڭنى ئەمەلگە ئاشۇرسۇنكى، ئۇ ئۆزىنىڭ ئۆيىدىكى قاچا-قۇچىلار ۋە
يەھۇدادىن بابىلغا سۈرگۈن قىلىنغانلارنىڭ ھەممىسىنى مۇشۇ يەرگە قايتۇرسۇن!
7 لېكىن ئۆز قۇلىقىڭغا ۋە بارلىق خەلقنىڭ قۇلىقىغا سېلىپ قويۇلىدىغان مېنىڭ
بۇ سۆزۈمنى ئاڭلا! 8 — مېنىڭ ۋە سېنىڭدىن بۇرۇن، قەدىمدىن تارتىپ بولغان
پەيغەمبەرلەرمۇ نۇرغۇن پادىشاھلىقلار ۋە ئۇلۇغ دۆلەتلەر توغرۇلۇق، ئۇرۇش، ئاپەت ۋە
ۋابالار توغرۇلۇق بېشارەت بېرىپ كەلگەن؛ 9 تىنچلىق-ئاۋاتلىق توغرۇلۇق بېشارەت
بەرگەن پەيغەمبەر بولسا، شۇ پەيغەمبەرنىڭ سۆزى ئەمەلگە ئاشۇرۇلغاندا، ئۇ
ھەقىقەتەن پەرۋەردىگار ئەۋەتكەن پەيغەمبەر دەپ تونۇلغاندۇر!».

233 شۇبھىسىزكى، بۇ ساختا پەيغەمبەرنىڭ سۆزى يەرەمىيا 27-بابتا «نېبوقادنەسارنىڭ بويۇنتۇرۇقىنى قوبۇل قىلىشقىلار كېرەك» ۋە «پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىدە قالغان قاچا-قۇچىلارمۇ ئېپكېتىلىدۇ» دېگەن بېشارەتنى ئىنكار قىلىشتىن ئىبارەت.

10 ئاندىن ھانانىيا پەيغەمبەر يەرەمىيا پەيغەمبەرنىڭ بويىنىدىكى بويۇنتۇرۇقنى[234] ئېلىپ ئۇنى سۇندۇرۇۋەتتى. 11 ھانانىيا خەلق ئالدىدا سۆز قىلىپ: «پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ مەن شۇنىڭغا ئوخشاش، ئىككى يىل ئۆتمەيلا بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسارنىڭ بويۇنتۇرۇقىنى بارلىق ئەللەرنىڭ بويىنىدىن ئېلىپ سۇندۇرۇۋېتىمەن!» ــ دېدى.

شۇنىڭ بىلەن يەرەمىيا پەيغەمبەر چىقىپ كەتتى.

12 ھانانىيا پەيغەمبەر يەرەمىيا پەيغەمبەرنىڭ بويىنىدىكى بويۇنتۇرۇقنى ئېلىپ ئۇنى سۇندۇرۇۋەتكەندىن بىرئاز كېيىن، پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى يەرەمىياغا كېلىپ مۇنداق دېيىلدى: ــ

13 بارغىن، ھانانىياغا مۇنداق دېگىن: ــ پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ «سەن ياغاچتىن ياسالغان بويۇنتۇرۇقنى سۇندۇرغىنىڭ بىلەن، لېكىن ئۇنىڭ ئورنىغا تۆمۈردىن بولغان بويۇنتۇرۇقنى سېلىپ قويدۇڭ! 14 چۈنكى ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: ــ مەن شۇنىڭغا بۇ بارلىق ئەللەرنىڭ بويىنىغا تۆمۈردىن ياسالغان بويۇنتۇرۇقنى سالىمەنكى، ئۇلار بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسارنىڭ قۇللۇقىدا بولىدۇ؛ بەرھەق، ئۇلار ئۇنىڭ قۇللۇقىدا بولىدۇ؛ مەن ئۇنىڭغا ھەتتا دالادىكى ھايۋانلارنىمۇ تەقدىم قىلغانمەن».

15 ئاندىن يەرەمىيا پەيغەمبەر ھانانىيا پەيغەمبەرگە: «قۇلاق سال، ھانانىيا! پەرۋەردىگار سېنى ئەۋەتكەن ئەمەس! سەن بۇ خەلقنى يالغانچىلىققا ئىشەندۈرگەنسەن! 16 شۇڭا پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: مانا، مەن سېنى يەر يۈزىدىن ئەۋەتىۋېتىمەن![235] سەن دەل مۇشۇ يىلدا ئۆلىسەن، چۈنكى سەن ئادەملەرنى پەرۋەردىگارغا ئاسىيلىق قىلىشقا دەۋەت قىلغانسەن».

17 ھانانىيا پەيغەمبەر دەل شۇ يىلى يەتتىنچى ئايدا ئۆلدى.

---

234 2:27نى كۆرۈڭ.

235 «سېنى يەر يۈزىدىن ئەۋەتىۋېتىمەن» ــ خۇدا بۇ ساختا پەيغەمبەرنى ئەسلىدە «ئەۋەتكەن ئەمەس» لېكىن ھازىر ئۇ ئۇنى «ئۆلۈمگە ئەۋەتىدۇ»!.

يەرەمىيا سۈرگۈن قىلىنغانلارغا يازغان خەت

29

1 يەرەمىيانىڭ يېرۇسالېمدىن سۈرگۈن بولغانلار ئارىسىدىكى
هايات قالغان ئاقساقاللارغا، كاهىنلارغا، پەيغەمبەرلەرگە
ۋە نىبوقادنەسار ئەسىر قىلىپ بابىلغا ئېلىپ كەتكەن بارلىق خەلققە
يېرۇسالېمدىن يوللىغان خېتى: ــ
2 (خەت پادىشاھ يەكونىياھ، خانىش، ۋەزىرلەر، يەھۇدا ۋە يېرۇسالېمدىكى
شاھزادە-ئەمىرلەر ۋە هۈنەرۋەنلەر يېرۇسالېمدىن كەتكەندىن كېيىن، 3
شافاننىڭ ئوغلى ئەلاساھنىڭ ۋە هىلقىيانىڭ ئوغلى گەمارىيانىڭ قولى
بىلەن يوللانغان ــ يەھۇدا پادىشاھى زەدەكىيا بۇ كىشىلەرنى بابىل پادىشاھى
نېبوقادنەسارنىڭ ئالدىغا يوللىغان). يوللىغان خەت مۇنداق: ــ
4 ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ خۇداسى
يېرۇسالېمدىن بابىلغا سۈرگۈنگە ئەۋەتكەنلەرنىڭ ھەممىسىگە مۇنداق دەيدۇ: ــ
5 ئۆيلەرنى قۇرۇڭلار، ئۇلاردا تۇرۇڭلار؛ باغلارنى بەرپا قىلىڭلار، ئۇلارنىڭ
مېۋىسىنى يەڭلار؛ 6 ئۆيلىنىڭلار، ئوغۇل-قىزلىق بولۇڭلار[236]؛ ئوغۇللىرىڭلار
ئۈچۈن قىزلارنى ئېلىپ بېرىڭلار، قىزلىرىڭلارنى ئەرلەرگە ياتلىق قىلىڭلار؛
ئۇلارمۇ ئوغۇل-قىزلىق بولسۇن؛ شۇ يەردە كۆپىيىڭلاركى، ئازىيىپ كەتمەڭلار؛
7 مەن سىلەرنى سۈرگۈنگە ئەۋەتكەن شەھەرنىڭ تىنچ-ئاۋاتلىقىنى ئىزدەڭلار،
ئۇنىڭ ئۈچۈن پەرۋەردىگارغا دۇئا قىلىڭلار؛ چۈنكى ئۇنىڭ تىنچ-ئاۋاتلىقى
بولسا، سىلەرمۇ تىنچ-ئاۋات بولىسىلەر.
8 چۈنكى ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ
خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: ــ ئاراڭلاردىكى پەيغەمبەرلەر ۋە سىلەرنىڭ پالچىلىرىڭلار
سىلەرنى ئالداپ قويمىسۇن؛ سىلەر ئۇلارغا كۆرگۈزگەن چۈشلەرگە قۇلاق
سالماڭلار[237]؛ 9 چۈنكى ئۇلار مېنىڭ نامىمدا يالغاندىن بېشارەت بېرىدۇ؛ مەن
ئۇلارنى ئەۋەتكەن ئەمەسمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.

236 ئىبرانىي تىلىدا «ئوغۇل-قىزلارنى تۇغدۇرۇڭلار».

237 خەلقنىڭ پالچىلارغا «بىز توغرۇلۇق بىر چۈش كۆرۈپ بەرسىڭىز» دېگەن تەلىپى ئىنتايىن كۆلكىلىك، شۇ چاغدىكى خەلق ھەقىقەتەن شۇ دەرىجىدە نادانلىشىپ كەتكەن بولسا كېرەك.

10 چۈنكى پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ بابىلغا بېكىتىلگەن يەتمىش يىل[238] توشقاندا، مەن سىلەرنىڭ يېنىڭلارغا كېلىپ سىلەرگە ئىلتىپات كۆرسىتىمەنكى، سىلەرنى مۇشۇ يۇرتقا قايتۇرۇشۇم بىلەن سىلەرگە قىلغان شاپائەتلىك ۋەدەمنى ئادا قىلىمەن؛ 11 چۈنكى ئۆزۈمنىڭ سىلەر توغرۇلۇق پىلانلىرىمنى، ئاپەت ئېلىپ كېلىدىغان ئەمەس، تىنچ-ئاۋاتلىق ئېلىپ كېلىدىغان، ئاخىردا سىلەرگە ئۈمىدۋار كېلەچەكنى ئاتا قىلىدىغان پىلانلىرىمنى ئوبدان بىلىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار. 12 شۇنىڭ بىلەن سىلەر ماڭا نىدا قىلىپ، يېنىمغا كېلىپ ماڭا دۇئا قىلىسىلەر ۋە مەن سىلەرنى ئاڭلايمەن. 13 سىلەر مېنى ئىزدەيسىلەر ۋە مېنى تاپىسىلەر، چۈنكى سىلەر پۈتۈن قەلبىڭلار بىلەن ماڭا ئىنتىلىدىغان بولىسىلەر[239]. 14 مەن ئۆزۈمنى سىلەرگە تاپقۇزىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار ــ ۋە مەن سىلەرنى سۈرگۈنلۈكتىن قايتۇرۇپ ئەسلىگە كەلتۈرىمەن، مەن سىلەرنى ھەيدىۋەتكەن بارلىق ئەللەردىن ۋە ھەيدىۋەتكەن بارلىق جايلاردىن يىغىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ مەن سىلەرنى ئېلىپ، ئەسلى سۈرگۈن قىلىپ ئايرىغان يۇرتقا قايتۇرىمەن.

15 سىلەر: «پەرۋەردىگار بىزگە بابىلدا پەيغەمبەرلەرنى تىكلىدى»[240] دېسەڭلار، 16 ئەمدى پەرۋەردىگار داۋۇتنىڭ تەختىگە ئولتۇرغان پادىشاھ ۋە بۇ شەھەردە تۇرۇۋاتقان بارلىق خەلق، يەنى سىلەر بىلەن بىللە سۈرگۈن قىلىنمىغان قېرىنداشلىرىڭلار توغرۇلۇق شۇنى دەيدۇ: ــ

17 ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ مانا، مەن ئۇلارنى ئازابلايدىغان قىلىچ، قەھەتچىلىك ۋە ۋابا ئەۋەتىمەن؛ شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنى خۇددى سېسىغان، يېگىلى بولمايدىغان ناچار ئەنجۈرلەردەك قىلىمەن؛ 18 ئۇلارنى قىلىچ، قەھەتچىلىك ۋە ۋابا بىلەن قوغلايمەن، ئۇلارنى يەر يۈزىدىكى بارلىق پادىشاھلىقلارغا ھەيدەپ ئاپىرىمەن؛ ئۇلارنى شۇ ئەللەرگە ۋەھىمە،

---

238 بۇ «يەتمىش يىل» توغرىسىدا «قوشۇمچە سۆز»نىمىزنى كۆرۈڭ.

239 ياكى «سىلەر پۈتۈن قەلبىڭلار بىلەن مېنى ئىزدەيدىغان بولساڭلار، سىلەر مېنى ئىزدەپ تاپىسىلەر».

240 بۇ ئايەتتىكى «پەيغەمبەرلەر» شۈبھىسىزكى، يالغان ئۈمىدلەرنى قوزغايدىغان ساختا پەيغەمبەرلەرنى كۆرسىتىدۇ. مۇشۇ بېشارەتتىن كۆپ ئۆتمەي، دانىيال ھەم ئەزاكىيال دېگەن ھەققىي پەيغەمبەرلەر بابىلدا بېشارەت قىلىشقا باشلىدى.

لەنەت، دەھشەت، ئۇش-ئۇش قىلىنىدىغان ۋە رەسۋا قىلىنىدىغان ئوبيېكت قىلىمەن. [19] چۈنكى مەن تاڭ سەھەردە ئورنۇمدىن تۇرۇپ، خىزمەتكارلىرىم بولغان پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتىپ سۆزلىرىمنى ئۇلارغا ئېيتقىنىم بىلەن، ئۇلار قۇلاق سالمىغان؛ سىلەر سۈرگۈن بولغانلارمۇ ھېچ قۇلاق سالمىغانسىلەر، — دەيدۇ پەرۋەردىگار. [20] لېكىن ئى سىلەر سۈرگۈن بولغانلار، مەن يېرۇسالېمدىن بابىلغا ئەۋەتكەنلەر، پەرۋەردىگارنىڭ سۆزىنى ئاڭلاڭلار: —

[21] ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار — ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: — مېنىڭ نامىمدا سىلەرگە يالغاندىن بېشارەت بېرىدىغان كولايانىڭ ئوغلى ئاھاب توغرۇلۇق ۋە مائاسېياھنىڭ ئوغلى زەدەكىيا توغرۇلۇق مۇنداق دەيدۇ: — مانا، مەن ئۇلارنى بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسارنىڭ قولىغا تاپشۇرىمەن، ئۇ ئۇلارنى كۆز ئالدىڭلاردا ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىدۇ؛ [22] شۇنىڭ بىلەن ئۇلار مىسال قىلىنىپ بابىلدا تۇرغان يەھۇدادىكى بارلىق سۈرگۈن قىلىنغانلارنىڭ ئاغزىدا: «پەرۋەردىگار سېنى بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسار ئوتتا كاۋاپ قىلغان زەدەكىيا ۋە ئاھابدەك قىلسۇن!» دېگەن لەنەت سۆزى بولىدۇ؛ [23] چۈنكى ئۇلار ئىسرائىل ئىچىدە ئىپلاسلىق قىلغان، قوشنىلارنىڭ ئاياللىرى بىلەن زىنا قىلغان ۋە مېنىڭ نامىمدا يالغان سۆزلەرنى، مەن ئۇلارغا ھېچ تاپىلىمىغان سۆزلەرنى قىلغان؛ مەن بۇلارنى بىلگۈچى ۋە گۇۋاھ بولغۇچىدۇرمەن، — دەيدۇ پەرۋەردىگار.

(شېمايا بابىلدىن يەرەمىيا توغرۇلۇق يازغان خەت — يەرەمىيا پەيغەمبەرنىڭ يوللىغان جاۋاب خېتى — خۇدانىڭ بۇنىڭ توغرۇلۇق يەرەمىياغا ئېيتقان سۆزى)

[24] «سەن يەرەمىيا نەھەلەملىك شېماياغا مۇنداق دېگىن: —

[25] ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار — ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: — چۈنكى سەن ئۆز نامىڭدا يېرۇسالېمدىكى بارلىق خەلققە، كاھىن بولغان مائاسېياھنىڭ ئوغلى زەفانىياغا ۋە بارلىق كاھىنلارغا خەتلەر يوللىغىنىڭ تۈپەيلىدىن، — [26] (سەن زەفانىياغا مۇنداق يازغان: «پەرۋەردىگار سېنى كاھىن يەھويادانىڭ ئورنىغا كاھىن تىكلىگەن

ئەمەسمۇ؟ ئۇ سىنى پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىدە شۇنىڭغا نازارەتچى قىلغانكى،
بېشارەت بېرىدىغان پەيغەمبەر بولۇۋالغان ھەربىر تەلۋىنى بېسىش ئۈچۈن پۈتى
ۋە بويىنىغا تاقاق سېلىشىڭ كېرەك[241]. 27 ئەمدى سەن نېمىشقا سىلەرگە
ئۆزىنى پەيغەمبەر قىلىۋالغان ئاناتوتلۇق يەرەمىيانى ئەيىبلىمىدىڭ؟ 28 چۈنكى
ئۇ ھەتتا بابىلدا تۇرۇۋاتقان بىزلەرگىمۇ: «شۇ يەردە بولغان ۋاقتىڭلار ئۇزۇن
بولىدۇ؛ شۇڭا ئۆيلەرنى سېلىڭلار، ئۇلاردا تۇرۇڭلار، باغلارنى بەرپا قىلىڭلار،
ئۇلارنىڭ مېۋىسىنى يەڭلار» دەپ خەت يوللىدى!») 29 ــ زەفانىيا مۇشۇ
خەتنى يەرەمىيا پەيغەمبەر ئالدىدا ئوقۇدى.
30 ئاندىن پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى يەرەمىياغا كېلىپ مۇنداق دېيىلدى: ــ
31 بارلىق سۈرگۈن بولغانلارغا خەت يوللاپ مۇنداق دېگىن: ــ پەرۋەردىگار
نەھەلاملىق شەمايا توغرۇلۇق مۇناق دەيدۇ: چۈنكى مەن ئۇنى ئەۋەتمىگەن
بولساممۇ، شېمايانىڭ سىلەرگە بېشارەت بېرىپ، سىلەرنى يالغانچىلىققا
ئىشەندۈرگەنلىكى تۈپەيلىدىن، 32 شۇڭا پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ مانا،
نەھەلاملىق شېمايانى نەسلى بىلەن بىللە جازالايمەن؛ مۇشۇ خەلق ئارىسىدا
ئۇنىڭ ھېچقانداق نەسلى تېپىلمايدۇ؛ ئۇ مەن ئۆز خەلقىم ئۈچۈن قىلماقچى
بولغان ياخشىلىقنى ھېچ كۆرمەيدۇ، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار: ــ چۈنكى ئۇ
ئادەملەرنى ماڭا ئاسىيلىققا قۇتراتتى.

خۇدانىڭ خەلقىگە تەسەللى، رىغبەت ۋە ئۈمىد بېرىش ئۈچۈن يەرەمىيانىڭ كىتاب يېزىشى[242]

30

1 پەرۋەردىگاردىن يەرەمىياغا كەلگەن سۆز: ــ
2 ئىسرائىلنىڭ خۇداسى پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ مەن ساڭا

241 ئوقۇرمەنلەر باشقا خىل تەرجىمىلەرنى ئۇچرىتىشى مۇمكىن. لېكىن ئومۇمىي مەنىسى تەرجىمىمىزنىڭكىدەك بولىدۇ.
242 ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئېسىدە باركى، پەرۋەردىگار يەرەمىياغا «يۇلۇش، سۆكۈش، ھالاك قىلىش ۋە ئۆرۈش» ھەم «قۇرۇش ۋە تېرىپ ئۆستۈرۈش»نى جاكارلاشقا چاقىرغان (10:1). ئۇ «يۇلۇش، سۆكۈش، ھالاك قىلىش ۋە ئۆرۈش» توغرۇلۇق بېشارەتلەر بەرگەندىن كېيىن، ھازىر ئۇنىڭغا «قۇرۇش ۋە تېرىپ ئۆستۈرۈش» توغرۇلۇق بېشارەتلەر (30-33-بابلار) بېرىلىدۇ.

هازىر دەيدىغان مۇشۇ بارلىق سۆزلىرىمنى يازمىغا يازغىن(243)؛ [3] چۈنكى مانا، شۇنداق كۈنلەر كېلىدۇكى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ مەن خەلقىم ئىسرائىل ھەم يەھۇدانى سۈرگۈنلۈكتىن قايتۇرۇپ ئەسلىگە كەلتۈرىمەن، ئۇلارنى ئاتا-بوۋىلىرىغا تەقدىم قىلغان زېمىنغا قايتۇرىمەن، ئۇلار ئۇنىڭغا ئىگە بولىدۇ.

[4] پەرۋەردىگارنىڭ ئىسرائىل توغرۇلۇق ۋە يەھۇدا توغرۇلۇق دېگەن سۆزلىرى تۆۋەندىكىدەك: ــ [5] چۈنكى پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ

ئاڭلىتىلىدۇ ئالاقزادىلىك ھەم قورقۇنچلۇقنىڭ ئاۋازى،

بولسۇن نەدە ئامان-تىنچلىق!

[6] سوراڭلار، شۇنى كۆرۈپ بېقىڭلاركى، ئەر بالا تۇغامدۇ؟ مەن نېمىشقا ئەمدى تولغاقتا چۈشكەن ئايالدەك ھەربىر ئەركىشىنىڭ چاتىرىقىنى قولى بىلەن تۇتقانلىقىنى كۆرىمەن؟ نېمىشقا يۈزلىرى تاتىرىپ كەتكەندۇ؟

[7] ئايھاي، شۇ كۈنى دەھشەتلىكتۇر! ئۇنىڭغا ھېچقانداق كۈن ئوخشىمايدۇ؛ ئۇ ياقۇپنىڭ ئازاب-ئوقۇبەت كۈنىدۇر؛ لېكىن ئۇ ئۇنىڭدىن قۇتقۇزۇلىدۇ(244). [8] شۇ كۈنىدە ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدۇكى، ــ دەيدۇ ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار، ــ مەن ئۇنىڭ بويۇنتۇرۇقىنى(245) بويىنۇڭدىن ئېلىپ سۇندۇرۇۋېتىمەن، ئاسارەتلىرىڭنى بۇزۇپ تاشلايمەن، يات ئادەملەر ئۇنى ئىككىنچى قۇللۇققا چۈشۈرمەيدۇ. [9] شۇنىڭ ئورنىدا ئۇلار پەرۋەردىگار خۇداسىنىڭ ھەمدە مەن ئۇلار ئۈچۈن قايتىدىن تىكلەيدىغان داۋۇت پادىشاھنىڭ قۇللۇقىدا بولىدۇ(246).

[10] ئەمدى سەن، ئى قۇلۇم ياقۇپ، قورقما، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار؛ ــ ئالاقزادە بولما، ئى ئىسرائىل؛ چۈنكى مانا، مەن سېنى يىراق يەرلەردىن، سېنىڭ

---

243 «مۇشۇ بارلىق سۆزلىرىم» بەلكىم 30-31-بابلاردا كۆرۈلىدۇ. سۆزلەر بەلكىم چۈش ئارقىلىق يەرەمىياغا تاپشۇرۇلغان (31:26نى كۆرۈڭ). ئۇلار ئەسلى ئايرىم ئورام كىتابچە بولۇشى كېرەك ئىدى.

244 «ياقۇپ» مۇشۇ يەردە ياقۇپنىڭ ئەۋلادلىرى بولغان ئىسرائىل خەلقىنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە. بېشارەت بابىلدىن قايتۇرۇلۇشنى كۆرسەتكىنى بىلەن، «ياقۇپنىڭ ئازاب-ئوقۇبەت كۈنى»نىڭ تولۇق ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇشى ئاخىرقى زاماندا بولسا كېرەك.

245 «ئۇنىڭ بويۇنتۇرۇقىنى» دېگىنى مۇشۇ يەردە ئاۋۋال نەبوقادنەسارنىڭ قۇللۇقىنى، ھەمدە ئاخىرقى زاماندىكى بابىل پادىشاھى «دەججال»نىڭ قۇللۇقىنىمۇ كۆرسىتىدۇ.

246 «داۋۇت پادىشاھى» شۈبھىسىزكى، داۋۇتنىڭ ئۆزىدىن ئۇلۇغ بولغان ئەۋلادى قۇتقۇزغۇچى-مەسىھنى كۆرسىتىدۇ.

نەسلىڭنى سۈرگۈن بولغان زېمىندىن قۇتقۇزىمەن؛ ياقۇپ قايتىپ كېلىدۇ،
ئارام تېپىپ ئازادە تۇرىدۇ ۋە ھېچكىم ئۇنى قورقۇتمايدۇ. 11 چۈنكى مەن سېنى
قۇتقۇزۇش ئۈچۈن سەن بىلەن بىللىدۇرمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار؛ ــ مەن
سېنى تارقىتىۋەتكەن ئەللەرنىڭ ھەممىسىنى تۈگەشتۈرسەممۇ، لېكىن سېنى
پۈتۈنلەي تۈگەشتۈرمەيمەن؛ پەقەت ئۇستۇڭدىن ھۆكۈم چىقىرىپ تەربىيە-
ساۋاق بېرىمەن؛ سېنى جازالىماي قويۇپ قويمايمەن.

پەرۋەردىگار يەھۇدانىڭ يارىسىنى ساقايتىدۇ

12 چۈنكى پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: سېنىڭ زېدەڭ داۋالىغۇسىز، سېنىڭ
ياراڭ بولسا ئىنتايىن ئېغىردۇر. 13 سېنىڭ دەۋايىڭنى سورايدىغان ھېچكىم
يوق، ياراڭنى تاڭغۇچى يوقتۇر، ساڭا شىپالىق دورىلار يوقتۇر؛ 14 سېنىڭ بارلىق
ئاشنىلىرىڭ سېنى ئۇنتۇغان[247]؛ ئۇلار سېنىڭ ھالىڭنى ھېچ سورىمايدۇ.
چۈنكى مەن سېنى دۈشمەندەك زەرب بىلەن ئۇرغانمەن، رەھىمسىز بىر
زالىمدەك ساڭا ساۋاق بولسۇن دەپ ئۇرغانمەن؛ چۈنكى سېنىڭ قەبىھلىكىڭ
ھەددى-ھېسابسىز، گۇناھلىرىڭ ھەددىدىن زىيادە بولغان. 15 نېمىشقا
زېدەڭ تۈپەيلىدىن، دەرد-ئەلىمىڭ داۋالىغۇسىز بولغانلىقى تۈپەيلىدىن پەرياد
كۆتۈرىسەن؟ قەبىھلىكىڭنىڭ ھەددى-ھېسابسىز بولغانلىقىدىن، گۇناھلىرىڭ
ھەددىدىن زىيادە بولغانلىقىدىن، مەن شۇلارنى ساڭا قىلغانمەن.
16 لېكىن سېنى يۇتۇۋالغانلارنىڭ ھەممىسى يۇتۇۋېلىنىدۇ؛ سېنىڭ بارلىق
كۈشەندىلىرىڭ بولسا سۈرگۈن بولىدۇ؛ سېنى بۇلىغانلارنىڭ ھەممىسى بۇلاڭ-تالاڭ
قىلىنىدۇ؛ سېنى ئوۋ قىلغانلارنىڭ ھەممىسىنى ئوۋلىنىدىغان قىلىمەن. 17 چۈنكى
مەن ساڭا تېڭىق تېڭىپ قويىمەن ۋە يارىلىرىڭنى ساقايتىمەن ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار؛
ــ چۈنكى ئۇلار سېنى: «غېرىب-بىچارە، ھېچكىم ھالىنى سورىمايدىغان زىئون دەل
مۇشۇدۇر» دەپ ھاقارەتلىگەن.

[247] «ئاشنىلىرىڭ» مۇشۇ يەردە (1) ئىسرائىلغا «سىلەرگە ئىتتىپاقداش بولايلى» دېگەن بۇتپەرەس ئەللەرنى (2) يەھۇدادىكىلەر چوقۇنغان ھەم تايانغان بۇتلارنى كۆرسىتىشى مۇمكىن.

پەرۋەردىگار ئىسرائىل ۋە يەھۇدانى ئەسلىگە كەلتۈرىدۇ

18 پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ
مانا، مەن ياقۇپنىڭ چېدىرلىرىنى سۈرگۈنلۈكتىن قايتۇرۇپ ئەسلىگە كەلتۈرىمەن،
ئۇنىڭ تۇرالغۇلىرى ئۈستىگە رەھىم قىلىمەن؛
شەھەر خارابىلىرى ئۈل قىلىنىپ قايتىدىن قۇرۇلىدۇ(248)،
ئوردا-قەلئە ئۆز جايىدا يەنە ئادەمزاتلىق بولىدۇ.
19 شۇ جايلاردىن تەشەككۈر كۈيلىرى ۋە شاد-خۇراملىق سادالىرى ئاڭلىنىدۇ؛
مەن ئۇلارنى كۆپەيتىمەنكى، ئۇلار ئەمدى ئازايمايدۇ؛
مەن ئۇلارنىڭ ھۆرمىتىنى ئاشۇرىمەن، ئۇلار ھېچ پەس بولمايدۇ.
20 ئۇلارنىڭ بالىلىرى قەدىمدىكىدەك بولىدۇ؛ ئۇلارنىڭ جامائىتى ئالدىمدا مەزمۇت تۇرغۇزۇلىدۇ؛
ئۇلارنى خورلىغانلارنىڭ ھەممىسىنى جازالايمەن.
21 ئۇلارنىڭ بېشى ئۆزلىرىدىن بولىدۇ،
ئۇلارنىڭ ھۆكۈم سۈرگۈچىسى ئۆزلىرى ئوتتۇرىسىدىن چىقىدۇ؛
مەن ئۇنى ئۆز يېنىمغا كەلتۈرىمەن، شۇنىڭ بىلەن ئۇ ماڭا يېقىن كېلىدۇ؛
چۈنكى يېنىمغا كەلگۈچى جېنىنى تەۋەككۇل قىلغۇچى ئەمەسمۇ؟ ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار(249).
22 ــ شۇنىڭ بىلەن سىلەر مېنىڭ خەلقىم بولىسىلەر،
مەن سىلەرنىڭ خۇدايىڭلار بولىمەن.
23 مانا، پەرۋەردىگاردىن چىققان بىر بوران-چاپقۇن!
ئۇنىڭدىن قەھر چىقتى؛

248 «شەھەر... قۇرۇلىدۇ» ــ «شەھەر» يېرۇسالېمنى كۆرسىتىشى كېرەك. «شەھەر»نىڭ باشقا بىرخىل تەرجىمىسى «ھەربىر شەھەر...».
249 بۇ ئايەت يەنە داۋۇتنىڭ ئەۋلادى بولغان مەسىھنى كۆرسىتىدۇ. ئايەت ئۇنىڭ ھەم پادىشاھ ھەم كاھىن (باشقىلارغا ۋەكىل بولۇپ خۇدانىڭ ئالدىغا دۇئا قىلىشقا كېلىدىغان) بولىدىغانلىقىنى ئايان قىلىدۇ. «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ.

بەرھەق، دەھشەتلىك بىر قارا قۇيۇن چىقىپ كەلدى؛
ئۇ پىرقىراپ رەزىللەرنىڭ بېشىغا چۈشىدۇ.
24 كۆڭلىدىكى نىيەتلىرىنى ئادا قىلىپ تولۇق ئەمەل قىلغۇچە،
پەرۋەردىگارنىڭ قاتتىق غەزىپى يانمايدۇ؛
ئاخىرقى كۈنلەردە سىلەر بۇنى چۈشىنىپ يېتىسىلەر.

31 1 شۇ ۋاقىتتا، — دەيدۇ پەرۋەردىگار، — مەن ئىسرائىلنىڭ جەمەتلىرىنىڭ خۇداسى بولىمەن، ئۇلار مېنىڭ خەلقىم بولىدۇ.

ئىسرائىل (10 قەبىلە) ئەسلىگە كەلتۈرۈلۈپ يەھۇداغا باغلىنىپ، خۇدا ئالدىدا ئىبادەت قىلىدۇ

2 پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: — قىلىچتىن ئامان قالغان خەلق، يەنى ئىسرائىل، چۆل-باياۋاندا ئىلتىپاتقا ئىگە بولغان؛ مەن كېلىپ ئۇلارنى ئارام تاپقۇزىمەن[250]. 3 پەرۋەردىگار يىراق يۇرتتا بىزگە كۆرۈنۈپ: «مەن سېنى مەڭگۈ بىر مۇھەببەت بىلەن سۆيۈپ كەلدىم؛ شۇڭا مەن ئۆزگەرمەس مېھرىبانلىق بىلەن سېنى ئۆزۈمگە تارتىپ كەلگەنمەن. 4 مەن سېنى قايتىدىن قۇرىمەن، شۇنىڭ بىلەن سەن قۇرۇلىسەن، ئى ئىسرائىل قىزى! سەن قايتىدىن داپلىرىڭنى ئېلىپ شاد-خۇرام قىلغانلارنىڭ ئۇسسۇللىرىغا چىقىسەن. 5 سەن قايتىدىن سامارىيەنىڭ تاغلىرى ئۈستىگە ئۈزۈمزارلار تىكىسەن؛ ئۇلارنى تىككۈچىلەر ئۆزلىرى تىكىپ، مېۋىسىنى ئۆزلىرى يەيدۇ[251]. 6 چۈنكى ئەفرائىمنىڭ

250 «ئىسرائىل» مۇشۇ يەردە ئاسۇرىيە ئىمپېرىيەسى مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 722-يىلى ئۆزگە سۈرگۈن قىلغان ئون قەبىلىنى كۆرسىتىدۇ. «قىلىچتىن ئامان قالغان خەلق» يەنە بابىلغا سۈرگۈن بولغان يەھۇدانى كۆرسىتىدۇ (50:51نى كۆرۈڭ). «چۆل-باياۋاندا ئىلتىپاتقا ئىگە بولغان» دېگەن سۆزلەر، ئىسرائىل مىسىردىن قۇتقۇزۇلۇپ چىقىپ، چۆل-باياۋاندىن ئۆتۈپ نۇرغۇن كارامەت ئىشلارنى كۆرگەندەك، مۇشۇ سۈرگۈن بولغان ئىسرائىل بىلەن يەھۇدا بابىل ۋە باشقا شىمالىي تەرەپلەردىن تەڭ قۇتقۇزۇلۇپ، چۆل-باياۋاندىن ئۆتۈپ خۇدانىڭ ئىلتىپاتى بىلەن نۇرغۇن كارامەت ئىشلارنى كۆرىدۇ.

251 ئۈزۈمزارنى ئۈستۈرۈش ئۈچۈن ئۇزۇن ۋاقىت كېرەك بولغاچقا، ئۇلارنىڭ مەۋجۇت بولغانلىقى شۇ چاغنىڭ ئامان-تىنچلىق كۈنلەر ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

ئېگىزلىكىدە تۇرغان كۆزەتچىلەر: «تۇرۇڭلار، پەرۋەردىگار خۇدايىمىزغا ئىبادەت قىلىشقا زىئونغا چىقايلى!» ــ دەپ ئىدا كۆتۈرىدىغان كۈنى كېلىدۇ[252].

7 چۈنكى پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ
ياقۇپ ئۈچۈن شاد-خۇراملىق بىلەن ناخشا ئېيتىڭلار،
ئەللەرنىڭ بېشى بولغۇچى ئۈچۈن ئايھاي كۆتۈرۈڭلار؛
جاكارلاڭلار، مەدھىيە ئوقۇپ: «ئى پەرۋەردىگار، سېنىڭ خەلقىڭنى،
يەنى ئىسرائىلنىڭ قالدىسىنى قۇتقۇزغايسەن!» ــ دەڭلار![253]
8 مانا، مەن ئۇلارنى شىمالىي يۇرتلاردىن ئېپكېلىمەن،
يەر يۈزىنىڭ چەت-چەتلىرىدىن يىغىمەن؛
ئۇلار ئارىسىدا ئەمالار ۋە توكۇرلار بولىدۇ؛
ھامىلىدار ۋە تۇغاي دېگەنلەر بىللە بولىدۇ؛
ئۇلار ئۇلۇغ بىر جامائەت بولۇپ قايتىپ كېلىدۇ.
9 ئۇلار يىغا-زارلار كۆتۈرۈپ كېلىدۇ،
ئۇلار دۇئا-تىلاۋەت قىلغاندا ئۇلارنى يېتەكلەيمەن؛
مەن ئۇلارنى ئېرىق-ئۆستەڭلەر بويىدا، ھېچ پۇتلاشمايدىغان تۈز يول بىلەن يېتەكلەيمەن؛
چۈنكى مەن ئىسرائىلغا ئاتا بولىمەن،

---

252 «ئەفرائىم» ــ «ئىسرائىل» (يەنى، «شىمالىي پادىشاھلىق»)، «ئون قەبىلە» بەزى ۋاقىتلاردا قىسقىچە «ئەفرائىم» دەپ ئاتالغان) يەھۇدادىن ئايرىلىپ چىققان ۋاقىتدا، ئىسرائىلنىڭ پادىشاھى ئۆز پۇقرالىرىنى بۇرۇنقىدەك يەھۇدا بىلەن بىللە يېرۇسالېمدىكى ئىبادەتخانىدا ئىبادەت قىلسا، ئۇنداقتا ئۆزىدىن يۈز ئۆرۈپ كېتىشى ياكى يالتىيىشى مۇمكىن دەپ قاراپ، ئۇلارنىڭ يېرۇسالېمغا بارماسلىقى ئۈچۈن ئۆزىنىڭ «ئىبادەتخانا»سىنى قۇرۇپ ئۇنىڭغا بۇتلارنى سالغان. مۇشۇ بېشارەت، كەلگۈسىدە مۇشۇنداق ھەسەتخورلۇق مەۋجۇت بولمايدۇ، يەھۇدا ۋە ئەفرائىمنىڭ خۇدانىڭ ئىبادىتىدە قەلبى بىر بولىدۇ، دەيدۇ.

«كۆزەتچىلەر»نىڭ ئادەتتىكى بۇرچى، دۈشمەنلەرنىڭ يېقىن كەلگەنلىكى توغرۇلۇق ئاگاھ بېرىش. لېكىن شۇ كۈنلەر تىنچ-ئامان بولغاچقا، ئۇلارنىڭ بىردىنبىر بۇرچى «يېڭى ئاي»نى بايقاپ، بايرام-ھېيتلارنىڭ يېتىپ كەلگەنلىكىنى، شۇنىڭدەك يېرۇسالېمغا چىقايلى، دەپ جاكارلاشتىن ئىبارەت بولىدۇ.

253 بۇ سۆزلەر كىملەرگە ئېيتىلىدۇ؟ ياقۇپ «ئەللەرنىڭ بېشى» دەپ ئاتالغاچقا، بۇ سۆزلەر «يات ئەللەر»گە ئېيتىلىشى مۇمكىن (10-ئايەتنى كۆرۈڭ)؛ ياكى بولمىسا سۈرگۈنلۈكتىن يۇرتقا بالدۇر قايتىپ كېلىۋاتقان يەھۇداغا، ياكى قېرىنداشلىرىغا دۇئا قىلىشنى دەۋەت قىلىپ ئېيتىلىدۇ.

ئەفرائىم بولسا مېنىڭ تۇنجى ئوغلۇمدۇر.
10 پەرۋەردىگارنىڭ سۆزىنى ئاڭلاڭلار، ئى ئەللەر،
دېڭىز بويىدىكى يىراق يۇرتلارغا: —
«ئىسرائىلنى تارقاتقۇچى ئۇنى قايتىدىن يىغىدۇ،
پادا باققۇچى پادىسىنى باققاندەك ئۇ ئۇلارنى باقىدۇ؛
11 چۈنكى پەرۋەردىگار ياقۇپنى بەدەل تۆلەپ قۇتۇلدۇرغان،
ئۇنىڭغا ھەمجەمەت بولۇپ ئۆزىدىن زور كۈچلۈك بولغۇچىنىڭ چاڭگىلىدىن قۇتقۇزغان!» — دەپ جاكارلاڭلار.
12 ئۇلار كېلىپ زىئوندىكى ئېگىزلىكلەردە شاد-خۇراملىقتا توۋلايدۇ،
پەرۋەردىگارنىڭ ئىلتىپاتىدىن، يەنى يېڭى شارابتىن، زەيتۇن مېيىدىن، مال-ۋارانىڭ قوزىلىرىدىن بەرق ئۇرىدۇ؛
ئۇلارنىڭ جېنى خۇددى مول سۇغىرىلغان باغدەك بولىدۇ،
ئۇلار ئىككىنچى ھېچ سولاشمايدۇ.
13 شۇ چاغدا قىزلار ئۇسسۇلدا شادلىنىدۇ،
يىگىتلەر ۋە مويسىپىتلارمۇ تەڭ شۇنداق بولىدۇ؛
چۈنكى مەن ئۇلارنىڭ ئاھ-زارلىرىنى شاد-خۇراملىققا ئايلاندۇرىمەن؛
مەن ئۇلارغا تەسەللى بېرىپ، دەرد-ئەلىمىنىڭ ئورنىغا ئۇلارنى شادلىققا چۆمدۈرىمەن.
14 مەن كاھىنلارنى مولچىلىق بىلەن تويغۇزىمەن،
خەلقىم ئىلتىپاتىمغا قانائەت قىلىدۇ، — دەيدۇ پەرۋەردىگار.
15 پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: —
راماھ شەھرىدە بىر سادا،
ئاچچىق يىغا-زارنىڭ پىغانى ئاڭلىنىدۇ،
— بۇ راھىلەنىڭ ئۆز بالىلىرى ئۈچۈن كۆتۈرگەن ئاھ-زارلىرى؛
چۈنكى ئۇ بالىلىرى بولمىغاچقا، تەسەللىنى قوبۇل قىلماي پىغان كۆتۈرىدۇ[254].

---

254 «راماھ» بولسا بەيت-ئەل ۋە بەيت-لەھەم ئارىسىدىكى يېزا؛ ياقۇپنىڭ ئايالى راھىلە (بالا تۇغقىنىدا) شۇ يەردە ئۆلۈپ كۆمۈلگەنىدى. راھىلە «ئىسرائىل»دىكى ئون قەبىلىنىڭ ئىچىدىكى ئىككى چوڭ قەبىلىنىڭ ئەجدادى بولغان ئەفرائىم ۋە ماناسسەھنىڭ چوڭ ئاپىسى ئىدى؛ مۇشۇ

16 پەرۋەردىگار ئۈنىڭغا مۇنداق دەيدۇ: ــ يىغا-زارىڭنى توختات، كۆزلىرىڭنى ياشلاردىن تارت؛ چۈنكى مۇنۇ تارتقان جاپايىڭدىن مېۋە بولىدۇ، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار؛ ــ ئۇلار دۈشمەننىڭ زېمىنىدىن قايتىدۇ؛ 17 بەرھەق، كېلەچىكىڭ ئۈمىدلىك بولىدۇ، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار؛ ــ ۋە سېنىڭ بالىلىرىڭ يەنە ئۆز چېگرىسىدىن كىرىپ كېلىدۇ.

18 مەن دەرۋەقە ئەفرائىمنىڭ ئۆزى توغرۇلۇق ئۆكۈنۈپ:

«سەن بىزگە شاش تورياقىا تەربىيە بەرگەنىدەك ساۋاق-تەربىيە بەردىڭ؛

ئەمدى بىزنى توۋا قىلدۇرغايسەن،

بىز شۇنىڭ بىلەن توۋا قىلىپ قايتىپ كېلىمىز[255]،

چۈنكى سەن پەرۋەردىگار خۇدايىمىزدۇرسەن؛

19 چۈنكى بىز توۋا قىلدۇرۇلۇشىمىز بىلەن ھەقىقەتەن توۋا قىلدۇق؛

بىز ئۆزىمىزنى تونۇپ يەتكەنىدىن كېيىن، يوتىمىزنى ئۇردۇق[256]؛

بىز ياشلىقىمىزدىكى قىلمىشىنىڭ شەرم-ھاياسى تۈپەيلىدىن نومۇس قىلىپ، خىجالەتتە قالدۇق!» ــ دېگەنلىكىنى ئاڭلىدىم.

20 ــ ئەفرائىم ماڭا نىسبەتەن جان-جىگەر بالام ئەمەسمۇ؟

چۈنكى مەن ئۇنى ئەيىبلىگەن تەقدىردىمۇ، ئۇنى ھەردائىم كۆڭلۈمدە سېغىنىمەن؛

شۇڭا ئىچ-باغرىم ئۇنىڭغا ئاغرىۋاتىدۇ؛

مەن ئۇنىڭغا رەھىم قىلماسلام بولمايدۇ، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.

21 ــ شۇڭا ئۆزۈڭگە يول بەلگىلىرىنى بېكىتىپ قويغىن؛

سەن سۈرگۈنگە ماڭغان يولغا، شۇ كۆتۈرۈلگەن يولغا كۆڭۈل قويۇپ دىققەت قىلغىن؛

يەردە ئۇ ئۇلارنىڭ ئىسرائىل زېمىنىدىن (سۈرگۈن بولۇپ) ئەلۋىدا ئايرىلىپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن يىغلاپ تاشلىغانلىقىغا سىمۋول قىلىنىدۇ.

255 ئىبرانىي تىلىدا ئەفرائىمنىڭ سۆزلىرىنىڭ ھەممىسى «مەن»، «مېنى» قاتارلىق ئالماشلار بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. چۈشىنىشلىك بولسۇن دەپ مۇشۇ ئايەتتە ۋە 19-ئايەتتە ئەفرائىم بايان قىلىنغاندا، «مەن» دېگەن سۆزنى «بىز» دەپ تەرجىمە قىلدۇق.

ئىبرانىي تىلىدا «توۋا قىلىش» ۋە «قايتىپ كېلىش» بىر سۆز بىلەنلا ئىپادىلىنىدۇ. مۇشۇ يەردە شۈبھىسىزكى، ھەم خەلقنىڭ توۋا قىلىشىنى ۋە ئۆز يۇرتىغا قايتىپ كېلىشىنىمۇ كۆرسىتىدۇ.

256 «يوتىنى ئۇرۇش» دېگەن ھەرىكەت قاتتىق پۇشايمان، قاتتىق خىجالەتنى بىلدۈرەتتى.

هازىر شۇ يول بىلەن قايتىپ كەل، ئى جان-جىگىرىم ئىسرائىل قىزى،
مۇشۇ شەھەرلىرىڭگە قاراپ قايتىپ كەل!
[22] سەن قاچانغىچە تېنەپ يۈرىسەن، ئى يولدىن چىققۇچى قىزىم؟
چۈنكى پەرۋەردىگار يەر يۈزىدە يېڭى ئىش يارىتىدۇ:
— ئايال كىشى باتۇرنىڭ ئەتراپىدا يېپىشىپ خەۋەر ئالىدۇ![257]

يەھۇدا ئەسلىگە كەلتۈرۈلىدۇ

[23] ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار — ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: — مەن ئۇلارنى سۈرگۈنلۈكتىن قايتۇرۇپ ئەسلىگە كەلتۈرگىنىمدە يەھۇدانىڭ زېمىنىدا ۋە شەھەرلىرىدە خەقلەر يەنە يېرۇسالېم توغرۇلۇق: «پەرۋەردىگار سېنى بەختلىك قىلغاي، ئى ھەققانىيلىق تۇرغان جاي، پاك-مۇقەددەسلىكنىڭ تېغى!» دەيدىغان بولىدۇ. [24] شۇ يەردە يەھۇدا — شەھەرلىرىدىكىلەر، دېھقانلار ۋە پادا باققۇچى كۆچمەن چارۋىچىلار ھەممىسى بىللە تۇرىدۇ. [25] چۈنكى مەن ھېرىپ كەتكەن جان ئىگىلىرىنىڭ ھاجىتىدىن چىقىمەن، ھەربىر ھالىدىن كەتكەن جان ئىگىلىرىنى يېڭىلاندۇرىمەن.
[26] — مەن يەرەمىيا بۇنى ئاڭلاپ ئويغاندىم، ئەتراپقا قارىدىم، ناھايىتى تاتلىق ئۇخلاپتىمەن.[258]

ئىسرائىل ۋە يەھۇدا قايتىدىن ئاھاللىك بولىدۇ

[27] مانا، شۇ كۈنلەر كېلىدۇكى، — دەيدۇ پەرۋەردىگار، — مەن ئىسرائىل جەمەتىدە ۋە يەھۇدا جەمەتىدە ئىنسان نەسلىنى ۋە ھايۋانلارنىڭ نەسلىنى تېرىپ ئۆستۈرىمەن. [28] شۇنداق بولىدۇكى، مەن ئۇلارنى يۇلۇش، سۆكۈش،

[257] بۇ ئاجايىب بىشارەت توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ. بىزنىڭچە ئۇ مەسىھنىڭ پاك قىز مەريەمدىن تۇغۇلۇشىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.
[258] بەزى ئالىملار بۇ ئايەت كەلگۈسىدىكى ئىسرائىلنىڭ ئەھۋالىنى كۆرسىتىپ: «ئۇلار شۇ چاغدا: «بىز ھازىر ئويغىنىپ ئەتراپقا قارىساق، ياخشى ئۇيقۇدىن بەھرىمەن بولدۇق» دەيدۇ» دەپ تەرجىمە قىلىدۇ. بىزنىڭچە بەلكىم خۇدانىڭ سۆزى يەرەمىياغا چۈشىدە كەلگەندۇر.

ھالاك قىلىش، ئاغدۇرۇش ئۈچۈن، ئۇلارغا نەزىرىمنى سالغاندەك، مەن ئۇلارنى قۇرۇش ۋە تىكىپ ئۆستۈرۈش ئۈچۈنمۇ ئۇلارغا نەزىرىمنى سالىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.

يېڭى ئەھدە

29 شۇ كۈنلەردە ئۇلار يەنە: «ئاتىلار ئاچچىق-چۈچۈك ئۈزۈملەرنى يېگەن، شۇڭا بالىلارنىڭ چىشى قىرىق سېزىلىدۇ»[259] دېگەن مۇشۇ ماقالنى ھېچ ئىشلەتمەيدۇ. 30 چۈنكى ھەربىرسى ئۆز گۇناھى ئۈچۈن ئۆلىدۇ؛ ئاچچىق-چۈچۈك ئۈزۈملەرنى يېگەنلەرنىڭ بولسا، ئۆزىنىڭ چىشى قىرىق سېزىلىدۇ[260].

31 مانا، شۇ كۈنلەر كېلىدۇكى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ مەن ئىسرائىل جەمەتى ۋە يەھۇدا جەمەتى بىلەن يېڭى ئەھدە تۈزىمەن؛ 32 بۇ ئەھدە ئۇلارنىڭ ئاتا-بوۋىلىرى بىلەن تۈزگەن ئەھدىگە ئوخشىمايدۇ؛ شۇ ئەھدىنى مەن ئاتا-بوۋىلىرىنى قولىدىن تۇتۇپ مىسىردىن قۇتقۇزۇپ يېتەكلىگىنىمدە ئۇلار بىلەن تۈزگەنىدىم؛ گەرچە مەن ئۇلارنىڭ يولدىشى بولغان بولساممۇ، مېنىڭ ئۇلار بىلەن تۈزۈشكەن ئەھدەمنى بۇزغان، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار. 33 چۈنكى شۇ كۈنلەردىن كېيىن[261]، مېنىڭ ئىسرائىل جەمەتى بىلەن تۈزىدىغان ئەھدەم مانا شۇكى:

ــ مەن ئۆز تەۋرات-قانۇنلىرىمنى ئۇلارنىڭ ئىچىگە سالىمەن،
ھەمدە ئۇلارنىڭ قەلبىگىمۇ يازىمەن.

---

259 دېمەك، ئاتا-بوۋىمىز يامان ئىش قىلغان، بىراق بىز ئۇنىڭ يامان ئاقىۋىتىنى، خۇدانىڭ جازاسىنى كۆرىمىز. 30-ئايەتنى كۆرۈڭ.

260 بۇ 30-ئايەتتىكى ماقال 29-ئايەتتىكى مەقۇلنىڭ ئەكسىدۇر. «ئەزاكىيال پەيغەمبەر» كىتابىدا ئىزاھلىغىنىمىز («قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە، «ئەز.» 2:18 توغرۇلۇق ئىپتىلغان)دەك، ئاتا-بوۋىلىرىنىڭ گۇناھلىرى بالا-ئەۋلادلىرىغا مەلۇم بىر تەسىرى باردۇر، دەپ ئەكس ئېتىدۇ؛ لېكىن خۇدا ھازىر يېڭى ئەھدىنى (31-34نى كۆرۈڭ) ئۇلار بىلەن تۈزمەكچى بولىدۇكى، ئۇلارنىڭ ھەربىرىنىڭ خۇدا بىلەن ئالاھىدە مۇناسىۋەت-دوستلۇقى بار بولىدۇ، ئۆتكەندىكى ئىشلار ئۇلارغا ھېچقانداق تەسىر يەتكۈزمەيدۇ.

261 «شۇ كۈنلەردىن كېيىن» ــ بەلكىم خۇدا خەلقىنى ئۆز يۇرتىغا قايتۇرغاندىن كېيىن.

مەن ئۇلارنىڭ ئىلاھى بولىمەن،
ئۇلارمۇ مېنىڭ خەلقىم بولىدۇ.

34 شۇندىن باشلاپ ھېچكىم ئۆز يېقىنىغا ياكى ئۆز قېرىندىشىغا: ــ «پەرۋەردىگارنى تونۇغىن» دەپ ئۆگىتىپ يۈرمەيدۇ؛ چۈنكى ئۇلارنىڭ ئەڭ كىچىكىدىن چوڭىغىچە ھەممىسى مېنى تونۇپ بولغان بولىدۇ؛ چۈنكى مەن ئۇلارنىڭ قەبىھلىكىنى كەچۈرىمەن ھەمدە ئۇلارنىڭ گۇناھىنى ھەرگىز ئېسىگە كەلتۈرمەيمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.

يېڭى ئەھدىگە كاپالەت بېرىش

35 قۇياشنى كۈندۈزدە نۇر بولسۇن دەپ بەرگەن، ئاي-يۇلتۇزلارنى كېچىدە نۇر بولسۇن دەپ بەلگىلىگەن، دولقۇنلىرىنى شارقىرىتىپ دېڭىزنى قوزغايدىغان پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ (ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ئۇنىڭ نامىدۇر): ــ

36 ــ مۇشۇ بەلگىلىگەنلىرىم مېنىڭ ئالدىمدىن يوقاپ كەتسە، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ ئەمدى ئىسرائىلنىڭ ئەۋلادلىرىمۇ مېنىڭ ئالدىمدىن بىر ئەل بولۇشتىن مەڭگۈگە قېلىشى مۇمكىن. 37 پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ يۇقىرىدا ئاسمانلار مۆلچەرلەنسە، تۆۋەندە يەر ئۇللىرى تەكشۈرۈلۈپ بىلىنسە، ئەمدى مەن ئىسرائىلنىڭ بارلىق ئەۋلادلىرىنىڭ قىلغان ھەممە قىلمىشلىرى تۈپەيلىدىن ئۇلاردىن ۋاز كېچىپ تاشلىغۇچى بولىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.

يېرۇسالېم شەھىرى كېڭەيتىلىدۇ

38 مانا، شۇ كۈنلەر كېلىدۇكى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ شەھەر مەخسۇس ماڭا ئاتىلىپ «ھانانىيەلنىڭ مۇنارى»دىن «دوقمۇش دەرۋازىسى»غىچە قايتىدىن قۇرۇلىدۇ؛ 39 ئۆلچەم تانىسى قايتىدىن ئۆلچەش ئۈچۈن شۇ يەردىن «گارەب دۆڭى»گىچە، ئاندىن گوئاتقا بۇرۇلۇپ سوزۇلىدۇ؛ 40 جەسەتلەر ۋە قۇربانلىق

كۆللىرى تاشلىنىدىغان پۈتكۈل جىلغا[262]، شۇنداقلا كىدرون دەرياسىغىچە ھەم شەرقكە قارايدىغان «ئات دەرۋازىسى»نىڭ دوقمۇشىغىچە ياتقان ئېتىزلارنىڭ ھەممىسى پەرۋەردىگارغا پاك-مۇقەددەس دەپ ھېسابلىنىدۇ؛ شەھەر قايتىدىن ھېچ يۇلۇپ تاشلانمايدۇ، ھەرگىز قايتىدىن ئاغدۇرۇپ تاشلانمايدۇ[263].

يەرەمىيا بىر ئېتىزنى سېتىۋالىدۇ

32

1 يەھۇدا پادىشاھى زەدەكىيانىڭ ئونىنچى يىلى، يەرەمىياغا
پەرۋەردىگاردىن كەلگەن سۆز تۆۋەندە خاتىرىلەنگەن (شۇ
يىل نېبوقادنەسارنىڭ ئون سەككىزىنچى يىلى ئىدى؛ 2 شۇ چاغدا بابىل
پادىشاھىنىڭ قوشۇنى يېرۇسالېمنى قورشىۋالغانىدى؛ يەرەمىيا پەيغەمبەر
بولسا يەھۇدا پادىشاھىنىڭ ئوردىسىدىكى قاراۋۇللارنىڭ ھويلىسىدا قاماپ
قويۇلغانىدى. 5-3 چۈنكى يەھۇدا پادىشاھى زەدەكىيا ئۇنى ئەيىبلەپ: «نېمىشقا
سەن: «مانا، مەن بۇ شەھەرنى بابىل پادىشاھىنىڭ قولىغا تاپشۇرىمەن؛ ئۇ
ئۇنى ئىشغال قىلىدۇ؛ يەھۇدا پادىشاھى زەدەكىيا كالدىيلەرنىڭ قولىدىن
قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ؛ چۈنكى ئۇ بابىل پادىشاھىنىڭ قولىغا تاپشۇرۇلماي
قالمايدۇ؛ ئۇ ئۇنىڭ بىلەن يۈز تۇرانە سۆزلىشىدۇ، ئۆز كۆزى بىلەن ئۇنىڭ كۆزىگە
قارايدۇ. ئۇ زەدەكىيانى بابىلغا ئاپىرىدۇ، ئۇ مەن ئۇنىڭغا يېقىنلىشىپ تولۇق
بىر تەرەپ قىلغۇچە شۇ يەردە تۇرىدۇ، دەيدۇ پەرۋەردىگار؛ سىلەر كالدىيلەر
بىلەن قارشىلاشساڭلارمۇ غەلىبە قىلالمايسىلەر! ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار» ــ

262 مۇشۇ «جىلغا» «ھىننومنىڭ جىلغىسى» (گە-ھىننوم)نى كۆرسىتىدۇ (7-باب، 31-32-ئايەت ۋە ئىزاھاتىنىمۇ كۆرۈڭ). بۇ جىلغىغا ئەخلەتلەر ھەم ھەرخىل ناپاك نەرسىلەر تاشلىناتتى. بۇ ئىنتايىن ناپاك، پاسكىنا جىلغىنىڭ كەلگۈسى زاماندا (ئايەتنىڭ ئىككىنچى قىسمىدا ئېيتىلغاندەك) خۇداغا ئاتاپ مۇقەددەس بولىدىغانلىقى ئاجايىب ئىش بولىدۇ. دېمەك، خۇدانىڭ شەپقىتى بىلەن پۈتكۈل شەھەر ۋە ئۇنىڭ ھەممىسى ئىنتايىن پاك-مۇقەددەس بولىدۇ.

يېرۇسالېم شەھىرىنىڭ ھازىرقى ئەتراپلىرى بۇ ئايەتلەردە كۆرسىتىلگەن جايلارغا كېڭەيتىلمەكتە.

263 «جەسەتلەر... تاشلىنىدىغان... جىلغا» شەھەرنىڭ جەنۇبىي تەرىپىگە، «كىدرون دەرياسى» شەرقىي تەرىپىگە، «ئات دەرۋازىسى» بولسا بەلكىم شىمالىي تەرىپىگە جايلاشقانىدى.

دەپ بېشارەت بېرىسەن؟» ــ دەپ ئۇنى قاماپ قويغانىدى). 6 يەرەمىيا: ــ
پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى ماڭا كېلىپ مۇنداق دېيىلدى ــ دېدى: ــ
7 مانا، تاغاڭ شاللۇمنىڭ ئوغلى ھانامەئەل يېنىڭغا كېلىپ: «ئۆزۈڭ ئۈچۈن
ئاناتوتتىكى ئېتىزىمنى سېتىۋال؛ چۈنكى ئۇنى سېتىۋېلىشقا سېنىڭ ھەمجەمەتلىك
ھوقۇقۇڭ بار[264]» ــ دەيدىغان بولىدۇ.
8 ئاندىن پەرۋەردىگارنىڭ دېگىنىدەك تاغامنىڭ ئوغلى ھانامەئەل، قاراۋۇللارنىڭ
ھويلىسىدا يېنىمغا كېلىپ ماڭا: «بىنيامىننىڭ زېمىنىدىكى مېنىڭ ئاناتوتتىكى
ئېتىزىمنى سېتىۋالغايسەن؛ چۈنكى ھەمجەمەت ھوقۇقى سېنىڭكىدۇر؛ ئۆزۈڭ
ئۈچۈن سېتىۋال» ــ دېدى؛ ئاندىن مەن بۇنىڭ ھەقىقەتەن پەرۋەردىگارنىڭ
سۆزى ئىكەنلىكىنى بىلىپ يەتتىم. 9 شۇڭا مەن تاغامنىڭ ئوغلى ھانامەئەلدىن
ئاناتوتتىكى بۇ ئېتىزنى سېتىۋالدىم؛ پۇلنى، يەنى ئون يەتتە شەكەل[265] كۈمۈشنى
گىرگە سېلىپ ئۆلچىدىم. 10 مەن توختام خېتىگە ئىمزا قويۇپ، ئۈستىگە
مۆھۈرنى بېسىپ پېچەتلىدىم؛ بۇنىڭغا گۇۋاھچىلارنى گۇۋاھ بەرگۈزدۈم، كۈمۈشنى
تارازىغا سالدىم؛ 11 توختام خېتىنى قولۇمغا ئالدىم، ــ بىرسىدە سودا تۈزۈمى
ۋە شەرتلىرى خاتىرىلىنىپ پېچەتلەنگەن، يەنە بىرسى پېچەتلەنمىگەنىدى
ــ 12 ۋە مەن تاغامنىڭ ئوغلى ھانامەئەلنىڭ كۆز ئالدىدا، بۇ سودا خېتىگە
ئىمزا قويغان گۇۋاھچىلار ۋە قاراۋۇللارنىڭ ھويلىسىدا ئولتۇرغان يەھۇدىيلارنىڭ
ھەممىسى ئالدىدا خەتلەرنى مائاسېياھنىڭ نەۋرىسى، نېرىيانىڭ ئوغلى بولغان
بارۇققا تاپشۇردۇم. 13 ئۇلارنىڭ ئالدىدا مەن بارۇققا مۇنداق تاپىلاپ دېدىم: ــ
14 ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ خۇداسى
مۇنداق دەيدۇ: ــ بۇ خەتلەرنى، يەنى پېچەتلەنگەن ۋە پېچەتلەنمىگەن بۇ توختام
خەتلىرىنى ئېلىپ، بۇلار ئۇزۇن ۋاقىتقىچە ساقلانسۇن دەپ ساپال ئىدىش
ئىچىگە سالغىن؛ 15 چۈنكى ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ــ

264 «ھەمجەمەتلىك ھوقۇقى» ــ مۇسا پەيغەمبەرگە چۈشۈرۈلگەن قانۇن بويىچە، ھەربىر ئىسرائىللىققا بىر پارچە زېمىن تەقسىم قىلىنغان. ئەگەر بۇ زېمىننى ساتماقچى بولسا، ئاۋۋال ئۆز جەمەتىدىكىلەرگە سېتىۋېلىش پۇرسىتى بېرىشى كېرەك ئىدى؛ ئۇلار بۇ «ھەمجەمەت ھوقۇقى» بويىچە ئۇنى سېتىۋېلىشنى خالىمىسا، ئاندىن باشقىلارغا سېتىشقا بولاتتى.

265 بىر شەكەل 11.4 گرام ئىدى؛ 17 شەكەل 194 گرام ئىدى.

ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: ــ كەلگۈسىدە بۇ زېمىندا ھەم ئۆيلەر، ھەم ئېتىزلار، ھەم ئۈزۈمزارلار قايتىدىن سېتىۋېلىنىدۇ.

[16] مەن توختام خېتىنى نېرىيانىڭ ئوغلى بولغان بارۇققا تاپشۇرغاندىن كېيىن، پەرۋەردىگارغا دۇئا قىلىپ مۇنداق دېدىم: ــ

[17] «ئاھ، رەب پەرۋەردىگار! مانا، سەن ئاسمان-زېمىننى ئۆزۈڭنىڭ زور قۇدرىتىڭ ۋە سوزۇلغان بىلىكىڭ بىلەن ياسىغانسەن؛ ساڭا ھېچقانداق ئىش تەس[266] ئەمەستۇر؛ [18] سەن مىڭلىغان كىشىلەرگە رەھىم-شەپقەت كۆرسىتىسەن ھەمدە ئاتىلارنىڭ قەبىھلىكىنىڭ جازاسىنىمۇ كېيىن بالىلىرىنىڭ قوينىغا قايتۇرىسەن؛ ئاھ سەن ئۇلۇغ، قۇدرەت ئىگىسى تەڭرىدۇرسەن ــ ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار سېنىڭ نامىڭدۇر؛ [19] ئوي-نىشانلىرىڭدا ئۇلۇغ، قىلغان ئىشلىرىڭدا قۇدرەتلىكسەن؛ كۆزلىرىڭ بىلەن ئىنسان بالىلىرىنىڭ ئۆز يوللىرى ۋە قىلغانلىرىنىڭ مېۋىسى بويىچە ھەربىرىگە ئىنئام ياكى جازا قايتۇرۇش ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ بارلىق يوللىرىنى كۆزلىگۈچىدۇرسەن؛ [20] ــ سەن بۈگۈنكى كۈنگىچە مىسىر زېمىنىدا، ئىسرائىل ئىچىدە ھەم بارلىق ئىنسانلار ئارىسىدا مۆجىزىلىك ئالامەتلەرنى ھەم كارامەتلەرنى ئايان قىلىپ كەلگەنسەن؛ شۇڭلاشقا بۈگۈنگىچە سېنىڭ نامىڭ ئېغىزدىن-ئېغىزغا تارقىلىپ كەلمەكتە. [21] سەن مۆجىزىلىك ئالامەتلەر، كارامەتلەر قۇدرەتلىك قولۇڭ، سوزۇلغان بىلىكىڭ ۋە دەھشەتلىك ۋەھشەت ئارقىلىق ئۆز خەلقىڭ ئىسرائىلنى مىسىر زېمىنىدىن چىقارغانسەن؛ [22] سەن ئۇلارغا ئاتا-بوۋىلىرىغا تەقدىم قىلىمەن دەپ قەسەم قىلغان، سۈت ھەم بال ئېقىپ تۇرىدىغان بۇ زېمىننى تەقدىم قىلغانسەن. [23] ئۇلار دەرۋەقە زېمىنغا كىرىپ ئۇنىڭغا ئىگە بولغان؛ لېكىن ئۇلار سېنىڭ ئاۋازىڭغا قۇلاق سالمىغان، تەۋرات-قانۇنۇڭدا ماڭمىغان؛ ئۇلارغا ئەمر قىلغانلارنىڭ ھېچقايسىسىغا ئەمەل قىلمىغان؛ شۇڭا سەن بۇ كۈلپەتلەرنىڭ ھەممىسىنى ئۇلارنىڭ بېشىغا چۈشۈرگەنسەن. [24] مانا، شەھەرنى بېسىپ كىرىش ئۈچۈن سېپىلغا سېلىپ چىقىرىلغان دۆڭلۈك-پوتەيلەرگە قارىغايسەن! قىلىچ، قەھەتچىلىك ۋە ۋابا

[266] ئىبرانىي تىلدا «كارامەت».

تۆپەيلىدىن شەھەر ھۇجۇم قىلىۋاتقان كالدىيەلەرنىڭ قولىغا تاپشۇرۇلماي قالمايدۇ؛ سەن ئالدىنئالا ئېيتقىنىڭ ھازىر ئەمەلگە ئاشۇرۇلدى؛ مانا، ئۆزۈڭ كۆرىسەن. 25 لېكىن سەن، ئى رەب پەرۋەردىگار، گەرچە شەھەر كالدىيەلەرنىڭ قولىغا تاپشۇرۇلىدىغان بولسىمۇ، ماڭا: «ئۆزۈڭ ئۈچۈن ئېتىزنى كۈمۈشكە سېتىۋال ۋە بۇنى گۇۋاھچىلارغا كۆرگۈزگىن!؟» ــ دېدىڭ»[267].

26 ئاندىن پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى يەرەمىياغا كېلىپ مۇنداق دېيىلدى: ــ
27 مانا، مەن پەرۋەردىگار، بارلىق ئەت ئىگىلىرىنىڭ خۇداسىدۇرمەن؛ ماڭا تەس[268] چۈشىدىغان بىرەر ئىش بارمىدۇ؟ 28 شۇڭا پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ مانا، مەن بۇ شەھەرنى كالدىيەلەرنىڭ قولىغا ۋە بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسارنىڭ قولىغا تاپشۇرىمەن؛ ئۇلار ئۇنى ئىگىلىۋالىدۇ. 29 بۇ شەھەرگە ھۇجۇم قىلىۋاتقان كالدىيلەر ئۇنىڭغا بېسىپ كىرىپ ئوت قويۇپ ئۇنى كۆيدۈرىۋېتىدۇ؛ ئۇلار شەھەردىكىلەرنىڭ ئۆيلىرىنىمۇ كۆيدۈرىۋېتىدۇ؛ ئۇلار بۇ ئۆيلەرنىڭ ئۆگزىلىرى ئۈستىدە مېنى غەزەپلەندۈرۈپ بائالغا ئىسرىق ياققان، يات ئىلاھلارغا «شاراب ھەدىيە»لەرنى قۇيغان. 30 چۈنكى ئىسرائىللار ۋە يەھۇدالار ياشلىقىدىن تارتىپ[269] كۆز ئالدىمدا پەقەت رەزىللىكلا قىلىپ كەلمەكتە؛ ئىسرائىللار پەقەتلا ئۆز قوللىرى ياسىغانلار[270] بىلەن غەزىپىمنى قوزغىغاندىن باشقا ئىش قىلمىغان، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار. 31 چۈنكى بۇ شەھەر قۇرۇلغان كۈندىن تارتىپ بۈگۈنكى كۈنگىچە مېنىڭ غەزىپىم ۋە قەھرىمنى شۇنداق قوزغىغۇچى بولۇپ كەلدىكى، مەن ئۇنى ئۆز يۈزۈم ئالدىدىن يوقاتمىسام بولمايدۇ.

---

267 مۇمكىنچىلىكى باركى، گەرچە پەرۋەردىگار يەرەمىيا ۋە باشقا پەيغەمبەرلەر ئارقىلىق كۆپ قېتىم يەھۇداغا: «مەن سىلەرنى سۈرگۈن قىلدۇرىمەن» دەپ ئاگاھلاندۇرغان بولسىمۇ، يەرەمىيا يەنىلا: ««ئاخىرقى مىنۇتتا» يەھۇدانى بابىلدىن قۇتقۇزىدۇ» دەپ ئويلىدى.

268 ئىبرانىي تىلىدا «كارامەت».

269 «ياشلىقىدىن تارتىپ» بەلكىم ئىسرائىلنىڭ «ئەل بولغىنىدىن تارتىپ»، يەنى «مىسىردىن چىقىشتىن تارتىپ» دېگەن مەنىدە. بولمىسا «ئېتىزنى ئال» دېگەن سۆزنىڭ نېمە مەنىسى بار؟ جاۋاب تۆۋەندىكى ئايەتلەردە، ئەلۋەتتە.

270 «قوللىرى ياسىغانلار» دېگەن سۆزلەر ياكى ياسىغان بۇتلارنى ياكى يامان قىلمىشلىرىنى كۆرسىتىدۇ.

32 ئىسرائىللار ۋە يەھۇدالار ــ ئۇلار ۋە ئۇلارنىڭ پادىشاھلىرى، ئەمىرلىرى
كاھىنلىرى، پەيغەمبەرلىرى، يەھۇدا ئادەملىرى ۋە يېرۇسالېمدا تۇرۇۋاتقانلارنىڭ
مېنى غەزەپلەندۈرگەن بارلىق رەزىللىكى تۈپەيلىدىن شەھەرنى يوقىتىمەن. 33
ئۇلار ماڭا يۈزىنى قاراتقان ئەمەس، بەلكى ماڭا ئارقىسىنى قىلىپ تەتۈر قارىغان؛
گەرچە مەن تاڭ سەھەردە ئورنۇمدىن تۇرۇپ ئۇلارغا ئۆگەتكەن بولساممۇ،
ئۇلار ئاڭلىماي تەلىم-تەربىيىنى قوبۇل قىلىشنى رەت قىلغان. 34 ئۇلار ئۆز
نامىم بىلەن ئاتالغان ئۆيدە يىرگىنچلىك بۇتلىرىنى سېلىپ ئۇنى بۇلغىغان؛ 35
ئۇلار ئۆز ئوغۇل-قىزلىرىنى ئوتتىن ئۆتكۈزۈپ «مولەك»كە[271] ئاتاپ قۇربانلىق
قىلىش ئۈچۈن «ھىننومنىڭ ئوغلىنىڭ جىلغىسى»دىكى، بائالغا بېغىشلانغان
«يۇقىرى جايلار»نى قۇرۇپ چىققان؛ مەن ئۇلارنىڭ بۇنداق ئىش قىلىشىنى
زادى بۇيرۇپ باقمىغانمەن؛ ئۇلارنىڭ يەھۇدانى گۇناھقا پاتقۇزۇپ، مۇشۇنداق
لەنەتلىك ئىش قىلىشۇن دېگەن ئوي-نىيەتتە ھېچقاچان بولۇپ باقمىغانمەن.
36 سىلەر مۇشۇ شەھەر توغرۇلۇق: «دەرھەقىقەت، ئۇ قىلىچ، قەھەتچىلىك
ۋە ۋابا ئارقىلىق بابىل پادىشاھىنىڭ قولىغا تاپشۇرۇلىدۇ!» ــ دەۋاتىسىلەر؛
لېكىن پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇشۇ شەھەر توغرۇلۇق ھازىر
مۇنداق دەيدۇ: ــ
37 مانا مەن، مەن ئۇلارنى غەزىپىم، قەھرىم ۋە زور ئاچچىقىم بىلەن
ھەيدىۋەتكەن بارلىق پادىشاھلىقلاردىن يىغىمەن؛ مەن ئۇلارنى قايتىدىن مۇشۇ
يەرگە ئېپكېلىمەن، ئۇلارنى ئامان-تىنچلىقتا تۇرغۇزىمەن. 38 ئۇلار مېنىڭ
خەلقىم بولىدۇ، مەن ئۇلارنىڭ خۇداسى بولىمەن. 39 مەن ئۇلار ۋە ئۇلاردىن
كېيىن بولغان باللىرىنى بارلىق كۈنلىرىدە مەندىن ئەيمىنىپ ياخشىلىق
كۆرسۇن دەپ، ئۇلارغا بىر قەلب، بىر يولنى ئاتا قىلىمەن.
40 مەن ئۇلارغا ئىلتىپات قىلىشتىن قولۇمنى ئىككىنچى ئۈزمەسلىكىم
ئۈچۈن ئۇلار بىلەن مەڭگۈلۈك بىر ئەھدە تۈزىمەن؛ ئۇلارنىڭ قايتىدىن يېنىمدىن
چەتلىمەسلىكى ئۈچۈن مەن قەلبىگە قورقۇنچۇمنى سالىمەن. 41 مەن ئۇلارغا
ياخشىلىق ئاتا قىلىشتىن ھوزۇر ئېلىپ شادلىنىمەن ۋە پۈتۈن قەلبىم، پۈتۈن

271 «مولەك» ئاممونىيلارنىڭ چوقۇنغان بۇتى.

جېنىم بىلەن ئۇلارنى مۇشۇ زېمىنغا تىكىپ تۇرغۇزىمەن!
42 چۈنكى پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ مەن خۇددى بۇ خەلقنىڭ بېشىغا
بۇ دەھشەتلىك كۈلپەتنىڭ ھەممىسىنى چۈشۈرگىنىمدەك، مەن ئۇلار توغرۇلۇق
ۋەدە قىلغان بارلىق بەخت-بەرىكەتلەرنى ئۇلارنىڭ ئۈستىگە چۈشۈرىمەن؛ 43
سىلەر مۇشۇ زېمىن توغرۇلۇق: «ئۇ ۋەيرانە، ئادەمزاتسىز ۋە ھايۋاناتسىزدۇر؛
كالدىيلەرنىڭ قولىغا تاپشۇرۇلغان!» دەيسىلەر. لېكىن كەلگۈسىدە ئۇنىڭدا
ئېتىزلار قايتىدىن سېتىۋېلىنىدۇ! 44 بىنيامىننىڭ يۇرتىدا، يېرۇسالېمنىڭ
ئەتراپىدىكى يېزىلىرىدا، يەھۇدانىڭ شەھەرلىرىدە، جەنۇبتىكى تاغلىق
شەھەرلىرىدە، غەربتىكى «شەفەلاھ» ئېگىزلىكىدىكى شەھەرلەردە، يەھۇدانىڭ
جەنۇبىي باياۋانلىرىدىكى شەھەرلەردىمۇ كىشىلەر قايتىدىن كۆمۈشكە ئېتىزلارنى
سېتىۋالىدۇ، توختام خەتلىرىگە ئىمزا قويىدۇ، مۆھۈرلەپ، گۇۋاھچىلارنى
گۇۋاھقا ھازىر قىلىدۇ؛ چۈنكى مەن ئۇلارنى سۈرگۈنلۈكتىن قايتۇرۇپ ئەسلىگە
كەلتۈرىمەن ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.

پەرۋەردىگار ئىسرائىل ۋە يەھۇدانى ئەسلىگە كەلتۈرىمەن، دەپ ئىككىنچى قېتىم ۋەدە قىلىدۇ

33
1 يەرەمىيا تېخى قاراۋۇللارنىڭ ھويلىسىدا قاماپ قويۇلغان
ۋاقتىدا، پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى ئۇنىڭغا ئىككىنچى قېتىم كېلىپ
مۇنداق دېيىلدى: ــ
2 ئىشنى قىلغۇچى مەن پەرۋەردىگار، ئىشنى شەكىللەندۈرگۈچى ھەم
ئۇنى بېكىتكۈچى مەنكى پەرۋەردىگار مۇنداق دەيمەن[272] ــ پەرۋەردىگار مېنىڭ
نامىمدۇر ــ 3 ماڭا ئىلتىجا قىل، مەن ساڭا جاۋاب قايتۇرىمەن، شۇنداقلا سەن
بىلمەيدىغان، بۈيۈك ھەم تىلسىمات ئىشلارنى ساڭا ئايان قىلىمەن. 4 چۈنكى
دۈشمەننىڭ دۆڭ-پوتەيلىرىگە ھەم قىلىچىغا تاقابىل تۇرۇشقا ئىستىھكاملار
قىلىش ئۈچۈن چېقىلغان بۇ شەھەردىكى ئۆيلەر ۋە يەھۇدا پادىشاھلىرىنىڭ

[272] «ئىشنى قىلغۇچى» ــ نىمە ئىش ئىكەنلىكى بەلكىم كېيىنكى 4-26-ئايەتلەردە تەسۋىرلىنىدۇ.

ئوردىلىرى توغرۇلۇق ئىسرائىلنىڭ خۇداسى پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ
5 «كالدىيلەر بىلەن قارشىلىشىمەن» دەپ شەھەرگە كىرگەنلەرنىڭ
ھەممىسى، پەقەت مەن غەزىپىم ۋە قەھرىمدە ئۆلتۈرۈۋەتكەنلەرنىڭ جەسەتلىرى
بىلەن بۇ ئۆيلەرنى تولدۇرۇش ئۈچۈن كەلگەنلەر، خالاس[273]. چۈنكى مەن ئۇلارنىڭ
بارلىق رەزىللىكى تۈپەيلىدىن يۈزۈمنى بۇ شەھەردىن ئۆرۈپ يوشۇرغانمەن. 6
ھالبۇكى مانا، مەن بۇ شەھەرگە شىپا قىلىپ دەردىگە دەرمان بولىمەن؛ مەن
ئۇلارنى ساقايتىمەن، ئۇلارغا چەكسىز ئارامبەخش ھەم ھەقىقەتنى يېشىپ
ئايان قىلىمەن[274]. 7 مەن يەھۇدانى ھەم ئىسرائىلنى سۈرگۈندىن قايتۇرۇپ
ئەسلىگە كەلتۈرىمەن؛ ئۇلارنى ئاۋۋالقىدەك قۇرۇپ چىقىمەن. 8 مەن ئۇلارنى
مەن بىلەن قارشىلىشىپ گۇناھقا پېتىپ سادىر قىلغان بارلىق قەبىھلىكىدىن
پاكلاندۇرىمەن، مېنىڭ ئالدىمدا گۇناھقا پېتىپ، ماڭا ئاسىيلىق قىلغان
بارلىق قەبىھلىكلىرىنى كەچۈرىمەن؛ 9 يەر يۈزىدىكى بارلىق ئەللەر مەن ئۇلارغا
يەتكۈزگەن بارلىق ئىلتىپاتنى ئاڭلايدۇ، شۇنىڭ بىلەن بۇ شەھەر كىشىنى
شادلاندۇرۇپ، ئۆزۈمگە مەدھىيەلەرنى قوزغاپ، شان-شەرەپ كەلتۈرۈپ نام-
شۆھرەت ھاسىل قىلىدۇ؛ ئەللەر مەن ئۇلارغا يەتكۈزگەن بارلىق ئىلتىپات ۋە
ئارامبەخشلىكتىن مەندىن قورقۇپ تىترەيدىغان بولىدۇ.
10 پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ سىلەر مۇشۇ يەر توغرۇلۇق: «ئۇ بىر خارابىلىك،
ئادەمزاتسىز ۋە ھايۋاناتسىز بولدى!» دەيسىلەر ــ دۇرۇس. لېكىن خارابە
بولغان، ئادەمزاتسىز، ئاھالىسىز، ھايۋاناتسىز بولغان يەھۇدانىڭ شەھەرلىرىدە ۋە
يېرۇسالېم كوچىلىرىدا 11 يەنە تاماشىنىڭ ساداسى، شاد-خۇراملىق ساداسى
ۋە تويى بولۇۋاتقان يىگىت-قىزنىڭ ئاۋازى ئاڭلىنىدۇ، شۇنداقلا پەرۋەردىگارنىڭ
ئۆيىگە «تەشەككۈر قۇربانلىقلىرى»نى ئاپارغانلارنىڭ «ساماۋى قوشۇنلارنىڭ
سەردارى بولغان پەرۋەردىگارغا تەشەككۈر ئېيتىڭلار، چۈنكى پەرۋەردىگار
مېھرىباندۇر، ئۇنىڭ مۇھەببىتى مەڭگۈلۈكتۇر» دەيدىغان ئاۋازلىرى قايتىدىن

---

273 ئوقۇرمەنلەر ئايەتتىكى باشقا خىل تەرجىمىلەرنى ئۇچرىتىشى مۇمكىن. لېكىن ئومۇمىي مەنىسى تەرجىمىمىزنىڭكىدەك بولىدۇ.

274 شۈبھىسىزكى، خۇدا يەرەمىياغا ئېيتقان «بۈيۈك ھەم تىلسىمات ئىشلار» بۇ ئايەتتىن باشلاپ ئۇنىڭغا ئېچىپ كۆرسىتىلىدۇ.

ئاڭلىنىدۇ؛ چۈنكى مەن سۇرگۈن بولغانلارنى قايتۇرۇپ زېمىندىكى ئاۋاتلىقنى ئەسلىگە كەلتۈرىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.

12 چۈنكى ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ[275]: ــ خارابە بولغان ئادەمزاتسىز ۋە ھايۋاناتسىز بولغان بۇ يەردە ۋە ئۇنىڭ بارلىق شەھەرلىرىدە قوي باققۇچىلارنىڭ ئۆز پادىلىرىنى ياتقۇزىدىغان قوتانلىرى قايتىدىن بار بولىدۇ. 13 جەنۇبىي تاغلىقتىكى شەھەرلەردە، غەربتىكى يەھۇدانىڭ «شەفەلاھ» ئېگىزلىكىدىكى شەھەرلەردە، جەنۇبىي باياۋانلاردىكى شەھەرلەردە، بىنيامىننىڭ يۇرتىدا، يېرۇسالېمنىڭ ئەتراپىدىكى يېزىلىرىدا ۋە يەھۇدانىڭ شەھەرلىرىدىمۇ قوي پادىلىرى ئۇلارنى سانىغۇچىنىڭ قولى ئاستىدىن قايتىدىن ئۆتىدۇ[276]، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.

14 مانا، شۇ كۈنلەر كېلىدۇكى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ مەن ئىسرائىل جەمەتىگە ھەم يەھۇدا جەمەتىگە ئېيتقان شەپقەتلىك ۋەدەمگە ئەمەل قىلىمەن.

15 شۇ كۈنلەر ۋە ئۇ چاغدا مەن داۋۇت نەسلىدىن «ھەققانىي شاخ»نى زېمىندا ئۆستۈرۈپ چىقىرىمەن[277]؛ ئۇ زېمىندا توغرا ھۆكۈم ۋە ھەققانىيلىق يۈرگۈزىدۇ. 16 شۇ كۈنلەردە يەھۇدا قۇتقۇزۇلىدۇ، يېرۇسالېم ئارامبەخشتە تۇرىدۇ؛ شۇ چاغدا يېرۇسالېم: «پەرۋەردىگار ھەققانىيلىقىمىزدۇر» دېگەن نام بىلەن ئاتىلىدۇ.

17 چۈنكى پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ داۋۇتنىڭ ئىسرائىل جەمەتىنىڭ تەختىگە ئولتۇرۇشقا لايىق نەسلى ئۈزۈلۈپ قالمايدۇ، 18 ياكى لاۋىيلاردىن

---

275 4-، 10- ۋە بۇ 12-ئايەتتە، پەرۋەردىگار يەرەمىياغا «سەن بىلىپ باقمىغان ھەم بۈيۈك ھەم تىلسىمات ئىشلارنى ساڭا كۆرسىتىمەن» دېگەن ۋەدىسى بويىچە، كەلگۈسى زاماندا كارامەت ئىشلارنى كۆرسىتىدىغان ئۈچ بېشارەت بىرگە تونۇشتۇرۇلىدۇ.

276 «سانىغۇچىنىڭ قولى ئاستىدىن ئۆتۈش» ــ بەلكىم قويلار قوتانغا قايتىپ كىرگەندە، ئۇلاردىن ھېچقايسىسىنىڭ كەم قالماسلىقى ئۈچۈن تەكشۈرۈلۈشتۇر.

277 ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئېسىدە باركى، خۇدا داۋۇت پادىشاھ-پەيغەمبەرگە: «قۇتقۇزغۇچى-مەسىھ» سېنىڭ نەسلىڭدىن چىقىدۇ» دەپ ۋەدە بەرگەن (مەسىلەن، «2سام.»، 7-بابنى، زەبۇردىكى 18-، 45- ۋە 72-كۈيلەرنى ھەم مەزكۇر كىتاب 5:23نىمۇ كۆرۈڭ).

بولغان كاھىنلاردىن، «كۆيدۈرمە قۇربانلىق»، «ئاشلىق ھەدىيە» ۋە باشقا قۇربانلىقلارنى مېنىڭ ئالدىمدا دائىم سۇنىدىغان ئادەم ئۈزۈلۈپ قالمايدۇ.

[19] پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى يەرەمىياغا كېلىپ مۇنداق دېيىلدى: ــ
[20] پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ سىلەر مېنىڭ كۈندۈز بىلەن تۈزگەن ئەھدەمنى ۋە كېچە بىلەن تۈزگەن ئەھدەمنى بۇزۇپ، كۈندۈز ۋە كېچىنى ئۆز ۋاقتىدا كەلمەيدىغان قىلىپ قويساڭلار، [21] شۇ چاغدا مېنىڭ قۇلۇم داۋۇت بىلەن تۈزگەن ئەھدەم بۇزۇلۇپ، ئۇنىڭغا: «ئۆز تەختىڭگە ھۆكۈم سۈرىدىغان بىر ئوغلۇڭ دائىم بولىدۇ» دېگىنىم ئەمەلگە ئاشۇرۇلمايدۇ ۋە خىزمەتكارلىرىم، كاھىنلار بولغان لاۋىيلار بىلەن تۈزگەن ئەھدەم بۇزۇلغان بولىدۇ. [22] ئاسمانلاردىكى قوشۇنلار بولغان يۇلتۇزلارنى ساناپ بولغىلى بولمىغاندەك، دېڭىزدىكى قۇملارنى ئۆلچەپ بولغىلى بولمىغاندەك، مەن قۇلۇم داۋۇتنىڭ نەسلىنى ۋە ئۆزۈمگە خىزمەت قىلىدىغان لاۋىيلارنى كۆپەيتىمەن.

[23] پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى يەرەمىياغا كېلىپ مۇنداق دېيىلدى: ــ
[24] بۇ خەلقنىڭ: «پەرۋەردىگار ئۆزى تاللىغان بۇ ئىككى جەمەتتىن ۋاز كېچىپ، ئۇلارنى تاشلىدى[278]» دېگىنىنى بايقىمىدىڭمۇ؟ شۇڭا ئۇلار مېنىڭ خەلقىمنى: «كەلگۈسىدە ھېچ بىر ئەل-دۆلەت بولمايدۇ» دەپ كۆزگە ئىلمايدۇ. [25] پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ مېنىڭ كۈندۈز ۋە كېچىنى بېكىتكەن ئەھدەم ئۆزگىرىپ كەتسە، ياكى ئاسمان-زېمىندىكى قانۇنىيەتلەرنى بېكىتمىگەن بولسام، [26] مەن ياقۇپنىڭ نەسلىدىن ۋە داۋۇتنىڭ نەسلىدىن ۋاز كېچىپ ئۇلارنى تاشلايدىغان بولىمەن، شۇنىڭدەك ئىبراھىم، ئىسھاق ۋە ياقۇپنىڭ نەسلى ئۈستىگە ھۆكۈم سۈرۈش ئۈچۈن داۋۇتنىڭ نەسلىدىن ئادەم

[278] «ئىككى جەمەت» شۈبھىسىزكى، ئىسرائىل ۋە يەھۇدانى، يەنى خۇدانىڭ پۈتۈن خەلقىنى كۆرسىتىدۇ؛ دېمەك، پۈتكۈل ئىسرائىل خەلقى ئۆزىنىڭ كېلەچىكى توغرۇلۇق ئۈمىدسىزلىنىپ كەتكەن. بەزى ئالىملار «ئىككى جەمەت» «داۋۇت جەمەتى ھەم لاۋىي جەمەتى»نى كۆرسىتىدۇ، دەپ قارايدۇ؛ لېكىن بىزنىڭچە كېيىنكى «مېنىڭ خەلقىمنى ... كۆزگە ئىلمايدۇ» دېگەن ئىبارە ھەم 25-، 26-ئايەتلەر «ياقۇپنىڭ نەسلى»نى، يەنى خۇدانىڭ پۈتۈن خەلقى (ئىسرائىل ۋە يەھۇدا) نى كۆرسەتكەچكە، 24-ئايەتمۇ پۈتۈن خەلقنى كۆرسىتىشى كېرەك.

تاللمايدىغان بولىمەن! چۈنكى بەرھەق، مەن ئۇلارنى سۈرگۈنلۈكتىن قايتۇرۇپ ئۇلارنى ئەسلىگە كەلتۈرىمەن، ئۇلارغا رەھىمدىللىق كۆرسىتىمەن.

پەرۋەردىگار زەدەكىياغا شۇم خەۋەر يەتكۈزىدۇ

34 1 بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسار، پۈتۈن قوشۇنى ۋە ھۆكۈمرانلىقىغا بېقىنغان بارلىق پادىشاھلىقلار ۋە ئەللەرنىڭ ھەممىسى يېرۇسالېمغا ۋە ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى بارلىق شەھەرلەرگە جەڭ قىلغان ۋاقتىدا، پەرۋەردىگاردىن يەرەمىياغا كەلگەن سۆز: ــ
2 ئىسرائىلنىڭ خۇداسى پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ زەدەكىيانىڭ يېنىغا بېرىپ ئۇنىڭغا مۇنداق دېگىن: ــ پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ مانا، بۇ شەھەرنى بابىل پادىشاھىنىڭ قولىغا تاپشۇرىمەن، ئۇ ئۇنىڭغا ئوت قويۇپ كۆيدۈرۈۋېتىدۇ.
3 سەن بولساڭ، ئۇنىڭ قولىدىن قاچالمايسەن؛ بەلكى سەن تۇتۇلۇپ ئۇنىڭ قولىغا تاپشۇرۇلىسەن؛ سېنىڭ كۆزلىرىڭ بابىل پادىشاھىنىڭ كۆزلىرىگە قارايدۇ، ئۇنىڭ بىلەن يۈز تۇرانە سۆزلىشىسەن ۋە سەن بابىلغا سۈرگۈن بولۇپ كېتىسەن.
4 لېكىن، ئى يەھۇدا پادىشاھى زەدەكىيا، پەرۋەردىگارنىڭ سۆزىنى ئاڭلا؛ پەرۋەردىگار سېنىڭ توغراڭدا مۇنداق دەيدۇ: ــ سەن قىلىچ بىلەن ئۆلمەيسەن؛
5 سەن ئامان-تىنچلىقتا ئۆلىسەن؛ ئاتا-بوۋىلىرىڭ بولغان ئۆزۈڭدىن ئىلگىرىكى پادىشاھلار ئۈچۈن ماتەم تۇتۇپ خۇشبۇي ياققاندەك ئۇلار ئوخشاشلا سەن ئۈچۈنمۇ خۇشبۇي ياقىدۇ[279]؛ ئۇلار سەن ئۈچۈن: «ئاھ، شاھىم!» دەپ ماتەم تۇتىدۇ؛ چۈنكى مەن شۇنداق ۋەدە قىلغانمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.
6 ئاندىن يەرەمىيا پەيغەمبەر بۇ سۆزلەرنىڭ ھەممىسىنى يەھۇدا پادىشاھى زەدەكىياغا يېرۇسالېمدا ئېيتتى. 7 شۇ چاغدا بابىل پادىشاھىنىڭ قوشۇنى

279 «سەن ئۈچۈن خۇشبۇي ياقىدۇ» ــ ئىبرانىي تىلىدا سۆزمۇسۆز بولسا «سەن ئۈچۈن كۆيدۈرىدۇ» دېگەنلىكتۇر. خەقلەرنىڭ كۆيدۈرگىنى بولسا، بىزنىڭچە خۇشبۇي بولۇشى كېرەك ئىدى. ئەمەلىيەتتە تەۋرات ھەم ئىنجىلدا ئۆلگەنلەر ئۈچۈن ھەرقانداق قۇربانلىق-ھەدىيە، نەزىر-چىراغنىڭ ھېچقانداق پايدىسى يوق، دەپ كۆرسىتىلىدۇ.

يېرۇسالېمدا ۋە يەھۇدادىكى قالغان شەھەرلەردە، يەنى لاقىشتا ۋە ئازىكاھتا جەڭ قىلىۋاتاتتى؛ چۈنكى يەھۇدادىكى مۇستەھكەم شەھەرلەر ئارىسىدىن پەقەت بۇلارلا ئىشغال بولمىغانىدى.

ئۆز قۇللىرىغا ئۇۋال قىلغانلارغا ئاگاھ بېرىش

8 پادىشاھ زەدەكىيا قۇللىرىمىزغا ئازادلىق جاكارلايلى دەپ يېرۇسالېمدىكىلەرنىڭ ھەممىسى بىلەن ئەھدىنى كېسىپ تۈزگەندىن[280]
كېيىن، پەرۋەردىگاردىن تۆۋەندىكى بۇ سۆز يەرەمىياغا كەلدى 9 (ئەھدە بويىچە ھەربىرى ئۆز ئىبرانىي قۇللىرىنى، ئەر بولسۇن، قىز-ئايال بولسۇن، قويۇۋېتىشى كېرەك ئىدى؛ ھېچقايسىسى ئۆز قېرىندىشى بولغان يەھۇدىينى قۇللۇقتا قالدۇرماسلىقى كېرەك ئىدى[281].
10 ئەھدىگە قوشۇلغان بارلىق ئەمىرلەر ۋە بارلىق خەلق شۇنىڭغا، يەنى ھەرقايسىمىز ئۆز قۇلى ياكى دېدىكىنى قويۇۋېتەيلى، ئۇلارنى قۇللۇقتا قالدۇرۇۋەرمەيلى دېگەن سۆزىگە بويسۇندى. ئۇلار بويسۇنۇپ ئۇلارنى قويۇۋەتتى.
11 لېكىن ئۇنىڭدىن كېيىن ئۇلار بۇ يولدىن يېنىپ قويۇۋەتكەن قۇل-دېدەكلەرنى ئۆزىگە قايتۇرۇۋالدى. ئۇلار بۇلارنى قايتىدىن مەجبۇرىي قۇل-دېدەك قىلىۋالدى)[282].
12 — شۇ چاغدا پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى يەرەمىياغا كېلىپ مۇنداق دېيىلدى: —

[280] «ئەھدىنى كېسىپ تۈزۈش». كونا زامانلاردا ئىككى تەرەپ بىر-بىرى بىلەن ئەھدە تۈزمەكچى بولسا، ئاۋۋال كالا ياكى قوينى سويۇپ، نىمتە (ئىككى پارچە) قىلىپ پارچىلايتتى؛ ئاندىن ئىككى تەرەپ سويۇپ ئىككى پارچە قىلغان مالنىڭ ئوتتۇرىسىدىن تەڭ ئۆتۈپ بىر-بىرىگە قەسەم قىلاتتى. بۇ ئىشنىڭ ئەھمىيىتى بەلكىم: «قايسىمىز ئەھدىنى بۇزساق، خۇدا ئۇنى بۇ سويغان مالغا ئوخشاش قىلسۇن!» دېمەكلىكتۇر. 18-20-ئايەتلەرنى كۆرۈڭ.
[281] مۇمكىنچىلىكى باركى، بۇ ئەھدە پەقەت بۇ ئەمىرلەرگە قولايلىق بولۇشى ئۈچۈن تۈزۈلگەنىدى. قەھەتچىلىك بولغان ۋاقىتتا، ئۆز قۇللىرىغا ئوزۇق بېرىش مەسئۇلىيىتىدىن قېچىپ، قۇللىرىنى كەتكۈزىۋېتەتتى.
[282] بۇ ۋەقە بابىلنىڭ قوشۇنى يېرۇسالېمنى قورشىۋېلىشتىن ۋاقىتلىق ۋاز كېچىپ مىسىر بىلەن جەڭ قىلىشقا كەتكەن ۋاقىتتا بولغان بولۇشى مۇمكىن. ئەمىرلەر ۋە خەلق بەلكىم خەتەرلىك پەيت بىزدىن ئۆتۈپ كەتتى، خۇدادىن قورقۇۋېرىشىمىزنىڭ ھاجىتى يوق، دېيىشى مۇمكىن ئىدى. 21-22-ئايەتلەرنى 35-باب، 5-7-ئايەتلەر بىلەن سېلىشتۇرۇڭ.

[13] ئىسرائىلنىڭ خۇداسى پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ مەن ئاتا-بوۋىلىرىڭلارنى مىسىرنىڭ زېمىنىدىن، يەنى «قۇللۇق ئۆيى»دىن چىقارغىنىمدا، ئۇلار بىلەن ئەھدە تۈزگەنىدىم؛ [14] شۇ ئەھدە بويىچە ھەربىرىڭلار يەتتىنچى يىلىدا سىلەرگە ئۆزىنى ساتقان ھەرقايىسى قېرىنداشلار بولغان ئىبرانىي كىشىلىرىنى قويۇۋېتىشىڭلار كېرەك؛ ئۇ قۇللۇقۇڭدا ئالتە يىل بولغاندىن كېيىن، سەن ئۇنى ئازادلىققا قويۇۋېتىشىڭ كېرەك، دېگەنىدىم. لېكىن ئاتا-بوۋىلىرىڭلار بۇنى ئاڭلىماي ھېچ قۇلاق سالمىغان. [15] لېكىن سىلەر بولساڭلار، شۇ يامان يولدىن يېنىپ، كۆز ئالدىمدا دۇرۇس ئىشنى كۆرۈپ، ھەربىرىڭلار ئۆز يېقىنىغا «ئازاد بول» دەپ جاكارلىدىڭلار، شۇنىڭدەك ئۆز نامىم بىلەن ئاتالغان ئۆيدە ئەھدە تۈزۈدىڭلار؛ [16] لېكىن سىلەر يەنە يېنىپ مېنىڭ نامىمغا داغ كەلتۈرۈپ، ھەربىرىڭلار ئۆز رايىغا قويۇۋەتكەن قۇلىنى ھەم ئىختىيارىغا قويۇۋەتكەن دېدەكنى قايتۇرۇۋېلىپ قايتىدىن ئۆزۈڭلارغا قۇل-دېدەك بولۇشقا مەجبۇرلىدىڭلار.

[17] شۇڭا پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ سىلەر ماڭا قۇلاق سالمىدىڭلار، ھەربىرىڭلار ئۆز قېرىنداشلىرىڭلارغا، ھەربىرىڭلار ئۆز يېقىنىڭلارغا ئازاد بولۇڭلار دەپ ھېچ جاكارلىمىدىڭلار؛ مانا، مەن سىلەرگە بىر خىل ئازادلىقنى ــ يەنى قىلىچقا، ۋاباغا ۋە قەھەتچىلىككە بولغان بىر ئازادلىقنى جاكارلايمەن؛ سىلەرنى يەر يۈزىدىكى بارلىق پادىشاھلىقلارغا بىر ۋەھشەت باسقۇچى قىلىمەن. [18] شۇنىڭ بىلەن مەن ئەھدەمنى بۇزغان، كۆز ئالدىمدا كېسىپ تۈزگەن ئەھدىنىڭ سۆزلىرىگە ئەمەل قىلمىغان كىشىلەرنى بولسا، ئۇلار ئۆزلىرى سويۇپ ئىككى پارچە قىلىپ، ئوتتۇرىسىدىن ئۆتكەن ھېلىقى موزايدەك قىلىمەن؛ [19] يەھۇدانىڭ ئەمىرلىرى ۋە يېرۇسالېمنىڭ ئەمىرلىرى، ئوردىدىكى ئەلەمدارلار، كاھىنلار، شۇنىڭدەك موزاينىڭ ئىككى پارچىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدىن ئۆتكەن بارلىق خەلقنى بولسا، [20] مەن ئۇلارنى دۈشمەنلىرىنىڭ قولىغا، جېنىنى ئىزدىگۈچىلەرنىڭ قولىغا تاپشۇرىمەن؛ شۇنىڭ بىلەن جەسەتلىرى ئاسماندىكى ئۇچار-قاناتلارغا ۋە زېمىندىكى ھايۋانلارغا ئوزۇق بولىدۇ؛ [21] يەھۇدا پادىشاھى زەدەكىيا ۋە ئۇنىڭ ئەمىرلىرىنىمۇ دۈشمەنلىرىنىڭ قولىغا، جېنىنى ئىزدىگۈچىلەرنىڭ قولىغا، شۇنداقلا سىلەرگە ھۇجۇم قىلىشتىن چېكىنىپ تۇرغان بابىل پادىشاھىنىڭ قوشۇنىنىڭ قولىغا تاپشۇرىمەن. [22] مانا، مەن

ئەمر قىلىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ۋە ئۇلار بۇ شەھەر ئالدىغا يەنە كېلىدۇ؛
ئۇلار ئۇنىڭغا ھۇجۇم قىلىپ ئوت قويۇپ كۆيدۈرىۋېتىدۇ؛ ۋە مەن يەھۇدانىڭ
شەھەرلىرىنى ۋەيرانە، ھېچ ئادەمزاتسىز قىلىمەن.

يەھۇدانىڭ ۋاپاسىزلىقى، رەكابىيلارنىڭ ۋاپادارلىقى

35

1 يەھۇدا پادىشاھى يوسىيانىڭ ئوغلى يەھوئاكىمنىڭ كۈنلىرىدە،
پەرۋەردىگاردىن يەرەمىياغا سۆز كېلىپ[283]: ــ
2 «رەكابنىڭ جەمەتىدىكىلەرنىڭ يېنىغا بېرىپ ئۇلار بىلەن سۆزلىشىپ
ئۇلارنى پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىگە ئاپىرىپ، ئۇنىڭ كىچىك ئۆيلىرىنىڭ بىرىگە
تەكلىپ قىلىپ ئۇلارنىڭ ئالدىغا شاراب تۇتقىن» ــ دېيىلدى.
3 شۇنىڭ بىلەن مەن خاباززىنىيانىڭ نەۋرىسى، يەرەمىيانىڭ ئوغلى
جائازانىيانى، ئۇنىڭ ئۇكىلىرىنى ۋە بارلىق بالا-چاقىلىرىنى، شۇنىڭدەك رەكابنىڭ
پۈتكۈل جەمەتىنى ئېلىپ كېلىشكە چىقتىم؛ 4 مەن ئۇلارنى پەرۋەردىگارنىڭ
ئۆيىگە، ئىگدالىيانىڭ ئوغلى، خۇدانىڭ ئادىمى بولغان ھانانىنىڭ ئوغۇللىرىغا
تەۋەلىك ئۆيگە ئاپاردىم؛ بۇ ئۆي ئەمىرلەرنىڭ ئۆيىنىڭ يېنىدا، شاللۇمنىڭ
ئوغلى، ئىشىكباقار مائاسېياھنىڭ ئۆيىنىڭ ئۈستىدە ئىدى؛ 5 مەن رەكابنىڭ
جەمەتىدىكىلەرنىڭ ئالدىغا شارابقا لىق تولغان پىيالىلەر ۋە قەدەھلەرنى قويۇپ
ئۇلارغا: «شارابقا ئېغىز تېگىڭلار!» ــ دېدىم.
6 ئۇلار ماڭا مۇنداق دېدى: «بىز شارابنى ئىچمەيمىز؛ چۈنكى ئەجدادىمىز
رەكابنىڭ ئوغلى يوناداب بىزگە: «سىلەر ۋە ئوغۇل-ئەۋلادلىرىڭلار زادى
شاراب ئىچمەڭلار؛ 7 يەنە كېلىپ ئۆيلەرنى قۇرماڭلار، نە ئۇرۇق تېرىماڭلار،
نە ئۈزۈمزارلارنى تىكمەڭلار، نە بۇلاردىن ھېچقايسىسىغا زادى ئىگە بولماڭلار؛
بارلىق كۈنلىرىڭلاردا چېدىرلاردا تۇرۇڭلار؛ شۇنىڭ بىلەن سىلەر تۇرۇۋاتقان
زېمىندا ئۇزۇن كۈنلەرنى كۆرىسىلەر» ــ دەپ ئەمر قالدۇرغان.

283 «يەھوئاكىمنىڭ كۈنلىرىدە» ــ بۇ ۋەقە زەدەكىيا پادىشاھ تەختكە ئولتۇرغان ۋاقىتتا، يەنى يۇقىرىدا ئېيتىلغان بېشارەتلەردىن ئىلگىرى بولغانىدى، ئەلۋەتتە.

8 شۇنىڭ بىلەن بىزنىڭ ئەجدادىمىز رەكابنىڭ ئوغلى يونادابنىڭ: «بارلىق
كۈنۈڭلاردا زادى شاراب ئىچمەڭلار» دېگەن ئاۋازىغا قۇلاق سېلىپ، بىز ۋە
بىزنىڭ ئاياللىرىمىز ھەم ئوغۇل-قىزلىرىمىز ئۇنىڭ ئەمرىگە تولۇق ئەمەل قىلىپ
كەلگەنمىز؛ 9 بىز يەنە تۇرغۇدەك ئۆيلەرنى سالمىغان؛ بىزدە ھېچ ئۈزۈمزار، ئېتىز،
ئۇرۇق دېگەنلەر يوق؛ 10 بەلكى بىز چېدىرلاردا تۇرۇپ كەلدۇق، ئەجدادىمىز
يونادابنىڭ بىزگە بارلىق ئەمر قىلغانلىرىغا ئەمەل قىلىپ كەلدۇق[284].
11 لېكىن بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسار زېمىنغا بېسىپ كىرگەندە،
شۇنداق ئىش بولدىكى، بىز: «بارايلى، كالدىيلەرنىڭ قوشۇنى ھەم سۇرىيەنىڭ
قوشۇنىدىن قېچىپ يېرۇسالېم شەھىرىگە كىرەيلى» — دېدۇق. مانا شۇ
سەۋەبتىن يېرۇسالېمدا تۇرۇۋاتىمىز».
12 ئاندىن پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى يەرەمىياغا كېلىپ مۇنداق دېيىلدى: —
13 «ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار — ئىسرائىلنىڭ
خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: — بارغىن، يەھۇدادىكىلەر ۋە يېرۇسالېمدا تۇرۇۋاتقانلارغا
مۇنداق دېگىن: — بۇنىڭدىن تەربىيە ئالمامسىلەر، شۇنىڭدەك مېنىڭ سۆزلىرىمگە
قۇلاق سالمامسىلەر؟ — دەيدۇ پەرۋەردىگار. 14 — مانا، رەكابنىڭ ئوغلى يونادابنىڭ
ئوغۇل-پەرزەنتلىرىگە «شاراب ئىچمەڭلار» دەپ تاپىلىغان سۆزلىرىگە ئەمەل
قىلىنىپ كەلگەن؛ بۈگۈنكى كۈنگىچە ئۇلار ھېچ شاراب ئىچىپ باقمىغان،
چۈنكى ئۇلار ئاتىسىنىڭ ئەمرىگە ئىتائەت قىلغان. لېكىن مەن تاڭ سەھەردە
ئورنۇمدىن تۇرۇپ سىلەرگە سۆز قىلىپ كەلگەن بولساممۇ، سىلەر ماڭا ھېچ
قۇلاق سالمىغانسىلەر. 15 مەن تاڭ سەھەردە ئورنۇمدىن تۇرۇپ قۇللىرىم بولغان
پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتىپ: «ھەربىرىڭلار ھازىر ئۆز رەزىل يولۇڭلاردىن يېنىپ،
قىلمىشىڭلارنى تۈزىتىڭلار، باشقا ئىلاھلارغا ئەگىشىپ چوقۇنماڭلار؛ شۇنداق
قىلساڭلار مەن ئاتا-بوۋىلىرىڭلارغا تەقدىم قىلغان زېمىندا تۇرۇۋېرىسىلەر»
دەپ كەلگەنمەن؛ لېكىن سىلەر ماڭا قۇلاق سالماي ھېچ ئاڭلىمىغانسىلەر. 16
بەرھەق، رەكابنىڭ ئوغلى يونادابنىڭ ئەۋلادلىرى ئاتىسىنىڭ ئۇلارغا تاپىلىغان
ئەمرىگە ئەمەل قىلغان؛ لېكىن بۇ خەلق ماڭا ھېچ قۇلاق سالمىغاندۇر. 17 شۇڭا

284 جەمئىي بولۇپ 250 يىللىق مەزگىل ئىچىدە. «رەكابنىڭ ئوغلى يوناداب» بەلكىم «2پاد.» 15:10دە تىلغا ئېلىنغان «رەكابنىڭ ئوغلى يەھوناداب» بولۇشى مۇمكىن.

ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: ــ مانا، مەن يەھۇدانىڭ ئۈستىگە ھەم يېرۇسالېمنىڭ ئۈستىگە مەن ئالدىنئالا ئېيتقان بارلىق بالايىئاپەتنى چۈشۈرىمەن؛ چۈنكى مەن ئۇلارغا سۆز قىلغان، لېكىن ئۇلار ئاڭلىمىغان؛ مەن ئۇلارنى چاقىرغان، لېكىن ئۇلار جاۋاب بەرمىگەن».

18 ئاندىن يەرەمىيا رەكاب جەمەتىگە مۇنداق دېدى: ــ ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: ــ چۈنكى سىلەر ئاتاڭلار يونادابنىڭ ئەمرىگە ئىتائەت قىلىپ، بارلىق يوليورۇقلىرىنى تۇتۇپ، سىلەرگە تاپىلىغانلىرىنىڭ ھەممىسى بويىچە ئىش كۆرۈپ كەلگەنسىلەر، ــ
19 ئەمدى ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: ــ رەكابنىڭ ئوغلى يونادابنىڭ نەسلىدىن ئالدىمدا خىزمەت قىلغۇچى ھەرگىز ئۈزۈلۈپ قالمايدۇ[285].

پادىشاھ يەھوئاكىم بېشارەت خاتىرىلەنگەن ئورام يازمىنى كۆيدۈردۇ

36

1 يەھۇدا پادىشاھى يوسىيانىڭ ئوغلى يەھوئاكىمنىڭ تۆتىنچى يىلى، يەرەمىياغا پەرۋەردىگاردىن تۆۋەندىكى سۆز كەلدى: ــ
2 ئۆزۈڭگە ئورام قەغەز ئالغىن؛ ئۇنىڭغا يوسىيانىڭ كۈنلىرىدە ساڭا سۆز قىلغىنىمدىن تارتىپ بۈگۈنكى كۈنگىچە مەن ئىسرائىلنى ئەيىبلىگەن، يەھۇدانى ئەيىبلىگەن ھەم بارلىق ئەللەرنى ئەيىبلىگەن، ساڭا ئېيتقان سۆزلەرنىڭ ھەممىسىنى يازغىن. 3 يەھۇدانىڭ جەمەتى بەلكىم مەن بېشىغا چۈشۈرمەكچى بولغان بارلىق بالايىئاپەتنى ئاڭلاپ، ھەربىرى ئۆزلىرىنىڭ رەزىل

285 ئۇلارنىڭ خۇدا ئالدىدا نېمە خىزمەت قىلىدىغانلىقى مۇقەددەس كىتابتا خاتىرىلەنگەن ئەمەس؛ ئەمما يەھۇدىيلارنىڭ كېيىنكى خاتىرىلىرى بويىچە ئۇلارنىڭ كېيىنكى ئىبادەتخانىدا قۇربانگاھتا ئوت ئۇچۇن ئوتۇن ئېلىپ بېرىش خىزمىتى بار ئىدى. رەكابىيلار توغرۇلۇق يەنە «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ.

يولىدىن يانارمىكىن؛ ئۇلار شۇنداق قىلسا، مەن ئۇلارنىڭ قەبىھلىكىنى ۋە گۇناھىنى كەچۈرۈم قىلىمەن. [4] شۇنىڭ بىلەن يەرەمىيا نېرىيانىڭ ئوغلى بارۇقنى چاقىردى؛ بارۇق يەرەمىيانىڭ ئاغزىدىن چىققانلىرىنى ئاڭلاپ پەرۋەردىگارنىڭ ئۇنىڭغا ئېيتقان سۆزلىرىنىڭ ھەممىسىنى بىر ئورام قەغەزگە يېزىپ بەردى.

[5] يەرەمىيا بارۇققا تاپىلاپ مۇنداق دېدى: — ئۆزۈم قاماپ قويۇلغانمەن؛ پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىگە كىرىشىمگە رۇخسەت يوق؛ لېكىن ئۆزۈڭ بېرىپ كىرگىن؛ [6] پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىدە روزا تۇتقان بىر كۈنىدە، سەن ئاغزىمدىن چىققانلىرىنى ئاڭلاپ يازغان، پەرۋەردىگارنىڭ بۇ ئورام يازمىدا خاتىرىلەنگەن سۆزلىرىنى خەلقنىڭ قۇلاقلىرىغا يەتكۈزگىن؛ ھەممە شەھەرلەردىن كەلگەن يەھۇدادىكىلەرنىڭ قۇلىقىغىمۇ يەتكۈزگىن. [7] ئۇلار بەلكىم پەرۋەردىگار ئالدىغا دۇئا-تىلاۋىتىنى قىلىپ ھەربىرى ئۆزلىرىنىڭ رەزىل يولىدىن يانارمىكىن؛ چۈنكى پەرۋەردىگارنىڭ بۇ خەلققە ئاگاھلاندۇرغان غەزىپى ۋە قەھرى دەھشەتلىكتۇر. [8] نېرىيانىڭ ئوغلى بارۇق يەرەمىيا پەيغەمبەر ئۇنىڭغا تاپىلىغىنىنىڭ ھەممىسىنى ئادا قىلىپ، پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىدە پەرۋەردىگارنىڭ سۆزلىرىنى ئوقۇپ جاكارلىدى[286].

[9] يەھۇدا پادىشاھى يوسىيانىڭ ئوغلى يەھوئاكىم تەختكە ئولتۇرغان بەشىنچى يىلى توققۇزىنچى ئايدا شۇنداق بولدىكى، بارلىق يېرۇسالېمدىكىلەر ھەمدە يەھۇدا شەھەرلىرىدىن چىقىپ يېرۇسالېمغا كەلگەن بارلىق خەلق ئۈچۈن، پەرۋەردىگار ئالدىدا بىر مەزگىل روزا تۇتۇشىمىز كېرەك دەپ ئېلان قىلىندى. [10] شۇ ۋاقىت باروق پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىگە كىرىپ، پۈتۈكچى شافاننىڭ[287] ئوغلى گەمارىيانىڭ ئۆيىدە تۇرۇپ، يەرەمىيانىڭ سۆزلىرىنى بارلىق خەلقنىڭ قۇلىقىغا يەتكۈزۈپ ئوقۇدى؛ بۇ ئۆي پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىنىڭ يۇقىرىقى ھويلىسىدىكى «يېڭى دەرۋازا»غا

---

[286] بارۇقنىڭ چوڭ ئاتىسى مائاسېياھ يېرۇسالېمنىڭ شەھەر باشلىقى بولغانىدى (12:32نى ھەم «2 تار.» 8:34نى كۆرۈڭ). ئۇ مۇشۇ ئىشنى قىلغاندا بەلكىم ئۆزىنىڭ جېنىنى ۋە كېلەچىكىنى تەۋەككۈل قىلغان. ئۇنىڭ يەرەمىياغا ھەمراھ بولۇشىنىڭ ئىنتايىن جاپالىق ۋە خەتەرلىك ئىكەنلىكىنى چۈشىنىش ئۈچۈن 45-بابنى كۆرۈڭ.

[287] شافان توغرۇلۇق «1پاد.» 22-بابنى كۆرۈڭ.

جايلاشقانىدى[288]. [11] شافاننىڭ نەۋرىسى، گەمارىيانىڭ ئوغلى مىكاھ بولسا يازمىدىن پەرۋەردىگارنىڭ سۆزلىرىنىڭ ھەممىسىگە قۇلاق سالدى. [12] ئاندىن ئۇ پادىشاھنىڭ ئوردىسىغا چۈشۈپ پۈتۈكچىنىڭ ئۆيىگە كىرىۋىدى، مانا، ئەمىرلەرنىڭ ھەممىسى شۇ يەردە ئولتۇراتتى؛ پۈتۈكچى ئەلىشاما، شېمايانىڭ ئوغلى دېلايا، ئاكبورنىڭ ئوغلى ئەلناتان، شافاننىڭ ئوغلى گەمارىيا ۋە ھانانىيانىڭ ئوغلى زەدەكىيا قاتارلىق بارلىق ئەمىرلەر شۇ يەردە ئولتۇراتتى. [13] شۇنىڭ بىلەن مىكاھ بارۇقنىڭ سۆزلىگەنلىرىنى خەلقنىڭ قۇلىقىغا يەتكۈزۈپ ئوقۇغاندا ئۆزى ئاڭلىغان بارلىق سۆزلەرنى ئۇلارغا بايان قىلدى. [14] شۇنىڭ بىلەن بارلىق ئەمىرلەر كۇشىنىڭ ئەۋرىسى، شەلەمىيانىڭ نەۋرىسى، نەتانىيانىڭ ئوغلى يەھۇدىينى بارۇقنىڭ يېنىغا ئەۋەتىپ ئۇنىڭغا: «سەن خەلقنىڭ قۇلىقىغا يەتكۈزۈپ ئوقۇغان ئورام يازمىنى قولۇڭغا ئېلىپ يېنىمىزغا كەل» — دېدى. شۇنىڭ بىلەن نېرىيانىڭ ئوغلى بارۇق ئورام يازمىنى قولىغا ئېلىپ ئۇلارنىڭ يېنىغا كەلدى. [15] ئۇلار ئۇنىڭغا: «ئولتۇر، ئۇنى قۇلىقىمىزغا يەتكۈزۈپ ئوقۇپ بەر» — دېدى. بارۇق ئۇنى ئۇلارغا ئاڭلىتىپ ئوقۇدى.

[16] شۇنداق بولدىكى، ئۇلار بارلىق سۆزلەرنى ئاڭلىغاندا، ئالاقزادە بولۇپ بىر-بىرىگە قارىشىپ: «بۇ سۆزلەرنىڭ ھەممىسىنى پادىشاھقا يەتكۈزمىسەك بولمايدۇ» — دېدى. [17] ئاندىن بارۇقتىن: «بىزگە دېگىن ئەمدى، سەن بۇ سۆزلەرنىڭ ھەممىسىنى قانداق يازدىڭ؟ ئۇلارنى يەرەمىيانىڭ ئۆز ئاغزىدىن ئاڭلىدىڭمۇ؟» — دەپ سورىدى.
[18] بارۇق ئۇلارغا: «ئۇ بۇ سۆزلەرنىڭ ھەممىسىنى ئۆز ئاغزى بىلەن ماڭا ئېيتتى، مەن ئورام قەغەزگە سىياھ بىلەن يازدىم» — دېدى.
[19] ئەمىرلەر باۇقا: «بارغىن، سەن ۋە يەرەمىيا مۆكۈۋېلىڭلار. قەيەردە بولساڭلار ھېچكىمگە بىلدۈرمەڭلار» — دېدى. [20] شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئورام يازمىنى پۈتۈكچى ئەلىشامانىڭ ئۆيىگە تىقىپ قويۇپ، ئوردىغا كىرىپ پادىشاھنىڭ يېنىغا كېلىپ، بۇ بارلىق سۆزلەرنى ئۇنىڭ قۇلىقىغا يەتكۈزدى.

[288] «يۇقىرىقى ھويلا» بولسا «1پاد.» 36:6 ھەم 12:7دە «ئىچكى ھويلا» دېگەن نام بىلەن ئاتالغان. «يېڭى دەرۋازا» «يەر.» 10:26دە تىلغا ئېلىنغان. شۈبھىسىزكى، باروق شۇ يەردە تۇرۇپ يەرەمىيانىڭ سۆزىنى ئوقۇيتتى، بارلىق خەلق ئاڭلىيالايتتى.

[21] پادىشاھ يەھۇدىينى يازمىنى ئېلىپ كېلىشكە ئەۋەتتى، ئۇ ئۇنى ئەلىشامانىڭ ئۆيىدىن ئېپكەلدى. يەھۇدىي ئۇنى پادىشاھنىڭ قۇلىقىغا ۋە پادىشاھنىڭ يېنىدا تۇرغان بارلىق ئەمىرلەرنىڭ قۇلاقلىرىغا يەتكۈزۈپ ئوقۇدى. [22] شۇ چاغ توققۇزىنچى ئاي بولۇپ، پادىشاھ «قىشلىق ئۆي»دە ئولتۇراتتى؛ ئۇنىڭ ئالدىدىكى ئوچاقتا ئوت قالاقلىق ئىدى. [23] شۇنداق بولدىكى، يەھۇدىي ئۇنىڭدىن ئۈچ-تۆت سەھىپىنى ئوقۇغاندا، پادىشاھ قەلەمتىراشى بىلەن بۇ قىسمىنى كېسىپ، يازمىنىڭ ھەممىسىنى بىر-بىرلەپ ئوتتا كۆيۈپ يوقىغۇچە ئوچاقتىكى ئوتقا تاشلىدى[(289)].
[24] لېكىن بۇ بارلىق سۆزلەرنى ئاڭلىغان پادىشاھ ياكى خىزمەتكارلىرىنىڭ ھېچقايسىسى قورقمىدى، ئۇلاردىن كىيىم-كېچەكلىرىنى يىرتقانلار يوق ئىدى.
[25] ئۇنىڭ ئۈستىگە ئەلناتان، دېلايا ۋە گەمارىيالار پادىشاھدىن ئورام يازمىنى كۆيدۈرمەسلىكىنى ئۆتۈنگەندى، لېكىن ئۇ ئۇلارغا قۇلاق سالمىدى. [26] پادىشاھ بولسا شاھزادە يېراھمەئەل، ئازرىئەلنىڭ ئوغلى سېرايا ۋە ئابدەئەلنىڭ ئوغلى شەلەمىيانى پۈتۈكچى بارۇقنى ۋە يەرەمىيا پەيغەمبەرنى قولغا ئېلىشقا ئەۋەتتى؛ لېكىن پەرۋەردىگار ئۇلارنى يوشۇرۇپ ساقلىدى.

ئىككىنچى ئورام يازما

[27] پادىشاھ بارۇق يەرەمىيانىڭ ئاغزىدىن ئاڭلاپ يازغان سۆزلەرنى خاتىرىلىگەن ئورام يازمىنى كۆيدۈرۈۋەتكەندىن كېيىن، پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى يەرەمىياغا كېلىپ مۇنداق دېيىلدى: ــ
[28] يەنە بىر ئورام قەغەزنى ئېلىپ، ئۇنىڭغا يەھۇدا پادىشاھى يەھوئاكىم كۆيدۈرۈۋەتكەن بىرىنچى ئورام يازمىدا خاتىرىلەنگەن بارلىق سۆزلەرنى يازغىن.
[29] ۋە يەھۇدا پادىشاھى يەھوئاكىمغا مۇنداق دېگىن: ــ پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ سەن بۇ ئورام يازمىنى كۆيدۈرۈۋەتتىڭ ۋە مېنىڭ توغرۇلۇق: سەن بۇنىڭغا: «بابىل پادىشاھى چوقۇم كېلىپ بۇ زېمىننى ۋەيران قىلىدۇ، ئۇنىڭدىن

[289] «قەلەمتىراش بىلەن كېسىش» ــ ئادەتتە بۇ سايماننى دىۋانبېگى ياكى پۈتۈكچى «ئورام يازمىلار»نى ياساپ تەييارلاشقا ئىشلىتەتتى. مۇشۇ يەردە ئەكسىچە قىممەتلىك بىر ئورام يازمىنى يوقىتىش ئۈچۈن ئىشلەتكەن.

ھەم ئىنساننى ھەم ھايۋاننى يوقىتىدۇ» ــ دەپ يېزىشقا قانداقمۇ پېتىندىڭ؟!»
ــ دېدىڭ. [30] شۇڭا پەرۋەردىگار يەھۇدا پادىشاھى يەھوئاكىم توغرۇلۇق مۇنداق
دەيدۇ: ــ ئۇنىڭ نەسلىدىن داۋۇتنىڭ تەختىگە ئولتۇرۇشقا ھېچ ئادەم بولمايدۇ؛
ئۇنىڭ جەسىتى سىرتقا تاشلىۋېتىلىپ كۈندۈزدە ئىسسىقتا، كېچىدە قىراۋدا
ئوچۇق ياتىدۇ. [31] مەن ئۇنىڭ ۋە نەسلىنىڭ بېشىغا، خىزمەتكارلىرىنىڭ بېشىغا
قەبىھلىكىنىڭ جازاسىنى چۈشۈرىمەن؛ مەن ئۇلارنىڭ ئۈستىگە، يېرۇسالېمدا
تۇرۇۋاتقانلارنىڭ ئۈستىگە ھەم يەھۇدانىڭ ئادەملىرى ئۈستىگە مەن ئۇلارغا
ئاگاھلاندۇرغان بارلىق كۈلپەتلەرنى چۈشۈرىمەن؛ چۈنكى ئۇلار ماڭا ھېچ قۇلاق
سالمىغان. [32] شۇنىڭ بىلەن يەرەمىيا باشقا بىر ئورام قەغەزنى ئېلىپ نېرىيانىڭ
ئوغلى بارۇققا بەردى؛ ئۇ يەرەمىيانىڭ ئاغزىغا قاراپ يەھۇدا پادىشاھى يەھوئاكىم
ئوتتا كۆيدۈرۈۋەتكەن ئورام يازمىدا خاتىرىلەنگەن ھەممە سۆزلەرنى يازدى؛ ئۇلار
بۇ سۆزلەرگە ئوخشايدىغان باشقا كۆپ سۆزلەرنىمۇ قوشۇپ يازدى(290).

زەدەكىيا پادىشاھ بولغان چاغدىكى بەزى ۋەقەلەر ــ كىرىش سۆز

37

[1] بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسسار زەدەكىيانى يەھۇدانىڭ زېمىنىغا پادىشاھ قىلدى؛ شۇنىڭ بىلەن ئۇ يوسىيانىڭ ئوغلى يەھوئاكىمنىڭ ئوغلى كونىيانىڭ(291) ئورنىغا ھۆكۈم سۈردى. [2] ئۇ، ياكى خىزمەتكارلىرى، ياكى زېمىندىكى خەلق پەرۋەردىگارنىڭ يەرەمىيا پەيغەمبەر ئارقىلىق ئېيتقان سۆزلىرىگە ھېچ قۇلاق سالمىدى.

زەدەكىيا خۇدادىن ياردەم تىلەيدۇ

[3] پادىشاھ زەدەكىيا شەلەمىيانىڭ ئوغلى يەھۇكالنى ھەم كاھىن مائاسېياھنىڭ ئوغلى زەفانىيانى يەرەمىيا پەيغەمبەرنىڭ يېنىغا ئەۋەتىپ ئۇنىڭغا: «پەرۋەردىگار خۇدايىمىزغا بىز ئۈچۈن دۇئا قىلغايسەن» ــ دېگۈزدى

290 بىرىنچى «ئورام يازما»نىڭ مەزمۇنى بەلكىم «يەرەمىيا»دىكى 1-20-بابلار ئىدى.
291 «كونىيا» «يەكونىياھ»نىڭ باشقا بىر ئاتىلىشى.

[4] (شۇ چاغدا يەرەمىيا زىنداندا قاماقلىق ئەمەس ئىدى؛ ئۇ خەلق ئارىسىغا چىقىپ-كىرىشكە ئەركىن ئىدى. [5] پىرەۋۇننىڭ قوشۇنى مىسىردىن چىققانىدى؛ يېرۇسالېمنى قورشىۋالغان كالدىيلەر بۇلارنىڭ خەۋىرىنى ئاڭلاپ يېرۇسالېمدىن چېكىنىپ كەتكەنىدى[292]).
[6] ئاندىن پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى يەرەمىيا پەيغەمبەرگە كېلىپ مۇنداق دېيىلدى: ــ
[7] ئىسرائىلنىڭ خۇداسى پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ سىلەرنى ماڭا ئىلتىجا قىلدۇرۇپ ئىزدەشكە ئەۋەتكەن يەھۇدا پادىشاھىغا مۇنداق دەڭلار: ــ مانا، سىلەرگە ياردەم بېرىمىز دەپ چىقىپ كەلگەن پىرەۋۇننىڭ قوشۇنى بولسا، ئۆز زېمىنىغا، يەنى مىسىرغا قايتىپ كېتىدۇ. [8] ئاندىن كالدىيلەر بۇ شەھەرگە قايتىپ كېلىپ جەڭ قىلىپ ئۇنى ئىشغال قىلىدۇ، ئۇنى ئوت قويۇپ كۆيدۈرۈۋېتىدۇ. [9] پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ ئۆز-ئۆزۈڭلارنى ئالداپ: «كالدىيلەر بىزدىن چېكىنىپ كەتكەن» ــ دېمەڭلار؛ ئۇلار كەتكەن ئەمەس!
[10] چۈنكى گەرچە سىلەر ئۆزۈڭلارغا جەڭ قىلىدىغان كالدىيلەرنىڭ تولۇق قوشۇنىنى ئۇرۇۋەتكەن بولساڭلارمۇ ۋە ئۇلارنىڭكىدىن پەقەت يارىلانغانلارلا قالغان بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ ھەربىرى يەنىلا ئۆز چېدىرىدىن تۇرۇپ بۇ شەھەرنى ئوت قويۇپ كۆيدۈرۈۋەتكەن بولاتتى.

يەرەمىيا قولغا ئېلىنىپ ئەرز قىلىندۇ

[11] پىرەۋۇننىڭ قوشۇنى تۈپەيلىدىن كالدىيلەرنىڭ قوشۇنى يېرۇسالېمدىن چېكىنىپ تۇرغان ۋاقىتتا، شۇ ۋەقە يۈز بەردى: ــ
[12] يەرەمىيا بىنيامىندىكى زېمىنىغا يول ئېلىپ، شۇ يەردىكى يۇرتداشلىرى ئارىسىدىن ئۆز نېسىۋىسىنى ئىگىلەش ئۈچۈن يېرۇسالېمدىن چىققاندا، [13] ئۇ «بىنيامىن دەرۋازىسى»غا يەتكەندە، ھانانىيانىڭ نەۋرىسى، شەلەمىيانىڭ ئوغلى كۆزەت بېگى ئىرىيا شۇ يەردە تۇراتتى؛ ئۇ: «سەن كالدىيلەرگە چېكىنىپ

[292] شۇ ۋەقە بەلكىم مىلادىيەدىن ئىلگىرى 588-يىلى بولغانىدى؛ «پىرەۋۇن» مىسىرنىڭ پادىشاھى پىرەۋۇن-خوفرانى كۆرسىتىدۇ (44:30نى كۆرۈڭ).

تەسلىم بولماقچىسەن!» دەپ ئۇنى ئۇنتۇۋالدى. [14] يەرەمىيا: «يالغان! مەن كالدىيلەر تەرەپكە قېچىپ تەسلىم بولماقچى ئەمەسمەن!» ــ دېدى. لېكىن ئۇ ئۇنىڭغا قۇلاق سالمىدى؛ ئىرىيا يەرەمىيانى قولغا ئېلىپ ئۇنى ئەمىرلەر ئالدىغا ئاپاردى.

[15] ئەمىرلەر بولسا يەرەمىيادىن غەزەپلىنىپ ئۇنى ئۇرغۇزۇپ، ئۇنى دىۋانبېگى يوناتاننىڭ ئۆيىدىكى قاماقخانىغا سولىدى[293]؛ چۈنكى ئۇلار شۇ ئۆيىنى زىندانغا ئايلاندۇرغانىدى. [16] يەرەمىيا زىنداندىكى بىر گۈندىخانىغا قامىلىپ، شۇ يەردە ئۇزۇن كۈنلەر ياتقاندىن كېيىن، [17] زەدەكىيا پادىشاھ ئادەم ئەۋەتىپ شۇ يەردىن ئوردىسىغا ئېلىپ كەلدى. ئۇ شۇ يەردە ئاستىرتىن ئۇنىڭدىن: «پەرۋەردىگاردىن سۆز بارمۇ؟» دەپ سورىدى. يەرەمىيا: «بار؛ سەن بابىل پادىشاھىنىڭ قولىغا تاپشۇرۇلىسەن» ــ دېدى.

[18] يەرەمىيا زەدەكىيا پادىشاھقا ئىلتىجا قىلىپ: ــ «مەن ساڭا ياكى خىزمەتكارلىرىڭغا ياكى بۇ خەلققە نېمە گۇناھ قىلغىنىمغا، بۇ زىندانغا قاماپ قويدۇڭلار؟ [19] سىلەرگە بېشارەت بېرىپ: «بابىل پادىشاھى ساڭا ياكى بۇ زېمىنغا جەڭ قىلىشقا چىقمايدۇ!» دېگەن پەيغەمبەرلىرىڭلار قېنى؟» ــ دېدى

[20] ــ «ئەمدى ئى پادىشاھ تەقسىر، سۆزلىرىمگە قۇلاق سېلىشىڭنى ئۆتۈنىمەن؛ ئىلتىجايىم ئالدىڭدا ئىجابەت بولسۇن، دەپ ئۆتۈنىمەن؛ دىۋانبېگى يوناتاننىڭ ئۆيىگە مېنى قايتقۇزمىغايسەن؛ سەن ئۇنداق قىلساڭ، شۇ يەردە ئۆلىمەن».

[21] زەدەكىيا پادىشاھ پەرمان چۈشۈرۈپ، يەرەمىيانى قاراۋۇللارنىڭ ھويلىسىدا تۇرغۇزۇشنى، شۇنىڭدەك شەھەردىكى ھەممە نان تۈگەپ كەتمىسىلا، ئۇنىڭغا ھەركۈنى «ناۋاي كوچىسى»دىن بىر نان بېرىلىشنى تاپىلىدى؛ شۇنىڭ بىلەن يەرەمىيا قاراۋۇللارنىڭ ھويلىسىدا تۇردى.

---

[293] مۇشۇنداق رەزىللىك قىلغان ئەمىرلەر زەدەكىيا پادىشاھلىقىدىكى ئەمىرلەر ئىدى. 36-بابتا كۆرسىتىلگەن، خۇدادىن قورققان ياخشى ئەمىرلەر بولسا، يەھوئاكىم پادىشاھلىقىدىكى ئەمىرلەر ئىدى؛ بۇ ۋەقەدىن ئىلگىرىلا ئۇلار يەكونىياھ پادىشاھ بىلەن بىللە (مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 597-يىلى) بابىلغا سۈرگۈن بولغانىدى.

يەرەمىيا خائىن دەپ ئەرز قىلىنىپ سۇ ئازگىلىغا تاشلىنىدۇ

38

[1] ماتتاننىڭ ئوغلى سەفاتىيا، پاشخۇرنىڭ ئوغلى گەدالىيا، شەمەلىيانىڭ ئوغلى جۈكال ۋە مالكىيانىڭ ئوغلى پاشخۇرلار بولسا يەرەمىيانىڭ خەلققە: ــ [2] «پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ بۇ شەھەردە قېلىپ قالغان ئادەملەر بولسا قىلىچ، قەھەتچىلىك ۋە ۋابا بىلەن ئۆلىدۇ؛ لېكىن كىمكى چىقىپ كالدىيلەرگە تەسلىم بولسا ھايات قالىدۇ؛ جېنى ئۆزىگە ئولجىدەك قالىدۇ؛ ئۇ ھايات قالىدۇ. [3] پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ بۇ شەھەر چوقۇم بابىل پادىشاھىنىڭ قوشۇنىنىڭ قولىغا تاپشۇرۇلىدۇ، ئۇ ئۇنى ئىشغال قىلىدۇ» ــ دەۋاتقان سۆزلىرىنى ئاڭلىدى.

[4] ئەمىرلەر پادىشاھقا: «سىلىدىن ئۆتۈنىمىز، بۇ ئادەم ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىنسۇن؛ چۈنكى نېمىشقا ئۇنىڭ بۇ شەھەردە قېلىپ قالغان جەڭگىۋار لەشكەرلەرنىڭ قوللىرىنى ۋە خەلقنىڭ قوللىرىنى ئاجىز قىلىشىغا يول قويۇلسۇن؟ چۈنكى بۇ ئادەم خەلقنىڭ مەنپەئەتىنى ئەمەس، بەلكى زىيىنىنى ئىزدەيدۇ» ــ دېدى.

[5] زەدەكىيا پادىشاھ: «مانا، ئۇ سىلەرنىڭ قوللىرىڭلارغا تاپشۇرۇلدى؛ سىلەرنىڭ يولۇڭلارنى توسقۇدەك مەن پادىشاھ قانچىلىك بىر ئادەم ئىدىم؟» ــ دېدى.

[6] شۇنىڭ بىلەن ئۇلار يەرەمىيانى تۇتۇپ قاراۋۇللارنىڭ ھويلىسىدىكى شاھزادە مالكىيانىڭ سۇ ئازگىلىغا تاشلىۋەتتى؛ ئۇلار يەرەمىيانى ئارغامچىلار بىلەن ئۇنىڭغا چۈشەردى؛ ئازگالدا بولسا سۇ بولماي، پەقەت پاتقاقلا بار ئىدى؛ يەرەمىيا پاتقاققا پېتىپ كەتتى.

ئېفئوپىيەلىك ئاغۋات يەرەمىيانى ئازگالدىن قۇتقۇزىدۇ

[7] ئەمما پادىشاھنىڭ ئوردىسىدىكى بىر ئاغۋات[294] ئېفئوپىيەلىك ئەبەد-مەلەك يەرەمىيانىڭ سۇ ئازگىلىغا قاماپ قويۇلغانلىقىنى ئاڭلىدى (شۇ

[294] بۇ سۆز بەزىدە پەقەت «ئەمەلدار»نىلا بىلدۈرىدۇ.

چاغدا پادىشاھ بولسا «بىنيامىن دەرۋازىسى»دا ئولتۇراتتى). 8 ئەبەد-مەلەك
ئوردىدىن چىقىپ پادىشاھنىڭ يېنىغا بېرىپ ئۇنىڭغا: 9 «ئى پادىشاھئالەم،
بۇ ئادەملەرنىڭ يەرەمىيا پەيغەمبەرگە بارلىق قىلغىنى، ئۇنى سۇ ئازگىلىغا
تاشلىۋەتكىنى ئىنتايىن ئەسەبىي رەزىللىكتۇر؛ ئۇ ئاشۇ يەردە قەھەتچىلىكتىن
ئۆلۈپ قالىدۇ؛ چۈنكى شەھەردە ئوزۇق-تۈلۈك قالمىدى» ــ دېدى.
10 پادىشاھ ئېفىئوپىيەلىك ئەبەد-مەلەككە بۇيرۇق بېرىپ: «مۇشۇ يەردىن
ئوتتۇز ئادەمنى ئۆزۈڭ بىلەن ئېلىپ بېرىپ، يەرەمىيا پەيغەمبەرنى ئۆلۈپ
كەتمەسلىكى ئۈچۈن سۇ ئازگىلىدىن ئېلىپ چىقارغىن» ــ دېدى. 11
شۇنىڭ بىلەن ئەبەد-مەلەك ئادەملەرنى ئېلىپ ئۇلارغا يېتەكچىلىك قىلىپ،
پادىشاھنىڭ ئوردىسىدىكى خەزىنىنىڭ ئاستىدىكى ئۆيگە كىرىپ شۇ يەردىن
لاتا-پۇتا ۋە جۇل-جۇل كىيىملەرنى ئېلىپ، شۇلارنى تانىلار بىلەن ئازگالغا،
يەرەمىيانىڭ يېنىغا چۈشۈرۈپ بەردى. 12 ئېفىئوپىيەلىك ئەبەد-مەلەك
يەرەمىياغا: ــ بۇ لاتا-پۇتا ۋە جونداق كىيىملەرنى قولتۇقلىرىڭ ھەم تانىلار
ئارىسىغا تىقىپ قويغىن ــ دېدى. يەرەمىيا شۇنداق قىلدى. 13 شۇنىڭ بىلەن
ئۇلار يەرەمىيانى تانىلار بىلەن تارتىپ، سۇ ئازگىلىدىن چىقاردى؛ يەرەمىيا
يەنىلا قاراۋۇللارنىڭ ھويلىسىدا تۇردى.

زەدەكىيا ئاستىرتىن مەسلىھەت سورايدۇ، يەرەمىيا جاۋاب بېرىدۇ

14 پادىشاھ زەدەكىيا ئادەم ئەۋەتىپ يەرەمىيا پەيغەمبەرنى پەرۋەردىگارنىڭ
ئۆيىدىكى ئۈچىنچى كىرىش ئىشىكىگە، ئۆز يېنىغا ئاپارغۇزدى. پادىشاھ
يەرەمىياغا: ــ مەن سەندىن بىر ئىشنى سورىماقچىمەن؛ ئۇنى مەندىن
يوشۇرمىغايسەن ــ دېدى.
15 يەرەمىيا زەدەكىياغا: «مەن ئۇنى ساڭا ئايان قىلسام، سەن مېنى
جەزمەن ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلمامسەن؟ مەن ساڭا مەسلىھەت بەرسەم، سەن
ئاڭلىمايسەن!» ــ دېدى.
16 پادىشاھ زەدەكىيا يەرەمىياغا ئاستىرتىن قەسەم ئىچىپ ئۇنىڭغا: «بىزگە

جان-تىنىق ئاتا قىلغان پەرۋەردىگارنىڭ ھاياتى بىلەن قەسەم ئىچىمەنكى،
مەن سېنى ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلمايمەن، ياكى سېنى جېنىڭنى ئىزدىگۈچى
كىشىلەرنىڭ قولىغا تاپشۇرمايمەن» ــ دېدى.
[17] يەرەمىيا زەدەكىياغا: ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ــ
ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: ــ سەن ئىختىيارەن بابىل پادىشاھىنىڭ
ئەمىرلىرىنىڭ يېنىغا چىقىپ تەسلىم بولساڭ، جېنىڭ ھايات قالىدۇ ۋە بۇ
شەھەر ئوتتا كۆيدۈرۈۋېتىلمەيدۇ؛ سەن ۋە ئۆيدىكىلىرىڭ ھايات قالىسىلەر. [18]
لېكىن سەن چىقىپ بابىل پادىشاھىنىڭ ئەمىرلىرىگە تەسلىم بولمىساڭ،
بۇ شەھەر كالدىيلەرنىڭ قولىغا تاپشۇرۇلىدۇ، ئۇلار ئۇنىڭغا ئوت قويۇپ
كۆيدۈرۈۋېتىدۇ، سەن ئۇلارنىڭ قولىدىن قاچالمايسەن ــ دېدى.
[19] پادىشاھ زەدەكىيا يەرەمىياغا: «مەن كالدىيلەرگە چىقىپ تەسلىم بولغان
يەھۇدىيلاردىن قورقىمەن؛ كالدىيلەر بەلكىم مېنى ئۇلارنىڭ قولىغا تاپشۇرۇشى،
ئۇلار مېنى قىيىن-قىستاق قىلىشى مۇمكىن» ــ دېدى.
[20] يەرەمىيا مۇنداق دېدى: ــ ئۇلار سېنى تاپشۇرمايدۇ. سەندىن ئۆتۈنىمەنكى،
گېپىمگە كىرىپ پەرۋەردىگارنىڭ ئاۋازىغا ئىتائەت قىلغايسەن؛ شۇنداق قىلساڭ
ساڭا ياخشى بولىدۇ، جېنىڭ ھايات قالىدۇ. [21] لېكىن سەن چىقىپ تەسلىم
بولۇشنى رەت قىلساڭ، پەرۋەردىگار ماڭا ئايان قىلغان ئىش مۇنداق: ــ [22] مانا،
يەھۇدا پادىشاھىنىڭ ئوردىسىدا قالغان بارلىق قىز-ئاياللار بابىل پادىشاھىنىڭ
ئەمىرلىرىنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كېتىلىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بۇ قىز-ئاياللار ساڭا تەنە
قىلىپ: «سېنىڭ جان دوستلىرىڭ سېنى ئېزىقتۇردى؛ ئۇلار سېنىڭ ئۈستۈڭدىن
غەلىبە قىلدى؛ ئەمدى ھازىر پۇتلىرىڭ پاتقاققا پېتىپ كەتكەندە، ئۇلار يۈز
ئۆرۈپ ساڭا ئارقىسىنى قىلدى![295]» ــ دەيدۇ. [23] سېنىڭ بارلىق ئاياللىرىڭ
ھەم بالىلىرىڭ كالدىيلەرگە ئېلىپ كېتىلىدۇ. سەن ئۆزۈڭ ئۇلارنىڭ قولىدىن
قاچالمايسەن؛ چۈنكى سەن بابىل پادىشاھىنىڭ قولى بىلەن تۇتۇۋېلىنىسەن،
شۇنداقلا سەن بۇ شەھەرنىڭ ئوتتا كۆيدۈرۈۋېتىلىشىگە سەۋەبچى بولىسەن.

[295] «سېنىڭ جان دوستلىرىڭ» پادىشاھنىڭ «مەسلىھەتچى»لىرى ھەم «پەيغەمبەرلىرى»نى كۆرسىتىدۇ. ئۇلار پادىشاھنى «مىسىرغا ئىتتىپاقداش بولۇپ بابىلغا ئىسيان كۆتۈرەيلى» دەپ ئازدۇرۇپ بالايىئاپەتنى كەلتۈرگەنىدى.

[24] زەدەكىيا يەرەمىياغا مۇنداق دېدى: ــ سەن بۇ سۆھبىتىمىزنى باشقا ھېچكىمگە چاندۇرمىغىن، شۇندىلا سەن ئۆلمەيسەن[(296)]. [25] ئەمىرلەر مېنىڭ سەن بىلەن سۆزلەشكىنىمنى ئاڭلاپ يېنىڭغا كېلىپ سەندىن: «سېنىڭ پادىشاھقا نېمە دېگەنلىرىڭنى، شۇنداقلا ئۇنىڭ ساڭا قانداق سۆزلەرنى قىلغانلىقىنى بىزگە ئېيت؛ ئۇنى بىزدىن يوشۇرما؛ شۇنداق قىلساڭ بىز سېنى ئۆلتۈرمەيمىز» دېسە، [26] ئۇنداقتا سەن ئۇلارغا: «مەن پادىشاھنىڭ ئالدىغا: «مېنى يوناتاننىڭ ئۆيىگە قايتقۇزمىغايسەن، بولمىسا، مەن شۇ يەردە ئۆلىمەن» ــ دېگەن ئىلتىجايىمنى قويغانمەن» ــ دەيسەن.

[27] دەرۋەقە ئەمىرلەرنىڭ ھەممىسى يەرەمىيانىڭ يېنىغا كېلىپ شۇنى سورىدى؛ ئۇ ئۇلارغا پادىشاھ بۇيرۇغان بۇ بارلىق سۆزلەر بويىچە جاۋاب بەردى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار جىمىپ كېتىپ ئۇنىڭ يېنىدىن چىقىپ كەتتى؛ چۈنكى بۇ ئىش ھېچكىمگە چاندۇرۇلمىغانىدى. [28] شۇنداق قىلىپ يېرۇسالېم ئىشغال قىلىنغۇچە يەرەمىيا قاراۋۇللارنىڭ ھويلىسىدا تۇردى.

يېرۇسالېمنىڭ ئىشغال قىلىنىشى ۋە كېيىنكى ۋەقەلەر

39

[1] يېرۇسالېم ئىشغال قىلىنغاندا تۆۋەندىكى ئىشلار يۈز بەردى: ــ يەھۇدا پادىشاھى زەدەكىيانىڭ توققۇزىنچى يىلى ئونىنچى ئايدا، بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسار ۋە بارلىق قوشۇنى يېرۇسالېمغا جەڭ قىلىشقا كېلىپ ئۇنى مۇھاسىرىگە ئالدى؛ [2] زەدەكىيانىڭ ئون بىرىنچى يىلى، تۆتىنچى ئاينىڭ توققۇزىنچى كۈنىدە، ئۇلار شەھەر سېپىلىدىن بۆسۈپ كىردى. [3] شۇنىڭ بىلەن بابىل پادىشاھىنىڭ ئەمىرلىرىنىڭ ھەممىسى، يەنى سامگارلىق نەرگال-شارەزەر، باش خەزىنىچى[(297)] نېبۇ-سارسېقىم، باش سېھىرگەر نەرگال-شارەزەر

---

[296] «چاندۇرمىغىن ...سەن ئۆلمەيسەن» ــ بەلكىم پادىشاھ ئۇنىڭغا تەھدىت سېلىش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى «مېسىرغا ئىنتىپاقداش بولايلى» دېگەن ئەمىرلەر بۇ سۆھبەتنىڭ مەزمۇنىنى ئاڭلاپ قالسا يەرەمىيانى ئۆلتۈرۈشى مۇمكىن، دېمەكچى.

[297] «باش خەزىنىچى» ــ ئىبرانىي تىلىدىكى «راب-سارىس» دېيىلىدۇ. بۇ سۆزنىڭ تولۇق مەنىسى بىزگە نامەلۇم، «باش خەزىنىچى» بىزنىڭ پەرزىمىز.

ۋە بابىل پادىشاھلىقىنىڭ باشقا ئەمەلدارلىرى كىرىپ «ئوتتۇرا دەرۋازا»دا
ئولتۇردى[298].
4 يەھۇدا پادىشاھى زەدەكىيا ۋە بارلىق جەڭگىۋار لەشكەرلەر ئۇلارنى
كۆرۈپ قاچماقچى بولۇپ، تۈن كېچىدە شەھەردىن بەدەر تىكىۋېتىشتى؛ ئۇ
پادىشاھنىڭ باغچىسى ئارقىلىق، «ئىككى سېپىل» ئارىلىقىدىكى دەرۋازىدىن
چىقىپ ئىئوردان جىلغىسىدىكى «ئاراباھ تۈزلەڭلىكى»گە قاراپ قېچىشتى.
5 كالدىيلەرنىڭ قوشۇنى ئۇلارنى قوغلاپ يېرىخو تۈزلەڭلىكىدە زەدەكىياغا
يېتىشىپ ئۇنى قولغا ئېلىپ خامات زېمىنىدىكى رىبلاھ شەھىرىگە، بابىل
پادىشاھى نېبوقادنەسارنىڭ ئالدىغا ئاپاردى؛ ئۇ شۇ يەردە ئۇنىڭ ئۈستىدىن
ھۆكۈم چىقاردى.
6 بابىل پادىشاھى رىبلاھ شەھىرىدە زەدەكىيانىڭ ئوغۇللىرىنى كۆز ئالدىدا
ئۆلتۈرۈۋەتتى؛ بابىل پادىشاھى يەھۇدادىكى بارلىق مۆتىۋەرلەرنىمۇ ئۆلتۈرۈۋەتتى. 7
ئۇ زەدەكىيانىڭ كۆزلىرىنى ئويۇپ، ئۇنى بابىلغا ئاپىرىش ئۈچۈن مىس كىشەنلەر
بىلەن كىشەنلەپ قويدى. 8 كالدىيلەر پادىشاھنىڭ ئوردىسىنى ۋە پۇقرالارنىڭ
ئۆيلىرىنى ئوت قويۇپ كۆيدۈرۈپ يېرۇسالېمنىڭ سېپىللىرىنى كۆمۈرۈپ
تاشلىدى. 9 شاھانە قاراۋۇل بېگى نېبۇزار-ئادان شەھەردە قېلىپ قالغان
باشقا خەلقنى، ئۆزىگە تەسلىم بولۇپ چىققانلارنى، يەنى قالغان خەلقنىڭ
ھەممىسىنى قولغا ئېلىپ، بابىلغا سۈرگۈن قىلدى. 10 ھالبۇكى، قاراۋۇل
بېگى نېبۇزار-ئادان يەھۇدا زېمىنىدا ھېچ تەۋەلىكى بولمىغان بەزى نامراتلارنى
قالدۇردى؛ شۇ چاغدا ئۇ ئۇلارغا ئۈزۈمزارلار ۋە ئېتىزلارنى تەقسىملەپ بەردى.
11-12 بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسار يەرەمىيا توغرۇلۇق قاراۋۇل بېگى نېبۇزار-
ئادان ئارقىلىق: «ئۇنى تېپىپ ئۇنىڭدىن خەۋەر ئال؛ ئۇنىڭغا ھېچ زىيان
يەتكۈزمە؛ ئۇ نېمىنى خالىسا شۇنى ئۇنىڭغا قىلىپ بەر» — دەپ پەرمان
چۈشۈرگەنىدى.

298 «دەرۋازىدا ئولتۇرۇش» — كونا زامانلاردا شەھەر دەرۋازىسى ئەمەلدارلار ياكى مۆتىۋەرلەر سوت قىلىدىغان، ھۆكۈم چىقىرىدىغان جاي ئىدى.

13 شۇڭا قاراۋۇل بېگى نېبۇزار-ئادان، شۇنداقلا باش خەزىنىچى
نېبۇشازبان[299]، باش سېھىرگەر نەرگال-شارەزەر ۋە بابىل پادىشاھىنىڭ باشقا
باش ئەمەلدارلىرىنىڭ ھەممىسى ئادەم ئەۋەتىپ 14 يەرەمىيانى «قاراۋۇللارنىڭ
ھويلىسى»دىن ئېلىپ شافاننىڭ نەۋرىسى، ئاھىكامنىڭ ئوغلى گەدالىيانىڭ[300]
ئۆز ئۆيىگە ئاپىرىشى ئۈچۈن ئۇنىڭ قولىغا تاپشۇرغۇزدى. لېكىن يەرەمىيا
پۇقرالار ئارىسىدا تۇردى[301].

خۇدانىڭ سادىق ئادىمى ئەبەد-مەلەككە بولغان ۋەدىسى

15 يەرەمىيا «قاراۋۇللارنىڭ ھويلىسى»دا قاماپ قويۇلغان ۋاقتىدا،
پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى ئۇنىڭغا كېلىپ مۇنداق دېيىلگەنىدى: ـ
16 بارغىن، ئېفىئوپىيەلىك ئەبەد-مەلەككە مۇنداق دېگىن: «ساماۋى
قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ـ ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق
دەيدۇ: ـ مانا، مەن ئۆز سۆزلىرىمنى مۇشۇ شەھەر ئۈستىگە چۈشۈرىمەن؛
ئاۋات-ھالاۋەت ئەمەس، بەلكى بالايىئاپەت چۈشۈرىمەن؛ شۇ كۈنى بۇ ئىشلار
ئۆز كۆزۈڭ ئالدىدا يۈز بېرىدۇ. 17 لېكىن شۇ كۈنى مەن سېنى قۇتقۇزىمەن، ـ
دەيدۇ پەرۋەردىگار؛ ـ سەن قورقىدىغان ئادەملەرنىڭ قولىغا تاپشۇرۇلمايسەن؛
18 چۈنكى مەن چوقۇم سېنى قۇتقۇزىمەن؛ سەن قىلىچلانمايسەن، بەلكى ئۆز
جېنىڭ ئۆزۈڭگە ئولجىدەك قالىدۇ؛ چۈنكى سەن ماڭا تايىنىپ كەلگەنسەن
ـ دەيدۇ پەرۋەردىگار».

---

299 3-ئايەتتە «نېبۇ-سارسېقىم» ئىسمىلىك يەنە بىر «باش خەزىنىچى» تىلغا ئېلىنىدۇ.

300 بۇ ئايەتتىكى «شافان» 10:36-11دە تىلغا ئېلىنغان «شافان» بولۇشى مۇمكىن. قارىغاندا، ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكىلەر يەرەمىياغا ياخشى مۇئامىلە قىلىپ كەلگەن.

301 ئالىملارنىڭ بۇ ئايەتتىكى «ئۆز ئۆيىگە» دېگەن سۆز توغرىسىدا ئىككى پىكرى بار، يەنى «ئۆز ئۆيى» (1) يەرەمىيانىڭ يۇرتى، يەنە ئاناتوتنى ياكى (2) گەدالىيانىڭ «ئۆز ئۆيى»نى كۆرسىتىدۇ. گەدالىيا نېبوقادنەسارنىڭ بۇيرۇقى بىلەن پەلەستىنگە ۋالىي دەپ بېكىتىلگەنىدى (5:40نى ۋە «2پاد.» 22:25نى كۆرۈڭ). بىزنىڭچە ئىككىنچى پىكىر توغرا، چۈنكى 5:40دە نېبۇزار-ئاداننىڭ يەرەمىياغا «گەدالىيانىڭ يېنىغا قايتقىن» دېگەن سۆزىنى بايقايمىز. مۇشۇ ۋاقىتتا يەرەمىيا ۋالىي ئۆيىدە كەڭ-ئازادىلىكتە تۇرۇشنى ئەمەس، بەلكى نامرات خەلق ئارىسىدا تۇرۇشنى تاللىدى.

يەرەمىيا ئىككىنچى قېتىم ئازاد قىلىنىپ قويۇۋېتىلدۇ

40 1 قاراۋۇل بېگى نېبۇزار-ئادان ئۇنى راماھ شەھىرىدىن
قويۇۋەتكەندە، پەرۋەردىگار يەرەمىياغا سۆز قىلدى. ئۇ چاغدا
نېبۇزار-ئادان يېرۇسالېم ھەم يەھۇدادىكى بارلىق ئەسىرلەرنى ئېلىپ بابىلغا
سۈرگۈن قىلماقچى ئىدى؛ يەرەمىيامۇ ئۇلارنىڭ ئارىسىدا زەنجىر بىلەن
باغلانغان ھالدا ئېلىپ مېڭىلغانىدى[302].
2 قاراۋۇل بېگى يەرەمىيانى بىر
چەتكە تارتىپ ئۇنىڭغا مۇنداق دېدى: «پەرۋەردىگار خۇدايىڭ مۇشۇ يەرگە
بالايىئاپەت چۈشۈرىمەن دەپ ئاگاھلاندۇردى؛
3 مانا، پەرۋەردىگار ئۆز دېگىنى
بويىچە شۇنداق قىلىپ ئۇنى كەلتۈردى؛ چۈنكى سىلەر پەرۋەردىگار ئالدىدا
گۇناھ سادىر قىلغانسىلەر ۋە ئۇنىڭ ئاۋازىغا قۇلاق سالمىغانسىلەر؛ شۇڭا بۇ ئىش
بېشىڭلارغا چۈشتى.
4 لېكىن مەن قولۇڭنى ئىشكەللەنگەن زەنجىرلەردىن
يېشىپ سېنى قويۇۋېتىمەن؛ مەن بىلەن بىللە بابىلغا بېرىش ساڭا مۇۋاپىق
كۆرۈنسە، قېنى كەل، مەن سەندىن خەۋەر ئالىمەن؛ ئەمما مەن بىلەن بىللە
بابىلغا بېرىشنى مۇۋاپىق ئەمەس دەپ قارىساڭ، كېرەك يوق. مانا، پۈتكۈل
زېمىن ئالدىڭدا تۇرىدۇ؛ قەيەرگە بېرىش ساڭا لايىق، دۇرۇس كۆرۈنسە شۇ يەرگە
بارغىن».

5 يەرەمىيا تېخى يېنىدىن ماڭماي تۇرۇپ، نېبۇزار-ئادان ئۇنىڭغا: «بولدى،
شافاننىڭ نەۋرىسى، ئاھىكامنىڭ ئوغلى گەدالىيانىڭ يېنىغا قايت؛ بابىل
پادىشاھى ئۇنى يەھۇدادىكى شەھەرلەرگە ھۆكۈمرانلىق قىلىشقا بەلگىلىگەن؛
خەلق ئارىسىدا ئۇنىڭ بىلەن بىللە تۇرۇۋەر، ياكى ھەرقانداق باشقا يەرگە
باراي دېسەڭ شۇ يەرگە بارغىن» ــ دېدى. شۇنىڭ بىلەن قاراۋۇل بېگى
ئۇنىڭغا ئوزۇق-تۈلۈك ھەمدە بىر سوۋغات بېرىپ ئۇنى قويۇۋەتتى.
6 شۇنىڭ

---

302 نېبۇزار-ئادان ئاللىقاچان يەرەمىيا توغرۇلۇق «يېرۇسالېمدا تۇرۇۋەرسۇن» دەپ پەرمان چۈشۈرگەنىدى (11:39-14نى كۆرۈڭ). ئۇنىڭ «خەلق ئارىسىدا» تۇرغانلىقى تۈپەيلىدىن، بەلكىم تاسادىپىيلىقتىن ئۇلار سۈرگۈن قىلىنغاندا ئۇلار بىلەن تەڭ ئېلىپ كېتىلگەنىدى.

«پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى يەرەمىياغا كەلدى». 2-5-ئايەتلەرگە قارىغاندا، پەرۋەردىگارنىڭ بۇ سۆزى «كاپىر» بولغان، بابىللىق لەشكەر نېبۇزار-ئادان ئارقىلىق كەلدى!

بىلەن يەرەمىيا مىزپاھ شەھرىگە، شافاننىڭ نەۋرىسى، ئاھىكامنىڭ ئوغلى گەدالىيانىڭ يېنىغا كەلدى؛ ئۇ ئۇنىڭ بىلەن بىللە، يۇقىرالار ئارىسىدا تۇردى.

مىزپاھ شەھىرى «يەھۇدا ئۆلكە»سىنىڭ يېڭى مەركىزى قىلىنىدۇ

[7] دالادا قالغان يەھۇدانىڭ لەشكەر باشلىقلىرى ھەم لەشكەرلىرى بابىل پادىشاھىنىڭ شافاننىڭ نەۋرىسى، ئاھىكامنىڭ ئوغلى گەدالىيانى زېمىن ئۈستىگە ھۆكۈمرانلىق قىلىشقا بەلگىلىگەنلىكىنى، شۇنىڭدەك ئۇنىڭغا بابىلغا سۈرگۈن بولمىغان زېمىندىكى يوقسۇل ئەر-ئاياللار بالا-چاقىلىرى بىلەن تاپشۇرۇلغانلىقىنى ئاڭلاپ قالدى؛ [8] شۇنىڭ بىلەن بۇ لەشكەر باشلىقلىرى ئادەملىرى بىلەن مىزپاھ شەھىرىگە، گەدالىيانىڭ يېنىغا كەلدى؛ باشلىقلىرى بولسا نەتانىيانىڭ ئوغلى ئىشمائىل، كارېئاھنىڭ ئوغۇللىرى يوھانان ھەم يوناتان، تانخۇمەتنىڭ ئوغلى سېرايا، نەتوفاتلىق ئەفاينىڭ ئوغۇللىرى ۋە مائاكاتلىق بىرسىنىڭ ئوغلى يەزانىيا[303] ئىدى. [9] شافاننىڭ نەۋرىسى، ئاھىكامنىڭ ئوغلى گەدالىيا ئۇلار ۋە ئادەملىرىگە: «كالدىيلەرگە بېقىنىشتىن قورقماڭلار؛ زېمىندا ئولتۇراقلىشىپ بابىل پادىشاھىغا بېقىنىڭلار، شۇنداق قىلساڭلار سىلەرگە ياخشى بولىدۇ. [10] مەن بولسام كالدىيلەر زېمىنغا كەلگەندە سىلەرگە ۋەكىل بولۇپ ئۇلارنىڭ ئالدىدا تۇرۇش ئۈچۈن مىزپاھ شەھىرىدە تۇرىمەن؛ سىلەر بولساڭلار، شاراب، ئەنجۈر-خورمىلار ۋە زەيتۇن مېيى مەھسۇلاتلىرىنى ئېلىپ كۆپ-ئىدىشلىرىڭلارغا قويۇڭلار، ئۆزۈڭلار تۇتقان شەھەرلەردە تۇرۇۋېرىڭلار» — دەپ قەسەم ئىچتى.

[11] ئوخشاشلا موئابدا، ئاممونىيلار ئارىسىدا، ئېدومدا ھەم باشقا ھەربىر يۇرتلاردا تۇرغان يەھۇدىيلارمۇ بابىل پادىشاھى يەھۇدادا خەلقنىڭ بىر قالدىسىنى قالدۇرغان ۋە ئۇلار ئۈستىگە ھۆكۈمرانلىق قىلىشقا شافاننىڭ نەۋرىسى، ئاھىكامنىڭ ئوغلى گەدالىيانى بەلگىلىگەن دەپ ئاڭلىدى؛ [12] شۇنىڭ بىلەن

---

[303] ياكى «يائازانىيا». «2پاد.» 23:25نى كۆرۈڭ.

بارلىق يەھۇدىيلار ھەيدەپ تارقىتىۋېتىلگەن ھەممە جاي-يۇرتلاردىن قايتىپ، يەھۇدا زېمىنىغا، مىزپاھ شەھىرىگە، گەدالىيانىڭ يېنىغا كەلدى. ئۇلار شاراب، ئەنجۈر-خورمىلارنىڭ مەھسۇلاتلىرىنى زور كۆپ يىغىپ ئالدى.

ئىشمائىل گەدالىيانى ئۆلتۈرۈۋېتىدۇ، مىزپاھدىكى خەلقنى ئەسىرگە ئالىدۇ

[13] كارىئاھنىڭ ئوغلى يوھانان ۋە دالادا قالغان لەشكەرلەرنىڭ بارلىق باشلىقلىرى مىزپاھ شەھىرىگە، گەدالىيانىڭ يېنىغا كېلىپ ئۇنىڭغا: [14] «سەن ئاممونىيلار پادىشاھى بائالىس نەتانىيانىڭ ئوغلى ئىشمائىلنى سېنى ئۆلتۈرۈشكە ئەۋەتكەنلىكىنى بىلمەمسەن؟» — دېيىشتى. لېكىن ئاھىكامنىڭ ئوغلى گەدالىيا ئۇلارنىڭ گېپىگە ئىشەنمىدى.
[15] كارىئاھنىڭ ئوغلى يوھانان مىزپاھدا گەدالىياغا ئاستىرتىن سۆز قىلىپ: «ماڭا رۇخسەت قىلغايسەن، باشقىلار ئۇنىڭدىن خەۋەر تاپقۇچە مەن بېرىپ نەتانىيانىڭ ئوغلى ئىشمائىلنى ئۆلتۈرەي؛ ھېچكىم بۇنى بىلمەيدۇ. ئۇنىڭ سېنى ئۆلتۈرۈپ، شۇنىڭ بىلەن ئەتراپىڭغا يىغىلغان يەھۇدادىكىلەرنىڭ ھەممىسى تارقىتىۋېتىلىپ، يەھۇدانىڭ قالدىسى يوقىتىۋېتىلىشىنىڭ نېمە ھاجىتى بار؟» — دېدى.
[16] بىراق گەدالىيا كارىئاھنىڭ ئوغلى يوھانانغا: «سەن ئۇنداق قىلما؛ چۈنكى سەن ئىشمائىل توغرۇلۇق يالغان ئېيتىۋاتىسەن» — دېدى.

41

[1] ئەمدى يەتتىنچى ئايدا شۇنداق بولدىكى، شاھزادە، شۇنداقلا پادىشاھنىڭ[(304)] باش ئەمەلدارلىرىدىن بىرى بولغان ئەلىشامانىڭ نەۋرىسى، نەتانىيانىڭ ئوغلى ئىشمائىل ئون ئادەم ئېلىپ مىزپاھغا، ئاھىكامنىڭ ئوغلى گەدالىيانىڭ يېنىغا كەلدى؛ ئۇلار شۇ يەردە، يەنى

---

[304] «پادىشاھ» چوقۇم زەدەكىيانى كۆرسىتىدۇ.

مىزپاھدا نان ئوشتۇپ غىزالانغاندا، 2 نەتانىيانىڭ ئوغلى ئىشمائىل ھەم ئۇ
ئېپپكەلگەن ئون ئادەم ئورنىدىن تۇرۇپ، ئاھىكامنىڭ ئوغلى گەدالىياغا قىلىچ
چاپتى؛ ئۇلارنىڭ شۇنداق قىلىشى بابىل پادىشاھى يەھۇدا زېمىنى ئۈستىگە
ھۆكۈمرانلىققا بەلگىلىگەننى ئۆلتۈرۈشتىن ئىبارەت ئىدى. 3 ئىشمائىل مىزپاھدا
گەدالىياغا ھەمراھ بولغان بارلىق يەھۇدىيلار ۋە شۇ يەردە تۇرۇۋاتقان بارلىق
كالدىي جەڭگىۋار لەشكەرلەرنى ئۆلتۈرۈۋەتتى.
4 شۇنداق بولدىكى، گەدالىيانى ئۆلتۈرۈۋەتكەندىن كېيىن، ئىككىنچى
كۈنىگىچە ھېچكىم تېخى ئۇنىڭدىن خەۋەر تاپمىغانىدى، 5 مانا شەقەم، شىلوھ
ھەم سامارىيەدىن سەكسەن ئادەم يېتىپ كەلدى. ئۇلار ساقاللىرىنى چۈشۈرگەن،
كىيىملىرىنى يىرتقان، ئەتلىرىنى تىلغان[305]، پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىگە سۇنۇشقا
قولىدا ھەدىيەلەرنى ھەم خۇشبۇيىنى تۇتقان ھالدا كەلگەنىدى. 6 نەتانىيانىڭ
ئوغلى ئىشمائىل ئۇلارنى قارشى ئېلىشقا ماڭغىنىچە يىغلىغانغا سىلىپ
مىزپاھدىن چىقتى؛ ئۇلارغا: «مەرھەمەت، ئاھىكامنىڭ ئوغلى گەدالىيا بىلەن
كۆرۈشۈشكە ئاپىرىمەن» ــ دېدى.
7 شۇنداق بولدىكى، ئۇلار شەھەر ئوتتۇرىسىغا يەتكەندە، نەتانىيانىڭ
ئوغلى ئىشمائىل ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىللە بولغان ئادەملەر ئۇلارنى ئۆلتۈرۈپ
جەسەتلىرىنى سۇ ئازگىلىغا تاشلىۋەتتى. 8 ھالبۇكى، ئۇلار ئارىسىدىن ئون
ئادەم ئىشمائىلغا: «بىزنى ئۆلتۈرۈۋەتمە، چۈنكى دالادا بىزنىڭ يوشۇرۇپ قويغان
بۇغداي، ئارپا، زەيتۇن مېيى ۋە ھەسەل قاتارلىق ئوزۇق-تۈلۈكىمىز بار» ــ
دېدى. شۇڭا ئۇ قولىنى يىغىپ، بۇرادەرلىرى ئارىسىدىن ئۇلارنى ئۆلتۈرمىدى. 9
ئىشمائىل ئۆلتۈرگەن ئادەملەرنىڭ جەسەتلىرىنى تاشلىۋەتكەن بۇ ئازگال بولسا،
ئىنتايىن چوڭ ئىدى[306]؛ ئۇنى ئەسلى پادىشاھ ئاسا ئىسرائىل پادىشاھى

[305] دېمىسەكمۇ، خەلق بۇنداق ھەرىكەتلەر ئارقىلىق قاتتىق قايغۇنى بىلدۈرەتتى. شۈبھىسىزكى، مۇشۇ يەردە ئۇلارنىڭ قايغۇسى خۇدانىڭ يەھۇدا ۋە ئىسرائىل ئۈستىگە جازا چۈشۈرگەنلىكى تۈپەيلىدىن بولغان. ئەمەلىيەتتە قايغۇنى بىلدۈرۈشكە «ئەتلىرىنى تىلىش» تەۋراتتا قەتئىي مەنئى قىلىنغان.

[306] باشقا خىل تەرجىمىسى: «شۇ ئازگال ئىشمائىل گەدالىيا بىلەن بىللە ئۆلتۈرگەن ئادەملەرنىڭ جەسەتلىرىنى تاشلىغان يەر بولۇپ، ئۇنى ئەسلى» ــ ئەينى ئىبرانىي تىلىدىكى تېكىستنى چۈشىنىش تەس.

باۋاشادىن قورقۇپ كولاپ ياسىغاندى[307]. نەتانىيانىڭ ئوغلى ئىشمائىل بۇ ئازگالنى جەسەتلەر بىلەن تولدۇردى. 10 ئىشمائىل مىزپاھتا تۇرغان خەلقنىڭ قالدىسىنىڭ ھەممىسىنى، جۈملىدىن قاراۋۇل بېگى نېبۇزار-ئادان ئاھىكامنىڭ ئوغلى گەدالىياغا تاپشۇرغان پادىشاھنىڭ قىزلىرى ۋە مىزپاھدا قالغان بارلىق كىشىلەرنى ئەسىرگە ئېلىپ كەتتى؛ نەتانىيانىڭ ئوغلى ئىشمائىل ئۇلارنى ئەسىرگە ئېلىپ ئاممونىيلارنىڭ قېشىغا ئۆتۈشكە يول ئالدى.

يوھانان خەلقنى ئىشمائىلنىڭ چاڭگىلىدىن قۇتۇلدۇردى

11 كارىئاھنىڭ ئوغلى يوھانان ۋە ئۇنىڭ قېشىدىكى ھەممە لەشكەر باشلىقلىرى نەتانىيانىڭ ئوغلى ئىشمائىل سادىر قىلغان بارلىق رەزىللىكتىن خەۋەر تاپتى؛ 12 شۇنىڭ بىلەن ئۇلار بارلىق ئادەملىرىنى ئېلىپ نەتانىيانىڭ ئوغلى ئىشمائىلغا جەڭ قىلىشقا چىقتى؛ ئۇلار گىبېئوندىكى چوڭ كۆل بويىدا ئۇنىڭ بىلەن ئۇچراشتى. 13 ئىشمائىلنىڭ قولىدا تۇرغان بارلىق خەلق كارىئاھنىڭ ئوغلى يوھانان ھەم ئۇنىڭ ھەمراھلىرى بولغان بارلىق لەشكەر باشلىقلىرىنى كۆرگەندە خۇشال بولدى. 14 ئىشمائىل مىزپاھدىن ئېلىپ كەتكەن بارلىق خەلق يولدىن يېنىپ، كارىئاھنىڭ ئوغلى يوھاناننىڭ يېنىغا كەلدى. 15 لېكىن نەتانىيانىڭ ئوغلى ئىشمائىل سەككىز ئادەمى بىلەن يوھانانىدىن قېچىپ، ئاممونىيلار تەرىپىگە ئۆتۈپ كەتتى. 16 ئاندىن كارىئاھنىڭ ئوغلى يوھانان ھەم ئۇنىڭ ھەمراھلىرى بولغان بارلىق لەشكەر باشلىقلىرى نەتانىيانىڭ ئوغلى ئىشمائىل ئاھىكامنىڭ ئوغلى گەدالىيانى ئۆلتۈرگەندىن كېيىن مىزپاھدىن ئېلىپ كەتكەن خەلقنىڭ قالدىسىنىڭ ھەممىسىنى ئۆز قېشىغا ئالدى؛ ئۇ ئۇلارنى، يەنى جەڭگىۋار لەشكەرلەر، قىز-ئاياللار، باللار ۋە ئوردا ئەمەلدارلىرىنى گىبېئوندىن ئېلىپ كەتتى. 17 ئۇلار كالدىيلەردىن ئۆزلىرىنى قاچۇرۇش ئۈچۈن مىسىرغا قاراپ يول ئېلىپ بەيت-لەھەمگە يېقىن بولغان گېرۇت-قىمخامدا توختاپ تۇردى. 18 سەۋەبى بولسا، ئۇلار كالدىيلەردىن قورقاتتى؛ چۈنكى بابىل

307 «باۋاشادىن قورقۇپ...» ــ ئاسا پادىشاھ بەلكىم ئازگالنى مىزپاھ مۇھاسىرىگە ئېلىنغاندا سۇ ساقلاش ئۈچۈن كولىغانىدى.

پادىشاھى زىمىن ئۈستىگە ھۆكۈمرانلىقنى بەلگىلىگەن ئاھكامنىڭ ئوغلى
گەدالىيانى نەتانىيانىڭ ئوغلى ئىشمائىل ئۆلتۈرۈۋەتكەنىدى.

قالغانلار پەرۋەردىگاردىن يول سورايدۇ،
بىراق ئۇنىڭغا قۇلاق سالمايدۇ

42

1 بارلىق لەشكەر باشلىقلىرى، جۇملىدىن كارېئاھنىڭ ئوغلى
يوھانان ھەم ھوشايانىڭ ئوغلى يەزانىيا[308] ۋە ئەڭ كىچىكىدىن
چوڭىغىچە بارلىق خەلق 2 يەرەمىيا پەيغەمبەرنىڭ يېنىغا كېلىپ ئۇنىڭدىن:
«تەلىپىمىزنى ئىجابەت قىلغايسەن، پەرۋەردىگار خۇدايىڭغا خەلقىنىڭ
قالدىسى بولغان بىزلەر ئۈچۈن دۇئا قىلغايسەنكى (كۆزۈڭ كۆرگىنىدەك بۇرۇن
كۆپ بولغان بىزلەر ھازىر ئىنتايىن ئاز قالدۇق)، 3 پەرۋەردىگار خۇدايىڭ بىزگە
ماڭىدىغان يول، قىلىدىغان ئىشنى كۆرسەتكەي» ــ دەپ ئىلتىجا قىلدى.
4 يەرەمىيا پەيغەمبەر ئۇلارغا: «ماقۇل! مانا، مەن پەرۋەردىگار خۇدايىڭلارغا
سۆزلىرىڭلار بويىچە دۇئا قىلىمەن؛ شۇنداق بولىدۇكى، پەرۋەردىگار سىلەرگە
قانداق جاۋاب بەرسە، مەن ئۇنى سىلەرگە ھېچنېمىسىنى قالدۇرماي تولۇقى
بىلەن بايان قىلىمەن» ــ دېدى.
5 ئۇلار يەرەمىياغا: «پەرۋەردىگار خۇدايىڭ سېنى ئەۋەتىپ بىزگە
يەتكۈزىدىغان سۆزنىڭ ھەممىسىگە ئەمەل قىلمىساق، پەرۋەردىگار بىزگە
ھەقىقىي، گېپىدە تۇرىدىغان گۇۋاھچى بولۇپ ئەيىبلىسۇن!» ــ دېدى. 6 «بىز
سېنى پەرۋەردىگار خۇدايىمىزنىڭ يېنىغا ئەۋەتىمىز؛ جاۋاب ياخشى بولسۇن
يامان بولسۇن، ئۇنىڭ ئاۋازىغا ئىتائەت قىلىمىز؛ بىز خۇدايىمىزنىڭ ئاۋازىغا
ئىتائەت قىلغاندا، بىزگە ياخشى بولىدۇ».
7 شۇنداق بولدىكى، ئون كۈندىن كېيىن، پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى يەرەمىياغا
كەلدى. 8 ئۇ كارېئاھنىڭ ئوغلى يوھانان، لەشكەر باشلىقلىرىنىڭ ھەممىسى
ۋە ئەڭ كىچىكىدىن چوڭىغىچە بارلىق خەلقنى چاقىرىپ 9 ئۇلارغا مۇنداق

308 بۇ «يەزانىيا» 8:40دە تىلغا ئېلىنغان «يەزانىيا» بولۇشى مۇمكىن.

دېدى: ــ «سىلەر مېنى تەلپىڭلارنى ئىسرائىلنىڭ خۇداسى پەرۋەردىگارنىڭ
ئالدىغا يەتكۈزۈشكە ئەۋەتكەنسىلەر. ئۇ مۇنداق دېدى: ــ
10 «سىلەر يەنىلا مۇشۇ زېمىندا تۇرىۋەرسەڭلارلا، مەن سىلەرنى قۇرۇپ
چىقىمەن؛ سىلەرنى غۇلاتمايمەن؛ مەن سىلەرنى تىكىپ ئۆستۈرىمەن،
سىلەرنى يۇلمايمەن؛ چۈنكى مەن بېشىڭلارغا چۈشۈرگەن بالايىئاپەتكە
ئۆكۈنىمەن. 11 سىلەر قورقىدىغان بابىل پادىشاھىدىن قورقماڭلار؛ ئۇنىڭدىن
قورقماڭلار، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ چۈنكى مەن سىلەرنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن،
ئۇنىڭ قولىدىن قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن سىلەر بىلەن بىللە بولىمەن. 12 مەن
سىلەرگە شۇنداق رەھىمدىللىقنى كۆرسىتىمەنكى، ئۇ سىلەرگە رەھىم قىلىدۇ،
شۇنىڭ بىلەن سىلەرنى ئۆز زېمىنىڭلارغا قايتىشقا يول قويىدۇ.
13 بىراق سىلەر پەرۋەردىگار خۇدايىڭلارنىڭ ئاۋازىغا قۇلاق سالماي «بۇ زېمىندا
قەتئىي تۇرمايمىز» ــ دېسەڭلار 14 ۋە: «ياق، بىز مىسىر زېمىنىغا بارايلى؛ شۇ
يەردە نە ئۇرۇشنى كۆرمەيمىز، نە كاناي-ئاگاھ سىگنالىنى ئاڭلىمايمىز، نە نانغا
زار بولمايمىز؛ شۇ يەردە ياشايمىز» ــ دېسەڭلار، 15 ئەمدى پەرۋەردىگارنىڭ
سۆزىنى ئاڭلاڭلار، ئى يەھۇدانىڭ بۇ قالدىسى بولغان سىلەر: ساماۋى
قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق
دەيدۇ: ــ «سىلەر مىسىرغا كىرىپ، شۇ يەردە ئولتۇراقلىشىشقا قەتئىي
نىيەتكە كەلگەن بولساڭلار، 16 ئەمدى شۇنداق بولىدۇكى، سىلەر قورقىدىغان
قىلىچ مىسىردا سىلەرگە يېتىشىۋالىدۇ، سىلەر قورقىدىغان قەھەتچىلىك
مىسىردا سىلەرگە ئەگىشىپ قوغلاپ بارىدۇ؛ شۇ يەردە سىلەر ئۆلىسىلەر.
17 شۇنداق بولىدۇكى، مىسىرغا كىرىپ شۇ يەردە تۇرايلى دەپ قەتئىي نىيەت
قىلغان ئادەملەرنىڭ ھەممىسى قىلىچ، قەھەتچىلىك ۋە ۋابا بىلەن ئۆلىدۇ؛
ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسى تىرىك قالمايدۇ ۋە ياكى مەن بېشىغا چۈشۈرىدىغان
بالايىئاپەتتىن قۇتۇلالمايدۇ.
18 چۈنكى ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ
خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: ــ غەزىپىم ۋە قەھرىم يېرۇسالېمدىكىلەرنىڭ بېشىغا
چۈشۈرۈلگەندەك، سىلەر مىسىرغا كىرگىنىڭلاردا، قەھرىم بېشىڭلارغا
چۈشۈرۈلىدۇ؛ سىلەر لەنەتكە قالىدىغان ۋە دەھشەت باسىدىغان ئوبيېكت،

لەنەت سۆزى ھەم رەسۋاچىلىقنىڭ ئوبيېكتى بولىسىلەر ۋە سىلەر بۇ زېمىننى قايتىدىن ھېچ كۆرمەيسىلەر. 19 پەرۋەردىگار سىلەر، يەنى يەھۇدانىڭ قالدىسى توغرۇلۇق: «مىسىرغا بارماڭلار!» ــ دېگەن. ــ ئەمدى شۇنى بىلىپ قويۇڭلاركى، مەن بۈگۈنكى كۈندە سىلەرنى ئاگاھلاندۇردۇم!».
20 ــ سىلەرنىڭ مېنى پەرۋەردىگار خۇدايىڭلارنىڭ يېنىغا ئەۋەتكىنىڭلار «پەرۋەردىگار خۇدايىمىزغا بىز ئۈچۈن دۇئا قىلغايسەن؛ پەرۋەردىگار خۇدايىمىز بىزگە نېمە دېسە، بىزگە يەتكۈزۈپ بەرسەڭ بىز شۇنىڭ ھەممىسىگە ئەمەل قىلىمىز» دېگۈزگىنىڭلار ئۆزۈڭلارنى ئالداپ جېنىڭلارغا زامىن بولۇشتىن ئىبارەت بولدى، خالاس[309]. 21 مەن بۈگۈنكى كۈندە سىلەرگە ئۇنىڭ دېگىنىنى ئېيتىپ بەردىم؛ لېكىن سىلەر پەرۋەردىگار خۇدايىڭلارنىڭ ئاۋازىغا ۋە ياكى ئۇنىڭ مېنى سىلەرنىڭ يېنىڭلارغا ئەۋەتكەن ھېچقايسى ئىشتا ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلمىدىڭلار[310]. 22 ئەمدى ھازىر شۇنى بىلىپ قويۇڭلاركى، سىلەر ئولتۇراقلىشايلى دەپ بارىدىغان جايدا قىلىچ، قەھەتچىلىك ۋە ۋابا بىلەن ئۆلىسىلەر».

43

1 شۇنداق بولدىكى، يەرەمىيا ئۇلارنىڭ خۇداسى پەرۋەردىگارنىڭ ھەممە سۆزلىرىنى بارلىق خەلققە ئېيتىپ تۈگەتتى (خۇداسى پەرۋەردىگار يەرەمىيانى ئۇلارغا بۇ بارلىق سۆزلەرنى ئېيتىش ئۈچۈن ئەۋەتكەن)، ــ 2 شۇنىڭ بىلەن ھوشيانىڭ ئوغلى ئازاريا[311] ۋە كارېئاھنىڭ ئوغلى يوھانان ۋە شۇنداقلا بارلىق ھالى چوڭ ئادەملەر يەرەمىياغا مۇنداق دېدى: ــ «سەن يالغان ئېيتىۋاتىسەن! خۇدايىمىز پەرۋەردىگار سېنى بىزگە: «سىلەر مىسىردا ئولتۇراقلىشىش ئۈچۈن بارماڭلار!» دېيىشكە ئەۋەتكەن ئەمەس؛ 3 بەلكى نېرىيانىڭ ئوغلى بارۇق چوقۇم سېنى بىزگە قارشىلاشتۇرۇپ، بىزنى كالدىيلەرنىڭ قولىغا تاپشۇرۇۋېتىشقا كۈشكۈرتمەكتە؛ شۇنىڭ بىلەن ئۇلار بىزنى

---

309 ئايەتنىڭ باشقا بىرخىل تەرجىمىسى «سىلەرنىڭ مېنى ... ئەۋەتكىنىڭلاردا ئۆزۈڭلار جېنىڭلارنى ئالداپ قويغانسىلەر، خالاس».

310 شۈبھىسىزكى، ئۇلارنىڭ كۆڭلىدىكى، يەنى: «خۇدانىڭ سۆزىگە ھېچ ئىتائەت قىلمايمىز» دېگەن پوزىتسىيىسى پەيغەمبەرگە ئايان ئىدى.

311 بۇ ئادەم 42:1دىكى «ھوشايانىڭ ئوغلى يەزانىيا» دېگەن ئادەم بىلەن بىر بولۇشى مۇمكىن.

ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلدۇ ياكى بىزنى بابىلغا سۈرگۈن قىلدۇ».
4 شۇنىڭ بىلەن كارىئاھنىڭ ئوغلى يوھانان، لەشكەر باشلىقلىرىنىڭ
ھەممىسى ۋە بارلىق خەلق پەرۋەردىگارنىڭ: «يەھۇدا زېمىنىدا تۇرۇپ
قېلىڭلار» دېگەن ئاۋازىغا قۇلاق سالمىدى؛ 5 بەلكى كارىئاھنىڭ ئوغلى يوھانان
ۋە بارلىق لەشكەر باشلىقلىرى ھەيدىۋېتىلگەن بارلىق ئەللەردىن يەھۇدا
زېمىنىدا ئولتۇراقلىشىشقا قايتىپ كەلگەن يەھۇدانىڭ پۈتۈن قالدىسىنى، 6
يەنى ئەرلەر، قىز-ئاياللار، بالىلار ۋە پادىشاھنىڭ قىزلىرىنى، جۈملىدىن قاراۋۇل
بېگى نېبۇزار-ئادان ئاھىكامنىڭ ئوغلى گەدالىياغا تاپشۇرغان ھەربىر كىشىنى
ھەمدە يەرەمىيا پەيغەمبەر ھەم نېرىيانىڭ ئوغلى بارۇقنى ئېلىپ، 7 مىسىر
زېمىنىغا كىرىپ كەلدى؛ ئۇلار پەرۋەردىگارنىڭ ئەمرىگە ئىتائەت قىلمىدى.
ئۇلار تاھپانەس شەھىرىگە يېتىپ كەلدى.

بېشارەت — نېبوقادنەسار مىسىرغا بېسىپ كىرىپ، بۇلاڭ-تالاڭ قىلىدۇ

8 پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى يەرەمىياغا تاھپانەستە كېلىپ مۇنداق دېيىلدى: —
9 يەھۇدىيلارنىڭ كۆز ئالدىدىلا، قولۇڭغا بىرنەچچە چوڭ تاشلارنى ئېلىپ
پىرەۋۇننىڭ تاھپانەستىكى ئوردىسىنىڭ كىرىش يولىنىڭ يېنىدىكى خىشلىق
يولدىكى سېغىز لايغا كۆمۈپ يوشۇرۇپ، 10 ئۇلارغا مۇنداق دېگىن: — ساماۋى
قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار — ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق
دەيدۇ: — مانا، مەن مېنىڭ قۇلۇم بولغان بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسارنى
چاقىرىپ ئېپكېلىمەن، ئۇ مەن كۆمۈپ يوشۇرغان بۇ تاشلار ئۈستىگە ئۆز
تەختىنى سالىدۇ؛ ئۇلارنىڭ ئۈستىگە شاھانە چېدىرىنى يېيىپ تىكىدۇ. 11
ئۇ كېلىپ مىسىر زېمىنىدا جەڭ قىلىدۇ؛ ئۆلۈمگە بېكىتىلگەنلەر ئۆلىدۇ[312]؛
سۈرگۈن بولۇشقا بېكىتىلگەنلەر سۈرگۈن بولىدۇ؛ قىلىچقا بېكىتىلگەنلەر
قىلىچلىنىدۇ. 12 مەن مىسىردىكى بۇتلارنىڭ ئۆيلىرىگە ئوت ياقتۇرغۇزىمەن؛
ئۇ ئۇلارنى كۆيدۈرۈپ، بۇتلىرىنى ئېلىپ سۈرگۈن قىلىدۇ؛ قوي پادىچىسى ئۆز

---

312 بۇ ئايەتتىكى «ئۆلۈم» بەلكىم ۋابانى كۆرسىتىدۇ. 2:15نىمۇ كۆرۈڭ.

تونىنى كىيگەندەك نىبوقادنەسارمۇ مىسىر زېمىنىنى ئۆزىگە كىيىۋالىدۇ[313]؛ ئۇ شۇ يەردىن ئامان-ئېسەن چىقىدۇ. 13 ئۇ مىسىر زېمىنىدىكى «قۇياش ئىبادەتخانىسى»دىكى[314] تۈۋرۈكلەرنى چېقىۋېتىدۇ؛ ئۇ مىسىردىكى بۇتلىرىنىڭ ئۆيلىرىگە ئوت قويۇپ كۆيدۈرۈۋېتىدۇ[315].

پەرۋەردىگارنىڭ مىسىرغا قاچقان يەھۇدىيلارغا بۇتپەرەسلىكى تۈپەيلىدىن چۈشۈرىدىغان جازاسى

44

1 مىسىردا تۇرغان، يەنى مىگدولدا، تاھپانەستە، نوفتا ۋە مىسىرنىڭ جەنۇبىي تەرىپى پاتروس زېمىنىدا تۇرغان[316] بارلىق يەھۇدىيلار توغرۇلۇق بۇ سۆز يەرەمىياغا كېلىپ مۇنداق دېيىلدى: —

3-2 «ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار — ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: — مەن يېرۇسالېم ھەم يەھۇدادىكى ھەممە شەھەرلەر ئۈستىگە چۈشۈرگەن بارلىق بالايىئاپەتنى كۆرگەنسىلەر؛ مانا، ئۇلارنىڭ سادىر قىلغان رەزىللىكى تۈپەيلىدىن بۈگۈنكى كۈندە ئۇلار خارابىلىك بولۇپ، ئادەمزاتسىز قالدى؛ چۈنكى ئۇلار نە ئۆزلىرى، نە سىلەر، نە ئاتا-بوۋىلىرىڭلار بىلمەيدىغان يات ئىلاھلارغا چوقۇنۇشقا، خۇشبۇي يېقىشقا بېرىپ، مېنى غەزەپلەندۈرگەن. 4 مەن تاڭ سەھەردە ئورنۇمدىن تۇرۇپ قۇللىرىم بولغان

---

313 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئۇ قوي پادىچىسى ئۆز تونىدىكى پىتلارنى تەرگەندەك مىسىر زېمىنىدىن ھېچنەرسە قالدۇرماي ھەممىنى تېرىۋالىدۇ». ئايەتتىكى ئىبرانىي تىلى ئىككى بىسلىق بولغاچقا، ئىككىلا تەرجىمىسى بەلكىم توغرا بولۇشىمۇ مۇمكىن. يەنە شۇنى دېيىشىمىز كېرەككى، قويلار ۋە قوي پادىچىلىرى مىسىرلىقلارغا ئىنتايىن يىرگىنچلىك بولغان («يار.» 34:46نى كۆرۈڭ). شۇنىڭ بىلەن بېشارەت مىسىرلىقلار ئۈچۈن ئىنتايىن كىنايىلىك، ئېغىر گەپ بولۇشى كېرەك ئىدى.

314 «قۇياش ئىبادەتخانىسى» مىسىردىكى «خېلىئوپولىس»، يەنى «ئون» دېگەن شەھەرگە جايلاشقان. ئۇ ھازىرقى قاھىرە شەھىرىنىڭ ئون كىلومېتر شەرق تەرىپىدە.

315 مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 568-يىلى نېبوقادنەسار مىسىرغا تاجاۋۇز قىلغان؛ بۇ ۋەقەدىن ئىلگىرى باشقا بىر تاجاۋۇزلۇقنىڭ بار-يوقلۇقى توغرۇلۇق تېخى خەۋەرىمىز يوق.

316 «نوف» كېيىن «مەمفىس» دەپ ئاتالغان. مىگدول، تاھپانەس، نوف ۋە پاتروس دېگەن جايلار جايلار ئاساسەن مىسىرنىڭ پۈتكۈل تېررىتورىيەسىنى ئۆز ئىچىگە ئالغانىدى.

پەيغەمبەرلەرنى سىلەرگە ئەۋەتىپ: «مەن نەپرەتلىنىدىغان بۇ يىرگىنىشلىك ئىشنى قىلغۇچى بولماڭلار!» ــ دەپ ئاگاھلاندۇرغانمەن.
[5] لېكىن ئۇلار ئىتائەت قىلمىغان، ھېچ قۇلاق سالمىغان؛ ئۇلار رەزىللىكىدىن، يات ئىلاھلارغا خۇشبۇي يېقىشتىن قولىنى زادى ئۈزمىگەن. [6] شۇنىڭ بىلەن قەھرىم ھەم غەزىپىم ئۇلارغا تۆكۈلگەن، يەھۇدادىكى شەھەرلەردە ھەم يېرۇسالېمدىكى رەستە-كوچىلاردا يېقىلغان، كۆيگەن؛ ئۇلار بۈگۈنكى كۈندە ۋەيرانە ۋە خارابىلىك بولۇپ قالدى.
[7] شۇڭا ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان خۇدا پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: ــ سىلەر نېمىشقا ئۆز-ئۆزۈڭلارغا زور كۈلپەت كەلتۈرمەكچىسىلەر، ئۆزۈڭلارغا ھېچقانداق قالدى قالدۇرماي ئۆزۈڭلاردىن، يەنى يەھۇدانىڭ ئىچىدىن ئەر-ئايال، بالا-بوۋاقلارنى ئۈزمەكچىسىلەر!؟ [8] نېمىشقا ئۆز قوللىرىڭلارنىڭ ياسىغىنى بىلەن، سىلەر ئولتۇراقلاشقان مىسىر زېمىنىدا يات ئىلاھلارغا خۇشبۇي يېقىپ مېنى غەزەپلەندۈرىسىلەر؟ شۇنداق قىلىپ سىلەر ھالاك بولۇپ يەر يۈزىدىكى بارلىق ئەللەر ئارىسىدا لەنەت سۆزى ۋە رەسۋا قىلىنىدىغان بىر ئوبيېكت بولىسىلەر. [9] سىلەر يەھۇدا زېمىنىدا ھەم يېرۇسالېمنىڭ رەستە-كوچىلىرىدا سادىر قىلىنغان رەزىللىكنى، يەنى ئاتا-بوۋىلىرىڭلارنىڭ رەزىللىكىنى، يەھۇدا پادىشاھلىرىنىڭ رەزىللىكىنى ۋە ئۇلارنىڭ ئاياللىرىنىڭ رەزىللىكىنى، سىلەرنىڭ ئۆز رەزىللىكىڭلارنى ھەم ئاياللىرىڭلارنىڭ رەزىللىكىنى ئۇنتۇپ قالدىڭلارمۇ؟ [10] بۈگۈنكى كۈنگە قەدەر خەلقىڭلار ئۆزىنى ھېچ تۆۋەن تۇتمىدى، مەندىن ھېچ قورقمىدى، ئۇلار مەن سىلەرنىڭ ئالدىڭلارغا ھەم ئاتا-بوۋىلىرىڭلارنىڭ ئالدىغا قويغان تەۋرات-قانۇنۇمدا ياكى بەلگىلىمىلىرىمدە ھېچ ماڭغان ئەمەس.
[11] شۇڭا ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: ــ مانا، مەن بېشىڭلارغا كۈلپەت چۈشۈرۈپ، بارلىق يەھۇدانى ھالاك قىلغۇچە سىلەرگە يۈزۈمنى قارىتىمەن؛ [12] مەن مىسىر زېمىنىغا شۇ يەردە ئولتۇراقلىشايلى دەپ قەتئىي نىيەت قىلغان يەھۇدانىڭ قالدىسىغا قول سالىمەن، ئۇلارنىڭ ھەممىسى مىسىر زېمىنىدا تۈگىشىدۇ؛ مىسىر زېمىنىدا يىقىلىدۇ؛ ئۇلارنىڭ ئەڭ كىچىكىدىن چوڭىغىچە قىلىچ بىلەن،

قەھەتچىلىك بىلەن ئۆلىدۇ؛ ئۇلار قىلىچ بىلەن ۋە قەھەتچىلىك بىلەن ئۆلىدۇ،
ئۇلار لەنەت ئوقۇلىدىغان ۋە دەھشەت باسقۇچى ئوبيېكت، لەنەت سۆزى ھەم
رەسۋا قىلىنىدىغان بىر ئوبيېكت بولىدۇ. 13 مەن مىسىر زېمىنىدا تۇرۇۋاتقانلارنى
يېرۇسالېمنى جازالىغاندەك قىلىچ بىلەن، قەھەتچىلىك بىلەن ۋە ۋابا بىلەن
جازالايمەن؛ 14 شۇنىڭ بىلەن مىسىر زېمىنىدا ئولتۇراقلىشايلى دەپ شۇ يەرگە
كىرگەن يەھۇدانىڭ قالدىسىدىن يەھۇدا زېمىنىغا قايتىشقا ھېچقايسىسى
قاچالمايدۇ ياكى ھېچكىم قالمايدۇ؛ شۇ يەرگە قايتىپ ئولتۇراقلىششقا
ئىنتىزار بولسىمۇ، قاچالىغان ئاز بىر قىسمىدىن باشقىلىرى ھېچقايسىسى
قايتمايدۇ».
15 ئاندىن ئۆز ئاياللىرىنىڭ يات ئىلاھلارغا خۇشبۇي ياقىدىغانلىقىنى
بىلگەن بارلىق ئەرلەر، ۋە يېنىدا تۇرغان بارلىق ئاياللار، ــ زور بىر توپ
ئادەملەر، يەنى مىسىرنىڭ شىمالىي تەرىپى ۋە جەنۇبىي تەرىپى پاتروستىن
كەلگەن بارلىق خەلق[317] يەرەمىياغا مۇنداق جاۋاب بەردى: ــ 16 «سەن
پەرۋەردىگارنىڭ نامىدا بىزگە ئېيتقان سۆزگە كەلسەك، بىز ساڭا ھېچ قۇلاق
سالمايمىز! 17 ئەكسىچە بىز چوقۇم ئۆز ئاغزىمىزدىن چىققان بارلىق سۆزلەرگە
ئەمەل قىلىمىز؛ ئۆزىمىز، ئاتا-بوۋىلىرىمىز، پادىشاھلىرىمىز ۋە ئەمىرلىرىمىز
يەھۇدادىكى شەھەرلەردە ھەم يېرۇسالېمدىكى رەستە-كوچىلاردا قىلغىنىدەك
بىزلەر «ئاسمانلارنىڭ خانىشى»غا خۇشبۇي يېقىۋېرىمىز ۋە ئۇنىڭغا «شاراب
ھەدىيە»لەرنى قۇيۇۋېرىمىز[318]؛ چۈنكى ئەينى چاغدا بىزنىڭ نېنىمىز پۈتۈن
بولۇپ، توقۇزىمىز تەل، ھېچ كۈلپەتنى كۆرمەي ئۆتكەن. 18 ئەمما «ئاسمانلارنىڭ
خانىشى»غا خۇشبۇي يېقىشنى ۋە ئۇنىڭغا «شاراب ھەدىيە»لەرنى قۇيۇشنى
توختاتقىنىمىزدىن باشلاپ، بىزنىڭ ھەممە نەرسىمىز كەم بولۇپ، قىلىچ بىلەن
ھەم قەھەتچىلىك بىلەن ھالاك بولۇپ كەلدۇق. 19 بىز ئاياللار «ئاسمانلارنىڭ
خانىشى»غا خۇشبۇي ياققىنىمىزدا ۋە ئۇنىڭغا «شاراب ھەدىيە»لەرنى
قۇيغىنىمىزدا، بىزنىڭ ئۇنىڭغا ئوخشىتىپ پوشكاللارنى ئېتىشىمىزنى ھەم

317 ئىبرانىي تىلىدا «مىزرائىمدا، پاتروستا تۇرغان بارلىق خەلق».
«مىزرائىم» ــ مىسىرنىڭ شىمالىي تەرىپى، «پاتروس» ــ مىسىرنىڭ جەنۇبىي تەرىپىدۇر.
318 «ئاسماننىڭ خانىشى» بىرخىل ئايال بۇت، ئەلۋەتتە.

ئۇنىڭغا «شاراب ھەدىيە»لەرنى قۇيۇشىمىزنى ئەرلىرىمىز قوللىمىغانمۇ؟».
20 يەرەمىيا بارلىق خەلققە، ھەم ئەرلەر ھەم ئاياللارغا، مۇشۇنداق جاۋابنى
بەرگەنلەرنىڭ ھەممىسىگە مۇنداق دېدى: ــ
21 ــ «پەرۋەردىگارنىڭ ئېسىدە قېلىپ كۆڭلىگە تەگكەن ئىش
دەل سىلەر، ئاتا-بوۋىلىرىڭلار، پادىشاھلىرىڭلار، ئەمىرلىرىڭلار شۇنداقلا
زېمىندىكى خەلقنىڭ يەھۇدادىكى شەھەرلەردە ھەم يېرۇسالېمدىكى رەستە-
كوچىلاردا ياققان خۇشبۇيى ئەمەسمۇ؟ 22 ئاخىرىدا پەرۋەردىگار سىلەرنىڭ
قىلمىشىڭلارنىڭ رەزىللىكىگە ھەم سادىر قىلغان يىرگىنچلىك ئىشلىرىڭلارغا
چىداپ تۇرالمىغان؛ شۇڭا زېمىنىڭلار بۈگۈنكى كۈندىكىدەك خارابىلىك، ئادەمنى
دەھشەتكە باسقۇچى، لەنەت ئوبيېكتى ۋە ئادەمزاتسىز بولغان. 23 سەۋەبى،
سىلەر خۇشبۇي ياققانسىلەر، پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا گۇناھ سادىر قىلىپ،
ئۇنىڭ ئاۋازىغا قۇلاق سالماي، ئۇنىڭ نە تەۋرات-قانۇنىدا، نە بەلگىلىمىلىرىدە
نە ئاگاھ-گۇۋاھلىقلىرىدا ھېچ ماڭمىغانسىلەر؛ شۇڭا بۈگۈنكى كۈندىكىدەك بۇ
بالايىئاپەت بېشىڭلارغا چۈشتى».
24 يەرەمىيا بارلىق خەلققە، بولۇپمۇ بارلىق ئاياللارغا مۇنداق دېدى: ــ «ئى
مىسىردا تۇرغان بارلىق يەھۇدا پەرۋەردىگارنىڭ سۆزىنى ئاڭلاڭلار! 25 ساماۋى
قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق
دەيدۇ: ــ سىلەر ئاياللار[319] ئۆز ئاغزىڭلار بىلەن: «بىز «ئاسمانلارنىڭ
خانىشى»غا خۇشبۇي يېقىش، ئۇنىڭغا «شاراب ھەدىيە»لەرنى قۇيۇش ئۈچۈن
ئىچكەن قەسەملىرىمىزگە چوقۇم ئەمەل قىلىمىز» دېگەنسىلەر[320] ۋە ئۇنىڭغا
ئۆز قوللىرىڭلار بىلەن ئەمەل قىلغانسىلەر. ئەمدى قەسەمىڭلاردا چىڭ
تۇرىۋېرىڭلار! قەسەمىڭلارغا تولۇق ئەمەل قىلىۋېرىڭلار! 26 لېكىن شۇنداق
بولغاندا، ئى مىسىردا تۇرغان بارلىق يەھۇدا پەرۋەردىگارنىڭ سۆزىنى ئاڭلاڭلار!

319 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «سىلەر ۋە ئاياللىرىڭلار...».

320 مۇشۇ ئايەتتىكى ھەرىكەتنىڭ ئىگىسى «ئاياللار» بولسمۇ، لېكىن سۆزلەر «ئاياللار سىيغىسى» بىلەن ئەمەس، بەلكى «ئەرلەر سىيغىسى» شەكلىدە ئىپادىلىنىدۇ. بۇ بەلكىم: «سىلەر ئەركەكلەر ئاياللىرىڭلارغا بويسۇندىغان «سايماخۇنلار بولدۇڭلار» دېگەندەك كىنايىلىك، ھەجۋىي گەپ بولسا كېرەك.

مانا، مەن ئۆزۈمنىڭ ئۇلۇغ نامىم بىلەن قەسەم قىلغانمەنكى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ مىسىرنىڭ بارلىق زېمىنىدا تۇرۇۋاتقان يەھۇدالىق ھېچقايسى كىشى مېنىڭ نامىمنى تىلغا ئېلىپ: «رەب پەرۋەردىگارنىڭ ھاياتى بىلەن!» دەپ قايتىدىن قەسەم ئىچمەيدۇ. [27] مانا، مەن ئۇلارنىڭ ئۈستىگە ئاۋات-ھالاۋەت ئەمەس، بەلكى بالايىئاپەت چۈشۈرۈش ئۈچۈن ئۇلارنى كۆزلەۋاتىمەن؛ شۇڭا مىسىردا تۇرۇۋاتقان يەھۇدادىكى بارلىق كىشىلەرنىڭ ھەممىسى تۈگىگۈچە قىلىچ ۋە قەھەتچىلىك بىلەن ھالاك بولىدۇ. [28] قىلىچتىن قۇتۇلۇپ قاچقانلار بولسا ئىنتايىن ئاز بىر توپ ئادەملەر بولۇپ، مىسىر زېمىنىدىن يەھۇدا زېمىنىغا قايتىپ كېلىدۇ؛ شۇنىڭ بىلەن مىسىر زېمىنىغا ئولتۇراقلىشايلى دەپ كەلگەن يەھۇدانىڭ قالدىسى كىمنىڭ سۆزىنىڭ، مېنىڭكى ياكى ئۇلارنىڭ ئىناۋەتلىك بولغانلىقىنى ئىسپاتلاپ بىلىپ يېتىدۇ. [29] مېنىڭ سىلەرنى بۇ يەردە جازالايدىغانلىقىمغا، مېنىڭ سۆزلىرىمنىڭ چوقۇم سىلەرگە كۈلپەت كەلتۈرمەي قويمايدىغانلىقىنى بىلىشىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە شۇ ئالدىنئالا بېشارەت بولىدۇكى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، [30] ــ مانا، مېنىڭ يەھۇدا پادىشاھى زەدەكىيانى ئۇنىڭ دۈشمىنى، جېنىنى قوغلاپ ئىزدىگەن بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسارنىڭ قولىغا تاپشۇرغىنىمدەك مەن ئوخشاشلا مىسىر پادىشاھى پىرەئون خوفرانى ئۆز دۈشمەنلىرىنىڭ قولىغا ھەمدە جېنىنى ئىزدىگەن كىشىلەرنىڭ قولىغا تاپشۇرىمەن[321] ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار».

بارۇققا بېرىلگەن ئاگاھ ھەم تەسەللى

45

[1] يەھۇدا پادىشاھى يەھوئاكىمنىڭ تۆتىنچى يىلى، نېرىيانىڭ ئوغلى بارۇق يەرەمىيانىڭ ئاغزىغا قاراپ بۇ سۆزلەرنى ئورام قەغەزگە يازغىنىدا، يەرەمىيا پەيغەمبەر ئۇنىڭغا بۇ سۆزنى ئېيتقان: ــ
[2] «ئىسرائىلنىڭ خۇداسى پەرۋەردىگار سەن بارۇق توغرۇلۇق مۇنداق دەيدۇ:

[321] پىرەئون خوفرا ئەسلى پادىشاھ زەدەكىيانى نېبوقادنەسارغا ئىسيان كۆتۈرۈشكە قۇتراتقانىدى. ئۇ مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 570-يىلى مەخپىي ئۆلتۈرۈلگەن. شۇنىڭ بىلەن بۇ ئىش مىسىردا تۇرغان يەھۇدىيلارغا بىر ئاگاھ-بېشارەت ئىدى.

— [3] سەن: «ھالىڭغا ۋاي! چۈنكى پەرۋەردىگار قايغۇمغا دەرد-ئەلەم قوشۇپ قويدى؛ مەن ئاھ-زارلار قىلىشتىن چارچىدىم، زادىلا ئارام تاپالمىدىم!» — دېدىڭ.

— [4] يەرەمىيا، سەن ئۇنىڭغا مۇنداق دېگىن: —

پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: — مانا، مەن قۇرۇپ چىققانلىرىمنى ھازىر غۇلىتىمەن، مەن تىككەنلىرىمنى، يەنى بۇ پۈتكۈل جاھاننى(322) ھازىر يۇلۇپ تاشلايمەن. [5] مەن بۇنداق قىلغان يەردە سەن ئۆزۈڭ ئۈچۈن ئۇلۇغ ئىشلارنى ئىزدىشىڭگە توغرا كېلەمدۇ؟ بۇلارنى ئىزدىمە؛ چۈنكى مانا، مەن بارلىق ئەت ئىگىلىرى ئۈستىگە بالايىئاپەت چۈشۈرىمەن، — دەيدۇ پەرۋەردىگار، — لېكىن جېنىڭنى سەن بارىدىغان بارلىق يەرلەردە ئۆزۈڭگە ئولجا قىلىپ بېرىمەن».(323)

(46-51-باب) ئەللەر توغرۇلۇق بېشارەتلەر — مىسىر

مىسىرنىڭ قوشۇنى كارشېمىش شەھىرىدە مەغلۇپ بولىدۇ

46 [1] يەرەمىيا پەيغەمبەرگە كەلگەن پەرۋەردىگارنىڭ ئەللەر توغرۇلۇق سۆزى تۆۋەندە: —

[2] مىسىر توغرۇلۇق: ئەفرات دەرياسى بويىدىكى كاركېمىش شەھىرىنىڭ يېنىدا تۇرۇۋاتقان، پىرەۋن-نەكونىڭ قوشۇنى توغرۇلۇق (بۇ قوشۇننى بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسار يەھۇدا پادىشاھى يەھوئاكىمنىڭ تۆتىنچى يىلى

---

322 ياكى «زېمىننى». لېكىن 5-ئايەتكە قارىغاندا «جاھاننى» توغرىدۇر.

323 بۇ بۇ 45-بابتىكى بېشارەت پادىشاھ يەھوئاكىمنىڭ تەختكە ئولتۇرغان ۋاقتىدا بېرىلگەن بولسا، نېمىشقا مۇشۇ يەردە (يەرەمىيا ۋە بارۇق مىسىردا قالغان ۋاقىتتا) «ئورام يازما»غا قوشۇلغان؟ بەلكىم ئۇنىڭ مۇشۇ يەردە خاتىرىلىنىش سەۋەبى، يەرەمىيا ۋە بارۇق مىسىردا، پەرۋەردىگارغا ئاسىيلىق قىلغان ۋە ئاسىيلىق قىلماقچى بولغان يەھۇدانىڭ شۇ ئاز بىر قالدىسى ئارىسىدا (يۇقىرىقى بېشارەتلەر كۆرسەتكەندەك) تېخىمۇ ئېغىر خەتەردە قالغان؛ شۇڭا ھازىر بۇ بېشارەت بارۇققا تېخىمۇ ئەھمىيەتلىك، تېخىمۇ تەسەللىي بېرىشى مۇمكىن ئىدى.

يەرەمىيا پەيغەمبەر ئۆزى مىسىر زېمىنىدا ئۆلگەن ياكى ئۆلتۈرۈلگەن بولۇشى مۇمكىن. ئۇنىڭ كىتابىنىڭ قولىمىزدا تۇرغانلىقى ئۈچۈن بىز شۈبھىسىزكى بارۇققا قەرزدارمىز.

بىتچىت قىلغان[324]): ــ 3 «قالقان-سىپارلارنى ئېلىپ سەپكە چۈشۈڭلار!
جەڭگە چىقىشقا تەييارلىنىڭلار! 4 ئاتلارنى هارۋىلارغا قېتىڭلار! ئاتلىرىڭلارغا
مىنىڭلار! بېشىڭلارغا دۇبۇلغا سېلىپ سەپتە تۇرۇڭلار! نەيزىلىرىڭلارنى بىلەپ
ئىتتىكلىتىڭلار! ساۋۇت-قۇياقلارنى كىيىۋېلىڭلار!
5 لېكىن مەن نېمىنى كۆرىمەن؟! ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار؛ ــ مانا، مۇشۇ
لەشكەرلەر دەككە-دۈككىگە چۈشۈپ چېكىنىدۇ؛ باتۇر-پالۋانلىرى بىتچىت
قىلىنىپ كەينىگە قارىماي بەدەر قاچىدۇ! تەرەپ-تەرەپلەرنى ۋەھىمە باسىدۇ!
ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار. 6 ــ ئەمدى ئەڭ چاققانلارمۇ قاچالمايدۇ، باتۇر-پالۋانلارمۇ
ئامان-ئېسەن قۇتۇلۇپ قالمايدۇ؛ مانا، شىمال تەرىپىدە، ئەفرات دەرياسى
بويىدا ئۇلار پۈتلىشىپ يىقىلىدۇ!
7 سۇلىرى دەريالاردەك ئۆزلىرىنى دولقۇنلىتىپ، نىل دەرياسى كەلكۈن كەبى
كۆتۈرۈلگەندەك ئۆزىنى كۆتۈرگەن كىمدۇر؟![325] 8 سۇلىرى دەريالاردەك ئۆزلىرىنى
دولقۇنلىتىپ، نىل دەرياسىدەك ئۆزىنى كۆتۈرگەن دەل مىسىر ئۆزىدۇر؛ ئۇ:
«مەن ئۆزۈمنى كۆتۈرۈپ پۈتكۈل يەر يۈزىنى قاپلايمەن؛ مەن شەھەرلەر ھەم
ئۇلاردا تۇرۇۋاتقانلارنى يوقىتىمەن!» ــ دەيدۇ.
9 ئېتىلىڭلار، ئى ئاتلار! ھە دەپ ئالغا بېسىپ چېپىڭلار، ئى جەڭ
هارۋىلىرى! قالقان كۆتۈرگەن ئېفىئوپىيە ھەم لۇۋىيەدىكىلەر، ئوقيالىرىنى
ئېگىلدۈرگەن لىدىيەدىكىلەر، پالۋان-باتۇرلار جەڭگە چىقسۇن![326] 10 لېكىن
بۇ كۈن بولسا ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگارنىڭ كۈنىدۇر؛ ئۇ

324 مىسىر توغرۇلۇق بۇ بېشارەت پىرەۋننىڭ قوشۇنى بىتچىت قىلىنىشتىن ئىلگىرى بېرىلگەن، مۇشۇ يەردە كېيىنكى ۋاقىتتا خاتىرىلەنگەن، ئەلۋەتتە. ئوقۇرمەنلەرنىڭ دىققىتىگە ئەرزىيدۇكى، «يەھۇدانىڭ پادىشاھى يەھوئاكىمنىڭ تۆتىنچى يىلى» يەھۇدانىڭ كەلگۈسى ئۈچۈن ھەم يەرەميانىڭ بېشارەتلىرى ئۈچۈن ئىنتايىن مۇھىم يىل بولغان. شۇ يىل ئوتتۇرا شەرقتىكى «كۈچ تەڭپۇڭلۇقى» بابىلنىڭ پادىشاھى نېبوقادنەسارغا ئۆتكەن.

325 ھەر يىل نىل دەرياسىغا كەلكۈندەك ئۇلۇغ سۇ كېلىدۇ. بۇ سۇ مىسىرنىڭ پۈتكۈل زېمىنىنى بېسىپ سۇغىرىدۇ، مىسىرنىڭ زېمىنىنى باقىدۇ، دېسەكمۇ بولىدۇ.

326 «ئېفىئوپىيە» ئىبرانىي تىلىدا «كۇش» دېيىلىدۇ، «لۇۋىيە» («لىبىيا») ئىبرانىي تىلىدا «پۇت» دېيىلىدۇ، «لىدىيە» (ھازىرقى تۈركىيەدە) ئىبرانىي تىلىدا «لۇد» دېيىلىدۇ. بۇ يەرلەردىكى ئادەملەرنىڭ ھەممىسى «ياللانما لەشكەرلەر» ئىدى.

قىساسلىق بىر كۈن، يەنى ئۆز ياۋلىرىدىن قىساس ئالىدىغان كۈنى بولىدۇ[327]؛
ئۇنىڭ قىلىچى كىشىلەرنى تويغۇچە يۇتىدۇ؛ ئۇ قانغۇچە ئۇلارنىڭ قانلىرىنى
ئىچىدۇ؛ چۈنكى ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان رەب پەرۋەردىگارنىڭ
شىمالىي زېمىندا، ئەفرات دەرياسى بويىدا قىلماقچى بولغان بىر قۇربانلىقى
بار! 11 گىلېئادقا چىقىپ تۇتىيا ئىزدەپ تاپ، ئى مىسىرنىڭ قىزى! لېكىن
سەن ئۆزۈڭگە نۇرغۇن دورىلارنى ئالساڭمۇ بىكار؛ سەن ئۈچۈن ھېچ شىپالىق
يوقتۇر! 12 ئەللەر خىجالىتىڭ توغرۇلۇق ئاڭلايدۇ، سېنىڭ پەريادلىرىڭ پۈتكۈل
يەر يۈزىگە پۇر كېتىدۇ؛ پالۋان پالۋانغا پۇتلىشىدۇ، ئىككىسى تەڭ مەغلۇپ
بولۇپ يىقىلىدۇ!

نېبوقادنەسارنىڭ مىسىر زېمىنىغا بېسىپ كىرىشى توغرۇلۇق بېشارەت

13 پەرۋەردىگارنىڭ بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسارنىڭ مىسىر زېمىنىغا تاجاۋۇز
قىلىپ كىرىشى توغرۇلۇق يەرەمىيا پەيغەمبەرگە ئېيتقان سۆزى: ــ
14 مىسىردا جاكارلا، مىگدولدا ئېلان قىل، نوفتا ۋە تاھپانەستىمۇ ئېلان
قىل[328]: چىڭ تۇر، جەڭگە بەل باغلا؛ چۈنكى قىلىچ ئەتراپىڭدىكىلەرنى
يۇتۇۋاتىدۇ[329]؛ 15 سېنىڭ باتۇرلىرىڭ نېمىشقا سۈپۈرۈپ تاشلىنىدۇ؟ ئۇلار
چىڭ تۇرالمايدۇ؛ چۈنكى پەرۋەردىگار ئۇلارنى سەپتىن ئىتتىرىپ يىقىتىۋېتىدۇ.

---

327 «(پەرۋەردىگار) ئۆز ياۋلىرىدىن قىساس ئالىدىغان كۈنى» ــ مۇمكىنچىلىكى باركى، بېشارەتتىكى «قىساس»، پەرۋەردىگارنىڭ ئۆزىگە سادىق بولغان پادىشاھ يوسىيانى (مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 609-يىلى) ئۆلتۈرۈۋەتكەن پىرەۋن-نەكو ئۈستىدىن ئالغان بىر قىساسنى كۆرسىتىدۇ («2پاد.» 29:23 ۋە 33-35نى كۆرۈڭ). ئۇنىڭ ئۈستىگە «پەرۋەردىگارنىڭ كۈنى» ئادەتتە ئاخىرقى زاماندىكى قىيامەت كۈنىنى كۆرسىتىدۇ، شۇڭا بېشارەتنىڭ شۇ كۈنى توغرۇلۇق مەلۇماتلىرى بار بولۇشىمۇ مۇمكىن.

328 بۇ شەھەرلەرنىڭ ھەممىسى مىسىردا، ئەلۋەتتە.

329 بېشارەت بېرىلگەن ۋاقتى بەلكىم مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 604-يىلى بولۇشى مۇمكىن. شۇ چاغدا نېبوقادنەسار فىلىستىيەنى ئىشغال قىلىپ مىسىرنىڭ چېگرىسىدا تاجاۋۇز قىلىشقا تەييار تۇراتتى. مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 568-يىلى نېبوقادنەسار مىسىرغا تاجاۋۇز قىلغان؛ بۇ ۋەقەدىن ئىلگىرى باشقا بىر تاجاۋۇزلۇق بار-يوقلۇقى توغرۇلۇق تېخى خەۋىرىمىز يوق.

16 ئۇ ئۇلاردىن كۆپلىرىنى پۇتلاشتۇرىدۇ؛ بەرھەق، ئۇلار قاچقاندا بىر-بىرىگە
پۇتلىشىپ يىقىلىدۇ؛ شۇنىڭ بىلەن ئۇلار: «بولە، تۇرايلى، زومىگەرنىڭ
قىلىچىدىن قېچىپ ئۆز خەلقىمىزگە ۋە ئانا يۇرتىمىزغا قايتىپ كېتەيلى!»
ـ دەيدۇ[330]؛ 17 شۇ يەرگە قايتقاندا ئۇلار: «مىسىر پادىشاھى پىرەۋن پەقەت
بىر قىيقاس-سۈرەن، خالاس! ئۇ پەيتنى بىلمەي ئۆتكۈزىۋەتتى!» ـ دەيدۇ.
18 ئۆز ھاياتىم بىلەن قەسەم قىلىمەنكى، ـ دەيدۇ پادىشاھ، نامى ساماۋى
قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار، ـ تاغلار ئارىسىدا تابور تېغى
بولغاندەك، كارمەل تېغى دېڭىز بويىدا ئاسمانغا تاقىشىپ تۇرغاندەك بىرسى
كېلىدۇ[331]. 19 ئەمدى سەن، ئى مىسىردا تۇرۇۋاتقان قىز، سۈرگۈن بولۇشقا
لايىق يۈك-تاقلارنى تەييارلاپ قوي؛ چۈنكى نوف خارابە بولۇپ كۆيدۈرۈلىدۇ،
ھېچ ئادەمزاتسىز بولىدۇ.
20 مىسىر بولسا چىرايلىق بىر ئىنەكتۇر؛ لېكىن ئۇنى نىشان قىلغان بىر
كۆكۈيۈن[332] كېلىۋاتىدۇ، شىمالدىن كېلىۋاتىدۇ! 21 ئۇنىڭ ئارىسىدىكى
ياللانما لەشكەرلەر بولسا بورداق تورپاقلاردەك بولىدۇ؛ ئۇلارمۇ ئارقىغا بۇرۇلۇپ،
بىرلىكتە قېچىشىدۇ[333]؛ ئۇلار چىڭ تۇرۇۋالمايدۇ؛ چۈنكى كۈلپەتلىك كۈن،
يەنى جازالىنىش كۈنى[334] ئۇلارنىڭ بېشىغا چۈشكەن بولىدۇ. 22 مىسىرنىڭ
ئاۋازى يىلاننىڭكىدەك «كۈش-كۈش» قىلىپ ئاڭلىنىدۇ[335]؛ چۈنكى دۈشمەن

---

330 بۇ سۆزلەرنى بەلكىم مىسىر قوشۇنىدىكى چەتئەل «ياللانما لەشكەرلەر»ى ئېيتىدۇ (21نى كۆرۈڭ).

331 «تابور» ۋە «كارمەل» تاغلىرى بەك ئېگىز بولمىسىمۇ، ئۇلار ئەتراپىدىكى يەرلەرگە قارىغاندا كۆككە تاقاشقاندەك كۆرۈنىدۇ. مەنىسى نېبوقادنەسار قوشۇنى بىلەن بېسىپ كىرگەندە، ئۇلار باشقا پادىشاھلار ۋە ئۇلارنىڭ قوشۇنلىرىدىن زور دەرىجىدە كۈچلۈك كۆرۈنىدۇ.

332 «كۆكۈيۈن» ـــ مال-ۋارانلارنى چاقىدىغان بىرخىل چىۋىن. بۇ دەھشەتلىك كۆكۈيۈن «چىرايلىق ئىنەك» بولغان مىسىر ۋە بارلىق «تورپاقلىرى»نى (21-ئايەت) تارمار قىلىپ ھەيدەيدۇ! مىسىرلىقلار چوقۇنغان بۇت «بۇقا ئىلاھى» (ئافىس) بولغاچقا، مۇشۇ «ئىنەك» ۋە «تورپاقلار»غا نىسبەتەن 20-21-ئايەتلەر ئىنتايىن ھەجۋىي سۆزلەردۇر.

333 ئوتتۇرا شەرقتىكى بەزى كۆكۈيۈنلەر ئىنتايىن زەھەرلىك، ۋەھشىي بولۇپ، ئىنەك-تورپاقلارنى سەۋدايى، تەلۋە قىلىپ، ئۇيان-بۇيان يۈگۈرتۈپ چېچىۋېتىدۇ.

334 ئىبرانىي تىلىدا «يوقلىنىش كۈنى».

335 مەنىسى بەلكىم مىسىر قورقۇنچتىن چېكىنگەن ئامالسىز قالغان يىلاندەك، ئۇنىڭغا پەقەت «كۈش-كۈش» قىلىپ خاپىلىقنى بىلدۈرۈشتىن باشقا ھېچقانداق ئامال قىلالمايدۇ.

قوشۇنلىرى بىلەن ئاتلىنىپ، ئۇتۇن كەسكۈچىلەردەك ئۇنىڭغا قارشى پالتىلارنى كۆتۈرۈپ كېلىدۇ. [23] ئورمانلىقى قويۇقلۇقىدىن كىرگۈسىز بولسىمۇ، ئۇلار ئۇنى كېسىپ يىقىتىدۇ، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ چۈنكى كەسكۈچىلەر چېكەتكە تويىدىن كۆپ، سان-ساناقسىز بولىدۇ[336]. [24] مىسىرنىڭ قىزى خىجالەتتە قالدۇرۇلىدۇ؛ ئۇ شىمالىي ئەلنىڭ قولىغا تاپشۇرۇلىدۇ.

[25] ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: ــ مانا، مەن نو شەھىرىدىكى بۇت ئاموننى، پىرەۋننى، شۇنداقلا مىسىر ۋە ئۇنىڭ ئىلاھلىرى بىلەن پادىشاھلىرىنى جازالايمەن[337]؛ بەرھەق، پىرەۋن ۋە ئۇنىڭغا تايانغانلارنىڭ ھەممىسىنى جازالايمەن؛ [26] مەن ئۇلارنى ئۇلارنىڭ جېنىنى ئىزدىگۈچىلەر، يەنى بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسارنىڭ قولىغا ھەم خىزمەتكارلىرىنىڭ قولىغا تاپشۇرىمەن. بىراق كېيىن، مىسىر قەدىمكى زامانلاردەك قايتىدىن ئاھالىلىك بولىدۇ ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.

ئىسرائىل ئۈچۈن ئۈمىد

[27] لېكىن سەن، ئى قۇلۇم ياقۇپ، قورقما، ئالاقزادە بولما، ئى ئىسرائىل؛ چۈنكى مانا، مەن سېنى يىراق يۇرتتىن، نەسلىڭنى سۈرگۈن بولغان زېمىندىن قۇتقۇزۇپ چىقىرىمەن؛ شۇنىڭ بىلەن ياقۇپ قايتىپ، خاتىرجەملىك ۋە ئارامبەخشتە تۇرىدۇ، ھېچكىم ئۇنى قورقۇتمايدۇ. [28] قورقما، ئى قۇلۇم ياقۇپ، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ چۈنكى مەن سەن بىلەن بىللىدۇرمەن؛ مەن سېنى تارقىتىۋەتكەن ئەللەرنىڭ ھەممىسىنى تۈگەشتۈرسەممۇ، لېكىن سېنى پۈتۈنلەي تۈگەشتۈرمەيمەن؛ پەقەت ئۇستۇڭدىن ھۆكۈم چىقىرىپ تەربىيە-ساۋاق بېرىمەن؛ سېنى جازالىماي قويمايمەن.

[336] مىسىردا دەرەخلەر ئاز بولىدۇ؛ شۇڭا بۇ سېلىشتۇرما-ئوخشىتىش بولۇشى كېرەك، بەلكىم «ئورمان» نۇرغۇنلىغان خەلق ئاھالىسىنى كۆرسىتىدۇ.

[337] خۇدا «ئامون» دېگەن بۇت ۋە «مىسىرنىڭ ئىلاھلىرى»نى قانداق جازالايدۇ؟ ھېچ بولمىغاندا، بۇ سۆز خۇدانىڭ مۇشۇ بۇتلارنىڭ «نام-ئابرۇيى»لىرىنى پۈتۈنلەي يوقىتىشىنى كۆرسىتىدۇ. بۇ تېما توغرۇلۇق «مىسىردىن چىقىش»تىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنىمۇ كۆرۈڭ.

فىلىستىيە توغرۇلۇق بېشارەت

47

[1] پەرەۋن گازا شەھىرىگە زەربە بېرىشتىن ئىلگىرى، يەرەمىيا پەيغەمبەرگە كەلگەن، پەرۋەردىگارنىڭ فىلىستىيلەر توغرىسىدىكى سۆزى[(338)]: ــ

[2] پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ مانا، شىمالدىن دولقۇنلۇق سۇلار ئۆرلەيدۇ؛ ئۇلار تېشىپ بىر كەلكۈن بولىدۇ؛ ئۇ زېمىن ۋە ئۇنىڭدا تۇرغان ھەممىنىڭ ئۈستىدىن، شەھەر ۋە ئۇنىڭدا تۇرۇۋاتقانلارنىڭ ئۈستىدىن تاشقىن بولۇپ باسىدۇ[(339)]؛ شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ ئادەملىرى نالە-پەرياد كۆتۈرىدۇ، زېمىندا بارلىق تۇرۇۋاتقانلار ئازابتىن نالە-زار قىلىدۇ؛ [3] تولپارلىرىنىڭ تۇياقلىرىنىڭ تاراقشىشلىرىنى، جەڭ ھارۋىلىرىنىڭ تاراقلاشلىرىنى، چاقلىرىنىڭ گۈلدۈرلەشلىرىنى ئاڭلاپ، ئاتىلار ئۆز باللىرىدىن خەۋەر ئېلىشقىمۇ قوللىرى بوشاپ، ئارقىغىمۇ قارىمايدۇ. [4] چۈنكى بارلىق فىلىستىيلەرنى نابۇت قىلىدىغان كۈن، ھەم تۇر ۋە زىدوننى ئۇلارغا ياردەمدە بولغۇدەك بارلىق قالغان ئادەملەردىن مەھرۇم قىلىدىغان كۈن يېتىپ كەلدى؛ چۈنكى پەرۋەردىگار فىلىستىيلەرنى، يەنى كرىت ئارىلىدىن چىقىپ كەلگەنلەرنىڭ قالدۇقىنى نابۇت قىلىدۇ[(340)]. [5] گازانىڭ ئۈستى تاقىرلىق بولىدۇ؛

---

338 «گازا» فىلىستىيەنىڭ بەش چوڭ شەھەرلىرىدىن بىرى.

بېشارەت (1-7) بېرىلگەن ۋاقىت بەلكىم مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 609-يىلى ئىدى. شۇ چاغدا پەرەۋن-نەكو مىسىردىن چىقىپ ئاسۇرىيە ئىمپېرىيەسىگە ئىتتىپاقداش بولۇپ بابىلغا قارشى چىققان. بۇ بېشارەتتىكى «زەربە» بەلكىم پەرەۋن شىمالغا قاراپ يۈرۈش قىلغان، فىلىستىيەنىڭ تېررىتورىيەسىدىن ئۆتۈپ بولغان ۋاقتىدا قىلىنغان.

339 «شىمالدىن دولقۇنلۇق سۇلار ئۆرلەيدۇ؛ ئۇلار تېشىپ بىر كەلكۈن بولىدۇ». دېمىسەكمۇ، مۇقەددەس كىتابتا «كەلكۈن» زېمىننى بېسىپ كىرگەن زور قوشۇنغا ئوخشىتىلىدۇ. مۇشۇ «سۇلار» ئاۋۋال پەرەۋننىڭ قوشۇنى بولغان بولۇشى مۇمكىن، كېيىندىكى «كەلكۈن» پەرەۋننىڭ قوشۇنىنى تارمار قىلغان بابىللىقلاردىن ئىبارەت. «شەھەر» بولسا بەلكىم يېرۇسالېمنى كۆرسىتىدۇ. يېرۇسالېم بابىل تەرىپىدىن ئىشغال قىلىنغاندا فىلىستىيەمۇ قاتتىق ئىسكەنجىگە ئېلىنىپ تاجاۋۇز قىلىنغان.

340 فىلىستىيلەر ئەسلىدە كرىت (ئىبرانىي تىلىدا «كافتور») ئارىلىدىن چىققانىدى. ئۇلار تۇردىكىلەر ھەم زىدوندىكىلەرگە «تۇغقان قەبىلىلەر» (فىنىكىيلىكلەر) بولغاچقا، تۇر ۋە زىدون ئاۋارىگە ئۇچرىغان بولسا، فىلىستىيلەر ئۇلارغا ياردەمگە چىققان بولاتتى. لېكىن فىلىستىيلەر نابۇت

ئاشكېلون شەھىرىدىكىلەر داڭ قېتىپ قالىدۇ[341]؛ قاچانغىچە ئەتلىرىڭلارنى
تىلىسىلەر، ئى فىلىستىيە كۈچلىرىدىن ئامان قالغانلار؟[342] 6 ئاپلا، ئى
پەرۋەردىگارنىڭ قىلىچى، سەن قاچانغىچە تىنمايسەن؟ ئۆز قىنىڭغا قايتقىن،
ئارام ئېلىپ تىنچلانغىن!
7 لېكىن ئۇ قانداقمۇ توختىيالىسۇن؟ چۈنكى پەرۋەردىگار ئۇنىڭغا پەرمان
چۈشۈرگەن؛ ئاشكېلون شەھىرىگە ھەم دېڭىز بويىدىكىلەرگە زەرب قىلىشقا
ئۇنى بېكىتكەندۇر!

موئاب توغرۇلۇق بېشارەت

48 1 موئاب توغرۇلۇق: ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان
پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: ــ نېبونىڭ
ھالىغا ۋاي! چۈنكى ئۇ خارابە قىلىنىدۇ؛ كىرىئاتايىم خىجالەتكە قالدۇرۇلۇپ،
ئىشغال قىلىنىدۇ؛ يۇقىرى قورغان بولسا[343] خىجالەتكە قالدۇرۇلۇپ ئالاقزادە
بولۇپ كەتتى. 2 موئاب يەنە ھېچ ماختالمايدۇ؛ ھەشبوندا كىشىلەر ئۇنىڭغا:
«ئۇنى ئەل قاتارىدىن يوقىتايلى» دەپ سۈيىقەست قىلىدۇ؛ سەنمۇ، ئى
مادمەن، تۈگەشتۈرۈلىسەن؛ قىلىچ سېنى قوغلايدۇ[344]. 3 ھورونائىمدىن ئاھ-

بولغان بولسا، «ئۇلارغا ياردەمدە بولغۇدەك ... ئادەملار» بولمايتتى.
341 «گازانىڭ ئۈستى تاقىرلىق بولىدۇ» ــ بەزى ئالىملار بۇنى «گازادىكىلەر قايغۇرۇپ چاچلىرىنى
چۈشۈرىدۇ» دېگەن مەنىدە دەپ قارايدۇ. بىزنىڭچە بىرىنچى مەنىسى شەھەر خارابىلىك بولۇپ
«تاقىر يەر» بولىدۇ. بۇ سۆز ئىككى بىسلىق بولۇپ ئىككىنچى مەنىدىمۇ بولۇشى مۇمكىن.
«داڭ قېتىپ قالىدۇ»نىڭ باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «تۈگىشىدۇ».
342 «فىلىستىيەنىڭ كۈچلىرىدىن ئامان قالغانلار»نىڭ باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «فىلىستىيە
جىلغىسىدا قالغانلار». «ئەتلىرىنى تىلىش» قاتتىق قايغۇنى بىلدۈرەتتى. بۇ ئادەت تەۋراتتا مەنئى
قىلىنغان.
343 «يۇقىرى قورغان» (ئىبرانىي تىلىدا «مىسگاب») بەلكىم بىر شەھەرنىڭ ئىسمى بولۇشى
مۇمكىن.
344 دىمىسەكمۇ، نېبو، كىرىئاتايىم، ھەشبون، مادمەن ۋە تۆۋەندىكى ئايەتلەردىكى ھوروناىم،
لۇخىت، ئاروئەر، بەيت-گامۇل، دىبون قاتارلىقلار موئابتىكى شەھەرلەردۇر. خەرىتىنى كۆرۈڭ.
«ھەشبون» بولسا موئابنىڭ چېگرىسىغا جايلاشقان بولۇپ، بېشارەت بويىچە باشقا شەھەرلەردىن
ئىلگىرى بەلكىم دۈشمەن تەرىپىدىن ئىشغال قىلىنىپ ئاندىن دۈشمەننىڭ قوشۇنى ئۈچۈن بازا

زارلار كۆتۈرۈلىدۇ: ــ «ئاھ، ۋەيرانچىلىق، دەھشەتلىك پاتىپاراقچىلىق!»
4 موئاب بىتچىت قىلىندى! ئۇنىڭ كىچىكلىرىدىن پەريادلىرى ئاڭلىنىدۇ.
5 بەرھەق، لۇھىتقا چىقىدىغان داۋان يولىدىن توختىماي يىغىلار كۆتۈرۈلىدۇ؛
ھورونائىمغا چۈشىدىغان يولدا ھالاكەتتىن ئازابلىق نالە-پەريادلار ئاڭلىنىدۇ.
6 قېچىڭلار، جېنىڭلارنى ئېلىپ يۈگۈرۈڭلار! چۆلدىكى بىر چاتقال بولۇڭلار!
7 چۈنكى سەن ئۆز قىلغانلىرىڭغا ۋە بايلىقلىرىڭغا تايانغانلىقىڭ تۈپەيلىدىن،
سەنمۇ ئەسىرگە چۈشىسەن؛ بۇتۇڭ كېموش[345]، ئۇنىڭ كاھىنلىرى ھەم
ئەمىرلىرى بىلەن بىللە سۈرگۈن بولىدۇ. 8 ۋەيران قىلغۇچى ھەربىر شەھەرگە
جەڭ قىلىدۇ؛ شەھەرلەردىن ھېچقايسى قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ؛ پەرۋەردىگار
دېگەندەك جىلغىمۇ خارابە بولىدۇ، تۈزلەڭلىكمۇ ھالاكەتتە يۇزلىنىدۇ[346].

9 دالدىغا بېرىپ قېچىش ئۈچۈن موئابقا قاناتلارنى بېرىڭلار[347]! چۈنكى
ئۇنىڭ شەھەرلىرى خارابىلىك، ئادەمزاتسىز بولىدۇ 10 (پەرۋەردىگارنىڭ
خىزمىتىنى كۆڭۈل قويۇپ قىلمىغان كىشى لەنەتكە قالسۇن! قىلىچىنى قان
تۆكۈشتىن قالدۇرغان كىشى لەنەتكە قالسۇن![348]).
11 موئاب ياشلىقىدىن تارتىپ كەڭ-كۇشادە ياشاپ ئاززاڭلىرى ئۈستىدە
تىنغان شارابتەك[349] ئەندىشىسىز بولۇپ كەلگەن؛ ئۇ ھېچقاچان كۈپتىن كۈپكە

بولىدۇ. «ھەشبون» ۋە «سۇيىقەست» («خېشاب») ئىبرانىي تىلىدا يېقىن سۆزلەردۇر.
يەھۇدىي تارىخشۇناس يوسىفۇسنىڭ خاتىرىسى بويىچە، موئاب نىبوقادنەسار پادىشاھ تەرىپىدىن مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 582-يىلى ئىگىلىنىپ، نۇرغۇن شەھەرلىرى ۋەيران قىلىنغان.

345 كېموش موئاب چوقۇنغان بۇت ئىدى. ئۇلارنىڭ ئۇنىڭغا ئۆز بالىلىرىنى قۇربانلىق قىلىش ئادىتى بار ئىدى («2پاد.» 3:27نى كۆرۈڭ).

346 «جىلغا» ۋە «تۈزلەڭلىك» موئابنىڭ جەنۇبىي ۋە شىمالىي قىسمىنى كۆرسىتىدۇ.

347 بۇ جۈملىدىكى ئىبرانىي تىلىنى چۈشىنىش تەس. ئوقۇرمەنلەر باشقا خىل تەرجىمىلەرنى ئۇچرىتىشى مۇمكىن.

348 بۇ ھەجۋىي، كىنايىلىك سۆزلەر كەلگۈسىدە موئابقا ھۇجۇم قىلىدىغان بابىللىق لەشكەرلەرگە ئېيتىلىدۇ.

349 شاراب تىنىشى ئۈچۈن ئۇزۇن ۋاقىت مىدىرلىتىلماي تۇرۇشى كېرەك. تىنغان «ئاززاڭلار»، (دۇغ، چۆكۈندە) ناھايىتى ئاچچىق بىر نەرسە، ئەلۋەتتە. شۇڭا باشقا كۈپكە قۇيۇلماي قالسا، تەمى قىرتىق، ئاچچىق بولىدۇ.

قۇيۇلغان ئەمەس، ياكى ھېچ سۈرگۈن بولغان ئەمەس؛ شۇڭا ئۇنىڭ تەمى بىرخىل
بولۇپ، پۇرىقى ھېچ ئۆزگەرمىگەن[350]. 12 شۇڭا ، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ مەن
ئۇنىڭ يېنىغا ئۇلارنى ئۆز كۈپىدىن تۆكىدىغان تۆككۈچىلەرنى ئەۋەتىمەن؛ ئۇلار
ئۇنىڭ كۈپىلىرىنى قۇرۇقدايدۇ، ئۇنىڭ چۆگۈنلىرىنى چېقىۋېتىدۇ[351]. 13 ئۆتكەندە
ئىسرائىل جەمەتى ئۆز تايانچىسى بولغان بەيت-ئەل[352] تۈپەيلىدىن يەرگە
قاراپ قالغاندەك موئابمۇ كېموش تۈپەيلىدىن يەرگە قاراپ قالىدۇ.
14 سىلەر قانداقمۇ: «بىز باتۇر، جەڭگىۋار پالۋانمىز!» ــ دېيەلەيسىلەر؟
15 موئابنىڭ زېمىنى خارابە قىلىنىدۇ؛ دۈشمەن ئۇلارنىڭ شەھەرلىرىنىڭ
سېپىللىرىغا چىقىدۇ؛ ئۇنىڭ ئېسىل يىگىتلىرى قەتل قىلىنىشقا چۈشىدۇ، ــ
دەيدۇ پادىشاھ، يەنى نامى ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار.
16 ــ موئابنىڭ ھالاكىتى يېقىنلاشتى، ئۇنىڭ كۈلپىتى بېشىغا چۈشۈشكە
ئالدىرايدۇ. 17 ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى ھەممەيلەن ئۇنىڭ ئۈچۈن ئاھ-زار كۆتۈرۈڭلار؛
ئۇنىڭ نام-شۆھرىتىنى بىلگەنلەر: «كۈچلۈك شاھانە ھاسىسى، گۈزەل تايىقىمۇ
شۇنچە سۇندۇرۇلدىغۇ!» ــ دەڭلار. 18 شان-شۆھرىتىڭدىن چۈشۈپ قاغجىراپ
كەتكەن يەردە ئولتۇر، ئى دىبوندا تۇرۇۋاتقان قىز؛ چۈنكى موئابنى ھالاك
قىلغۇچى ساڭا جەڭ قىلىشقا يېتىپ كەلدى؛ ئۇ ئىستىھكام-قورغانلىرىڭنى
بەربات قىلىدۇ.
19 يول بويىدا كۆزەت قىل، ئى ئاروئەردە تۇرۇۋاتقان قىز؛ بەدەر تىكىۋاتقان
ئەردىن ۋە قېچىۋاتقان قىزدىن: «نېمە بولدى؟» دەپ سورا؛ 20 «موئاب
خىجالەتكە قالدى، چۈنكى ئۇ بىتچىت قىلىندى!» دەپ جاۋاب بېرىلىدۇ.
ئاھ-زار تارتىپ نالە-پەرياد كۆتۈرۈڭلار؛ ئارنوندا: «موئاب ھالاك قىلىندى» ــ
دەپ جاكارلاڭلار. 21 جازا ھۆكۈمى تۈزلەڭلىك جايلىرى ئۈستىگە چۈشۈرۈلدى؛

---

350 بۇ ئوخشىتىش بەلكىم موئابنىڭ ھېچ قىيىنچىلىققا ئۇچرىماي، كۆرەڭلىك قىلغانلىقى، تولىمۇ كېرىلىپ كەتكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

351 «شاراب» موئابتىكى ئاھالىنى، «چۆگۈنلىرى» ئۇنىڭ يۇرت-شەھەرلىرىنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە.

352 «بەيت-ئەل» دېگەن شەھەر ئىسرائىل (شىمالىي پادىشاھلىق)نىڭ چوڭ بۇتپەرەس مەركىزى بولۇپ، ئۇلار شۇ يەردە «ئالتۇن موزاي بۇت»نى قۇرغان («1پاد.» 12-بابنى، «ھوش.» 5:10 ھەم 5:8-6، «ئاموس» 7:10-17نى كۆرۈڭ).

هولون، ياھاز ۋە مەفائات ئۈستىگە، [22] دىبون، نېبو ھەم بەيت-دىبلاتائىم
ئۈستىگە، [23] كىرىئاتايىم، بەيت-گامۇل ھەم بەيت-مېئون ئۈستىگە، [24] كېرىئوت،
بوزراھ ھەم موئابدىكى يىراق-يېقىن بارلىق شەھەرلەرنىڭ ئۈستىگە چۈشۈرۈلدى.
[25] موئابنىڭ مۈڭگۈزى(353) كېسىۋېتىلدى، ئۇنىڭ بىلىكى سۇندۇرۇلدى، — دەيدۇ
پەرۋەردىگار. [26] — ئۇنى مەست قىلىڭلار، چۈنكى ئۇ پەرۋەردىگارغا ئالدىدا
ھاكاۋۇرلۇق قىلغان؛ موئاب ئۆز قۇسۇقىدا ئېغىناپ ياتسۇن، شۇنىڭ بىلەن رەسۋا
قىلىنسۇن(354). [27] چۈنكى سەن موئاب ئىسرائىلنى مازاق قىلغان ئەمەسمۇ؟ ئۇ
ئوغرىلار قاتارىدا تۇتۇۋېلىنغانمۇ، سەن ئۇنى تىلغا ئالساڭلا بېشىڭنى چايقايسەن؟!
[28] شەھەرلەردىن چىقىپ تاش-قىيالار ئارىسىنى تۇرالغۇ قىلىڭلار، ئى
موئابدا تۇرۇۋاتقانلار؛ غار ئاغزىدا ئۇۋىلىغان پاختەكتەك بولۇڭلار!
[29] بىز موئابنىڭ ھاكاۋۇرلۇقى (ئۇ ئىنتايىن ھاكاۋۇر!)، يەنى ئۇنىڭ تەكەببۇرلۇقى،
ھاكاۋۇرلۇقى، كۆڭلىدىكى مەغرۇر-كۆرەڭلىكى توغرىسىدا ئاڭلىدۇق(355). [30] مەن
ئۇنىڭ نوچىلىق قىلىدىغانلىقىنى بىلىمەن، — دەيدۇ پەرۋەردىگار، — بىراق
نوچىلىقى كارغا يارىمايدۇ؛ ئۇنىڭ چوڭ گەپلىرى بىكار بولىدۇ. [31] شۇڭا مەن
موئاب ئۈچۈن زار يىغلايمەن، موئابنىڭ ھەممىسى ئۈچۈن زار-زار كۆتۈرىمەن؛
كىر-خارەسەتتىكىلەر ئۈچۈن ئاھ-پىغان ئاڭلىنىدۇ؛
[32] ئى سىبماھتىكى ئۈزۈم تېلى، مەن يائازەرنىڭ زار-يىغىسى بىلەن تەڭ
سەن ئۈچۈن يىغلايمەن(356)؛ سېنىڭ پېلەكلىرىڭ سوزۇلۇپ، ئەسلىدە «ئۆلۈك

[353] تەۋراتتا، «مۈڭگۈز»لەر كۆپ ھاللاردا ئادەملەرنىڭ ئابرۇي-شۆھرىتى ياكى ھوقۇقىنى بىلدۈرىدۇ. بۇ ئادەمنىڭ بېشىدىن ئۆسكەن ئەمەس، ئەلۋەتتە!

[354] «موئابنى مەست قىلىڭلار» — يۇقىرىدا (25-بابتا) يەرەميا «پەرۋەردىگارنىڭ غەزىپىگە تولغان قەدەھ» توغرۇلۇق سۆزلىگەچكە، بەزى ئالىملار بۇ «مەستلىك» شۇ قەدەھتىن ئىچىشتىن بولۇشى كېرەك، دەپ قارايدۇ. بىزنىڭچە بۇ بىر تەرەپتىن توغرا، خۇدانىڭ غەزىپى بېشىغا چۈشۈرۈلگەندە دەسلەپتىلا ئەقلىنى يوقىتىپ ئالجىغانلىقى بولىدۇ. بۇ ئايەتنىڭ تەكىتلەيدىغىنى ئۇلارنىڭ ھاماقەتلىشىپ كەتكەنلىكىدىن ئىبارەت.

[355] بۇ ئايەتتىكى «بىز... ئاڭلىدۇق» دېگۈچى خۇدانىڭ ئۆزىدۇر. خۇدا ئۆزى توغرۇلۇق «بىز» دەپ ئىشلەتكەنلىكى تەۋراتتىكى باشقا يەرلەردىمۇ بار؛ مەسىلەن «يار.» 26:1، 22:3، 7:11نى ھەم «يەش.» 8:6نى كۆرۈڭ. بەزى ئالىملار ئايەتتىكى «بىز»نى يەرەميا ھەم يەھۇدا خەلقىنى كۆرسىتىدۇ، دەپ قارايدۇ.

[356] 30-ئايەتتىكى سۆزلىگۈچى خۇدا بولغاندىن كېيىن («مەن ..بىلىمەن...») شۈبھىسىزكى،

دېڭىز»نىڭ[357] نېرىغا يەتكەندى؛ ئۇلار ئەسلىدە يائازەر شەھىرىگىچىمۇ
يەتكەندى. لېكىن سېنىڭ يازلىق مېۋىلىرىڭگە، ئۈزۈم ھوسۇلۇڭ ئۈستىگە
بۇزغۇچى بېسىپ كېلىدۇ.[358] 33 شۇنىڭ بىلەن شادلىق ۋە خۇشاللىق موئابنىڭ
باغ-ئېتىزلىرىدىن ۋە زېمىنىدىن مەھرۇم قىلىنىدۇ؛ مەن ئۈزۈم كۆلچەكلەردىن
شارابنى يوقىتىمەن؛ ئۈزۈم چەيلىگۈچىلەرنىڭ تەنتەنە ئاۋازلىرى قايتىدىن
ياڭرىمايدۇ؛ ئاۋازلار بولسا تەنتەنە ئاۋازلىرى ئەمەس، جەڭ ئاۋازلىرى بولىدۇ.
34 چۈنكى نالە-پەريادلار ھەشبوندىن كۆتۈرۈلۈپ، ياھازغىچە ۋە ئېلېئالاھغىچە
يېتىدۇ؛ نالە ئاۋازلىرى زوئاردىن كۆتۈرۈلۈپ، ھوروناىمغىچە ۋە ئەگلات-
شېلىشىياغىچە يېتىدۇ[359]؛ ھەتتا نىمرىمدىكى سۇلارمۇ قۇرۇپ كېتىدۇ. 35
مەن موئابتا «يۇقىرى جايلار»دا قۇربانلىق قىلغۇچىلارنى[360] ۋە يات ئىلاھلارغا
خۇشبۇي ياققۇچىلارنى يوقىتىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.
36 ــ شۇڭا مېنىڭ قەلبىم موئاب ئۈچۈن نەيدەك مۇڭلۇق مەرسىيە كۆتۈرىدۇ؛
مېنىڭ قەلبىم كىر-ھەرەستىكىلەر ئۈچۈنمۇ نەيدەك مۇڭلۇق مەرسىيە كۆتۈرىدۇ؛
چۈنكى ئۇ ئىگىلىۋالغان بايلىق-خەزىنىلەر يوقاپ كېتىدۇ. 37 ھەممە باش تاقىر
قىلدۇرۇلغان، ھەممە ساقال چۈشۈرۈلگەن؛ ھەممە قول تىتما-تىتما كېسىلگەن،
ھەممە چاتىراقتا بۆز كىيىلگەن[361]. 38 موئابنىڭ بارلىق ئۆي ئۆگزىلىرى ئۈستىدە
ۋە مەيدانلاردا ماتەم تۇتۇشتىن باشقا ئىش بولمايدۇ؛ چۈنكى مەن موئابنى

31-، 32- ھەم 36-ئايەتلەردىكى سۆزلىگۈچىمۇ خۇدانىڭ ئۆزىدۇر. بۇ ئادەمنى ھەيران قالدۇرىدۇ. خۇدا يائازەردىكىلەرنى جازالايدۇ؛ شۇنىڭ بىلەن ئۇلار سىبماھدىكى يوقىغان ئۈزۈمزارلار ئۈچۈن يىغلايدۇ. لېكىن خۇدا ئۇلارنى جازالىشى بىلەن ئۇلار بىلەن تەڭ قايغۇرىدۇ.

357 ئىبرانىي تىلىدا «يائازەر دېڭىزى».

358 «يائازەر» بولسا موئابنىڭ شىمالىي چېگراسىغا يىراقراق بولۇپ، شەرق تەرىپى «چۆل-دالىلار»، غەرب تەرىپى «دېڭىز». دېمەك، موئاب خىلۋەت جاي بولغىنى بىلەن خېلى يىراقلارغا تەسىرى بولغان بىر مەملىكەتكە ئايلانغان. «يازلىق مېۋىلىرى» ئەنجۈر، خورما ۋە ئۈزۈملەرنى كۆرسىتىدۇ.

359 ئېلېئالاھ ھەشبوننىڭ شىمالىي تەرىپىدىن 2 كىلومېتر يىراق؛ ياھاز ئۇنىڭ جەنۇبىي تەرىپىدىن 2 كىلومېتر يىراق. بۇ ئۈچىسى موئابنىڭ شىمالىغا جايلاشقان. زوئار، ھوروناىم ۋە ئەگلات-شېلىشىيا موئابنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان. ئايەتنىڭ ئومۇمىي مەنىسى، «تاجاۋۇزلۇق باشلاندى» دېگەن بولۇپ، بۇ خەۋەر موئابنىڭ پۈتكۈل زېمىنىغا پۇر كېتىدۇ.

360 «يۇقىرى جايلار» بۇتپەرەسلىككە ئاتاپ بېغىشلانغان جايلار ئىدى.

361 دېمىسەكمۇ، بۇ ھەرىكەتلەرنىڭ ھەممىسى قاتتىق ماتەمنى بىلدۈرىدۇ.

ھېچكىمگە ياقمايدىغان بىر قاچىدەك چېقىپ تاشلايمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، 39 ــ ئۇلار پىغاندىن زارلىشىدۇ؛ موئاب شۇنچىلىك پارە-پارە قىلىۋېتىلىدۇكى، ئۇ خىجالەتتىن كۆپچىلىككە ئارقىسىنى قىلىدۇ؛ موئاب ئەتراپىدىكى ھەممە تەرىپىدىن رەسۋا قىلىنىدىغان، ۋەھىمە سالغۇچى ئوبيېكت بولىدۇ[362].

40 چۈنكى پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ مانا، بىرسى بۈركۈتتەك قاناتلىرىنى كېرىپ پەرۋاز قىلىپ، موئاب ئۈستىگە شۇڭغۇپ چۈشىدۇ. 41 شەھەرلىرى[363] ئىشغال بولىدۇ، ئىستىھكاملار ئىگىلىۋېلىنىدۇ؛ شۇ كۈنى موئابدىكى پالۋانلارنىڭ يۈرىكى تولغاقتا چۈشكەن ئايالنىڭ يۈرىكىدەك بولىدۇ. 42 موئاب ئەل قاتارىدىن يوقىتىلىدۇ؛ چۈنكى ئۇ پەرۋەردىگار ئالدىدا ھاكاۋۇرلۇق قىلغان؛ 43 ۋەھشەت، ئورا ۋە قىلتاق بېشىڭلارغا چۈشۈشنى كۈتمەكتە، ئى موئابدا تۇرۇۋاتقانلار، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار. 44 ــ ۋەھشەتتىن قاچقان ئورىغا يىقىلىدۇ؛ ئورىدىن چىققان قىلتاقتا تۇتۇلىدۇ؛ چۈنكى ئۇنىڭ ئۈستىگە، يەنى موئاب ئۈستىگە جازالىنىش يىلىنى[364] چۈشۈرىمەن ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.

45 ــ قاچقانلار ھەشبون سېپىلىنىڭ دالدىسىدا تۇرۇپ ئامالسىز قالىدۇ؛ چۈنكى ھەشبوندىن ئوت، ھەم مەھرۇم سىھون پادىشاھنىڭ زېمىنى ئوتتۇرىسىدىن بىر يالقۇن پارتلاپ چىقىدۇ ۋە موئابنىڭ چېكىلىرىنى، سوقۇشقاق خەلقنىڭ باش چوققىلىرىنى يۇتۇۋالىدۇ[365]. 46 ھالىڭغا ۋاي، ئى موئاب! كېموشقا تەۋە بولغان ئەل نابۇت بولدى؛ ئوغۇللىرىڭ ئەسىرگە چۈشىدۇ، قىزلىرىڭ سۈرگۈن بولىدۇ. 47 لېكىن، ئاخىرقى زامانلاردا موئابنى سۈرگۈنلۈكتىن قايتۇرۇپ ئەسلىگە

362 «ۋەھىمە سالغۇچى ئوبيېكت» ــ باشقىلار موئابنىڭ بېشىغا چۈشكەن ئاپەتكە قاراپ «بۇنداق دەھشەتلىك ئىش ئۆز بېشىمىزغىمۇ چۈشەرمۇ؟» دەپ ۋەھىمىگە چۈشىدۇ.

363 «شەھەرلىرى»نىڭ باشقا تەرجىمىسى «كېرىيوت» (شەھەرنىڭ ئىسمى).

364 ئىبرانىي تىلىدا «يوقلىنىشى يىلى».

365 ئاموردىيلارنىڭ پادىشاھى سىھون نەچچە يۈز يىل ئىلگىرى ھەشبون شەھىرىنى ئىشغال قىلغان، ئاندىن كېيىن موئابنىڭ يۇتكۈل زېمىنىنى ئىگىلىۋالغانىدى («چۆل.» 28:12-29نى كۆرۈڭ). «چېكىلىرىنى... باش چوققىلىرىنى...» بەلكىم موئابنىڭ ھەممىسىنى، جۈملىدىن «باش بولغانلارنى» ئۆز ئىچىگە ئېلىشى مۇمكىن. يەرەمىيانىڭ بېشارىتى ئالدىنئالا كۆرسەتكەن بۇ ھالاكەت تېخىمۇ قەدىمكى يەنە بىر بېشارەتنىڭ ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇشى بولىدۇ («چۆل.» 17:24نى ۋە 28:21-29نى كۆرۈڭ).

كەلتۈرىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.
موئاب ئۈستىگە چىقىرىدىغان ھۆكۈم مۇشۇ يەرگىچە.

ئاممونىيلار توغرۇلۇق ھۆكۈم

49

[1] ئاممونىيلار توغرۇلۇق. پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ ئىسرائىلنىڭ پەرزەنتلىرى يوقمىكەن؟ ئۇنىڭ مىراسخورلىرى يوقمىدۇ؟ ئەمدى نېمىشقا مىلكوم گادنىڭ زېمىنىغا ۋارىسلىق قىلدى، مىلكومغا تەۋە بولغان خەلق نېمىشقا گادنىڭ شەھەرلىرىدە تۇرىدۇ؟[366] [2] شۇڭا مانا، شۇ كۈنلەر كېلىدۇكى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ ئاممونىيلارنىڭ رابباھ شەھىرىدە جەڭ سادالىرىنى ئاڭلىتىمەن؛ ئۇ خارابىلىك دۆڭ بولىدۇ؛ تەۋە شەھەرلىرى ئوت قويۇپ كۆيدۈرۈلىدۇ؛ ئىسرائىل قايتىدىن ئۆزلىرىنى ئىگىلىۋالغانلارغا ئىگىدارچىلىق قىلىدۇ، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار. [3] ــ زارلاڭلار، ئى ھەشبون! چۈنكى ئايى شەھىرى خارابە قىلىنغان! رابباھ قىزلىرى، ئۆزۈڭلارغا بۆز رەختنى باغلاپ ماتەم تۇتۇڭلار؛ سېپىل ئىچىدە ئۇيان-بۇيان پاتىپاراق يۈگۈرۈڭلار[367]؛ چۈنكى مىلكوم ۋە ئۇنىڭ كاھىنلىرى، ئۇنىڭغا تەۋەلىك ئەمىرلىرى سۈرگۈن بولىدۇ[368]. [4] نېمىشقا كۈچ-ھەيۋىتىڭنى داڭلايسەن؟ سېنىڭ كۈچۈڭ ئېقىپ كېتىۋاتىدۇ، ئى: «كىم ماڭا يېقىنلىشىشقا پېتىنالىسۇن؟» دەپ ئۆز بايلىقلىرىڭغا تايانغان، ئاسىيلىق قىلغۇچى قىز! [5] مانا، مەن بارلىق ئەتراپىڭدىكىلەردىن ۋەھشەت چىقىرىپ ئۈستۈڭگە چۈشۈرىمەن، ــ دەيدۇ ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان رەب پەرۋەردىگار، ــ شۇنىڭ بىلەن سىلەر ھەربىرىڭلار ھەيدىۋېتىلىسىلەر، ئالدى-كەينىڭگە قارىماي قاچىسىلەر؛ قاچقانلارنى يەنە يىغقۇچى ھېچكىم بولمايدۇ.

---

366 مىلكوم بولسا ئاممونىيلار چوقۇنغان بۇت ئىدى. گاد بولسا ئىسرائىلنىڭ 12 قەبىلىسىنىڭ بىرى؛ ئۇلارغا ئەسلىدە تەقسىم قىلىنغان زېمىن ئىئوردان دەرياسىنىڭ شەرقى تەرىپىدە ئىدى. يەرەمىيا بېشارەت بەرگەن ۋاقىتتا، گادتىكىلەر خېلى بالدۇر ئاسۇرىيە ئىمپېرىيەسى تەرىپىدىن سۈرگۈن بولغانىدى. كېيىن ئەسلىي قوشنىلىرى بولغان ئاممونىيلار ئۇلارنىڭ زېمىنىنى ئىگىلىۋالغانىدى. خۇدا ئۇلارغا: «بۇ زېمىننى ئۆز خەلقىمگە تەقسىم قىلغانىدىم، ئۇلار قايتىپ كېلىپ ئۇنىڭغا قايتىدىن ئىگىدارچىلىق قىلىدۇ» دەپ ئاگاھلاندۇرىدۇ.

367 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئۆزۈڭلار تىتما-تىتما تىلىنغان ھالدا ئۇيان-بۇيان يۈگۈرۈڭلار».

368 «مىلكوم» ئاممونىيلارنىڭ بىر بۇتى ئىدى. باشقا ئىسمى «مولەك» ئىدى.

[6] لېكىن كېيىنكى كۈنلەردە، ئاممونىيلارنى سۈرگۈنلۈكتىن قايتۇرۇپ ئەسلىگە كەلتۈرىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.

ئېدوم توغرۇلۇق ھۆكۈم

[7] ئېدوم توغرۇلۇق[369]: ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: ــ تېماندا ھازىر دانالىق تېپىلمامدۇ؟ دانىشمەنلىرىدىن نەسىھەت يوقاپ كەتتىمۇ؟ ئۇلارنىڭ دانالىقىنى دات بېسىپ قالغانمۇ؟![370] [8] بۇرۇلۇپ قېچىڭلار، پىنھان جايلاردىن[371] تۇرالغۇ تېپىپ تۇرۇڭلار، ئى دېداندا تۇرۇۋاتقانلار! چۈنكى مەن ئەساۋغا تېگىشلىك بالايىئاپەتنى، يەنى ئۇنى جازالايدىغان كۈننى بېشىغا چۈشۈرىمەن[372]. [9] ئۈزۈم ئۈزگۈچىلەر يېنىڭغا كەلسىمۇ، ئۇلار ئازراق ۋاساڭلارنى قالدۇرىدۇ ئەمەسمۇ؟[373] ئوغرىلار كېچىلەپ يېنىڭغا كىرسىمۇ، ئۇلار ئۆزلىرىگە چۇشلۇقلا بۇزۇپ، ئوغرىلايدۇ ئەمەسمۇ؟ [10] مەن ئەساۋنى يالىڭاچلىۋېتىمەن، ئۇ يوشۇرۇنغۇدەك جاي قالمىغۇچە دالدا جايلىرىنى ئېچىپ تاشلايمەن؛ ئۇنىڭ نەسلى، قېرىنداشلىرى ھەم قوشنىلىرى يوقايدۇ؛ ئۇ ئۆزى يوق بولىدۇ. [11] لېكىن يېتىم-يېسىرلىرىڭنى قالدۇر، مەن ئۇلارنىڭ ھاياتىنى ساقلايمەن؛ تۇل خوتۇنىڭلار ماڭا تايانسۇن. [12]

[369] بۇ بېشارەت (7-22)نىڭ تەۋراتتىكى «ئوبادىيا» دېگەن قىسىم بىلەن كۆپ ئورتاق يەرلىرى بار. ئوبادىياغا «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە چۈشەندۈرگىنىمىزدەك ئىشىنىمىزكى، يەرەمىيا پەيغەمبەر خۇدانىڭ يولىيورۇقى بىلەن ئىلگىرىكى پەيغەمبەر ئوبادىيانىڭ بېشارىتىدىكى كۆپ سۆزلەرنى نەقىل كەلتۈرىدۇ. ئىككى بېشارەتنىڭ بەزى يەرلىرى ئوخشىمىغاچقا، سۆزلىرىدىكى پەرقلەرنى تېپىپ سېلىشتۇرۇشنىڭ كۆپ ئەھمىيىتى بار.

[370] تېمان ئېدومدىكى چوڭ شەھەر. ئېدومدىكىلەر ئۆز دانىشمەنلىرى بىلەن ئىنتايىن مەغرۇرلىناتتى.

[371] «پىنھان جايلار» ئىبرانىي تىلدا «چوڭقۇر جايلار» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. ئۇ بەلكىم ھەرخىل غار-ئۆڭكۈرلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

[372] ئېدومنىڭ باشقا ئىسمى «ئەساۋ» ئىدى. مۇشۇ بېشارەتتە «ئېدوم» ياكى «ئەساۋ» ئۇنىڭ ئەۋلادلىرى بولغان ئېدوملۇقلارنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە.

[373] مۇسا پەيغەمبەرگە چۈشۈرۈلگەن قانۇن بويىچە ئۈزۈم ھوسۇلىنى ئالغاندا ئۈزگۈچىلەر كەمبەغەللەرنىڭ تېرىۋېلىشى ئۈچۈن بىرئاز ۋاساڭلارنى قالدۇرۇش كېرەك ئىدى («لاۋ» 10:19). ئاسىيادىكى بەزى دۆلەتلەردە بۇ بىر ئادەتكە ئايلىنىپ قالغان.

چۈنكى پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ مانا، غەزىپىمنىڭ قەدەھىدىن ئىچىشكە
تېگىشلىك بولمىغانلار[374] چوقۇم ئۇنىڭدىن ئىچمەي قالمايدىغان يەردە، سەن
جازالانماي قالامسەن؟ سەن جازالانماي قالمايسەن؛ سەن چوقۇم ئۇنىڭدىن
ئىچىسەن. 13 چۈنكى ئۆز نامىم بىلەن قەسەم ئىچكەنمەنكى[375]، ــ دەيدۇ
پەرۋەردىگار، ــ بوزراھ[376] دەھشەت باسىدىغان ھەم رەسۋا قىلىنىدىغان بىر
ئوبيېكتى، خارابىلىك ۋە لەنەت سۆزى بولىدۇ؛ ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى شەھەرلىرى
دائىملىق خارابىلىك بولىدۇ.
14 مەن پەرۋەردىگاردىن شۇ بىر خەۋەرنى ئاڭلاشقا مۇيەسسەر بولدۇم، ــ ۋە
بىر ئەلچى ئەللەر[377] ئارىسىغا ئەۋەتىلگەنىدى ــ
ئۇ: «ئۇنىڭغا ھۇجۇم قىلىشقا يىغىلىڭلار! ئۇنىڭغا جەڭ قىلىشقا
ئورنۇڭلاردىن تۇرۇڭلار![378]» ــ دەپ خەۋەر بېرىدۇ.

15 مانا، مەن سېنى[379] ئەللەر ئارىسىدا كىچىك،
ئىنسانلار ئارىسىدا كەمسىتىلگەن قىلىمەن.
16 سېنىڭ ئۆزگىلەرگە دەھشەت سالىدىغانلىقىڭ،
كۆڭلۈڭدىكى تەكەببۇرلۇقۇڭ ئۆزۈڭنى ئالداپ قويدى؛
ھەي تىك قىيانىڭ يېرىقلىرى ئىچىدە تۇرغۇچى،
تۇرالغۇڭ ئېگىزلىكنىڭ يۇقىرى تەرىپىدە بولغۇچى[380]،
گەرچە سەن چاڭگاڭنى بۈركۈتنىڭكىدەك يۇقىرى ياسىساڭمۇ،

374 «قەدەھىدىن ئىچىشكە تېگىشلىك بولمىغانلار» يەھۇدا ئەمەس، بەلكى تاجاۋۇزچىلارنىڭ ئۆتەر يولىغا «تاسادىپىي» ئۇدۇل كېلىپ قالغان، يەھۇدانىڭ ۋە باشقا ئەللەرنىڭ گۇناھلىرى بىلەن مۇناۋەتسىز بولغان باشقا ئەللەرنى كۆرسىتىشى مۇمكىن.

375 ئىبرانىي تىلىدا «ئۆزۈم بىلەن قەسەم ئىچكەنمەنكى».

376 بوزراھ بەلكىم ئېدومدىكى ئەڭ مۇھىم شەھەر بولۇشى مۇمكىن ئىدى.

377 «ئەللەر» ــ دېمەك، ئىسرائىلغا يات بولغان ئەللەر.

378 «ئۇنىڭغا» يەنى ئېدومغا. بەلكىم بۇ ئەلچى دۈشمەن ئەللەرنىڭ بىرىدىن چىققان بولۇپ، ئۇ باشقا ئەللەرنى ئېدومنى يوقىتىشقا چاقىرىدۇ.

379 «سېنى» ــ خۇدا ھازىر ئېدومغا بىۋاسىتە سۆز قىلىدۇ.

380 دېمىسەكمۇ، ئېدوم پىنھانراق، چىقىش ئىنتايىن تەس بولغان تاغلىق رايوندا ئىدى. «قىيا تاش» («سېلا») دېگەن سۆز موئابنىڭ «سېلا» ئىسىملىك (ھازىرقى «پېترا»)، ئىنتايىن پىنھان بىر شەھىرىنى كۆرسىتىشىمۇ مۇمكىن.

مەن شۇ يەردىن سېنى چۈشۈرۈۋېتىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.
[17] ــ ۋە ئېدوم تولىمۇ ۋەھىمىلىك بولىدۇ؛
ئېدومدىن ئۆتىدىغانلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ بارلىق يارا-ۋابالىرى تۈپەيلىدىن ۋەھىمىگە چۈشۈپ، ئۇش-ئۇش قىلىدۇ.
[18] سودوم، گومورا ۋە ئۇلارنىڭ ئەتراپىدىكى شەھەرلىرى بىلەن بىرگە ئۆرۈۋېتىلگەندەك ئېدوممۇ شۇنداق بولىدۇ، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ ھېچكىم شۇ يەردە تۇرمايدۇ، ئىنسان بالىلىرى شۇ يەردە ئولتۇراقلاشمايدۇ. [19] مانا، ئىئوردان دەرياسىدىكى چاۋار-چاتقاللىقتىن چىقىپ، دائىم ئېقىپ تۇرىدىغان شۇ سۇلار(381) بويىدىكى يايلاقتىكى قويلارنى تارقاتقان بىر شىردەك مەن ئېدومدىكىلەرنى بەدەر قاچقۇزىمەن. ئەمدى كىمنى خالىسام مەن ئۇنى ئېدومنىڭ ئۈستىگە تىكلەيمەن؛ چۈنكى ماڭا كىم تەڭ كېلەلەيدۇ؟ كىم مېنىڭدىن ھېساب ئېلىشقا مېنى چاقىرالايدۇ؟ مېنىڭ ئالدىمدا تۇرالايدىغان پادا باققۇچى بارمۇ؟ [20] شۇڭا پەرۋەردىگارنىڭ ئېدومنى جازالاشتىكى مەقسىتىنى، شۇنىڭدەك تېماندىكىلەرنى جازالاش نىيىتىنى ئاڭلاڭلار: ئۇلارنىڭ كىچىكلىرىمۇ تارتىپ ئېپكېتىلىدۇ؛ بەرھەق، قىلمىشلىرى تۈپەيلىدىن پەرۋەردىگار ئۇنىڭ يايلىقىنى ۋەيرانە قىلىدۇ. [21] ئۇلارنىڭ يىقىلىپ كەتكەن ساداسىنى ئاڭلاپ يەر يۈزىدىكىلەر تەۋرىنىپ كېتىدۇ؛ نالە-پەريادلىرى «قىزىل دېڭىز»غىچە ئاڭلىنىدۇ. [22] مانا، بىرسى بۈركۈتتەك قانات يېيىپ پەرۋاز قىلىپ، بوزراھ(382) ئۈستىگە شۇڭغۇپ چۈشىدۇ. شۇ كۈنى ئېدومدىكى پالۋانلارنىڭ يۈرىكى تولغاقتا چۈشكەن ئايالنىڭ يۈرىكىدەك بولىدۇ.

دەمەشق (سۇرىيە) توغرۇلۇق ھۆكۈم

[23] دەمەشق توغرۇلۇق: ــ
خامات، ئارپاد شەھىرىدىكىلەر خىجالەتتە قالدۇرۇلىدۇ؛ چۈنكى ئۇلار شۇم خەۋەر ئاڭلايدۇ؛ ئۇلارنىڭ يۈرىكى سۇ بولۇپ كېتىدۇ؛ داۋۇلغۇپ كەتكەن

381 «دائىم ئېقىۋاتقان سۇلار» بولسا ئىئوردان دەرياسىنىڭ ئۆزى.
382 «بوزراھ» ئىنتايىن يۇقىرى قىيا تاش ئۈستىگە، «بۈركۈتنىڭ چاڭگىلى»دەك جايلاشقانىدى.

دىۋىزدەك ئۇلار ھېچ تىنچلىنالمايدۇ[383]. [24] دەمەشق زەئىپلەشتى، قېچىشقا بۇرۇلدۇ؛ ئۇنى ۋەھىمە باسىدۇ؛ ئازابلار تولغاقتا چۈشكەن ئايالنى تۇتقاندەك، ئازاب ۋە دەرد-قايغۇ ئۇنى تۇتىدۇ. [25] نام-داڭقى چىققان يۇرت، مەن ھۇزۇر ئالغان شەھەر شۇ دەرىجىدە تاشلىۋېتىلگەن بولىدۇ! [26] شۇڭا ئۇنىڭ يىگىتلىرى كوچىلىرىدا يىقىلىدۇ، جەڭگىۋار پالۋانلار شۇ كۈنى يوقىتىلىدۇ، ـ دەيدۇ ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار؛ [27] ـ ھەم مەن دەمەشقنىڭ سېپىلىگە بىر ئوت ياقىمەن، ئۇ بەن-ھادادنىڭ ئوردىلىرىنى يۇتۇۋالىدۇ.[384]

كېدار ھەم ھازور توغرۇلۇق ھۆكۈم

[28] بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسار يەڭگەن كېدار توغرۇلۇق ھەم ھازورنىڭ پادىشاھلىقلىرى توغرۇلۇق سۆز: ـ
پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ـ
«ئورنۇڭدىن تۇر، كېدارغا ھۇجۇم قىلىپ، شەرقتىكى ئادەملەرنى بۇلاڭ-تالاڭ قىل![385]» ـ دېيىلىدۇ؛ [29] ھۇجۇم قىلغانلار ئۇلارنىڭ چېدىرلىرى ھەم پادىلىرىنى ئېلىپ كېتىدۇ؛ ئۇلارنىڭ چېدىر پەردىلىرى، بارلىق قاچا-قۇچا، تۆگىلىرىنى بۇلاپ كېتىدۇ؛ خەق ئۇلارغا: «تەرەپ-تەرەپلەرنى ۋەھىمە باسىدۇ!» دەپ ۋارقىرايدۇ. [30] قېچىپ كېتىڭلار، بەدەر تىكىپ پىنھان جايلاردىن تۇرالغۇ تېپىپ تۇرۇڭلار، ئى ھازوردىكىلەر، ـ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ـ چۈنكى بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسار سىلەرگە جەڭ قىلىشقا قەست قىلغان، سىلەرگە قاراپ نىيىتى بۇزۇلغان.
[31] ـ ئورنۇڭدىن تۇر، سېپىل-دەرۋازىلارغا ئىگە بولمىغان ئارامخۇدا ياشاپ،

---

[383] باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئۇلارنىڭ كۆڭۈللىرى ھېچ ئارام تاپمايدۇ». خامات ھەم ئارپاد دېگەن ئىككى شەھەر نېبوقادنەسار مىسىرغا يۈرۈش قىلغان چاغدا (مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 604-يىلى) بېسىپ ئۆتكەن جايلار ئىدى. شۈبھىسىزكى، نېبوقادنەسار ئۇلارغىمۇ ھۇجۇم قىلغانىدى. مۇشۇ ئىككى شەھەر دەمەشقنىڭ شىمالىي تەرىپىدىكى كىچىك پادىشاھلىقلار ئىدى.

[384] «بەن-هاداد» دەمەشقنىڭ كۆپلىگەن پادىشاھلىرىنىڭ ئىسمى ئىدى.

[385] بۇ سۆز نېبوقادنەسارنىڭ قوشۇنىغا ئېيتىلىشى مۇمكىن. كېدار ۋە ھازورمۇ چارۋىچى كۆچمەن خەلق بولۇپ، چېدىردا ياشاپ، سېپىل-دەرۋازىلىق بولمىغان، ئەلۋەتتە.

تىنچ-ئامان تۇرغان ئەلگە جەڭ قىلىشقا چىق؛ ئۇلار يالغۇز تۇرىدۇ[386] ــ دەيدۇ
پەرۋەردىگار، 32 ــ ئۇلارنىڭ تۆگىلىرى ئولجا، توپ-توپ مال-ۋارانلىرى غەنىيمەت
بولىدۇ؛ مەن چېكە چاچلىرىنى چۈشۈرگەنلەرنى[387] تۆت شامالغا تارقىتىمەن،
ئۇلارنىڭ بېشىغا ھەر ئەتراپىدىن كۈلپەت چۈشۈرىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار؛
33 ــ ھازور بولسا چىلبۆرىلەرنىڭ تۇرالغۇسى، مەڭگۈگە ۋەيرانە بولىدۇ. ھېچكىم
شۇ يەردە تۇرمايدۇ، ئىنسان باللىرى شۇ يەردە ئولتۇراقلاشمايدۇ.

ئېلام توغرۇلۇق ھۆكۈم

34 يەھۇدا پادىشاھى زەدەكىيا تەختكە ئولتۇرغان دەسلەپكى ۋاقتلىرىدا،
يەرەمىيا پەيغەمبەرگە كەلگەن پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى مۇنداق ئىدى: ــ
35 ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ
مانا، مەن ئېلامنىڭ غوللۇق كۈچى بولغان ئوقياسىنى سۇندۇرىمەن[388]. 36
ئاسمانلارنىڭ تۆت چېتىدىن تۆت شامالنى چىقىرىپ ئېلامنىڭ ئۈستىگە
چۈشۈرىمەن؛ مەن ئۇلارنى بۇ تۆت شامالغا تارقىتىمەن؛ شۇنىڭ بىلەن
ئېلامدىن ھەيدەلگەنلەرنىڭ بارمايدىغان ئەل-مەملىكەتلەر قالمايدۇ. 37 مەن
ئېلامنى دۈشمەنلىرى ئالدىدا ھەم جېنىنى ئىزدىگۈچىلەرنىڭ ئالدىدا دەككە-
دۈككىگە چۈشۈرىمەن؛ دەھشەتلىك غەزىپىمنى بېشىغا تۆكۈپ، كۈلپەتلەرنى
چۈشۈرىمەن؛ ئۇلارنى بەربات قىلغۇچە مەن قىلىچنى ئۇلارنىڭ كەينىدىن
قوغلاشقا ئەۋەتىمەن. 38 مەن ئۆز تەختىمنى ئېلامدا تىكلەيمەن، شۇ يەردىن
پادىشاھى ۋە شاھزادىلىرىنى يوق قىلىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.
39 ــ لېكىن ئاخىرقى زامانلاردا، مەن ئېلامنى سۈرگۈنلۈكتىن قايتۇرۇپ
ئەسلىگە كەلتۈرىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.

---

386 بۇ سۆزمۇ بەلكىم نېبوقادنەسارنىڭ قوشۇنغا ئېيتىلىشى مۇمكىن. كېدار ۋە ھازوردىكىلەر چېدىرلاردا تۇرۇپ، ھېچ سېپىل-دەرۋازىلىق بولغان ئەمەس.

387 «چېكە چاچلىرىنى چۈشۈرۈش» كېداردىكىلەر ھەم ھازوردىكىلەرنىڭ ئادىتى بولسا كېرەك ئىدى.

388 «ئېلامنىڭ... ئوقياسى» ــ ئېلام ھازىرقى ئىران زېمىنىدا تۇرغان بىر خەلق ئىدى. ئېلامنىڭ قوشۇنىنىڭ چەنلەپ ئاتىدىغان، دەھشەتلىك مەرگەن ئوقياچىلىرى بىلەن داڭقى چىققانىدى.

بابىل توغرۇلۇق ھۆكۈم

50

1 پەرۋەردىگار يەرەمىيا پەيغەمبەر ئارقىلىق بابىل توغرۇلۇق، يەنى
كالدىيلەرنىڭ زېمىنى توغرۇلۇق ئېيتقان سۆز: ــ
2 ئەللەر ئارىسىدا شۇ خەۋەرنى ئېلان قىلىپ جاكارلاڭلار، تۇغ كۆتۈرۈڭلار؛
جاكارلاڭلار، ئۇنى يوشۇرماڭلار! ــ «بابىل ئىشغال قىلىندى؛ بەل بولسا
خىجالەتكە قالدۇرۇلدى، ماردۇك پاتىپاراق بولۇپ كەتتى؛ بابىلنىڭ ئويما
بۇتلىرى خىجالەتكە قالدۇرۇلدى، يىرگىنچلىك نەرسىلىرى پاتىپاراقچىلىققا
چۈشتى!»[389] ــ دەڭلار. 3 چۈنكى شىمالدىن ئۇنىڭغا جەڭ قىلماقچى
بولغان بىر ئەل كېلىدۇ؛ ئۇ ئۇنىڭ زېمىنىنى ۋەيران قىلىدۇ، ھېچكىم شۇ
يەردە تۇرمايدۇ؛ ئىنسان ھەم ھايۋانمۇ قېچىپ كېتىدۇ، ئۇلار يوق بولىدۇ. 4
شۇ كۈنلەردە، شۇ چاغدا، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ ئىسرائىل خەلقى كېلىدۇ،
ئۇلار ھەم يەھۇدا خەلقى بىلەن بىللە كېلىدۇ، ئۇلار يىغلىغان ھالدا مېڭىپ
پەرۋەردىگار خۇداسىنى ئىزدەشكە كېلىدۇ. 5 ئۇلار زىئوننىڭ يولىنى سورايدۇ،
يۈزلىرىنى ئۇنىڭغا قارىتىپ: «ھەرگىز ئۇنتۇلماس مەڭگۈلۈك بىر ئەھدە بىلەن
ئۆزىمىزنى پەرۋەردىگارغا باغلايلى» ــ دەيدۇ.
6 ــ مېنىڭ خەلقىم ئازغان قويلاردۇر؛ ئۇلارنىڭ باققۇچىلىرى ئۇلارنى
ئازدۇرغان، ئۇلارنى تاغلاردا تېنىتىپ يۈرگەن؛ ئۇلار تاغدىن دۆڭگە كېزىپ
يۈرۈپ، ئۆز ئارامگاھىنى ئۇنتۇغاندۇر. 7 ئۇلارنى ئۇچراتقانلارنىڭ ھەممىسى
ئۇلارنى يەپ كەتكەن، كۈشەندىلىرى ئۇلار توغرۇلۇق: «بىزدە بۇ ئىشلاردا ھېچ
گۇناھ يوق، چۈنكى ئۇلار ئاتا-بوۋىلىرىنىڭ ئۈمىدى بولغان پەرۋەردىگار، يەنى
ھەققانىيلىقنىڭ يايلاق-تۇرالغۇسى بولغان پەرۋەردىگارنىڭ ئالدىدا گۇناھ سادىر
قىلغان!» ــ دېگەن.

[389] بابىل شەھىرىنىڭ ئىشغال قىلىنىشى ئىسرائىلنىڭ بىرىنچى سۈرگۈندىن 70 يىل كېيىن (مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 539-يىلى) پارس ئىمپېرىيەسى تەرىپىدىن بولغان. «بەل» ھەم «ماردۇك» (ياكى «مېروداق») بابىلدىكى ئىككى چوڭ بۇتنىڭ ئىسمى ئىدى.

8 ئى خەلقىم، بابىل ئوتتۇرىسىدىن قېچىڭلار، كالدىيلەرنىڭ زېمىنىنى
تاشلاپ چىقىڭلار، پادىنى يېتەكلىگۈچى تېكىلەردەك بولۇڭلار[390]. 9 ــ
چۈنكى مانا، شىمالىي زېمىندىن بابىلغا ھۇجۇم قىلماقچى بولغان زور بىر توپ
ئۇلۇغ ئەللەرنى قوزغايمەن؛ ئۇلار ئۆزلىرىنى ئۇنىڭغا قارشى سەپكە قويىدۇ؛
شۇنىڭ بىلەن بابىل شۇ يەردىن چىقىقانلار تەرىپىدىن ئەسىرگە چۈشىدۇ.
ئۇلارنىڭ ئوقلىرىنىڭ ھەممىسى باتۇر مەرگەنلەرنىڭكىدەك بولىدۇ؛ ئۇلارنىڭ
ھېچقايسىسى جەڭدىن قۇرۇق قول كەلمەيدۇ[391]. 10 كالدىيە بولسا ئولجا بولىدۇ؛
ئولجا ئالغان بارلىق بۇلىغۇچىلار ئۇنىڭدىن قانائەتلىنىدۇ، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار؛ 11 ــ
چۈنكى سىلەر شادلانغانسىلەر، سىلەر يايراپ كەتكەنسىلەر، ئى مىراسىم بولغان
خەلقىمنى بۇلاڭ-تالاڭ قىلغۇچىلار! چۈنكى سىلەر چېمەندە تۇرغان موزايلاردەك
سەكرىگەنسىلەر، ئايغىرلاردەك خۇشاللىقتىن كىشنىگەنسىلەر! 12 ئەمدى ئانا
يۇرتۇڭ زور خىجالەتكە قالدۇرۇلىدۇ؛ رەسۋاچىلىق سىنى تۇغقۇچىنى قاپلايدۇ؛ مانا،
ئۇ ئەللەرنىڭ داشقىلى، ــ بىر جاڭگال، قاغجىراق يەر ۋە چۆل-باياۋان بولۇپ
قالىدۇ. 13 پەرۋەردىگارنىڭ غەزىپى تۈپەيلىدىن، ئۇنىڭ ھېچ ئاھالىسى بولمايدۇ،
بەلكى تولۇق تاشلىۋېتىلگەن بولىدۇ؛ بابىلدىن ئۆتىدىغانلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ
بارلىق يارا-ۋابالىرى تۈپەيلىدىن ۋەھىمىگە چۈشۈپ ئۈش-ئۈش قىلىدۇ.

14 بابىلغا جەڭ قىلىش ئۈچۈن ئۇنىڭ ئەتراپىدا سەپكە تىزىلىڭلار، بارلىق
ئوقياچىلار؛ ئۇنىڭغا ئېتىڭلار، ئوقلارنى ھېچ ئايىماڭلار؛ چۈنكى ئۇ پەرۋەردىگار ئالدىدا
گۇناھ سادىر قىلغان. 15 ئۇنىڭ ئەتراپىدا جەڭ چۇقانلىرىنى كۆتۈرۈڭلار؛ ئۇ تەسلىم بولۇپ
قول كۆتۈردى؛ مۇنارلىرى ئۆرۈلدى، سېپىللىرى غۇلىتىلدى؛ چۈنكى بۇ پەرۋەردىگارنىڭ
ئالغان قىساسىدۇر. ئۇنىڭدىن قىساس ئېلىڭلار؛ ئۇ باشقىلارغا نېمە قىلغان بولسا
ئۇنىڭغىمۇ شۇنى قىلىڭلار. 16 بابىلدىن ئۇرۇق تېرىغۇچى ھەم ھوسۇل ۋاقتىدىكى ئورغاق

[390] بۇ سۆزگە قارىغاندا ئوتتۇرا شەرقتىكى بەزى پادىچىلار تېكىلەرنى قوي پادىلىرىغا «يېتەكچى رول»دا ئىشلىتىدۇ. شۇڭا «پادىنى يېتەكلىگۈچى تېكىلەردەك بولۇڭلار» دېگىنى، «بىرىنچى بولۇپ بابىلدىن چىقىپ، باشقىلارغا ئۈلگە بولۇڭلار» دېگەن مەنىدە.

[391] دېمەك، بەتلەنگەن ھەربىر ئوقى زايە كەتمەيدۇ. باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئوقلىرىنىڭ ھەممىسى جەڭدىن قولى قۇرۇق (ئولجىسىز) قايتىپ كەلمەيدىغان باتۇر جەڭچىلەردەك بولىدۇ...».

سالغۇچىلارنى يوق قىلىۋېتىدۇ. زۇلۇمكارنىڭ قىلىچىنىڭ قورقۇنچى تۈپەيلىدىن ئۇلارنىڭ
ھەربىرى ئۆز ئېلىگە قايتىپ، ھەربىرى ئۆز ئانا يۇرتىغا قاچسۇن![392]
17 ئىسرائىل تارقىتىۋېتىلگەن قوي پادىسىدۇر؛ شىرلار ئۇلارنى ھەيدىۋەتكەن؛
دەسلەپتە ئاسۇرىيەنىڭ پادىشاھى ئۇلارنى يەپ كەتكەن، ئاخىرىدا بۇ بابىل
پادىشاھى نېبوقادنەسار ئۇنىڭ ئۇستىخانلىرىنى ئېزىپ غاجىلىغان. 18 شۇڭا ساماۋى
قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: ــ
مانا، مەن ئاسۇرىيەنىڭ پادىشاھىنىڭ بېشىغا كېلىپ، ئۇنى جازالىغىنىمدەك، مەن
بابىل پادىشاھىنى ھەم زېمىنىنى جازالايمەن. 19 مەن ئىسرائىلنى قايتىدىن ئۆز
يايلىقىغا قايتۇرىمەن، ئۇ كارمەل تېغىدا، باشان زېمىنىدا ئوزۇقلىنىدۇ، ئۇنىڭ جېنى
ئەفرائىم تېغى ئۈستىدە ھەم گىلېئاد زېمىنىدا قانائەتلىنىدۇ. 20 شۇ كۈنلەردە، شۇ
چاغدا، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ ئىسرائىلنىڭ قەبىھلىكى ئىزدەلسە، ھېچ تېپىلمايدۇ؛
يەھۇدانىڭ گۇناھلىرى ئىزدەلسە، ھېچ تېپىلمايدۇ؛ چۈنكى مەن قالدۇرغان قالدىسىنى
كەچۈرۈم قىلىمەن.
21 ــ مېراتائىمنىڭ زېمىنىغا زەرب بىلەن جەڭ قىلىشقا، پېكودتا
تۇرۇۋاتقانلارغىمۇ جەڭ قىلىشقا چىقىڭلار؛ ئۇلارنى ۋەيران قىلىڭلار، قالدۇقىنىمۇ
ھالاك قىلىڭلار، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ مەن نېمىنى ساڭا بۇيرۇغان بولسام
شۇنى ئادا قىلىڭلار[393]. 22 جەڭ سادالىرى بابىل زېمىنىدا ئاڭلىنىدۇ؛ ئۇ زور
ھالاكەتنىڭ ساداسىدۇر! 23 ئەسلىدە پۈتكۈل يەر يۈزىنى ئۇرغان بازغان شۇ
دەرىجىدە سۇندۇرۇپ چېقىۋېتىلدىغۇ[394]! بابىل ئەللەر ئارىسىدا شۇنچە بىر
دەھشەت باسقۇچى بولۇپ چىققانتىغۇ! 24 مەن ساڭا تۇزاق قۇردۇم؛ سەن، ئى
بابىل، ھېچ بىلمەيلا ئۇنىڭغا تۇتۇلدۇڭ؛ پەرۋەردىگار بىلەن قارشىلىششىڭ

392 «ھەربىرى... ھەربىرى...» بەلكى بابىلدا «قارا ئەمگەك» قىلغان چەتئەللىك ئەمگەكچىلەرنى كۆرسىتىدۇ. بۇلار نۇرغۇن يەھۇدىيلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ، ئەلۋەتتە.

393 «مېرئاتائىم» بولسا بابىل زېمىنىنىڭ جەنۇبىدىكى بىر شەھەر. ئىسمى «ئىككى ھەسسىلىك ئاسيىلىق» دېگەن مەنىدە، بابىلنىڭ خاراكتېرىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن ئەتەي مىسالغا ئېلىنغان بولۇشى كېرەك. «پېكود»دىكىلەر ئارامىيەدىكى خەلق بولۇپ، بابىلغا ئىتتىپاقداش ئىدى؛ «پېكود»نىڭ مەنىسى «جازا»دۇر.

ئايەتتە بېرىلگەن بۇيرۇقلار يەنىلا شىمالدىن چىققان قوشۇنلارغا ئېيتىلىشى كېرەك.

394 «بازغان» باشقا كۆپ ئەللەرنى ئۇرۇۋەتكەن بابىلنى كۆرسىتىدۇ.

تۆپەيلىدىن سەن تېپىلىپ تۇتۇلدۇڭ. 25 پەرۋەردىگار قورال ئامبىرىنى ئېچىپ،
غەزىپىدىكى قوراللىرىنى ئېلىپ چىقاردى؛ چۈنكى ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى
بولغان رەب پەرۋەردىگار كالدىيلەرنىڭ زېمىنىدا قىلىدىغان ئىشى باردۇر.
26 ئۇنىڭ ھەر چەت-چەتلىرىدىن كېلىپ ئۇنىڭغا ھۇجۇم قىلىڭلار،
ئامبارلىرىنى ئېچىۋېتىڭلار؛ ئۆنچىلەرنى دۆۋىلىگەندەك ئۇنى خارابە-خارابە
قىلىپ دۆۋىلەپ ۋەيران قىلىڭلار[395]؛ ئۇنىڭ ھېچنېمىسىنى قالدۇرماڭلار!
27 ئۇنىڭ بارلىق تورپاقلىرىنى ئۆلتۈرۈۋېتىڭلار! ئۇلار سويۇلۇشقا چۈشسۇن[396]!
ئۇلارنىڭ ھالىغا ۋاي! چۈنكى ئۇلارنىڭ كۈنى، يەنى جازالىنىش ۋاقتى يېتىپ
كەلدى. 28 ئاڭلاڭلار! زىئونغا كېلىپ، پەرۋەردىگار خۇدايىمىزنىڭ قىساسىنى،
يەنى ئىبادەتخانىسى ئۈچۈن ئالغان قىساسىنى جاكارلايدىغان، بابىل زېمىنىدىن
قاچقان پاناھ ئىزدىگۈچىلەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاڭلار!
29 بابىلغا ھۇجۇم قىلىش ئۈچۈن ئوقياچىلارنى، يەنى بارلىق كاماننى
ئەگكۈچىلەرنى چاقىرىڭلار؛ بابىلنىڭ ئەتراپىدا بارگاھ قۇرۇپ قورشىۋېلىڭلار؛
ھېچكىمنى قاچقۇزماڭلار؛ ئۆز قىلمىشىنى ئۆز بېشىغا چۈشۈرۈڭلار؛ ئۇ
نېمىلەرنى قىلغان بولسا، ئۇنىڭغىمۇ شۇنى قىلىڭلار؛ چۈنكى ئۇ پەرۋەردىگارغا
— ئىسرائىلدىكى مۇقەددەس بولغۇچىغا قارشى كۆرەڭلەپ كەتكەندى.
30 شۇڭا ئۇنىڭ يىگىتلىرى كوچىلىرىدا يىقىلىدۇ؛ شۇ كۈندە ئۇنىڭ بارلىق
جەڭچى پالۋانلىرى يوقىتىلىدۇ، — دەيدۇ پەرۋەردىگار.
31 مانا، مەن ساڭا قارشىدۇرمەن، ئى كۆرەڭلەپ كەتكۈچى، — دەيدۇ ساماۋى
قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار، — چۈنكى سېنىڭ كۈنۈڭ، يەنى مەن
سېنىڭغا يېقىن كېلىپ جازالايدىغان كۈن يېتىپ كەلدى؛ 32 كۆرەڭلەپ كەتكۈچى
پۇتلىشىپ يىقىلىدۇ، ھېچكىم ئۇنى قايتىدىن يۆلەپ تۇرغۇزمايدۇ؛ بەرھەق، مەن
ئۇنىڭ شەھەرلىرىگە ئوت ياقىمەن، ئۇ ئۇنىڭ ئەتراپىدىكىلەرنىڭ ھەممىسىنى
كۆيدۈرۈپ يۇتۇپ كېتىدۇ.

---

395 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئاش-بۇغدايىنى ساقلىغان ئامبارلىرىنى ئېچىڭلار؛ ئۇنى خارابە-خارابە قىلىپ دۆۋىلەپ (تاشلاپ)... ».

396 «تورپاقلىرى» بەلكىم ھەم بابىلنىڭ سەرخىل مال-ۋارانلىرىنى كۆرسەتكەن ھەم شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ئۇنىڭ سەرخىل لەشكەرلىرىگە سىمۋول قىلىنغان بولۇشى مۇمكىن.

[33] ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: ــ ئىسرائىللار يەھۇدالار بىلەن بىللە ئېزىلىپ خورلۇقنى كۆرگەن؛ ئۇلارنى ئەسىر قىلغانلار ئۇلارنى قاتتىق قاماپ تۇتقاندى؛ ئۇلارنى قويۇۋېتىشنى رەت قىلغان. [34] لېكىن ئۇلارنىڭ ھەمجەمەت-قۇتقۇزغۇچىسى كۈچلۈكتۇر؛ ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ئۇلارنىڭ دەۋاسىنى ئەستايىدىللىق بىلەن سورايدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇ ئۇلارنىڭ زېمىنغا ئاراملىق بېرىدۇ، بابىلدىكىلەرگە ئارامسىزلىق يەتكۈزىدۇ. [35] كالدىيلەر ئۈستىگە، بابىلدا تۇرۇۋاتقانلار ئۈستىگە ھەمدە بابىلنىڭ ئەمىرلىرى ۋە دانىشمەنلىرى ئۈستىگە قىلىچ چۈشىدۇ، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار؛ [36] قىلىچ پالچىلار ئۈستىگە چۈشكەندە، ئۇلار ھاماقەت-ئەخمەقلەردەك كۆرۈنىدۇ؛ قىلىچ ئۇلارنىڭ پالۋانلىرى ئۈستىگە چۈشۈپ، ئۇلار پاتىپاراق بولۇپ كېتىدۇ؛ [37] قىلىچ ئۇلارنىڭ ئاتلىرى ئۈستىگە، جەڭ ھارۋىلىرى ئۈستىگە، ئۇلارنىڭ سەپلىرىدە تۇرغان بارلىق يات لەشكەرلەر ئۈستىگە چۈشىدۇ، ئۇلار ئاياللاردەك بولىدۇ؛ قىلىچ خەزىنىلىرى ئۈستىگە چۈشىدۇ، ئۇلار بۇلاڭ-تالاڭ قىلىنىدۇ. [38] قۇرغاقچىلىق ئۇلارنىڭ سۇلىرى ئۈستىگە چۈشۈپ، ئۇلار قۇرۇپ كېتىدۇ؛ بۇلارنىڭ سەۋەبى زېمىنى ئويما بۇتلارغا تولۇپ، ئۇلار قورقۇنچلۇق مەبۇدلار تۈپەيلىدىن تەلۋىشىپ كەتكەن[397]. [39] شۇڭا چۆلدىكى جانىۋارلار ۋە چىلبۆرىلەر بىرلىكتە شۇ يەردە تۇرىدۇ؛ شۇ يەردە ھۇۋقۇشلار ماكانلىشىدۇ؛ ئۇ مەڭگۈگە ئادەمزاتسىز بولىدۇ، دەۋردىن-دەۋرگە ھېچ ئاھالىلىك بولمايدۇ. [40] خۇدا سودوم ۋە گوموررانى ئەتراپىدىكى شەھەرلىرى بىلەن بىللە ئۆرۈۋەتكىنىدەك، ھېچكىم شۇ يەردە تۇرمايدۇ، ئىنسان باللىرى شۇ يەردە ئولتۇراقلاشمايدۇ، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.

[41] ــ مانا، شىمالدىن بىر خەلق، ئۇلۇغ بىر ئەل چىقىپ كېلىدۇ؛ يەر يۈزىنىڭ چەت-چەتلىرىدىن نۇرغۇن پادىشاھلار قوزغىلىدۇ. [42] ئۇلار ئوقيا ھەم نەيزىنى تۇتۇپ قوراللىنىدۇ؛ ئۇلار ۋەھشىي، ھېچ رەھىم كۆرسەتمەيدىغان بولىدۇ؛ ئاتلىرىغا مىنگەندە ئۇلارنىڭ ئاۋازلىرى دېڭىزدەك شاۋقۇنلايدۇ؛ ئۇلار جەڭگە ئاتلاتقان

[397] باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «بۇلارنىڭ سەۋەبى زېمىنى ئويما بۇتلارغا تولغان، چۈنكى ئۇلار قورقۇنچلۇق مەبۇدلىرىنى داڭلاپ كەتكەنىدى».

ئادەملەردەك سەپ-سەپ بولۇپ، ساڭا ھۇجۇم قىلماقچى، ئى بابىل قىزى! 43
بابىل پادىشاھى ئۇلارنىڭ خەۋىرىنى ئاڭلاپلا قوللىرى تىترەپ بوشاپ كېتىدۇ؛
غەم-قايغۇ ئۇنى تۇتىدۇ، تولغاقتا چۇشكەن ئايالدەك ئازابلار ئۇنى بېسىۋالىدۇ. 44
مانا، ئىئوردان دەرياسى بويىدىكى چاۋار-چاتقاللىقتىن چىقىپ، دائىم ئېقىپ
تۇرىدىغان شۇ سۇلار[398] بويىدىكى يايلاقتىكى قويلارنى تارقاتقان بىر شىردەك
مەن بابىلدىكىلەرنى بەدەر قاچقۇزىمەن. ئەمدى كىمنى خالىسام مەن ئۇنى
ئۇنىڭ ئۈستىگە تىكلەيمەن؛ چۈنكى ماڭا كىم تەڭ كېلەلەيدۇ؟ كىم مېنىڭدىن
ھېساب ئېلىشقا مېنى چاقىرالايدۇ؟ مېنىڭ ئالدىمدا تۇرالايدىغان پادا باققۇچى
بارمۇ؟
45 شۇڭا پەرۋەردىگارنىڭ بابىلنى جازالاشتىكى مەقسىتىنى، شۇنىڭدەك
كالدىيلەرنىڭ زېمىنىنى جازالاش نىيىتىنى ئاڭلاڭلار: ئۇلارنىڭ كىچىكلىرىمۇ
تارتىپ ئېپكېتىلىدۇ؛ بەرھەق، قىلمىشلىرى تۈپەيلىدىن پەرۋەردىگار ئۇنىڭ
يايلىقىنى ۋەيرانە قىلىدۇ. 46 بابىلنىڭ ئىشغال قىلىنغانلىقىنى ئاڭلاپ يەر
يۈزى تەۋرىنىپ كېتىدۇ؛ ئۇنىڭ نالە-پەريادى بارلىق ئەللەرگىچە ئاڭلىنىدۇ.

بابىل توغرۇلۇق ھۆكۈم — داۋامى

51

1 پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ مانا، مەن بابىلنى سوقىدىغان ھەم
«لەب-كاماي»دا تۇرۇۋاتقانلارنى سوقىدىغان بىتچىت قىلغۇچى
شامالنى قوزغاپ چىقىرىمەن[399]؛ 2 مەن بابىلغا يات ئادەملەرنى ئەۋەتىمەن؛
ئۇلار ئۇنى سورۇۋېتىدۇ، زېمىنىنى يەر بىلەن يەكسان قىلىۋېتىدۇ؛ ئۇنىڭ بېشىغا

398 «دائىم ئېقىپ تۇرىدىغان سۇلار» بولسا ئىئوردان دەرياسىنىڭ ئۆزى.

399 «لەب-كاماي» كالدىيەنى بىر كىنايىلىك «شىفىر» ئارقىلىق كۆرسىتىدۇ. شىفىرنى ئىپادىلەش يولى بولسا، «كالدىيە» دېگەن سۆزنىڭ ھەربىر ھەرپىنى ئىبرانىي تىلىنىڭ ئېلىپبە تەرتىپى بويىچە ئارقىدىن ئوقۇلغان ھەرپ بىلەن ئالماشتۇرۇشتىن ئىبارەت. (مەسىلەن، ئۇيغۇر تىلىدا بولسا، «ئا»نى «ي» بىلەن، «ئە»نى «ئى» بىلەن ئالماشتۇرغانغا ئوخشاش). «لەب-كاماي» دېگەن سۆزنىڭ ئۆزى ئىبرانىي تىلىدا «تەتۈرچىلىك قىلغانلارنىڭ قەلبى»، «ئاسىيلىق قىلغانلارنىڭ قەلبى» دېگەننى بىلدۈرىدۇ، بۇ ئىنتايىن كىنايىلىك گەپتۇر.

«شامال» بولسا، بەلكىم 2-ئايەتتە تىلغا ئېلىنغان «يات ئادەملەر»نى كۆرسىتىدۇ.

كۆلپەت چۈشكەن كۈندە ئۇلار ئۇنىڭغا تەرەپ-تەرەپتىن قارشىلىشىشقا
كېلىدۇ. 3 ئۇنىڭ ئوقياچىلىرىغا كىرىچنى تارتقۇدەك، ئورنىدىن تۇرغۇچىلارغا
دۇبۇلغا-ساۋۇت كىيگۈدەك پۇرسەت بەرمەڭلار؛ ئۇنىڭ يىگىتلىرىنىڭ
ھېچقايسىسىنى ئاياپ قويماڭلار؛ ئۇنىڭ پۈتكۈل قوشۇنىنى بىتچىت قىلىڭلار.
4 كالدىيلەرنىڭ زېمىنىدا سانجىلغانلار، كوچىلىرىدا قىلىچلانغانلار يىقىلسۇن!
5 چۈنكى ئىسرائىل ياكى يەھۇدامۇ ئۆز خۇداسى تەرىپىدىن، يەنى ساماۋى
قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار تەرىپىدىن تاشلىۋېتىلگەن ئەمەس؛
چۈنكى بابىلنىڭ زېمىنى ئىسرائىلدىكى مۇقەددەس بولغۇچى ئالدىدا سادىر
قىلغان گۇناھ بىلەن تولغاندۇر. 6 بارلىق ئەللەر، بابىل ئىچىدىن قېچىڭلار، ئۆز
جېنىڭلارنى ئېلىپ بەدەر قېچىڭلار! ئۇنىڭ قەبىھلىكىگە چېتىلىپ قېلىپ
ھالاك بولماڭلار؛ چۈنكى بۇ پەرۋەردىگارنىڭ قىساس ئالىدىغان ۋاقتىدۇر؛ ئۇ
قىلمىشىنى ئۆز بېشىغا قايتۇرىدۇ[400].
7 بابىل پەرۋەردىگارنىڭ قولىدىكى پۈتكۈل جاھاننى مەست قىلغۇچى
ئالتۇن قەدەھ بولغان؛ ئەللەر ئۇنىڭ شارابىدىن ئىچكەن؛ ئەللەر شۇنىڭ
بىلەن ساراڭ بولۇپ كەتكەن[401]. 8 بابىل تۇيۇقسىز يىقىلىپ بىتچىت بولىدۇ؛
ئۇنىڭغا ئاھ-زار كۆتۈرۈڭلار! ئۇنىڭ ئازابلىرى ئۈچۈن تۇتىيا ئېلىڭلار؛ ئۇ بەلكىم
ساقايتىلارمىكىن؟
9 ــ «بىز بابىلنى ساقايتماقچىدۇق، لېكىن ئۇ ساقايمىدى؛ ئۇنىڭدىن
ۋاز كېچىپ ھەممىمىز ئۆز يۇرتىمىزغا قايتايلى؛ چۈنكى ئۇنىڭ ئۈستىگە
چىقىرىلىدىغان ھۆكۈم جازاسى ئاسمانغا تاقىشىپ، كۆككە يېتىدۇ[402]».

400 بەزى ئالىملار بۇ سۆزلەر «بارلىق ئەللەر»گە ئەمەس، بەلكى ئىسرائىلغا ئېيتىلىدۇ، دەپ قارايدۇ. 45-ئايەتتە ئەھۋال شۇنداق بولىدۇ، لېكىن بىزنىڭچە مۇشۇ يەردە بابىلدا ھەربىر ئەللەرگە ئېيتىلىدۇ. چۈنكى 9-ئايەتتە قاچقانلار «ھەممىمىز ئۆز يۇرتىمىزغا قايتايلى» دېيىشىدۇ.
401 «ئەللەر .... ساراڭ بولۇپ كەتكەن» ــ بەلكىم بابىلنىڭ گۇناھىغا چېتىلىپ، شۇنىڭدەك جازاسىغىمۇ چېتىلىپ قېلىپ تولىمۇ دەككە-دۈككىگە چۈشىدۇ.
402 قارىغاندا بۇ سۆزلەر بابىل ئارىسىدا تۇرغان يات ئەللەرنىڭ ئېيتىدىغان سۆزلىرى. «ئۇنىڭ ئۈستىگە چىقىرىلىدىغان ھۆكۈم جازاسى ئاسمانغا تاقىشىپ، كۆككە يېتىدۇ» دېگەننى، خۇدانىڭ جازالىرىنى قوزغىغان، كونا زاماندىكى بابىل (بابەل)لىقلار قۇرماقچى بولغان «ئاسمانغا تاقاشىدىغان» مۇنار بىلەن سېلىشتۇرۇش پايدىلىق ئىش بولىدۇ. («يار.» 1:11-9نى كۆرۈڭ).

10 — «پەرۋەردىگار ھەققانىيلىقىمىزنى بارلىققا كەلتۈرگەندۇر[403]؛ كېلەيلى، زىئوندا پەرۋەردىگار خۇدايىمىزنىڭ قىلغان ئىشىنى جاكارلايلى!»[404]

(پەرۋەردىگار مىدىئا قوشۇنلىرىغا، ئاندىن بابىلغا سۆز قىلىدۇ)

11 — ئوقلارنى ئۇچلاڭلار! قالقانلارنى تۇتۇڭلار! پەرۋەردىگار مىدىئانىڭ پادىشاھلىرىنىڭ روھىنى ئۇرغۇتتى؛ چۈنكى ئۇنىڭ نىيىتى بابىلغا قارشىدۇر، ئۇنى بەربات قىلىش ئۈچۈندۇر؛ بۇ پەرۋەردىگارنىڭ قىساسىدۇر، يەنى ئۇنىڭ ئىبادەتخانىسى ئۈچۈن ئالغان قىساسىدۇر. 12 بابىلنىڭ سېپىللىرىغا قارىتىپ جەڭ تۇغىنى كۆتۈرۈڭلار؛ كۆزەتنى تېخىمۇ چىڭىراق قىلىڭلار، كۆزەتچىلەرنى بابىلنى چۆرىدىتىپ سەپتە تۇرغۇزۇڭلار؛ بۆكتۈرمە قويۇڭلار؛ چۈنكى پەرۋەردىگار بابىلدىكىلەرنىڭ جازاسى توغرۇلۇق نىيەتلىرىنى دېگەن بولسا، ئۇ شۇنى كۆڭلىدە پەملەپ، ئۇنى ئادا قىلىدۇ.
13 — ئى ئەلۋەك سۇلار ئۈستىدە تۇرغۇچى، بايلىقلىرى نۇرغۇن بولغۇچى، ئەجىلىڭ يېتىپ كەلدى، جېنىڭ ئۈلچىنىپ ئۈزۈلۈش ۋاقتى توشتى.

14 ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ئۆزى بىلەن قەسەم قىلىپ: «توپ-توپ چېكەتكىلەردەك مەن سېنى ئادەملەر بىلەن تولدۇرىمەن؛ ئۇلار سېنىڭ ئۈستۈڭدىن غەلىبە تەنتەنىلىرىنى كۆتۈرىدۇ» دېدى.

403 «پەرۋەردىگار ھەققانىيلىقىمىزنى بارلىققا كەلتۈرگەندۇر» — بەزى ئالىملار بۇ سۆزنى «پەرۋەردىگار بىزنى قۇتقۇزۇپ ئازاد قىلغاندۇر» دەپ تەرجىمە قىلىدۇ. لېكىن «تىسەدەكاھ» (ھەققانىيلىق) تەۋراتتىكى باشقا ھېچ يەردە شۇنداق مەنىدە ئىپىلمايدۇ. بىزنىڭچە بۇ سۆز ئىسرائىلنىڭ (ھەممىمىزگە ئوخشاش) ئۆزىنىڭ ھېچقانداق ھەققانىيلىقى بولمىغاچقا، خۇدا ئۇلارغا ھەققانىيلىق ئېلىپ كېلىدۇ، دېگەننى بىلدۈرىدۇ. بۇ ئايەتتىكى ھەققانىيلىق ئۆزلىكىدىن ئەمەس، بەلكى خۇدادىن كېلىدۇ؛ «پەرۋەردىگار ھەققانىيلىقىمىزدۇر» — بۇ مەسىھ-قۇتقۇزغۇچىنىڭ شۇنىڭدەك يېڭى يېرۇسالېمنىڭ بىر نامىدۇر. 23:6نى ھەم 16:33نى كۆرۈڭ.
404 9-ئايەتتىكى سۆزلەرنى كەلگۈسىدە بابىلدىن قاچىدىغان يات ئەللەر ئېيتىدۇ؛ 10-ئايەتتىكى سۆزلەرنى شۈبھىسىزكى، كەلگۈسىدە قانائان (پەلەستىن)غا قايتىپ كېلىدىغان ئىسرائىلنىڭ قالدىسى ئېيتىدۇ.

15 ــ ئۇ بولسا يەر-زېمىننى كۈچ-قۇدرىتى بىلەن ياساپ،
ئالەمنى دانالىقى بىلەن بەرپا قىلىپ،
ئاسمانلارنى ئەقىل-پاراستى بىلەن يايغۇچىدۇر؛
16 ئۇ ئاۋازىنى قويۇۋەتسە، ئاسمانلاردا سۇلار شاۋقۇنلايدۇ؛
ئۇ يەر چەتلىرىدىن بۇلۇت-تۇمانلارنى ئۆرلىتىدۇ؛
ئۇ يامغۇرلارغا چاقماقلارنى ھەمراھ قىلىپ بېكىتىدۇ،
شامالنى ئۆز خەزىنىلىرىدىن چىقىرىدۇ.
17 بۇ بۇتپەرەسلەرنىڭ ھەربىرى ئەقىلسىز، بىلىمدىن مەھرۇملاردۇر؛
ھەربىر زەرگەر ئۆزى ئويغان بۇت تەرىپىدىن شەرمەندىگە قالىدۇ؛
چۈنكى ئۇنىڭ قۇيما ھەيكىلى يالغانچىلىق،
ئۇلاردا ھېچ تىنىق يوقتۇر.
18 ئۇلار بىمەنىلەردۇر، مازاق ئوبيېكتىدۇر؛
ئۇلارنىڭ ئۈستىگە جازالىنىش ۋاقتى كەلگەندە، ئۇلار يوقىتىلىدۇ.
19 ياقۇپنىڭ نېسىۋىسى بولغۇچى[405] بۇلاردەك ئەمەستۇر؛
چۈنكى ھەممىنى ياسىغۇچى شۇدۇر؛
ئىسرائىل بولسا ئۇنىڭ ئۆز مىراسى بولغان قەبىلىسىدۇر؛
ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ئۇنىڭ نامىدۇر.

(پەرۋەردىگار ئىسرائىلغا سۆز قىلىدۇ)

20 سەن ئىسرائىل مېنىڭ گۈرزەم،
مېنىڭ جەڭ قورالىمدۇرسەن؛
سېنىڭ بىلەن مەن ئەللەرنى بىتچىت قىلىمەن،
سېنىڭ بىلەن پادىشاھلىقلارنى تارمار قىلىمەن[406]؛

405 ياقۇپ مۇشۇ يەردە ياقۇپ ۋە ئۇنىڭ ئەۋلادلىرى ئىسرائىلنىمۇ كۆرسىتىدۇ. «ياقۇپنىڭ نېسىۋىسى» خۇدانىڭ ئۆزىدۇر، ئەلۋەتتە.
406 ئەينى تېكىستتە «سەن مېنىڭ گۈرزەم...» دېيىلىدۇ. ئەمدى خۇدانىڭ بۇ سۆزلىرى كىمگە ئېيتىلىدۇ؟

21 سېنىڭ بىلەن ھەم ئات ھەم مىنگۈچىنى بىتچىت قىلىمەن؛
سېنىڭ بىلەن ھەم جەڭ ھارۋىسى ھەم ھەيدىگۈچىسىنى بىتچىت قىلىمەن؛
22 سېنىڭ بىلەن ھەم ئەر ھەم ئايالنى بىتچىت قىلىمەن؛
سېنىڭ بىلەن ھەم قېرى ھەم ياشلارنى بىتچىت قىلىمەن؛
سېنىڭ بىلەن ھەم يىگىت ھەم قىزنى بىتچىت قىلىمەن؛
23 سېنىڭ بىلەن ھەم پادىچى ھەم قوي پادىسىنى بىتچىت قىلىمەن؛
سېنىڭ بىلەن ھەم دېھقان ھەم بويۇنتۇرۇقتا قېتىلغان كالىلىرىنى بىتچىت قىلىمەن؛
سېنىڭ بىلەن ھەم ۋالىيلار ھەم ھۆكۈمرانلارنى بىتچىت قىلىمەن.
24 ــ مەن كۆز ئالدىڭلاردا بابىلنىڭ ھەم بارلىق كالدىيلەرنىڭ زىئوندا قىلغان بارلىق رەزىللىكىنى ئۆز بېشىغا چۈشۈرۈپ ياندۇرىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.

25 ــ مانا، مەن سەن بابىلغا قارشىمەن، ئى پۈتكۈل يەر يۈزىنى ھالاك قىلغۇچى تاغ؛
مەن قولۇمنى ئۈستۈڭگە سوزۇپ،
سېنى تىك يارلاردىن غۇلىتىپ،
دومىلىتىپ چۈشۈرۈپ، سېنى كۆيۈپ تۈگىگەن بىر يانار تاغ قىلىمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.
26 شۇنىڭ بىلەن ئۇلار سەندىن بۇرجەك چىقىرىش ئۈچۈنمۇ تاش تاپالمايدۇ،
ياكى ئۇل ئۈچۈنمۇ ھېچيەردىن تاش تاپالمايدۇ؛
چۈنكى سەن مەڭگۈگە بىر ۋەيرانە بولىسەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.

بەزى ئالىملار (پەيغەمبەرلەرنى «ئۆتكەن زامان»غا ئۆزگەرتىپ) بابىلغا ئېيتىلغان، دەپ قارايدۇ. باشقىلار (كەلگۈسىدە بابىل ئىمپېرىيەسىنى ۋەيران قىلىدىغان) پارس ئىمپېرىيەسىگە ئېيتىلىدۇ، دەپ قارايدۇ؛ بىراق بىزنىڭچە ئۇلار ئىسرائىلنىڭ ئۆزىگە ئېيتىلىدۇ (24-ئايەتنى كۆرۈڭ). باشقا پەيغەمبەرلەرنىڭ سۆزلىرى بويىچىمۇ، ئاخىرقى زامانلاردا ئىسرائىل خەلقى خۇدانىڭ بىر جازالاش قورالى بولىدۇ (مەسىلەن، «يەش.» 5:41، «زەك.» 7:12نى كۆرۈڭ).

27 — زېمىندا جەڭ تۇغىنى كۆتۈرۈڭلار،
ئەللەر ئارىسىدا كاناي چېلىڭلار؛
بابىلغا جەڭ قىلىشقا ئەللەرنى تەييارلاڭلار؛
ئارارات، مىننى ۋە ئاشكىناز پادىشاھلىقلىرىنى چاقىرىپ يىغىڭلار؛
ئۇنىڭغا ھۇجۇم قىلغۇچى قوشۇنلارغا بىر سەردار بېكىتىڭلار؛
ئاتلارنى توپ-توپ چېكەتكە لېچىنكىلىرىدەك[407] زېمىنغا تۆركۈملەپ چىقىرىڭلار؛
28 ئۇنىڭغا جەڭ قىلىشقا ئەللەرنى تەييارلاڭلار،
— مېدىئالىقلارنىڭ پادىشاھلىرى، ۋالىيلىرى ۋە بارلىق ھۆكۈمدارلىرىنى، شۇنداقلا ئۇ ھۆكۈم سۈرگەن زېمىنلارنىڭ بارلىق ئادەملىرىنى تەييارلاڭلار! 29 شۇنىڭ بىلەن يەر يۈزى تەۋرىنىپ ئازابلىنىدۇ؛ چۈنكى پەرۋەردىگارنىڭ بابىلغا قارشى باغلىغان نىيەتلىرى، يەنى بابىلنىڭ زېمىنىنى ھېچ ئادەم تۇرمايدىغان چۆل-باياۋان قىلىۋېتىش نىيىتى ئەمەلگە ئاشماي قالمايدۇ.

30 بابىلدىكى پالۋانلار ئۇرۇشتىن قول ئۈزىدۇ؛
ئۇلار قورغانلىرىدا ئامالسىز ئولتۇرىدۇ؛
ئۇلارنىڭ دەرمانى قالمايدۇ،
ئۇلار ئاياللاردەك بولۇپ قالىدۇ؛
ئۇنىڭ تۇرالغۇلىرىغا ئوت قويۇلىدۇ؛
دەرۋازا سالاسۇنلىرى سۇندۇرۇلىدۇ.
31 يۈگۈرۈپ كېلىۋاتقان بىر چاپارمەن يەنە بىر چاپارمەنگە، بىر خەۋەرچى يەنە بىر خەۋەرچىگە بابىل پادىشاھىنىڭ ئالدىدىلا ئۇچرىشىپ قېلىپ ئۇنىڭغا: —
«سىلىنىڭ پۈتكۈل شەھەرلىرى ئۇ چەتتىن بۇ چەتكىچە ئىشغال قىلىندى؛
32 دەريا كېچىكلىرى ئىگىلىۋېلىندى،
قومۇشلۇقلار ئوتتا كۆيدۈرۈلدى،
پالۋانلىرى دەككە-دۈككىگە چۈشۈشتى!»

407 «چېكەتكە لېچىنكىلىرى» — ئىبرانىي تىلىدا بۇ سۆز بەلكىم چېكەتكە لېچىنكىسىنىڭ ئۈسۈش جەريانىدىكى ئەڭ زىيانلىق باسقۇچىنى كۆرسىتىشى مۇمكىن.

ــ دەپ جاكارلىشىدۇ[408].

33 چۈنكى ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار ــ ئىسرائىلنىڭ خۇداسى مۇنداق دەيدۇ: ــ

بابىلنىڭ قىزى تەكشىلىنىپ چىڭدىلىدىغان ۋاقتى بولغان خاماندەك بىپسىلىدۇ؛

بىردەمدىلا، ئۇنىڭ ھوسۇلى ئورۇلىدىغان ۋاقتى يېتىپ بولىدۇ![409]

35-34 زىئوندا تۇرغۇچى قىز: ــ «بابىل پادىشاھى نىبوقادنەسار مېنى يۇتۇپ، مېنى غاجىلاپ ئەزگەن؛

ئۇ ئىچىمنى بوشىتىلغان قاچىدەك قىلىپ قويغان؛

ئۇ ئەجدىھادەك مېنى يۇتۇپ،

ئۆزىنى نازۇ-نېمەتلىرىم بىلەن تويغۇزغان،

مېنى قوۇرۇقداپ پاك-پاكىز قىلىۋەتكەن[410].

ماڭا، مېنىڭ تېنىمگە قىلغان زوراۋانلىقى بابىلنىڭ بېشىغا چۈشۈرۈلسۇن»[411] ــ دەيدۇ،

ۋە يېرۇسالېم: «مېنىڭ قانلىرىم كالدىيەدە تۇرغۇچىلارنىڭ بېشىغا تۆكۈلسۇن» ــ دەيدۇ.

36 شۇڭا پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ

مانا، مەن سېنىڭ دەۋايىڭنى سورايمەن،

---

408 بابىلنىڭ قانداق يول بىلەن ئىشغال قىلىنغانلىقىنىڭ تەپسىلاتلىرى توغرۇلۇق «قوشۇمچە سۆز»نىمىزنى كۆرۈڭ. پارس قوشۇنى ئەفرات دەرياسىنىڭ ئېقىش يۆنىلىشىنى ئۆزگەرتىۋېتىدۇ، دەريا قىسقا ۋاقىت ئىچىدىلا قۇرۇپ كېتىدۇ. پارسلار سۇ يوق دەريادىن مېڭىپ شەھەرگە كىردى. شۇنىڭ بىلەن شەھەر ئىچىدىكى «دەريا كېچىكلىرى» بىرىنچى بولۇپ ئىگىلىۋېلىندى. شەھەر ئەتراپىدىكى «قومۇشلۇقلارنىڭ كۆيدۈرۈلۈشى»دىن مەقسەت شەھەردىن قاچقانلارغا يوشۇرۇنغۇدەك جايلار بولمىسۇن ئۈچۈن ئىدى.

409 «ئۇنىڭ ھوسۇلى ئورۇلىدىغان ۋاقتى» بولسا بەلكىم ئادەملىرى ۋە ئىمارەتلىرى يىقىتىلىدىغان، يەنى ئۇنىڭ جازالىنىش ۋاقتىنى كۆرسىتىدۇ.

410 بۇ ئايەت ھەم 35-ئايەتتىكى سۆزلىگۈچى «زىئوندا تۇرغۇچى قىز» بەلكىم «ئادەملەشتۈرۈلگەن» يېرۇسالېمغا ۋەكىل كېلىدۇ.

411 «ماڭا، تېنىمگە...» بەلكىم يېرۇسالېم ۋە ئۇنىڭ خەلقىنى كۆرسىتىدۇ.

سەن ئۇچۇن قىساس ئالىمەن؛
مەن ئۇنىڭ دېڭىزىنى قۇرۇتىمەن، بۇلىقىنى قاغجىرىتىمەن[412].
37 بابىل بولسا دۆۋە-دۆۋە خارابىلەر،
چىلبۆرىلەرنىڭ تۇرالغۇسى بولىدۇ؛
زېمىنى ئادەمنى دەھشەت باسىدىغان ھەم دائىم ئۇش-ئۇش قىلىنىدىغان ئوبيېكت بولىدۇ،
ھېچ ئادەم شۇ يەردە تۇرمايدۇ.
38 ئۇلارنىڭ ھەممىسى ياش شىرلاردەك ھۆۋلىشىدۇ،
ئارسلانلاردەك بىر-بىرىگە خىرىس قىلىشىدۇ[413]؛
39 ئۇلارنىڭ كەيپىياتى قىزىپ كەتكەندە، مەن ئۇلارغا بىر زىياپەت تەييارلاپ قويىمەنكى، ئۇلارنى مەست قىلىۋېتىمەن؛ شۇنىڭ بىلەن ئۇلار يايراپ-ياشناپ كېتىدۇ، ــ ئاندىن مەڭگۈگە ئۇيقۇغا غەرق بولۇپ، قايتىدىن ھېچ ئويغانمايدۇ، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار[414]. 40 بوغۇزلاشقا يېتىلگەن قوزىلاردەك ۋە بىللە يېتىلەنگەن قوچقارلار ھەم تېكىلەردەك مەن ئۇلارنى بوغۇزلاشقا چۈشۈرىمەن.

41 شېشاقنىڭ[415] ئىشغال قىلىنغانلىقىغا قارا!
پۈتكۈل يەر يۈزىنىڭ پەخرىنىڭ تۇتۇلغانلىقىغا قارا!
بابىلنىڭ ئەللەر ئارىسىدا ئادەمنى دەھشەت باسىدىغان ئوبيېكتى بولغانلىقىغا قارا!
42 دېڭىز بابىل ئۈستىدىن ئۆرلەپ كەتتى؛

---

412 پارس قوشۇنى بابىلدىن ئۆتىدىغان ئەفرات دەرياسىنى قۇرۇتىدۇ. ئۇلار شۇ يول بىلەن شەھەرنى ئىشغال قىلىدۇ. «قوشۇمچە سۆز»ىمىزنى كۆرۈڭ.

413 بابىللىقلار هاراقكەشلىكىدىن ئاتىقى چىققانىدى. بۇ ئايەت بەلكىم شۇلارنىڭ مەست بولۇپ «شىر كەيپ» بولغانلىقىنى بىلدۈرىدۇ. 39-ئايەتنىمۇ كۆرۈڭ. بابىلنىڭ پادىشاھى بەلشازار ئەمىر-ۋەزىرلىرى بىلەن بىللە مەست بولغاندا، شەھىرى بوسۇلۇپ ئىشغال قىلىنغان («دانىيال» 5-بابنى ئوقۇڭ).

414 بۇ بېشارەتنىڭ ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇشىنى يەنە «دانىيال» 5-بابتا كۆرۈڭ.

415 «شېشاق» بابىلنى كۆرسىتىدىغان ھەجۋىي، كىنايىلىك بىر ئىسىم. 26:25تىكى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.

ئۇ نۇرغۇنلىغان دولقۇنلار بىلەن غەرق بولدى[416].
43 ئۇنىڭ شەھەرلىرى ئادەمنى دەھشەت باسىدىغان ئۇبىيېكت،
قاغجىراق يەر، بىر چۆل، ھېچكىم تۇرمايدىغان زېمىن بولدى؛
ھېچقانداق ئىنسان بالىسى قايتىدىن شۇ يەرلەردىن ئۆتمەيدۇ.
44 مەن بابىلدا بەلنى[417] جازالايمەن؛
مەن ئۇنىڭ ئاغزىدىن يۇتۇۋالغىنىنى ياندۇرۇۋالىمەن؛
ئەللەر قايتىدىن ئۇنىڭغا قاراپ ئېقىپ كېلىشمەيدۇ؛
بەرھەق، بابىلنىڭ سېپىلى غۇلاپ كېتىدۇ.
45 ئۇنىڭ ئوتتۇرىسىدىن چىقىڭلار، ئى خەلقىم!
ھەربىرىڭلار پەرۋەردىگارنىڭ قاتتىق غەزىپىدىن ئۆز جېنىڭلارنى ئېلىپ بەدەر قېچىڭلار!
46 سىلەر زېمىندا ئاڭلىنىۋاتقان پىتنە-ئىغۋادىن يۈرىكىڭلارنى سۇ قىلماڭلار ۋە قورقماڭلار؛
بۇ يىل بىر پىتنە-ئىغۋا، كېلەر يىلى يەنە بىر پىتنە-ئىغۋا چىقىدۇ؛
زېمىندا زۇلۇم-زوراۋانلىق پارتلايدۇ، ھۆكۈمدارلار ھۆكۈمدارلارغا قارشى چىقىدۇ.
47 شۇڭا مانا، شۇ كۈنلەر كېلىدۇكى،
مەن بابىلدىكى ئويما مەبۇدلارنى جازالايمەن؛
شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ پۈتكۈل زېمىنى خىجالەتكە قالدۇرۇلىدۇ،
ئۇنىڭدا ئۆلتۈرۈلگەنلەر ئۇنىڭ ئىچىدە يىقىلىدۇ[418]؛
48 شۇنىڭ بىلەن ئاسمان ۋە زېمىن ۋە ئۇلاردا بار بولغانلار بابىل ئۈستىدىن شادلىقتىن ياڭرايدۇ؛
چۈنكى شىمالدىن ھالاك قىلغۇچىلار ئۇنىڭغا جەڭ قىلىشقا كېلىدۇ ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.

---

416 «دېڭىز ... دولقۇنلار...» تەۋرات-ئىنجىلدا كۆپ ۋاقىتلاردا سىمۋول سۈپىتىدە توپ-توپ قوشۇنلارنى كۆرسىتىدۇ.
417 «بەل» (ماردۇك) بابىلنىڭ ئەڭ مۇھىم بۇتى.
418 دېمەك، بابىل خەلقى زېمىنىدىن ھېچ قاچالمايدىغان بولىدۇ.

49 بابىل تۈپەيلىدىن پۈتكۈل يەر يۈزىدىكى ئۆلتۈرۈلگەنلەر يىقىلغاندەك،
بابىل ئىسرائىلدا ئۆلتۈرۈلگەنلەر تۈپەيلىدىن بابىل يىقىلماي قالمايدۇ[419].
50 قىلىچتىن قاچقانلار، يىراق كېتىڭلار، ھايال بولماڭلار؛
چەت يەرلەردىن پەرۋەردىگارنى سېغىنىڭلار،
يېرۇسالېمنى ئېسىڭلارغا كەلتۈرۈڭلار[420].
51 «بىز خىجالەتكە قالدۇق، چۈنكى ھاقارەتكە ئۇچرىدۇق؛
شەرمەندىچىلىكتىن يۈزىمىز تۆكۈلدى؛
چۈنكى يات ئادەملەر پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىدىكى مۇقەددەس جايلارغا بېسىپ كىردى!»[421].
52 شۇڭا شۇ كۈنلەر كېلىدۇكى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار،
ــ مەن ئۇنىڭدىكى ئويما مەبۇدلارنى جازالايمەن؛
ئۇنىڭ پۈتكۈل زېمىنى بويىدا يارىلىنىپ جان ھەلقۇمىدا ئىڭرىشىدۇ.
53 بابىل ئاسمانلارغا كۆتۈرۈلگەن بولسىمۇ،
ئۇنىڭ يۇقىرى ئىستىھكام-قورغىنى مۇستەھكەملەنگەن بولسىمۇ،
لېكىن مېنىڭدىن ئۇنىڭغا ھالاك قىلغۇچىلار يېتىپ بارىدىغان بولىدى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار.
54 بابىلدىن نالە-پەريادنىڭ ئاۋازى،
كالدىيلەرنىڭ زېمىنىدىن زور ھالاكەتنىڭ ساداسى كۆتۈرۈلىدۇ.
55 چۈنكى پەرۋەردىگار بابىلنى ھالاك قىلماقچى بولىدۇ؛
ئۇ ئۇنىڭدىن ۋاراڭ-چۇرۇڭلىرىنى يوقىتىدۇ؛
سۇلارنىڭ دولقۇنلىرى ئۆركەشلەۋاتقان سۇلاردەك شارقىرايدۇ،
ئۇلارنىڭ ئاۋازى شاۋقۇنلاپ كېلىدۇ[422].

419 ئايەتتىكى ئەينى ئىبرانىي تېكىستنى چۈشىنىش تەس. ئوقۇرمەنلەر باشقا تەرجىمىلەرنى ئۇچرىتىشى مۇمكىن. لېكىن ئومۇمىي مەنىسى چوقۇم تەرجىمىمىزدەك بولۇشى كېرەك.
420 ئېنىقكى، بۇ سۆزلەر بابىلدا سۈرگۈن بولغان ئىسرائىللارغا ئېيتىلىدۇ.
421 شۈبھىسىزكى، بۇ سۆزلەر بابىلدا سۈرگۈن بولغانلارنىڭ قايغۇرۇپ ئېيتىدىغانلىرى بولىدۇ.
422 «سۇلارنىڭ دولقۇنلىرى»، «ئۇلارنىڭ ئاۋازى» بولسا بەلكىم «ھالاك قىلغۇچىلار»نىڭكى بولىدۇ. ئۇلار «دېڭىز»غا ئوخشىتىلغان (42-ئايەت)؛ 56-ئايەت ئۇلارنىڭ ھەرىكىتىنىمۇ كۆرسىتىدۇ.

56 چۈنكى ھالاك قىلغۇچى ئۇنىڭغا، يەنى بابىلغا جەڭ قىلىشقا كېلىدۇ،
شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ پالۋانلىرى ئەسىرگە چۈشىدۇ؛
ئۇلارنىڭ ئوقيالىرى سۇندۇرۇلىدۇ؛
چۈنكى پەرۋەردىگار ــ قىساسلار ئالغۇچى تەڭرىدۇر؛
ئۇ يامانلىقنى ياندۇرماي قالمايدۇ.
57 ــ مەن ئۇنىڭ ئەمىرلىرى، دانىشمەنلىرى، ۋالىيلىرى، ھۆكۈمدارلىرى ۋە پالۋانلىرىنى مەست قىلىمەن؛
ئۇلار مەڭگۈگە ئۇخلايدۇ ۋە قايتىدىن ھېچ ئويغانمايدۇ ــ دەيدۇ پادىشاھ، ــ نامى ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار.
58 ساماۋى قوشۇنلارنىڭ سەردارى بولغان پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ
بابىلنىڭ كەڭ سېپىللىرى يەر بىلەن يەكسان قىلىنىدۇ،
ئۇنىڭ ئېگىز دەرۋازىلىرى پۈتۈنلەي كۆيدۈرۈلىدۇ؛
شۇنىڭ بىلەن ئەللەرنىڭ جان تىكىپ تاپقان مېھنىتى بىھۇدە بولىدۇ،
ئەل-يۇرتلارنىڭ ئۆزلىرىنىڭ جاپالىق ئەجرى پەقەت ئوتقا يېقىلغۇ بولىدۇ[423].

59 يەھۇدا پادىشاھى زەدەكىيا تەختكە ئولتۇرغان تۆتىنچى يىلى، بابىلغا بارغىنىدا ماھسېياھنىڭ نەۋرىسى، نېرىيانىڭ ئوغلى سېرايا زەدەكىياغا ھەمراھ بولۇپ بارغان (سېرايا باش غوجىدار ئىدى). يەرەمىيا پەيغەمبەر ئۇنىڭغا سۆز تاپىلىغان[424]. 60 يەرەمىيا ئورام قەغەزگە بابىلنىڭ بېشىغا چۈشىدىغان بارلىق كۈلپەتلەرنى، ــ يەنى بابىل توغرۇلۇق پۈتۈكلۈك بۇ بارلىق سۆزلەرنى يازغانىدى؛ 61 ۋە يەرەمىيا سېراياغا مۇنداق دېدى: ــ سەن بابىلغا يېتىپ بارغاندا، بۇ سۆزلەرنىڭ ھەممىسىنى ئوقۇپ چىقىپ ۋە: ــ
62 «پەرۋەردىگار، سەن بۇ جاي توغرۇلۇق: ــ مەن ئۇنى يەكسان قىلىمەنكى، ئۇنىڭدا ھېچكىم، نە ئىنسان نە ھايۋان تۇرمايدىغان، مەڭگۈگە بىر ۋەيرانە بولىدۇ

423 ئەللەرنىڭ بىكار ئىشلىگىنى، «جاپالىق ئەجرى» بەلكىم زور شەھەر-ئىمپېرىيە بولغان بابىلنى كۆپ مېھنەت سىڭدۇرۇپ قۇرۇپ چىققانلىقىنى كۆرسىتىدۇ («ھاب.» 13:2نى كۆرۈڭ).
424 سېرايا بارۇقنىڭ ئاكىسى ياكى ئۇكىسى ئىدى. 12:32دە ئۇنىڭ بوۋىسى «مائاسېياھ» دېيىلىدۇ.

ــ دېگەنسەن» ــ دەيسەن: [63] شۇنداق قىلىپ بۇ يازمىنى ئوقۇپ چىققاندىن كېيىن، ئۇنىڭغا تاش تېڭىپ، ئەفرات دەرياسىنىڭ ئوتتۇرىسىغا چۆرۈۋەت، [64] ۋە: «مەن ئۇنىڭ ئۈستىگە چۈشۈرمەكچى بولغان كۈلپەتلەر تۈپەيلىدىن، بابىل شۇ تاشقا ئوخشاشلا غەرق بولۇپ قايتىدىن ئۆرلىمەيدۇ؛ ئۇلار ھالىدىن كېتىدۇ» ــ دەيسەن.

يەرەمىيانىڭ سۆزلىرى مۇشۇ يەردە تۈگىدى.

يېرۇسالېمنىڭ بۆسۈلۈپ ئىشغال قىلىنىشى

52

[1] زەدەكىيا يەھۇداغا پادىشاھ بولغاندا يىگىرمە بىر يېشىدا ئىدى؛ ئۇ يېرۇسالېمدا ئون بىر يىل ھۆكۈم سۈردى. ئۇنىڭ ئانىسى لىبناھلىق يەرەمىيانىڭ قىزى بولۇپ، ئىسمى ھامۇتال ئىدى. [2] ئۇ پادىشاھ يەھوئاكىمنىڭ قىلغىنىدەك، پەرۋەردىگارنىڭ نەزىرىدە رەزىل ئىشلارنى قىلدى. [3] پەرۋەردىگارنىڭ يېرۇسالېمغا ھەم يەھۇداغا قاراتقان غەزىپى تۈپەيلىدىن، پەرۋەردىگار ئۇلارنى ئۆز ھۇزۇرىدىن ھەيدىۋەتكۈچە بولغان ئارىلىقتا، تۆۋەندىكى ئىشلار يۈز بەردى. بىرىنچىدىن، زەدەكىيا بابىل پادىشاھىغا ئىسيان كۆتۈردى. [4] شۇنداق بولدىكى، ئۇنىڭ سەلتەنىتىنىڭ توققۇزىنچى يىلى ئونىنچى ئاينىڭ ئونىنچى كۈنىدە[425] بابىل پادىشاھى نېبوقەدنەسار پۈتكۈل قوشۇنىغا يېتەكچىلىك قىلىپ يېرۇسالېمغا ھۇجۇم قىلىشقا كەلدى؛ ئۇلار ئۇنى قورشىۋېلىپ بارگاھ قۇرۇپ، ئۇنىڭ ئەتراپىدا قاشا-پوتەيلەرنى قۇرۇشتى. [5] شۇنىڭ بىلەن شەھەر زەدەكىيانىڭ ئون بىرىنچى يىلىغىچە مۇھاسىرىدە تۇردى. [6] شۇ يىلى تۆتىنچى ئاينىڭ توققۇزىنچى كۈنى شەھەردە ئېغىر قەھەتچىلىك ھەممىنى باسقان ۋە زېمىندىكىلەر ئۈچۈنمۇ ھېچ ئاش-ئوزۇق قالمىغانىدى[426]. [7] شەھەر سېپىلى بۆسۈلدى؛ بارلىق جەڭگىۋار لەشكەرلەر قاچماقچى بولۇپ،

---

[425] مىلادىيەدىن ئىلگىرى 588-يىلى، 15-يانۋار ئىدى.

[426] باشقا بىرخىل تەرجىمىسى «ئەتراپىدىكى زېمىندىكىلەر ئۈچۈنمۇ ھېچ ئاش-ئوزۇق قالمىغانىدى». بۇ تەرجىمە توغرا بولسا، «ئەتراپىدىكى زېمىندىكىلەر» شەھەر ئەتراپىدىكى زېمىندىن قېچىپ پاناھ ئىزدەپ شەھەرگە كىرگەنلەرنى كۆرسىتىدۇ.

تۈن كېچىدە شەھەردىن بەدەر تىكىۋېتىشتى. ئۇلار پادىشاھ باغچىسىغا
يېقىن «ئىككى سېپىل» ئارىلىقىدىكى دەرۋازىدىن كېتىشتى (كالدىيلەر
بولسا شەھەرنىڭ ھەممە تەرىپىدە بار ئىدى). ئۇلار ئىئوردان جىلغىسىدىكى
«ئاراباھ تۈزلەڭلىكى»نى بويلاپ قېچىشتى. 8 لېكىن كالدىيلەرنىڭ قوشۇنى
پادىشاھنى قوغلاپ يېرىخو تۈزلەڭلىكىدە زەدەكىياغا يېتىشتى؛ ئۇنىڭ پۈتۈن
قوشۇنى ئۇنىڭدىن تارقىلىپ كەتكەنىدى. 9 ۋە ئۇلار پادىشاھنى تۇتۇپ، خامات
زېمىنىدىكى رىبلاھ شەھىرىگە، بابىل پادىشاھىنىڭ ئالدىغا ئاپاردى؛ ئۇ شۇ
يەردە ئۇنىڭ ئۈستىدىن ھۆكۈم چىقاردى. 10 بابىل پادىشاھى زەدەكىيانىڭ
ئوغۇللىرىنى ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا قەتل قىلدى؛ ئۇ يەھۇدانىڭ بارلىق ئەمىرلىرىنىمۇ
رىبلاھ شەھىرىدە قەتل قىلدى؛ 11 ئاندىن زەدەكىيانىڭ كۆزلىرىنى ئويۇۋەتتى؛
بابىل پادىشاھى ئۇنى مىس كىشەنلەر بىلەن باغلاپ بابىلغا ئېلىپ كېلىپ،
ئۆلگۈچە زىندانغا قاماپ قويدى.

مۇقەددەس ئىبادەتخانىنىڭ خاراب قىلىنغانلىقى

12 بەشىنچى ئاينىڭ ئونىنچى كۈنىدە (بۇ بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسارنىڭ
ئون توققۇزىنچى يىلى ئىدى) بابىل پادىشاھىنىڭ خىزمىتىدە بولغان، پاسىبان
بېگى نېبۇزار-ئادان يېرۇسالېمغا يېتىپ كەلدى[427]. 13 ئۇ پەرۋەردىگارنىڭ
ئۆيىنى، پادىشاھنىڭ ئوردىسىنى ۋە شەھەردىكى بارلىق ئۆيلەرنى كۆيدۈرىۋەتتى؛
بارلىق بەھەيۋەت ئىمارەتلەرگە ئۇ ئوت قويۇپ كۆيدۈرىۋەتتى. 14 ۋە پاسىبان بېگى
يېتەكچىلىكىدىكى كالدىيلەرنىڭ پۈتكۈل قوشۇنى يېرۇسالېمنىڭ ئەتراپىدىكى
پۈتكۈل سېپىللىنى ئۆرۈۋەتتى.
15 پاسىبان بېگى نېبۇزار-ئادان زېمىندىكى ئەڭ نامرات كىشىلەردىن بىر
قىسمىنى، شەھەردە قالغان باشقا كىشىلەرنى، بابىل پادىشاھى تەرەپكە
قېچىپ تەسلىم بولغانلارنى ۋە قالغان ھۈنەرۋەنلەرنى[428] ئەسىر قىلىپ
ئۇلارنى ئېلىپ كەتتى. 16 لېكىن پاسىبان بېگى نېبۇزار-ئادان زېمىندىكى ئەڭ

427 مىلادىيەدىن ئىلگىرى 586-يىلى، 17-ئاۋغۇست ئىدى.
428 ياكى «توپ-توپ ئادەملەر».

نامراتلارنىڭ بىر قىسمىنى ئۈزۈمزارلىقلارنى پەرۋىش قىلىشقا ۋە تېرىقچىلىق
قىلىشقا قالدۇردى.
17 كالدىيلەر پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىدىكى مىستىن ياسالغان ئىككى تۈۋرۈكنى،
داس تەگلىكلىرىنى[429] ۋە پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىدىكى مىستىن ياسالغان
«دېڭىز»نى چېقىپ، بارلىق مىسلىرىنى بابىلغا ئېلىپ كەتتى. 18 ئۇلار يەنە
ئىبادەتتە ئىشلىتىلىدىغان ئىدىشلار، گۈرجەك-بەلگۈرجەكلەر، لاخشىگىرلار،
قاچىلار، پىيالە-تەخسىلەر ھەم مىستىن ياسالغان بارلىق ئەسۋابلارنى ئېلىپ
كەتتى؛ 19 داسلار، خۇشبۇيدانلار، قاچىلار، كۈلدانلار، چىراغدانلار، پىياللەر
ۋە جام-قەدەھلەرنى بولسا، ئالتۇندىن ياسالغان بولسىمۇ، كۈمۈشتىن ياسالغان
بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى پاسبان بېگى ئېلىپ كەتتى[430]. 20 سۇلايمان
پادىشاھ پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيى ئۈچۈن مىستىن ياساتقان ئىككى تۈۋرۈك ۋە
«دېڭىز»، شۇنداقلا ئۇنىڭ تەگلىكى بولغان ئون ئىككى بۇقىنى ئۇ ئېلىپ
كەتتى؛ چۈنكى بۇ مىس سايمانلارنىڭ ئېغىرلىقىنى ئۆلچەش مۇمكىن ئەمەس
ئىدى.
21 ئىككى تۈۋرۈك بولسا، ھەربىرىنىڭ ئېگىزلىكى ئون سەككىز گەز[431]،
ئايلانمىسى ئون ئىككى گەز كېلەتتى؛ ھەربىرىنىڭ ئىچى كاۋاك بولۇپ،
مىسىنىڭ قېلىنلىقى تۆت بارماق ئىدى. 22 تۈۋرۈكنىڭ ئۈستىدىكى بېشى
بولسا مىس بولۇپ، ئېگىزلىكى بەش گەز ئىدى؛ ئۇنىڭ پۈتۈن ئايلانمىسى
تور شەكلىدە ھەم ئانار نۇسخىسى بىلەن بېزەلگەنىدى، ھەممىسى مىستىن
ئىدى؛ ئىككىنچى تۈۋرۈكمۇ ئۇنىڭغا ئوخشاش بولۇپ، ئۇمۇ ئانار نۇسخىسى
بىلەن بېزەلگەنىدى. 23 ھەربىر تۈۋرۈكنىڭ بېشىنىڭ يانلىرىدا توقسان ئالتە

429 «داس تەگلىكلىرى» بولسا «دېڭىز»دىن كىچىك بولغان داسلارنى كۆتۈرىدىغان تەگلىكلەرنى كۆرسىتىدۇ. بۇ ئايەتلەردە تىلغا ئېلىنغان جابدۇق-بىساتلارنى كۆپرەك چۈشىنىش ئۈچۈن «1پاد.» 7:8-51-ئايەتنى كۆرۈڭ.

430 بۇ ئالتۇن-كۈمۈش ۋە مىستىن ياسالغان بارلىق قاچا-قۇچىلار ۋە بارلىق ئەسۋابلار، يەرەمىيانىڭ ئىلگىرىكى بىر بېشارىتى بويىچە، 54 يىلدىن كېيىن پارس ئىمپېراتورى قورەشنىڭ پەرمانى بىلەن يېرۇسالېمغا قايتۇرۇلدى (27:21-22نى كۆرۈڭ).

431 «گەز» ياكى «جەينەك» ــ تەۋراتتىكى بىر ئۆلچەمدۇر، جەينەكتىن قولنىڭ ئۇچىغىچە بولغان ئارىلىقتۇر، تەخمىنەن 45 سانتىمېتىر.

ئانار نۇسخىسى بار ئىدى؛ توردا جەمئىي بولۇپ يۈز ئانار نۇسخىسى بار ئىدى.
24 پاسبان بېگى نېبۇزار-ئادان بولسا باش كاھىن سېرايا، ئورۇنباسار كاھىن
زەفانىيا ۋە ئىبادەتخانىدىكى ئۈچ نەپەر ئىشىكباقارنىمۇ ئەسىرگە ئالدى. 25 ئۇ
شەھەردىن لەشكەرلەرنى باشقۇرىدىغان بىر ئاغۋات ئەمەلدارنى[432]، شەھەردىن
تاپقان ئۇردا مەسلىھەتچىلىرىدىن يەتتىنى، يەرلىك خەلقنى لەشكەرلىككە
تىزىملىغۇچى، يەنى قوشۇننىڭ سەردارىنىڭ كاتىپىنى ۋە شەھەردىن ئاتمىش
نەپەر يەرلىك كىشىنى تۇتتى. 26 پاسبان بېگى نېبۇزار-ئادان بۇلارنى بابىل
پادىشاھىنىڭ ئالدىغا، رىبلاھغا ئېلىپ باردى. 27 بابىل پادىشاھى خامات
زېمىنىدىكى رىبلاھدا بۇ كىشىلەرنى قىلىچلاپ ئۆلتۈرۈۋەتتى.
شۇ يول بىلەن يەھۇدا ئۆز زېمىنىدىن سۈرگۈن قىلىندى.

يەھۇدا بابىلغا سۈرگۈن قىلىندۇ

28 نېبوقادنەسار سۈرگۈن قىلغان كىشىلەرنىڭ سانى مۇنداق ئىدى: —
يەتتىنچى يىلى ئۈچ مىڭ يىگىرمە ئۈچ يەھۇدىي؛ 29 نېبوقادنەسارنىڭ ئون
سەككىزىنچى يىلى ئۇ يېرۇسالېمدىن سەككىز يۈز ئوتتۇز ئىككى كىشىنى
سۈرگۈن قىلدى؛ 30 نېبوقادنەسارنىڭ يىگىرمە ئۈچىنچى يىلى پاسبان بېگى
نېبۇزار-ئادان يەھۇدىيلاردىن يەتتە يۈز قىرىق بەش كىشىنى سۈرگۈن قىلدى؛
جەمئىي بولۇپ سۈرگۈن قىلىنغانلارنىڭ سانى تۆت مىڭ ئالتە يۈز كىشى
ئىدى[433].

---

432 ياكى پەقەت «بىر ئەمەلدار».

433 بۇ سانلار «2پاد.» 24:14-16دە خاتىرىلەنگەنگە ئوخشىمايدۇ. «يەرەمىيا»دىكى سانلار بەلكىم يېرۇسالېمدىكىلەرنى، «2پاد.»دىكى سان پۈتۈنلەي يەھۇدادىكىلەرنى كۆرسىتىشى مۇمكىن. بۇ سانلار ئاز كۆرۈنسىمۇ، ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئېسىدە بولۇشى كېرەككى، يەرەمىيانىڭ ھەم ئەزاكىيالنىڭ بېشارەتلىرى بويىچە يەھۇدادىكىلەرنىڭ كۆپىنچىسى «قىلىچ، قەھەتچىلىك ۋە ۋابا-كېسەل» بىلەن ئۆلگەن بولسا كېرەك.

يەھوئاكىننىڭ سۈرگۈن بولۇشى

31 شۇنداق بولدىكى، يەھۇدا پادىشاھى يەھوئاكىن سۈرگۈن بولغان ئوتتۇز
يەتتىنچى يىلى ئون ئىككىنچى ئاينىڭ يىگىرمە بەشىنچى كۈنى شۇ ئىش
يۈز بەردى: ئەۋىل-مېروداق بابىلغا پادىشاھ بولغان بىرىنچى يىلى، ئۇ يەھۇدا
پادىشاھى يەھوئاكىننىڭ قەددىنى كۆتۈرۈپ، ئۇنى زىنداندىن چىقاردى؛ 32 ئۇ
ئۇنىڭغا مۇلايىم سۆز قىلىپ، ئۇنىڭ ئورنىنى بابىلدا ئۇنىڭ بىلەن بىرگە تۇرغان
باشقا پادىشاھلارنىڭ ئورنىدىن يۇقىرى قىلدى؛ 33 شۇنىڭ بىلەن يەھوئاكىن
زىنداندىكى كىيىملىرىنى سېلىۋېتىپ، ئۆمرىنىڭ قالغان ھەربىر كۈنىدە
ھەردائىم پادىشاھ بىلەن بىللە ھەمداستىخان بولۇشقا مۇيەسسەر بولدى. 34
ئۇنىڭ نېسىۋىسى بولسا، بابىل پادىشاھىنىڭ ئۇنىڭغا بېغىشلىغان دائىملىق
ئىلتىپاتى ئىدى؛ بۇ ئىلتىپات كۈندىلىك ئىدى، يەنى ئۇ ئۇنىڭغا تاكى ئالەمدىن
ئۆتكىچە ئۆمرىنىڭ ھەربىر كۈنى مۇيەسسەر قىلىنغان.

قوشۇمچە سۆز

بىز مۇشۇ يەردە ھەربىر ئايەتنى شەرھ قىلماقچى ياكى كىتابنىڭ ھەر تەرەپلىرى ئۈستىدە توختالماقچى ئەمەسمىز؛ بەلكى پەقەت ئوقۇرمەنلەرگە ياردەم بېرىدىغان بىرنەچچە ئالاھىدە تېمىلار، بىرنەچچە قىزىق نۇختىلار ياكى كۆپ ئۇچرايدىغان سوئاللار ئۈستىدە توختىلىمىز.

«ئەل بىلەن بىر» ياكى «ئەلدىن بۆلۈنگەن»؟

ئىنسانلار ئۈچۈن ئەڭ مۇھىم تېما بولغان (تۆۋەندە توختالماقچى بولغان «قۇتقۇزغۇچى-مەسىھ ۋە يېڭى ئەھدە») توغرۇلۇق سۆزلىشىشتىن ئىلگىرى، بۇنىڭ بىلەن زىچ باغلىق بولغان باشقا مۇھىم بىر ئىش ئۈستىدە توختالمىساق بولمايدۇ. دەرھەقىقەت: —

«ئەلگە باققان خار بولماس»

«ئەلگە قوشۇلساڭ ئەر بولارسەن، ئەلدىن ئايرىلساڭ يەر بولارسەن»

«بېلىق سۇدىن ئايرىلالماس، باتۇر ئەر ئەلدىن»

«توپتىن ئايرىلغاننى بۆرە يەر»

«بۆلۈنگەننى بۆرە يەر» دېگەن مۇشۇنداق ماقال-تەمسىللەر ناھايىتى كۆپ.

بۇ ماقال-تەمسىللەرنى ئەيسا مەسىھنىڭ بىر گېپى بىلەن سېلىشتۇرايلى: —

«تار دەرۋازىدىن كىرىڭلار. چۈنكى كىشىنى ھالاكەتكە ئېلىپ بارىدىغان دەرۋازا كەڭ بولۇپ، يولى كەڭتاشا ۋە داغدامدۇر، ۋە ئۇنىڭدىن كىرىدىغانلار كۆپتۇر. بىراق ھاياتلىققا ئېلىپ بارىدىغان دەرۋازا تار، يولى قىستاڭ بولۇپ، ئۇنى تاپالايدىغانلارمۇ ئاز» (ئىنجىل، «مات.» 7:13-14).

ئەمدى «ئەل»گە ئەگەشكەن بولساق قايسى يولدا بولىمىز؟ ھاياتلىققا بارىدىغان «ئاز ئادەم تاپالايدىغان» يولدا بولامدۇق؟ ئەگەر سىز جاۋابەن: «مېنىڭ يۇرتۇم باشقا ئەللەرگە ئوخشىمايدۇ» دېسىڭىز، بۇ پەقەت مىللەتپەرەس مەغرۇرلۇقلا، خالاس. مەلۇم بىر ئەلنىڭ گۇناھلىرى باشقا ئەلنىڭكىگە ئوخشىمايدىغان بولسىمۇ، لېكىن

بىز تۇتقان ھەرقانداق گۇناھلىق يول پەقەت ھەققانىيلىق ۋە پاك-مۇقەددەسلىك ئورۇن ئالالايدىغان جەننەتكە بىزنى نالايىق قىلىدۇ. ئۆز گۇناھلىرىڭىز ئوخشاش تېزلىكتە ئۆزىڭىزنى دوزاخقا ئېلىپ بارىدىغان بولسا، باشقىلارنىڭ گۇناھلىرىنى تەنقىد قىلىشنىڭ پايدىسى بارمۇ؟

تەۋراتتىكى «يەرەمىيا» قىسمى بولسا بۇ ھەقىقەتلەرگە روشەن بىر مىسالدۇر. ئۇ ئۆمرىنىڭ كۆپ قىسمىدا ئۆز جەمەتىدىكىلەر، ئۆز دەۋرىدىكى پادىشاھلار ۋە مۇھتەرەم «دىنىي ئەربابلار» تەرىپىدىن چەتكە قېقىلغان. بەزى ۋاقىتلاردا يوشۇرۇنىۋالغان، بەزى ۋاقىتلاردا قوغلانغان، ئۇ ھەردائىم ئۆزىنى قەستلەپ يۈرىدىغان كىشىلەر تۈپەيلىدىن ئۆلۈم سايىسىدا يۈرەتتى. ئۇ بولسا «ئەلدىن بۆلۈنگەن»؛ لېكىن ھەق بولسا ئۇنىڭدا، ناھەق بولسا «ئەل»دە ئىدى. يېگانە بىرلا بولسۇن، ياكى مىڭ ئارىسىدا بولسۇن، ھەقىقەتكە ئىشەنگەن ۋە ھەقىقەتنى سۆزلەيدىغان، ئۆزىنى ھەقىقەت بىلەن بىر قىلغان كىشى بولسا ھەقلىكتۇر. «بۆلۈنگەننى بۆرە يەر» دېگەننىڭ ئورنىغا: «خۇدا بىلەن بىر بولغان كۆپنىڭ ئىچىدىدۇر» دېگەن ماقالنى ئالماشتۇرغۇمىز بار. مەسىلەن، پۈتكۈل ئائىلىدىكىلىرىم، بارلىق ئەجدادلىرىم بۇتقا چوقۇنغان بولسا، مېنىڭ بۇتپەرەسلىكىممۇ توغرا بولغان بولامدۇ؟ مېنىڭ ئەتراپىمدىكىلەر ئوغرىلار، باج ئوغرىلىغۇچىلار، ياكى ئۆز جۆرىلىرىنى ئالداپ باشقىلار بىلەن بىر ئورۇندا ياتقۇچىلار بولسا، ئۇنداقتا بۇ «كۆپ كىشىلەر قىلغان» ئىش ھەقلىك ئىش بولامدۇ؟ قىيامەت كۈنىدە ھەممىگە قادىر بىزدىن: «مېنىڭ ھەقىقىتىمنى نېمە قىلدىڭ؟» دەپ سورىغاندا بىز: «باشقىلار بۇنىڭغا ئەگەشمىدى، شۇڭا مەنمۇ ئەگەشمىدىم» دېسەك قانداقمۇ باھانە بولىدۇ؟ بىز ئۇچۇن زادى قايسىسى ئۈستۈن، ھەممىگە قادىرنىڭ سۆزىمۇ، ياكى «ئەلنىڭ پىكرى»مۇ؟

بۇ ئىشتا ھالقىلىق مەسىلە مەغرۇرلۇق، مەيلى شەخسىي ياكى مىللىي مەغرۇرلۇق بولسۇن، ئوخشاشلا مەغرۇرلۇقتۇر. ئەگەر خۇدانىڭ ھاياتىمىز ئۈستىدىن چىقارغان: «گۇناھكار!» دېگەن ھۆكۈمىنى قوبۇل قىلغۇمىز بولمىسا، شۇنىڭدەك ئۇنىڭ نىجاتلىق ئىلتىپاتىنى قوبۇل قىلغۇمىز بولمىسا، ئۇ بىزگە قارشى تۇرىدۇ. ھەممىمىزگە ئۆز گۇناھلىرىمىزنى تونۇپ يېتىشنىڭ ئورنىغا، باشقىلارنىڭ گۇناھلىرىنى تەنقىد قىلىش ئاسانغا چۈشىدۇ؛ ئۆز ئېلىمىزنىڭ گۇناھلىرىنى تونۇپ يېتىشنىڭ ئورنىغا، باشقا ئەلنىڭ گۇناھلىرىنى تەنقىد قىلىش ئاسان چۈشىدۇ. بىراق ئاخىرىدا مۇشۇنداق تەنقىدلەر

ئۆزىمىزنى دوزاختىقا ئېلىپ بارىدۇ، خالاس؛ بىز دائىم ئۆز گۇناھلىرىمىزنى بىر تەرەپ قىلماي تۇرۇپ باشقىلارغا «يوللىرىنى ھېچ ئۆزگەرتمەيدۇ ئۇلار» دەپ تەنە قىلىمىز. ھەممىگە قادىر بۇ توغرۇلۇق نېمە دەيدۇ؟ ھەتتا بىز ئۆز گۇناھكار ھالىتىمىزدىن ئۆزگىرىشكە ئىنتىلىدىغان «ئاز سان»دىكى كىشىلەر بولساقمۇ، لېكىن «ھېچنېمىگە تىرىشمايدىغانلار»نىڭ ئۈستىدىن ھۆكۈم چىقىرىپ ئۇلارنى كەمسىتىشىمىز مۇمكىن؛ لېكىن بۇنداق ھۆكۈم چىقىرىشىمىزنىڭ ئۆزى بىزنىڭ تېخى نىجاتلىق يولىدا دەسلەپكى قەدەمنى باسمىغانلىقىمىزغا ئىسپاتتۇر. نىجات يولىنىڭ دەسلەپكى قەدىمى بولسا: «ئۆز گۇناھلىرىم خۇدا ئالدىدا سېسىقتۇر، پەقەت ئۇ ماڭا مېھىر-شەپقەت كۆرسەتسىلا ئاندىن شەخسىيەتچىلىك ۋە ھالاكەتنىڭ «پاتقاق ئازگىلى»دىن تارتىلىپ قۇتقۇزۇلىمەن» دېگەننى تونۇپ يېتىشتىن ئىبارەتتۇر.

يەرەمىيا ھەرگىز «مەن ياخشى، باشقىلار يامان» ياكى «ئۆزۈم بەگ، ئۆزۈم چوڭ» دەيدىغان، باشقىلارنى تەنقىد قىلىشقا ئامراق كىشى ئەمەس ئىدى. ئۇ ئۆز ئېلى تەرىپىدىن كەمسىتىلگەن، دائىم ئۇلارنىڭ زىيانكەشلىكىگە ئۇچرىغان بولسىمۇ، ئۇنىڭ خۇدانىڭ ئۇلارغا رەھىمدىللىق كۆرسىتىشىنى داۋاملاشتۇرۇشىنى تىلىگەنلىكىنى كۆرىمىز. بەزى ۋاقىتلاردا ئۇ خۇدادىن: «مەن ئۇچۇن قىساس ئالغايسەن» دەپ دۇئا قىلغىنىنى بىلەن، مەزكۇر كىتابتىن (مەسىلەن، 8:14-9دىن) ھەم ئۇنىڭ «يەرەمىيانىڭ يىغا-زارلىرى» دېگەن كىتابىدىن ئۇنىڭ ئۇلارنىڭ ھالى ئۈستىدىن تۆككەن قايغۇ-ھەسرەتلىرى ۋە ئۇلارغا باغلىغان چوڭقۇر مۇھەببىتىنىمۇ كۆرەلەيمىز.

بىزگە نېمىشقا «قۇتقۇزغۇچى-مەسىھ» (6:23) ۋە «يېڭى ئەھدە» (31:31-34) كېرەك؟

يۇقىرىدا ئېيتقىنىمىزدەك، يەرەمىيانىڭ پەيغەمبەرلىك خىزمىتىنىڭ دەسلەپكى يىللىرى يوسىيا پادىشاھنىڭ «ئىسلاھات ئېلىپ بارغان» ۋاقتىغا توغرا كەلگەنىدى. يوسىيا ئۆزى خۇدادىن قورقىدىغان پادىشاھ ئىدى. ئەمدى ئۇ بۇتپەرەسلىككە پېتىپ كەتكەن بىر ئەل ئۈستىگە پادىشاھ بولغاندا نېمىلەرنى قىلىشى كېرەك؟ ئۇ ئىشنى مۇقەددەس ئىبادەتخانىدىن باشلىدى؛ شۇ يەردىن ئۇ ھەرقانداق مەبۇدلارنى چېقىپ، بارلىق بۇتپەرەس كاھىنلارنى ئورنىدىن قالدۇرۇۋەتتى. ئۇ پۈتكۈل دۆلەتنى

تەكشۈرۈپ، بارلىق تىپىپ چىققان بۇتپەرەس تاۋاپگاھلارنى ۋەيران قىلدى. ئۇ مۇسا پەيغەمبەرگە تاپشۇرۇلغان قانۇن-دەستۇرلارغا بويسۇنغان پادىشاھ بولۇش سۈپىتى بىلەن بۇ ئىشلارنى قىلىش ئۇنىڭ بۇرچى ئىدى. ئۇ سوتخانىلاردىن پارىخورلۇق ياكى چىرىكلىشىشنى ئىنقىلاپ چىققان بولسا قەتئىي بىر تەرەپ قىلدى. دۆلەت بويىچە زور كاتتا بىر «ئۆتۈپ كېتىش ھېيتى» ئۆتكۈزدى («2تار.» 30-باب). يوسىيا توغرۇلۇق: «ئۇنىڭدەك مۇساغا چۈشۈرۈلگەن قانۇنغا ئىنتىلىپ پۈتۈن قەلبى، پۈتۈن جېنى ۋە پۈتۈن كۈچى بىلەن پەرۋەردىگارغا قايتىپ، ئۆزىنى بېغىشلىغان بىر پادىشاھ ئۇنىڭدىن ئىلگىرى بولمىغانىدى ۋە ئۇنىڭدىن كېيىنمۇ ئۇنىڭغا ئوخشاش بىرسى بولۇپ باقمىدى» («2پاد.» 25:23). سىرتتىن قارىغاندا نۇرغۇن ئىشلار ناھايىتى ئوڭۇشلۇق كۆرۈندۇ. بىراق يەرەمىيانىڭ شۇ كۈنلەردىكى بېشارەتلىرى ئايان قىلغاندەك، نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ ئىچىدە ھېچقانداق ئۆزگىرىش يوق ئىدى. بۇنىڭغا مىسال كەلتۈرسەك، يوسىيانىڭ كۈنلىرىدە يەرەمىيا ئىبادەتخانىدا تۇرۇپ خەلققە مۇنداق تەنبىھ بەرگەنىدى: —

«باللار ئوتۇن تېرىدۇ، ئاتىلار ئوت قالايدۇ، ئاياللار قەستەن مېنى رەنجىتىشكە «ئاسماننىڭ خانىشى» ئۈچۈن پوشكاللارنى سېلىشقا خېمىرنى يۇغۇرىدۇ، شۇنىڭدەك يات ئىلاھلارغا «شاراب ھەدىيە»لەرنى قۇيىدۇ» (18:7).

ئوتتۇز يىل كېيىن، يوھانان ۋە ئۇنىڭ لەشكەرلىرى يەرەمىيانى مەجبۇرلاپ مىسىرغا ئېلىپ كەتكەندە، ئۇ ئۇلارنىڭ مىسىردا قايتىدىن باشلىغان «ئاسمانلارنىڭ خانىشى»غا بولغان بۇتپەرەسلىكى توغرۇلۇق يەنە تەنبىھ بېرىدۇ: —

«سەن پەرۋەردىگارنىڭ نامىدا بىزگە ئېيتقان سۆزگە كەلسەك، بىز ساڭا ھېچ قۇلاق سالمايمىز! ئەكسىچە بىز چوقۇم ئۆز ئاغزىمىزدىن چىققان بارلىق سۆزلەرگە ئەمەل قىلىمىز؛ئۆزىمىز،ئاتا-بوۋىلىرىمىز،پادىشاھلىرىمىز ۋە ئەمىرلىرىمىز يەھۇدادىكى شەھەرلەردە ھەم يېرۇسالېمدىكى رەستە-كوچىلاردا قىلغىنىدەك بىزلەر «ئاسمانلارنىڭ خانىشى»غا خۇشبۇي يېقىۋېرىمىز ۋە ئۇنىڭغا «شاراب ھەدىيە»لەرنى قۇيۇۋېرىمىز؛ چۈنكى ئەينى چاغدا بىزنىڭ نېنىمىز پۈتۈن بولۇپ، توققۇزىمىز تەل، ھېچ كۆلپەتنى كۆرمەي ئۆتكەن. ئەمما «ئاسمانلارنىڭ خانىشى»غا خۇشبۇي يېقىشنى

ۋە ئۇنىڭغا «شاراب ھەدىيە»لەرنى قۇيۇشنى توختاتقىنىمىزدىن باشلاپ، بىزنىڭ ھەممە نەرسىمىز كەم بولۇپ، قىلىچ بىلەن ھەم قەھەتچىلىك بىلەن ھالاك بولۇپ كەلدۇق» (44:16-18).

ئۇلارنىڭ مۇشۇ جاۋابى بىزگە: –

(1) ئۇلار گەرچە يوسىيا كۈنلىرىدە بۇتقا چوقۇنۇشتىن قول ئۈزگەن بولسىمۇ، بىردىنبىر سەۋەب جازادىن ياكى بولمىسا خەلقنىڭ تاپا-تەنىسىدىن بولغان قورقۇنچتىن ئىبارەت ئىدى. كۆڭلىدە بولسا ئۇنى تېخى قىلغۇسى بار ئىدى.

(2) گەرچە ئۇلار ئۆز كۆزى بىلەن يەرەمىيا پەيغەمبەر ئېيتقان شۇنچە كۆپ بېشارەتلەرنىڭ ئەمەلگە ئاشۇرۇلغانلىقىنى كۆرگەن بولسىمۇ، شۇنداقلا بۇ بېشارەتلەر ئۇنىڭ ھازىرقى گېپىنىڭ ھەقىقەتەن خۇدانىڭ سۆزى ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلىغان بولسىمۇ، ئۇلار تېخى ئاڭلىمىدى. ئۇلارنىڭ گۇناھقا باغلىغان ئارزۇ-ھەۋەسلىرى ئۇلارنى كۆز ئالدىدىكى پاكىتلارغا كۆزىنى كورمەس قىلغاننى ئاز دەپ، ئۇلاردا ھەتتا: «گۇناھ سادىر قىلمىغانلىقىمىز بىزگە زىيان يەتكۈزدى!» دېگەندەك ئالدامچى تۇيغۇنى پەيدا قىلىپ قويدى.

شۇنىڭ بىلەن يەرەمىيا ئۇلارغىلا ئەمەس، ھەممىمىزگە ئىنتايىن مۇھىم سۆز يەتكۈزىدۇ: –

«قەلب ھەممىدىن ئالدامچى، ئۇنىڭ داۋاسى يوقتۇر. كىممۇ ئۇنى چۈشىنەلىسۇن؟» (17:9).

ئۇنىڭ سۆزلىرى ئۆزىنىڭكى ئەمەس، بەلكى خۇدانىڭ سۆزلىرى؛ ئۇلارغا كۆڭۈل قويۇپ قاراڭ. مۇشۇ يەردە مەسىلە پەقەت «يەھۇدىي قەلبى»دە ياكى «يەرەمىيانىڭ قەلبى»دە ئەمەس، بەلكى «قەلب»تە، يەنى بارلىق ئىنسانلارنىڭ قەلبىدە. قىيامەت كۈنىدە ھۆكۈملەر بىزنىڭ قىلغانلىرىمىز ئۈستىدىن بولۇپلا قالماي، يەنە بىزلەرنىڭ نېمە قىلغۇمىز بارلىقى ئۈستىدىنمۇ بولىدۇ. مەسىھ ئەيسانىڭ سۆزلىرىدە: –

«سىلەر بۇرۇنقىلارغا: «قاتىللىق قىلما» ... دەپ بۇيرۇلغانلىقىنى ئاڭلىغانسىلەر... لېكىن مەن سىلەرگە ئېيتىمەنكى، كىم ئۆز قېرىندىشىغا سەۋەبسىز رەنجىگەن بولسا، خۇدانىڭ ھۆكۈم چىقىرىشىغا ئۇچرايدۇ» (ئىنجىل «مات.» 21:5). «كىم ئۆز قېرىندىشىغا ئۆچ بولسا قاتىلدۇر» (ئىنجىل «1يۇھ.» 15:3)

بىز باشقا بىرسىنى ئۆلتۈرۈشنى خالايمىزمۇ؟

«سىلەر بۇرۇنقىلارغا: «زىنا قىلما» ... دەپ بۇيرۇلغانلىقىنى ئاڭلىغانسىلەر؛ لېكىن مەن سىلەرگە ئېيتىمەنكى، كىم بىر ئايالغا ئارزۇ-ھەۋەس بىلەن قارىسا، ئۇ ئاللىقاچان كۆڭلىدە ئۇنىڭ بىلەن زىنا قىلغان بولىدۇ» (ئىنجىل «مات.» 27:5).

بىز باشقا بىرسى بىلەن زىنا قىلىشنى خالايمىزمۇ؟

بىرەر نەرسىنى ئوغرىلىغىمىز بولۇپ باققانمۇ؟ دەرھەقىقەت، مۇساغا تاپشۇرۇلغان قانۇندا: «ئوغرىلىق قىلما» دەپ تاپىلىنىدۇ. يەنە ئۇنىڭدا: «نەپسانىيەتچىلىك قىلما» دەپمۇ بۇيرۇلىدۇ. تەپسىلىي ئېيتساق: «يېقىنىڭنىڭ ئۆي-ئىمارەتلىرىگە نەپسانىيەتچىلىك قىلما، ئۇنىڭ ئايالىغا نەپسانىيەتچىلىك قىلما، قۇل-دېدەكلىرىگە، كالا-ئېشەكلىرىگە ياكى ھەرقانداق باشقا تەئەللۇقاتلىرىغا نەپسانىيەتچىلىك قىلما» دېگەنلىكتۇر («مىس.» 17:20).

بىزنىڭ بەلكىم بىرەر نەرسىنى ئوغرىلىغىمىز كەلگەندۇ؟ لېكىن ئۇنى ئوغرىلىمىغىنىمىزنىڭ بىردىنبىر سەۋەبى: (1) ئوغرىلاش پۇرستى چىقمىدى، ياكى بولمىسا؛ (2) بۇ ئىش كېيىن ئاشكارىلىنىپ جازاغا تارتىلىش ئېھتىمالى بار ئىدى. لېكىن ئوغرىلاش نىيىتى ياكى ھەۋىسى بولسىلا، خۇدا ئالدىدا ئوغرىلىغانغا باراۋەر بولىدۇ.

ھەممە گەپ قەلبىدە، يەنى بىزگە ئادەمئاتىمىزدىن مىراس قالغان گۇناھىي تەبىئىتىمىزدە. ئۇ بىزگە راك كېسەلدەك چاپلىشىپ بىزنى چىرىتىدۇ، دەرەخ مېۋە چىقارغاندەك بىزدە گۇناھلارنى چىقىرىدۇ.

باشقا بىر يەردە مۇقەددەس روھ يەرەمىيا ئارقىلىق بىزگە مۇنداق كۆرسىتىدۇ: — «سېنىڭ زىيەدەك داۋالىغۇسىز، سېنىڭ يارىڭ بولسا ئىنتايىن ئېغىردۇر» (12:30).

خۇداغا مىڭ تەشەككۈر ئېيتىمىزكى، ئۇ بىزنى سۆيگەن ۋە بىزگە بۇ مەسىلىگە يول تەمىنلىگەن. ئۇ داۋالىغۇسىز كېسەلنى داۋالايدۇ! «ئىنسانلاردا مۇمكىن بولمايدىغان ئىشلار خۇدادا مۇمكىن بولىدۇ» («مات.» 26:19). خۇدانىڭ بۇ مەسىلىگە بولغان جاۋابى «يەرەمىيا»نىڭ بىرنەچچە يەرلىرىدە ئىنتايىن روشەن

ھالدا بېرىلىدۇ؛ مەسىلەن: ــ

«مانا، شۇ كۈنلەر كېلىدۇكى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ مەن داۋۇت ئۈچۈن بىر «ھەققانىي شاخ»نى ئۆستۈرۈپ تىكلەيمەن؛ ئۇ پادىشاھ بولۇپ دانالىق بىلەن ھۆكۈم سۈرۈپ، زېمىندا ئادالەت ۋە ھەققانىيلىق يۈرگۈزىدۇ. ئۇنىڭ كۈنلىرىدە يەھۇدا قۇتقۇزۇلىدۇ، ئىسرائىل ئامان-تىنچلىقتا تۇرىدۇ؛ ئۇ شۇ نامى بىلەن ئاتىلىدۇكى ــ «پەرۋەردىگار ھەققانىيلىقىمىزدۇر»» (6-5:23)

خۇدانىڭ گۇناھقا بولغان جاۋابى سۈپىتىدە مۇشۇ يەردە بىر شەخس كۆرۈنىدۇ. ئۇ بولسا «داۋۇتنىڭ ئەۋلادى»، «ھەققانىي شاخ»تۇر. جاھاندا پەقەت بىر ئادەم مۇشۇ ناملارغا لايىق ــ ئۇ بولسىمۇ ئەيسا مەسىھتۇر. ئۇ پۈتۈنلەي گۇناھسىز ئىدى ۋە مەڭگۈگە پۈتۈنلەي گۇناھسىزدۇر، «ھەققانىي بولغۇچى». ئۇ ھەتتا دۈشمەنلىرىدىنمۇ: «سىلەردىن قايسىڭلار مېنىڭدە گۇناھ بارلىقىنى ئىسپاتلىيالايسىلەر؟» دەپ سورايدۇ. ئۇنىڭ بۇ دۇنياغا كەلگەن ھەرقانداق باشقا ئادەمگە ئوخشىمايدىغان بىر يېرى، ئۇ بىر قېتىممۇ گۇناھ سادىر قىلىپ باقمىغان ۋە يۇقىرىدىكى سۆزلەر كۆرسەتكەندەك، پۈتكۈل ئىسرائىل كەلگۈسى بىر زاماندا ئۇنى «پەرۋەردىگار ھەققانىيلىقىمىزدۇر» دەپ چاقىرىدۇ («يەرەمىيا» 16:33نىمۇ كۆرۈڭ). بىز تۆۋەندە كۆرسىتىلگەن سەۋەبلەرگە ئاساسەن، بۇ سۆز يەھۇدىي بولمىغان بىزلەرگىمۇ تەۋە بولىدۇ دەپ ئىشىنىمىز. خۇدانىڭ ئۆزىدىن كەلگەن بىر ھەققانىيلىققا ئىگە بولۇش شۇنچە ئاجايىپ ئىشتۇر! ئۇ ئۆزى شەخسەن بىزنىڭ ھەققانىيلىقىمىز بولىدۇ! لاياقەتسىزلەر، گۇناھكارلار بولغان بىزلەرگە شۇنداق ئىلتىپات بولارمۇ؟! مانا نىجات!

بۇ ئىش قانداق بولىدۇ؟ قەلب جەھەتتىن ئۇ خۇدا ئىسرائىل ۋە يەھۇدا بىلەن تۈزمەكچى بولغان «يېڭى ئەھدە» ئارقىلىق ئەمەلدە بولىدۇ. دېمىسەكمۇ، «پەرۋەردىگار ھەققانىيلىقىمىزدۇر» بولغان ئەيسا مەسىھ بۇ «يېڭى ئەھدە»نى قۇربانلىق قېنى بىلەن بەدەل تۆلەپ ئەمەلگە ئاشۇرغان: ــ

«مانا، شۇ كۈنلەر كېلىدۇكى، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، ــ مەن ئىسرائىل جەمەتى ۋە يەھۇدا جەمەتى بىلەن يېڭى ئەھدە تۈزىمەن؛ بۇ ئەھدە ئۇلارنىڭ ئاتا-بوۋىلىرى بىلەن تۈزگەن ئەھدىگە ئوخشىمايدۇ؛ شۇ

ئەھدىنى مەن ئاتا-بوۋىلىرىنى قولىدىن تۇتۇپ مىسىردىن قۇتقۇزۇپ يېتەكلىگىنىمدە ئۇلار بىلەن تۈزگەنىدىم؛ گەرچە مەن ئۇلارنىڭ يولدىشى بولغان بولساممۇ، ئۇلار مەن بىلەن تۈزۈشكەن ئەھدەمنى بۇزغان، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار. چۈنكى شۇ كۈنلەردىن كېيىن، مېنىڭ ئىسرائىل جەمەتى بىلەن تۈزىدىغان ئەھدەم مانا شۇكى:

ــ مەن ئۆز تەۋرات-قانۇنلىرىمنى ئۇلارنىڭ ئىچىگە سالىمەن،
ھەمدە ئۇلارنىڭ قەلبىگىمۇ يازىمەن.
مەن ئۇلارنىڭ ئىلاھى بولىمەن،
ئۇلارمۇ مېنىڭ خەلقىم بولىدۇ.

شۇندىن باشلاپ ھېچكىم ئۆز يېقىنىغا ياكى ئۆز قېرىندىشىغا: ــ «پەرۋەردىگارنى تونۇغىن» دەپ ئۆگىتىپ يۈرمەيدۇ؛ چۈنكى ئۇلارنىڭ ئەڭ كىچىكىدىن چوڭىغىچە ھەممىسى مېنى تونۇپ بولغان بولىدۇ؛ چۈنكى مەن ئۇلارنىڭ قەبىھلىكىنى كەچۈرىمەن ھەمدە ئۇلارنىڭ گۇناھىنى ھەرگىز ئېسىگە كەلتۈرمەيمەن، ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار» (31:31-34)

بۇ يېقى ئەھدە «ئەز.» 25:36-27دە باشقا شەكىلدە تەكرارلىنىدۇ: ــ

««مەن سۈپ-سۈزۈك سۇنى ئۈستۈڭلارغا چاچىمەن، بۇنىڭ بىلەن سىلەر پاك بولىسىلەر. سىلەرنى ھەممە پاسكىنىلىقلىرىڭلاردىن ۋە بۇتلىرىڭلاردىن پاكلايمەن. مەن سىلەرگە يېڭى قەلب بېرىمەن، ئىچىڭلارغا يېڭى بىر روھ سالىمەن؛ سىلەردىكى تاش يۈرەكنى ئېلىپ تاشلاپ، مېھرلىك بىر قەلبنى ئاتا قىلىمەن.

مېنىڭ روھىمنى ئىچىڭلارغا كىرگۈزۈپ، سىلەرنى ئەمر-پەرمانلىرىم بويىچە ماڭغۇزىمەن، مېنىڭ ھۆكۈملىرىمنى ئېسىڭلاردا چىڭ ساقلاتقۇزىمەن، شۇنىڭ بىلەن ئۇلارغا ئەمەل قىلىسىلەر».

دىققەت قىلىپ ئوقۇسىڭىز، بۇ ئەھدىدە قىلچىلىك شەرتلەرنىڭ يوقلۇقىنى بىلىسىز. خۇدا قايتا-قايتا «مەن... مەن... مەن... مەن.... بېرىمەن.... بولىمەن» دەيدۇ. بۇ ئۆزى قىلغان ئاجايىب ئىشىدۇر!

بەلكىم سىز بىر ئەستايىدىل ئوقۇرمەنىدەك مۇنداق دەپ سورىشىڭىز مۇمكىن: «دەرۋەقە بۇ ئەھدە ئاجايىپ ئاڭلىنىدىكەن، ماڭا تولىمۇ ياقتى، لېكىن «مەن ئىسرائىل ياكى يەھۇدا قوۋمىلىرىدىن بولمىسام، قانداقلارچە بۇ ئەھدىدىكى ئورتاقلىققا ئىگە بولالايمەن؟»، ئاندىن يەنە «بۇ ئەھدىنىڭ ۋاقتى كەلدىمۇ-يوق؟»... سىزنىڭ بۇ سوئاللىرىڭىز ياخشى ھەم ئورۇنلۇق. ئاۋۋال ئىككىنچى سوئالىڭىزغا جاۋاب بېرەيى — بۇ ئەھدىنىڭ ۋاقتى يېتىپ كەلدى! ئەمما بىرىنچى سوئالىڭىزدىنمۇ خاتىرجەم بولۇڭ، ئىنجىلدا، بۇ ئەھدىنىڭ دائىرىسى دۇنيادىكى ھەر بىر ئادەم ئۈچۈن كېڭەيتىلگەن. شۇنىڭ بىلەن بارلىق ئىنسان ئۈچۈن، بۇ ئەھدە «ئىنجىل»، يەنى ھەقىقىي «خۇش خەۋەر» بولۇپ چىققان (شۇڭا بەزىدە ئىنجىل «يېڭى ئەھدە»مۇ دەپ ئاتىلىدۇ). بۇلارنى ئىسپاتلاپ، روسۇل پېترۇس مۇنداق دېگەن: —

«تۇۋا قىلىڭلار، ... چۈنكى بۇ ۋەدە (يەنى ئەھدە) سىلەرگە ۋە سىلەرنىڭ بالىلىرىڭلارغا، يىراقتا تۇرۇۋاتقانلارنىڭ ھەممىسىگە، يەنى پەرۋەردىگار خۇدايىمىز ئۆزىگە چاقىرغانلارنىڭ ھەممىسىگە ئاتا قىلىنىدۇ» (ئىنجىل، «روس.» 2:38-39-ئايەت».

سىز «يىراقتا تۇرۇۋاتقانلار»دىنمۇ؟ ئەمدى سىزنىڭ خۇدا ئەۋەتكەن بۇ ئەيسا مەسىھ، يەنى «پەرۋەردىگار ھەققانىيلىقىمىز»غا ئىمان-ئىشەنچ باغلاپ، بۇ ئەھدىنى قوبۇل قىلىشقا سالاھىيىتىڭىز باردۇر!

نەتىجىسى يۇقىرىقى ئايەتلەردە دېيىلگەنىدەك بولىدۇ. يەرىمىيا ۋە ئەزاكىيال پەيغەمبەرلەر بەرگەن ئاشۇ ئايەتلەرنى يەنە بىر قېتىم ئىنچىكىلەپ كۆرۈڭ، خۇدانىڭ قىممەتلىك ۋەدىلىرى بويىچە، تۆۋەندىكى نەتىجىلەرنىڭ راست بار-يوقلۇقىنى كۆرۈپ بېقىڭ: —

(1) گۇناھلىرىڭىزنىڭ كەچۈرۈم قىلىنىشى؛

(2) خۇدانىڭ سەندىكى تاش يۈرەكنى ئېلىپ تاشلىۋېتىشى؛

(3) ساڭا يېڭى قەلب بېرىشى (تاش يۈرەك ئەمەس، مېھرى-مۇھەببەتلىك قەلب، قوشناڭنى سۆيىدىغان قەلب)؛

(4) خۇدا ئۆزىنىڭ مۇقەددەس روھىنى قەلبىڭگە مەڭگۈلۈك ماكانلاشتۇرۇشقا ئەۋەتىپ بېرىشى؛

(5) مۇقەددەس روھنىڭ ئۆز كۈچ-قۇدرىتى بىلەن، ۋىجدان ۋە قەلبىڭدە خۇدانىڭ ئىرادىسىنى، ئەمر-پەرمانلىرىنى ساقا ئۆگىتىپ چۈشەندۈرۈشى؛
(6) سېنىڭ خۇدانىڭ ئىرادىسى، ئەمر-پەرمانلىرى بويىچە ئىش كۆرۈشۈڭ ئۈچۈن تەبىئىي ھالدا خۇداغا مۇھەببىتىڭنىڭ بار بولۇشى؛
(7) ياراتقۇچىڭ خۇدانى، سېنى سۆيىدىغان خۇدانى شەخسەن تونۇشىڭىز:
(8) خۇدا مەڭگۈ خۇدايىڭىز بولىدۇ، سىز مەڭگۈ ئۇنىڭكى بولىسىز؛
(9) «خۇدا مەڭگۈ سېنىڭ خۇدايىڭ» بولسا، ئۆلۈمدىن كېيىن سەن گۇناھىڭ جازالىشى بولغان دوزاختىن قۇتۇلۇپ، مەڭگۈ ئۇنىڭ بىلەن بىللە جەننەتتە بولىسەن.
«يېڭى ئەھدە»، يەنى ئىنجىل ئاشۇ توققۇز نەتىجىنىڭ ھەممىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

خۇدا كەلگۈسىدىكى بىر كۈندە، تۆۋەندىكى ئايەتنىڭ سىزدە ۋە مەندە ئەمەلگە ئاشۇرۇلغانلىقىنى كۆرسەتكەي! سىز ئۆز ئىسمىڭىزنى تۆۋەندىكى «بوش ئورۇنلار»غا تولدۇرالامسىز؟

«شۇ كۈنلەردە، شۇ چاغدا ــ دەيدۇ پەرۋەردىگار، .... نىڭ قەبىھلىكى ئىزدەلسە، ھېچ تېپىلمايدۇ؛ ....نىڭ گۇناھلىرى ئىزدەلسە، ھېچ تېپىلمايدۇ؛ چۈنكى مەن ....نى كەچۈرۈم قىلىمەن» («يەرەميا» 20:50)

ئامىن!

«پەرۋەردىگار يەر يۈزىدە يېڭى ئىش ياراتتىدۇ ـ ئايال كىشى باتۇرنىڭ ئەتراپىدا يېپىشىپ خەۋەر ئالىدۇ» (22:31)

بۇ ئاجايىب بىشارەتنىڭ شەرھى بەلكىم مۇنداق: –
(1) «ئەتراپىدا يېپىشىش» (ئىبرانىي تىلىدا «ساباب» دېيىلىدۇ)نىڭ «قوغداش»، «خەۋەر ئېلىش» دېگەن مەنىلىرىمۇ بار. «ساباب» (ئىبرانىي تىلىدا «ئەتراپى

بولىدۇ») دېگەن سۆزنى ئايەتتىكى «شوباب» (ئىبرانىي تىلدا «يولدىن چىققۇچى»)
دېگەن سۆز بىلەن سېلىشتۇرۇشىمىز كېرەك. «كونا ئەھدە» (تەۋرات-قانۇن) ئاستىدا
ئىسرائىل ۋاپاسىز («شوباب») بولۇپ، خۇدا ئۇلارنى ھەردائىم «ئىزدەش»تىن باشقا
ئامالى بولمىغان ئىدى. ئەمدى ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ۋاپاسىزلىقىنى تۈگىتىدىغان «يېڭى
ئەھدە» (31-34نى كۆرۈڭ) «يېڭى قەلب، يېڭى روھ» بىلەن «ئايال كىشى باتۇرنىڭ
ئەتراپىدا ياماشقان»دەك ئۇلار ئۆزلىكىدىن پەرۋەردىگارنى ئىزدەيدىغان («ساباب»)
بولىدۇ.

(2) ئۇنىڭ ئۈستىگە، مەسىھ ئادەم سۈپىتىدە، مەريەمنىڭ قورسىقىدا ھامىلە
بولغاندا بىر ئايالنىڭ بەدىنى ھەقىقەتەن «ئۇنىڭ ئەتراپىدا يېپىشقان». شۇ چاغدا
ھەقىقەتەن باتۇر ئايال تەرىپىدىن قوغدالغان، دېگىلى بولىدۇ.

«يېڭى ئەھدە» توغرۇلۇق بېشارەت (31-34-ئايەتتە) مۇشۇ بېشارەتنىڭ كەينىگە
كېلىدۇ. بىزنىڭچە بۇ تاسادىپىيلىقتىن ئەمەس؛ شۇ ئاجايىب «يېڭى ئەھدە»
مەسىھنىڭ دۇنياغا كېلىشىنىڭ بىۋاستە نەتىجىسى ۋە ئۇنىڭ دەل نىشان-مەقسىتى
ئىدى.

22-باب، 30-ئايەتتىكى: ««بۇ ئادەم «پەرزەنتسىز.. ئادەم» دەپ يازغىن» دېگەن بېشارەت توغرۇلۇق

«پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: ــ بۇ ئادەم «پەرزەنتسىز، ئۆز كۈنىدە
ھېچ غەلىبە قىلالمىغان بىر ئادەم» دەپ يازغىن؛ چۈنكى ئۇنىڭ
نەسلىدىن ھېچقانداق ئادەم غەلىبە قىلىپ، داۋۇتنىڭ تەختىگە
ئولتۇرۇپ يەھۇدا ئارىسىدا ھۆكۈم سۈرمەيدۇ».

بۇ مۇھىم بېشارەت بويىچە يەھوئاكىن ئۆزى قايتىدىن پادىشاھ بولمايدۇ؛ ئۇنى
«پەرزەنتسىز» دەپ يېزىش، ئۇنىڭ «بالىسى يوق ياكى بالىسى بولمايدۇ» دېمەكچى
ئەمەس، چۈنكى تۆۋەندىكى سۆزلەردە «ئۇنىڭ نەسلى» تىلغا ئېلىنىدۇ؛ بەلكى
«ئۇنىڭ نەسلىدىن ھېچقانداق ئادەم» پادىشاھ بولمايدۇ دېگەن مەنىدە. تەۋراتتىكى
(«يەرەمىيا»دىن كېيىنكى) «ھاگاي» ۋە «زەكەريا» دېگەن قىسىملار بويىچە،
يەھوئاكىننىڭ چوڭ ئوغلى زەرۇببابەل كەلگۈسىدە مەسىھنىڭ مۇھىم بىر ئەجدادى

بولىدۇ («ھاگ.» 20:2، «زەك.» 6:4-10نى كۆرۈڭ). مۇمكىنچىلىكى باركى، ئەمەلىيەتتە زەرۇببابەلنىڭ ئاتىسى شېئالتىئەل يەھوئاكىننىڭ «جىسمىي نەسلى»دىن ئەمەس، بەلكى داۋۇتنىڭ شاھانە ئائىلىسىدىكى باشقا بىر جەمەتتىن بولۇپ، ئۇ يەھوئاكىن تەرىپىدىن بېقىۋېلىنغان. پادىشاھلىق نەسەبنامە بويىچە يەھوئاكىننىڭ رەسمىي ۋارىسى، شۇنداقلا «داۋۇتنىڭ تەختىگە ۋارىس» دەپ ھېسابلىنىپ، مەسىھنىڭ ئەجدادى بولۇپ چىققان. ئىنجىل، «مات.» 12:1 ۋە «لۇقا» 27:3-28نى كۆرۈڭ. «لۇقا» 28:3 بويىچە شېئالتىئەلنىڭ ئاتىسى «نېرىي» ئىدى. نېرىي «داۋۇت پادىشاھنىڭ نەسلىدىن»، داۋۇتنىڭ ئوغلى ناتاننىڭ جەمەتىدىن ئىدى. بىزنىڭچە بابىلغا سۈرگۈن بولغان ۋاقتىدا نېرىي ئۆلگەن، يەھوئاكىن تۇغقانچىلىق قىلىپ نېرىينىڭ ئوغلى شېئالتىئەلنى ئۆزىنىڭكى دەپ بېقىۋالغانىدى.

(يەنى بىر مۇمكىنچىلىكى باركى، شېئالتىئەل زەرۇببابەلنى بېقىۋالغان ــ «1تار.» 17:3-19نى كۆرۈڭ).

يەھوئاكىن خۇدانىڭ «تەربىيە جازاسى»نى كۆرگەندىن كېيىن، بابىلدا قايتىدىن مەلۇم بىر ياخشىلىقنىمۇ كۆرگەن (52-باب، 31-34-ئايەتنى كۆرۈڭ).

«بابىلدا يەتمىش يىللىق قۇللۇق» توغرۇلۇق بېشارەت؛ «يەتمىش يىللىق ۋەيران بولۇش»

«بارلىق ئەللەر ئۇنىڭ (نىبوقادنەسارنىڭ)، ئوغلىنىڭ ھەم نەۋرىسىنىڭ قۇللۇقىدا بولىدۇ؛ ئاندىن ئۆز زېمىنىنىڭ ۋاقتى-سائىتى توشقاندا، كۆپ ئەللەر ۋە ئۇلۇغ پادىشاھلار ئۇنىمۇ قۇللۇققا سالىدۇ» («يەر.» 7:27).

بۇ بېشارەت بەزىدە «بېكىتىلگەن ۋاقىتتىن ئىلگىرى ئەمەلگە ئاشۇرۇلغان» دېيىلىدۇ. چۈنكى نىبوقادنەسار ئاخىرىدا مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 587-يىلى يەھۇدانى سۈرگۈن قىلغان، ۋە پارس ئىمپېراتورى قورەش مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى تەخمىنەن 536-يىلى بارلىق سۈرگۈن بولغانلارغا ئازادلىق ئېلان قىلغان. ئارىلىقتىكى مەزگىل پەقەت 49 يىل ئىدى. لېكىن «قۇللۇق» بولسا 6- ھەم 8-ئايەتتە خاتىرىلەنگەندەك ئاللىقاچان باشلانغان: ــ

«ھازىر مەن بۇ زېمىنلەرنىڭ ھەممىسىنى بابىل پادىشاھى، مېنىڭ قۇلۇم بولغان نېبوقادنەسارنىڭ قولىغا تاپشۇردۇم؛ ھەتتا دالادىكى ھايۋانلارنىمۇ ئۇنىڭ قۇللۇقىدا بولۇشقا تەقدىم قىلدىم... لېكىن قايسى ئەل بويىنىنى بابىل پادىشاھىنىڭ بويۇنتۇرۇقى ئاستىغا قويۇپ قۇللۇقىغا كىرسە، شۇ ئەلنى ئۆز يۇرتىدا تۇرغۇزىمەن، ئۇلار ئۇنىڭدا تېرىقچىلىق قىلىپ ياشايدۇ... » («يەر.» 6:27، 8-، 11-ئايەت ھەم 17:38-21نى كۆرۈڭ).

يەھۇداغا نىسبەتەن نېبوقادنەسارنىڭ بىرىنچى قېتىم يېرۇسالېمغا كېلىشى، يەھوئاكىم پادىشاھنىڭ ئۇنىڭ «بويۇنتۇرۇقى ئاستىغا» كىرىشى بىلەن باشلانغاندى؛ شۈبھىسىزكى، شۇ يىلقى «قۇللۇق» مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 605-يىلى ئىدى.

قورەشنىڭ «ئازاد بولۇڭلار» دېگەن ئېلانى چىقىرىلغان ۋاقىت توغرۇلۇق ئازراق جەزمسىزلىك بار، چۈنكى ئۇ ئۇنىڭ رەسمىي ھالدا «بابىل پادىشاھى» بولغان ۋاقتى بىلەن باغلىق؛ ئالىملارنىڭ پەرەزلىرى بويىچە مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 538-536-يىلى ئارىسىدا بولىدۇ. بابىل 539-538-يىلى ئىشغال قىلىندى، لېكىن «ئازاد قىلىش» جاكارنامىسى بەلكىم كېيىنرەك بولدى.

مۇمكىنچىلىكى باركى، بۇ «70 يىل» خۇدانىڭ ئۆز خەلقىگە بولغان مېھرىبانلىقى بىلەن قىسقارتىلغان (تۆۋەندە 7:18-8 ئايەتلەر ئۈستىدىكى سۆزلەرنى كۆرۈڭ)؛ لېكىن بىز «ۋاقىت مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 536-يىلى، بېشارەت دەل ئەمەلگە ئاشۇرۇلغان» دېگەن كۆزقاراشقا مايىلمىز. شۇ ئارىلىقتىكى مەزگىل 69 «قۇياش يىلى» (365.25 كۈن) بولىدى؛ لېكىن ئەمەلىيەتتە بۇ ئارىلىقتىكى ۋاقىت دەل يەتمىش «بابىل يىلى» (360 كۈنلۈك يىل) بولىدى. ئوقۇرمەنلەر ئۆزلىرى ھېسابلاپ باقسۇن: —

بىر «بابىل يىلى» = 360 كۈن.

70 «بابىل يىلى» 360 x كۈن = 25200 كۈن.

25200 كۈن 25.365÷ كۈن = 69 «قۇياش يىلى».

نېمىشقا «يەتمىش يىل»؟

تەۋرات، «لاۋ.» 42-27:26 ۋە «2تار.» 15:36-21نى كۆرۈڭ («تارىخ-تەزكىرە»دىكى ئايەتلەر بولسا «لاۋىيلار»دىكى ئايەتلەرنىڭ بايان-شەرھىدۇر).

مۇسا پەيغەمبەرگە تاپىلانغانلىرى بويىچە ئىسرائىللار ئۆز زېمىنىغا ھەربىر يەتتىنچى يىلى «شابات يىل» (دەم ئېلىش يىلى)نى بېرىشى كېرەك ئىدى ــ دېمەك، ھەربىر يەتتىنچى يىل زېمىندا ھېچ تېرىقچىلىق قىلماسلىقى كېرەك ئىدى. بىراق ئىسرائىل بۇ تاپشۇرۇقتا زادى بويسۇنۇپ باقمىغانىدى. ئۇلار پەلەستىن زېمىنىنى ئىگىلىۋالغان ۋاقىتتىن، يەنى يەشۇئا پەيغەمبەرنىڭ دەۋرىدىن تارتىپ يەرەمىيا پەيغەمبەرنىڭ دەۋرىگىچە بولغان ئارىلىق دەل 490 يىل ئىدى. شۇڭا زېمىنىنىڭ تېگىشلىك «دەم ئېلىش ۋاقتى» ئىسرائىل ئۇنىڭغا ئىگىدارچىلىق قىلغان 490 يىلنىڭ يەتتىدىن بىرى ئىدى. ئىسرائىل زېمىنغا بۇ ۋاقىتنى بەرمىگەچكە، خۇدا ئۆزى بەردى ــ دەل «يەتمىش يىل» ئىدى.

«يەتمىش يىللىق ۋەيران (خاراب) بولۇش» (11:25)

مۆمكىنچىلىكى باركى، 11:25-ئايەت ئىككى مەزگىلنى، يەنى «70 يىل قۇللۇق» ھەم «70 يىل ۋەيران بولۇش»نى كۆرسىتىدۇ؛ بىز مۇشۇ كۆزقاراشقا مايىل بولىمىز. بۇ كۆزقاراشنىڭ «دان.» 1:9-2-ئايەتلەردە مۆمكىنچىلىكى كۆرۈنىدۇ: ــ

«مېدىئالىق ئاھاشۋېرۇشنىڭ ئوغلى دارىئۇسنىڭ بىرىنچى يىلىدا (ئۇ كالدىيلەرنىڭ زېمىنىغا پادىشاھ قىلىندى) يەنى تەختكە ئولتۇرغان بىرىنچى يىلى مەنكى دانىيال مۇقەددەس يازمىلارنى ئوقۇشۇم بىلەن پەرۋەردىگارنىڭ يەرەمىيا پەيغەمبەرگە يەتكۈزگەن كالام-بېشارىتى بويىچە، يېرۇسالېمنىڭ خاراب بولىدىغان جازا مەزگىلى يەتمىش يىل ئىكەنلىكىنى چۈشىنىپ يەتتىم» («دان.» 1:9-2).

دانىيالنىڭ كۆز ئالدىدىكى مۇھىم بېشارەت «يەر.» 11:25-12 بولۇشى كېرەك ئىدى: ــ

«... بۇ پۈتكۈل زېمىن ۋەيرانە ۋە دەھشەتلىك سالغۇچى ئوبيېكت بولىدۇ، ۋە بۇ ئەللەر بابىل پادىشاھىنىڭ يەتمىش يىل قۇللۇقىدا بولىدۇ. ۋە شۇنداق بولىدۇكى، يەتمىش يىل توشقاندا، مەن بابىل پادىشاھىنىڭ ۋە ئۇنىڭ ئېلىنىڭ بېشىغا، شۇنداقلا كالدىيلەرنىڭ زېمىنى ئۈستىگە ئۆز قەبىھلىكىنى چۈشۈرۈپ، ئۇنى مەڭگۈگە خارابىلىك قىلىمەن».

«پۈتكۈل زېمىن» ۋەيرانە بولۇپ، «قەھەتچىلىك ۋە ۋابا كېسىلى»گە ئۇچرايدىغان مەزگىل بولسا دەل زەدەكىيا پادىشاھ نىبوقادنەسارغا ئىسيان كۆتۈرۈپ، نىبوقادنەسار يەھۇدا زېمىنىغا بېسىپ كىرگەن كۈنى بىلەن باشلىنىشى مۇمكىن: بۇ ۋاقىت زەدەكىيا تەختكە ئولتۇرغان «توققۇزىنچى يىلى ئونىنچى ئاينىڭ ئونىنچى كۈنى»، مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 589-يىلى ئىدى («ئەز.» 1:24، 2).

بۇ ۋاقىتتىن 70 «بابىل يىلى» ياكى 69 «قۇياش يىلى» كېيىن، مۇقەددەس ئىبادەتخانىنىڭ ئۇلى قايتىدىن سېلىنغان كۈنى، يەنى مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 520-يىلى، «توققۇزىنچى ئاينىڭ يىگىرمە تۆتىنچى كۈنى»گە كەلگەندە، شۇ كۈنى ھاگاي پەيغەمبەر شۇنى ئېلان قىلدى: —

«ئەمدى ئۆتۈنىمەنكى، كۆڭۈل قويۇپ ئويلىنىڭلار — بۇ كۈن، يەنى توققۇزىنچى ئاينىڭ يىگىرمە تۆتىنچى كۈنىدىن باشلاپ، مۇشۇ ۋاقىتتىن تارتىپ، — يەنى پەرۋەردىگارنىڭ ئىبادەتخانىسىنىڭ قايتا قۇرۇلۇشىنى باشلىغان كۈنىدىن كېيىنكى ئىشلارغا كۆڭۈل قويۇپ ئويلىنىڭلار؛
دانلار ئامبارغا يىغىلغانمۇ؟ ئۈزۈم تاللىرى، ئەنجۈر، ئانار ھەم زەيتۇن دەرەخلىرى ھېچ مېۋە بەرمىدى. بىراق مەن بۇ كۈندىن باشلاپ سىلەرنى بەرىكەتلەيمەن» («ھاگ.» 18:2-19).

بىزنىڭچە «ۋەيران بولۇش» دەۋرى شۇ كۈنى بىلەن ئاخىرلاشتى.

شاراب، ھاراق ئىچىش توغرۇلۇق: «رەكابىيلار»دىن ئالغان ساۋاقلار (36-باب)

تەۋراتتا ياكى ئىنجىلدا شاراب ئىچىش مەنئى قىلىنغان ئەمەس؛ مەست بولۇش قەتئىي مەنئى قىلىنغان؛ ھەددىدىن ئېشىپ ئىچىش توغرۇلۇق قاتتىق ئاگاھلار بار، ھەرقانداق شاراب-ھاراق توغرۇلۇق يەنە روشەن جېكىلەشلەرمۇ بار (مەسىلەن، «پەند-نەسىھەتلەر» 1:20). ئۇنىڭدىن باشقا ئىنجىل بىزگە مۇشۇ جەھەتلەردە ئۆزىمىزگە نېمە ئىش ياقىدۇ دەپ ئويلاشلا ئەمەس، بەلكى باشقىلارنىڭ ھاجىتىگە كۆڭۈل قويۇشىمىز كېرەكلىكىنىمۇ جېكىلەيدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىز باشقىلارنىڭ

ئېتىقادىغا ياكى سالامەتلىكىگە زىيان يەتكۈزىدىغان ئىشلارنى (مەيلى شاراب ئىچىش بولسۇن ياكى ھەرقانداق باشقا ئىش بولسۇن) قىلماسلىقىمىز لازىم؛ بۇنىڭ روشەن بىر مىسالى، ھاراق خۇمارى بولغان ئادەمنىڭ ئالدىدا ئىچمەسلىكىمىز كېرەك.

رەكابىيلارنىڭ جەمەتى بولسا دەۋردىن-دەۋرگە ئەجدادى يونادابنىڭ «ھاراق-شاراب ئىچمەڭلار» دېگەن تەلەپلىرىگە ھۆرمەت قىلىپ كەلگەننىدى. ئۇلار شۇنداق قىلىپ مۇساغا تاپشۇرۇلغان قانۇندىكى: «ئاتا-ئاناڭنى ھۆرمەتلە» دېگەن ئەمرىگە ئىتائەت قىلغانىدى.

ئەمدى ئويلاپ باقساق: ــ ئۇلار بىر پەيغەمبەر تەرىپىدىن، يەنى يەرەمىيادەك ئۇلار ئىنتايىن ھۆرمەتلەپ كەلگەن بىر پەيغەمبەر تەرىپىدىن مۇقەددەس ئىبادەتخانىنىڭ ئۆزىگە، كاھىنلاردىن بىرسىنىڭ ئۆيىگە تەكلىپ قىلىندى؛ ئاندىن پەيغەمبەر ئۇلارنى ئولتۇرغۇزۇپ ئۇلارغا: «شارابقا ئېغىز تېگىڭلار!» دەپ تەكلىپ قىلدى. پەيغەمبەر ئۇلارغا: «بۇ پەرۋەردىگارنىڭ سۆزى» دېگەن گەپنى قىلمىغانىدى؛ لېكىن بۇ بەربىر ئىنتايىن ھۆرمەتلىك پەيغەمبەرنىڭ تەكلىپى بولغاندىن كېيىن، بۇ تەكلىپنى ھۆرمەتلەش كېرەك ئەمەسمۇ؟ ئۇلار دەرھال كەسكىن جاۋاب بېرىپ: «ئىچمەيمىز!» ــ دېدى. ئۇلار توغرا قىلدىمۇ؟ كېيىن يەرەمىيانىڭ ئۇلارنىڭ قىلغانلىرىنى تەرىپلىگەنلىكى ئۇلارنىڭ قىلغانلىرىنىڭ توغرا ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ، شۇنىڭدەك ئۇنىڭ ئۇلارغا بولغان تەكلىپى ئەمەلىيەتتە پەرۋەردىگاردىن بولغان بىر سىناق ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ. بۇ ئىش بىزگە ئىككى ئىنتايىن مۇھىم پرىنسىپنى ئېلىپ كېلىدۇ:

(1) خۇدانىڭ سۆزى ھەربىر ئىنساننىڭ (ئۇنىڭ مەرتىۋىسى قانچە ئۈستۈن بولۇشىدىن قەتئىينەزەر) تەكلىپ-تەلىپىدىن ئۈستۈن تۇرىدۇ؛ ۋە: ــ

(2) مەلۇم بىر ئىشنىڭ خۇدانىڭ سۆزى ياكى ئىرادىسى ئىكەنلىكىنى ئېنىق بىلمىگەن ئەھۋالدا (بۇ گەرچە بىر پەيغەمبەرنىڭ تەكلىپى بولسىمۇ) خۇدانىڭ بىزگە بۇرۇن ئېنىق تاپىلىغانلىرىنى ئۆزگەرتمەسلىكىمىز لازىم. ئىنجىلدىكى سۆزلەردە: «ئىشەنچتىن بولمىغان ھەرقانداق ئىش گۇناھتۇر» دېيىلگەن («رىم.» 23:14). بۇ «ئىشتا گۇمان بولسا، قىلما!» دېگەن سۆزنىڭ باشقا ياخشى بىر ئىپادىسىدۇر.

بابىل شەھىرىنىڭ ئۆرۈۋېتىلىشى توغرۇلۇق بېشارەتلەر (50-51-باب)

ئەجەبلىنەرلىكى شۇكى، بۇ بابلاردىكى بابىل شەھىرىنىڭ ئۆرۈۋېتىلىشى توغرىسىدىكى بېشارەتلەر بىرمۇبىر ئەمەلگە ئاشۇرۇلغان ئايەتلەرنىمۇ، ھەم ئەمەلگە ئاشۇرۇلمىغان ئايەتلەرنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بىز تۆۋەندە بۇ ئىككى جەھەت ئۈستىدە توختىلىمىز. لېكىن ئاۋۋال شۇلارنى كۆرسىتىشىمىزكە ئەرزىيدۇ: ــ

(1) بابىل خۇدا بېكىتكەن ۋاقىتى كەلگەندە ئۆز گۇناھلىرىنىڭ جازاسىنى تارتىپ ئۆرۈۋېتىلىدۇ؛

(2) بابىل خۇدانىڭ جازاسىنى ئىسرائىلغا يەتكۈزگەن قورالى بولغان.

(3) گەرچە بابىلنىڭ ئۆزىنىڭ جازالىنىدىغان گۇناھلىرى بولغان بولسىمۇ، خۇدانىڭ ئىسرائىلغا كۆرسەتكەن ئىرادىسى شۇكى، ئىسرائىل بابىلغا (خۇدانىڭ «جازا قورال»ى سۈپىتىدە) ئىختىيارى بىلەن بويسۇنۇشى كېرەك ئىدى. ئۇلار ھەتتا 70 يىللىق بويسۇنىدىغان مەزگىلدە بابىلنىڭ تىنچ-ئاۋاتلىقى ئۈچۈن دۇئا قىلىشى كېرەك ئىدى.

بابىلدىن ئېلىنىدىغان قىساس ئىسرائىلنىڭ ئىشى ئەمەس، بەلكى خۇدانىڭكى ئىدى: «ئىنتىقام ئالماڭلار، ئى سۆيۈملۈكلىرىم؛ ئۇنى خۇداغا تاپشۇرۇپ ئۇنىڭ غەزىپىگە يول قويۇڭلار، چۈنكى مۇقەددەس يازمىلاردا مۇنداق پۈتۈلگەن: «پەرۋەردىگار دەيدۇكى، ئىنتىقام مېنىڭكىدۇر، يامانلىق قايتۇرىمەن»» («قان.» 35:32، «رىم.» 19:12).

«خۇدانىڭ كۈچلۈك قولىغا بويسۇنۇپ، ئۆزۈڭلارنى كىچىك پېئىل تۇرۇڭلار، شۇنىڭ بىلەن ئۇ تېگىشلىك ۋاقىتتا سىلەرنى يۇقىرىغا كۆتۈرىدۇ» («1پېت.» 6:5)

بۇ ئايەتلەردە تېخى ئەمەلگە ئاشۇرۇلمىغان بېشارەتلەر

بابىل شەھىرى ھەم ئىمپېرىيەسى مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 539-يىلى ئۆرۈۋېتىلگەندە، ئۆرۈۋېتىلىشى توغرۇلۇق بېرىلگەن بېشارەتلەردىن بەزىلىرى كۆرۈلمىگەن: ــ

(1) بابىلغا ھۇجۇم قىلغانلار «شىمالىي زېمىندىن بابىلغا جەڭ قىلماقچى بولغان زور بىر توپ ئۇلۇغ ئەللەر» (9:50) بولماستىن، بەلكى شەرقتىن ۋە شىمالدىن كەلگەن پارس ئىمپېرىيەسىنىڭ قوشۇنىدۇر.

(2) «ئۇنىڭ ھەر چەت-چەتلىرىدىن كېلىپ ئۇنىڭغا ھۇجۇم قىلىڭلار، ئامبارلىرىنى ئېچىۋېتىڭلار؛ ئۇنچىلەرنى دۆۋىلىگەندەك ئۇنى خارابە-خارابە قىلىپ دۆۋىلەپ ۋەيران قىلىڭلار؛ ئۇنىڭ ھېچنىمىسىنى قالدۇرماڭلار!» (26:50).

تاجاۋۇز قىلغان پارس قوشۇنى ئۇنداق قىلمىغان، ئەكسىچە ئۆزلىرىنى بۇزغۇنچىلىقتىن خېلى تارتىنىۋالغان. قورەش شەھەرنى ۋەيران قىلمىغان. 50 يىلدىن كېيىن كسەركسىس پادىشاھ شەھەردە ئىسيانىنى باستۇرۇپ سېپىل-ئىستىھكاملارنى غۇلىتىپ يەر بىلەن يەكسان قىلىۋەتكەن. شەھەر ئاستا-ئاستا «دۆۋە-دۆۋە خارابىلەر، چىلبۆرىلەرنىڭ تۇرالغۇسى» (37:51) ۋە «بىر جاڭگال، قاغجىراق يەر ۋە چۆل-باياۋان» (12:50) بولۇپ قالغان. ئاخىر بېرىپ ئۇ ئىراقتىكى قۇملۇق ئاستىغا پۈتۈنلەي كۆمۈلۈپ كەتكەن. شۇ يەرلىك قويچىلارمۇ ئۇنىڭدىن: «جىن چاپلاشقان جاي» دەپ شۇ يەرنى دەسسەشتىنمۇ قورققان. كۆتۈلمىگەن يەردىن 1980-يىللىرى سادام ھۇسەين ئۇنى: «ساياھەت ئورنى بولسۇن» دەپ قايتىدىن قۇرۇشقا باشلىغان.

(3) «بابىل ئىچىدىن قېچىڭلار، ئۆز جېنىڭلارنى ئېلىپ بەدەر قېچىڭلار!» (6:51 ۋە 45). ئەمەلىيەتتە بولسا قورەش «ئازاد بولۇڭلار» دەپ ئېلان قىلىپ پەرمان چۈشۈرگەندە، سۈرگۈن بولغانلار «جېنىنى ئېلىپ بەدەر قېچىش» كېرەك ئەمەس ئىدى. بەزىلەر بابىلدا تۇرۇۋېرىپ كسەركسىس بابىلنى بەربات قىلغۇچە كەڭ-ئازادىلىك تۇرمۇش ئۆتكۈزۈپ كەلگەن؛ شۇ ۋاقىتتا بىشارەت، شۈبھىسىزكى، بابىلدا تۇرغان بۇ يەھۇدىيلارغا توغرا كېلىپ، قىسمەن ئەمەلگە ئاشۇرۇلغان.

بابۇل توغرىسىدىكى بۇ «تېخى ئەمەلگە ئاشۇرۇلمىغان» بېشارەتلەر قانداق چۈشەندۈرەلەيمىز؟

(1) «يەر.» 7:18-8دە، بىز بېشارەتلەر توغرۇلۇق شۇ مۇھىم قانۇنىيەتنى بايقايمىز: —

«بەزىدە مەن مەلۇم بىر ئەل، مەلۇم بىر مەملىكەت توغرۇلۇق، يەنى ئۇنىڭ يۇلۇنۇشى، بۇزۇلۇشى ۋە ھالاك قىلىنىشى توغرۇلۇق سۆزلەيمەن؛ شۇ چاغ مەن ئاگاھلاندۇرغان شۇ ئەل يامانلىقىدىن توۋا قىلىپ يانسا، مەن ئۇلارغا قىلماقچى بولغان يامانلىقتىن يانىمەن».

لېكىن ئەلنىڭ ئىشلىرى يەنىلا ھەققانىيسىزلىككە يېتىپ كەتسە ئەمدى خۇدا ئاگاھلاندۇرغان جازانى بىر كۈن بولمىسا يەنە بىر كۈنى بېشىغا چۈشۈرىدۇ: —

«مەن يەنە بەزىدە مەلۇم بىر ئەل، مەلۇم بىر مەملىكەت توغرۇلۇق، يەنى ئۇنىڭ قۇرۇلۇشى ۋە تىكىپ ئۆستۈرۈلۈشى توغرۇلۇق سۆزلەيمەن؛ شۇ چاغ شۇ ئەل كۆز ئالدىمدا يامانلىق قىلىپ ئاۋازىمنى ئاڭلىمىسا، مەن يەنە ئۇلارغا ۋەدە قىلغان، ئۇلارنى بەرىكەتلىمەكچى بولغان ياخشىلىقتىن يانىمەن».

بىز يۈنۈس پەيغەمبەرنىڭ 150 يىل ئىلگىرى نىنەۋە شەھىرىگە يەتكۈزگەن ئاگاھىدىن بۇنىڭغا بىر مىسالنى كۆرىمىز. ئۇ: «قىرىق كۈن ئىچىدە، نىنەۋە ئۆرۈۋېتىلىدۇ!» دەپ جاكارلىغان. نىنەۋەدىكىلەر خەۋەرنى ئاڭلاپلا ئۆزلىرىنى تۆۋەن تۇتۇپ ئۇزۇل-كېسىل توۋا قىلغان؛ نەتىجىدە، شەھەر 40 كۈن ئىچىدە ئۆرۈۋېتىلمىدى (يۈنۈس بۇنىڭدىن مەيۈسلىنىپ كەتتى!). ھالبۇكى كېيىن، يۈنۈس پەيغەمبەرنىڭ سۆزىنى ئۇنتۇلۇپ كەتكەن ۋاقىتتا، ئاگاھ قىلىنغان جازا چۈشۈرۈلگەن. «مەڭگۈ ئۆرۈلمەس» شەھەر جاھاننى زىلزىلە كەلتۈرۈپ بىر كۈندىلا بالايىئاپەت بىلەن ئۆرۈۋېتىلگەن. تەۋراتنىڭ «دانىيال» قىسمىدىكى 4-بابتىن بىلىمىزكى، بابىل پادىشاھى نېبوقادنەسار ئۆزىنى تۆۋەن قىلىپ تەكەببۇرلۇقى ھەم رەھىمسىزلىكىدىن توۋا قىلىپ تەختىگە قايتا ئولتۇرغۇزۇلغان. ئىشىنىمىزكى، ئۇنىڭ ئۇزۇل-كېسىل توۋا قىلغانلىقى تۈپەيلىدىن، بابىلغا چۈشىدىغان ئاخىرقى تولۇق جازا كېچىكتۈرۈلگەن.

يەنە ئىشىنىمىزكى، ئىنجىل «ۋەھ.» 17-18-بابلاردا ئايان قىلىنغاندەك، بۇ «ئەمەلگە ئاشۇرۇلمىغان ئايەتلەر» ئاخىرقى زامانلاردا قايتىدىن پەيدا بولغان يېڭى بىر «روھىي ھەم جىسمانىي» بابىلدا ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدۇ. بۇ يېڭى بابىل دەججالنىڭ پايتەختلىرىدىن بىرى بولىدۇ. گەرچە ھازىر پەقەت «ساياھەت ئورنى» بولسىمۇ، سادام ھۈسەيىننىڭ ئۇ يەردە قۇرۇلۇش ئېلىپ بېرىشى بۇنىڭ باشلىنىشى دەپ ئىشىنىمىز.

بابىل شەھىرى ئىشغال قىلىنغاندا بىرمۇبىر ئەمەلگە ئاشۇرۇلغان بېشارەتلەر

مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 539-يىلى بابىلنىڭ ئىشغال قىلىنغانلىقى تارىختا ئەڭ ئەجەبلىنەرلىك ھېكايىلەردىن بىرىدۇر. بابىل شەھىرى نىنەۋە شەھىرىدىن تېخىمۇ «ئۆرۈلمەس» ئىدى. «قوش سېپىل»نىڭ ئايلانمىسى 30 كىلومېتىر، سىرتقى سېپىلنىڭ ئېگىزلىكى 110 مېتىر ۋە قېلىنلىقى 4 مېتىر ئىدى، ئىچكى سېپىلنىڭ قېلىنلىقى 7 مېتىر ئىدى. سىرتقى سېپىل ئۈستىدە يەنە 80 مېتىر ئېگىزلىكتە مۇنار-پوتەيلەر جايلاشقانىدى؛ شۇ يەردىن يىراقتا تۇرغان دۈشمەنگە ئوق، ئوت ۋە تاشلارنى ئاتقىلى بولاتتى. ئىچىدىكى مېمارچىلىق ۋە يوغان ئىمارەتلەر شۇ دەۋردە «جاھاندا بىر» دەپ ئاتالغان. يەشايا، ئەزاكىيال ۋە يەرەمىيا پەيغەمبەرلەر بابىلنىڭ ھالاكىتى توغرۇلۇق بەرگەن بېشارەتلەر شۈبھىسىزكى، شۇ دەۋردىكىلەرگە «ئادەمنىڭ ئەقلىگە سىغمايدىغان، ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس» دەپ كۆرۈنەتتى.

ئادەمنى ئەجەبلەندۈرىدىغان ئىش شۇكى، بابىل ئوق ئېتىلماي دېگۈدەك ئىشغال قىلىنغان. دۇنياغا كېلىشىنى يەشايا پەيغەمبەر ئالدىنئالا ئېيتقان، پارس ئىمپېراتورى قورەش قوشۇنىنى يېتەكلەپ شەھەرگە يېقىنلىشىدۇ. كالدىيلەر قوشۇنى پەقەت شەھەر ئىچىگە چېكىنىدۇ. شەھەردە بىرنەچچە يىللىق قورشاۋغا تاقابىل تۇرغۇدەك ئوزۇق-تۈلۈك ساقلانغان بولۇپ، يوغان ئەفرات دەرياسى شەھەرنىڭ ئوتتۇرىسىدىن ئېقىپ ئۆتكەچكە ئۇزۇلمەس سۇ مەنبەسىمۇ بار ئىدى.

شەھەرنى مۇھاسىرىگە ئېلىشنىڭ ئورنىغا، قورەش «ئالدىن يۇرگۈچى قىسىم»نى شەھەرگە يېقىن ئەۋەتىپ، قوشۇنىنىڭ كۆپىنچىسىنى دەريانىڭ يۇقىرى ئېقىنى بويىدا بىرنەچچە كىلومېتىر يىراقلىقتا جايلاشتۇردى. شۇ يەردە ئۇنىڭ مۇتەخەسسىسلىرى

دادىل بىر پىلاننى تۈزدى؛ ئۇلار دەريا ئېقىنىنىڭ يۆنىلىشىنى دەرياغا يېقىن بىر ئويمانلىققا ئۆزگەرتمەكچى بولدى. ئۇلار شۇنداق قىلىپ شەھەردىن ئۆتىدىغان دەريا ئېقىنىنى تۆۋەنلىتىپ ئۆز كۈچلىرىنىڭ دەريانىڭ كىرىش ۋە چىقىش ئېغىزىدىن، يەنى ئىككى تەرەپتىن شەھەرگە كىرگۈزۈش پۇرسىتىنى ياراتماقچى بولدى. سېپىلنىڭ ئاستىدا دەريانىڭ ئىككى قېتىدا كېمىلەر كىرىپ-چىقىدىغان «ئىككى قاناتلىق» ئىككى چوڭ دەرۋازا بېكىتىلگەنىدى؛ لېكىن بۇ دەرۋازىلار دەريانىڭ تېگىگە يەتمەيتتى، ئەلۋەتتە.

شۇنىڭ بىلەن قورەشنىڭ لەشكەرلىرى دەريا بىلەن ئويمانلىق ئارىلىقىغا چوڭقۇر لېكىن قىسقا بىر ئۆستەڭ چاپتى. ئۆستەڭدىن چېپىلغان تاش-توپىلارنى ئەفرات دەرياسىنىڭ ئىككى يېنىغا دۆۋىلەپ، دەريانى توسۇشقا تەييارلىدى. بېكىتكەن كۈنى كەچقۇرۇن ئۇلار ئۆستەڭنىڭ ئەڭ ئاخىرقى قىسمىنى چېپىپ ئېغىز ئېچىپ، دەريانىڭ سۈلىرىنى ئويمانلىق تەرەپكە باشلىدى. شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا دەريانىڭ قېشىغا دۆۋىلەپ قويغان تاش-توپىلارنى دەريانىڭ ئىچىگە ئىتتىرىپ چۈشۈرۈپ دەريانىڭ يۆنىلىشىنى توسۇۋالدى. مۇتەخەسسىسلەرنىڭ كۆڭلىدە سوققان چوتلىرى توغرا چىقتى؛ دەريا پەسىيىپ، شەھەرگە يېقىن تۇرغان قوشۇن ئۈچۈن دەريادىن مېڭىپ شەھەرگە كىرگۈدەك پۇرسەت يارىتىپ بەردى.

دەل شۇ كۈنى كەچتە، پادىشاھ ئەمىرلىرى بىلەن چوڭ بىر بايرامنى ئۆتكۈزمەكتە ئىدى. قەدىمكى زاماندىكى گرېك تارىخشۇناسلىرى كسېنوفون ۋە هېرودىتۇسنىڭ بىزگە خەۋەرلەندۈرۈشىچە، بابىللىقلار ئۈچىغا چىققان هاراقكەشلەر ئىدى (تەۋرات «دانىيال» 5-بابتا ئوردىدا يۈز بەرگەن ئىشلار خاتىرىلەنگەن).

پادىشاھ ئەمىرلىرى، ۋەزىر-ۋۇزرالىرى بىلەن كاتتا زىياپەتتە ئولتۇرۇپ مەست بولغاندا بىر پەرىشتىنىڭ قولى كۆرۈنۈپ، تامغا هەرپلەرنى يېزىپ پادىشاهقا، بۈگۈن كېچە پادىشاهلىقىڭ سەندىن باشقا بىرسىگە تاپشۇرۇلىدۇ، دەپ ئېلان قىلدى. ئوردىنىڭ سىرتىدىمۇ پۇقرالار بايرامنى تەبرىكلىمەكتە ئىدى. ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىنىڭ بىخەتەرلىكىگە بولغان ئىشەنچىسى شۇنچە كامىل ئىدىكى، هەتتا سېپىلدا كۆزەتچىلىك قىلىدىغان جېسەكچىلەرمۇ يوق دېيەرلىك ئىدى. ئىككى گرېك تارىخشۇناسنىڭ دېيىشىچە، شەهەر ئوتتۇرىسىدىكى پۇقرالار هېچنېمىنى بىلمەي تۇرۇپلا شەهەر ئاساسەن ئىشغال قىلىنىپ بولغان.

ۋەقەنىڭ بۇ تەپسىلاتلىرى مەلۇم بولغاندىن كېيىن، يەرەمىيانىڭ بەزى سىرلىق بېشارەتلىرىنى چۈشەنگەندەك بولدۇق. تۆۋەندىكى ئايەتلەرنى مىسال سۈپىتىدە نەقىل كەلتۈرىمىز (ئوقۇرمەنلەر ئۆزلىرى باشقا ئايەتلەرنىڭ ئەمەلگە ئاشۇرۇلغانلىقىنى بايقىيالىشى مۇمكىن): –

«كالدىيلەر ئۈستىگە ھەمدە بابىلدا تۇرۇۋاتقانلار، ئەمىرلىرى ۋە دانىشمەنلىرى ئۈستىگە قىلىچ چۈشىدۇ، – دەيدۇ پەرۋەردىگار؛ قىلىچ پالچىلار ئۈستىگە چۈشكەندە، ئۇلار ھاماقەت-ئەخمەقلەردەك كۆرۈنىدۇ؛ قىلىچ ئۇلارنىڭ پالۋانلىرى ئۈستىگە چۈشۈپ، ئۇلار پاتىپاراق بولۇپ كېتىدۇ؛ قىلىچ ئۇلارنىڭ ئاتلىرى ئۈستىگە، جەڭ ھارۋىلىرى ئۈستىگە، ئۇلارنىڭ سەپلىرىدە تۇرغان بارلىق يات لەشكەرلەر ئۈستىگە چۈشىدۇ، ئۇلار ئاياللاردەك بولىدۇ؛ قىلىچ خەزىنىلىرى ئۈستىگە چۈشىدۇ، ئۇلار بۇلاڭ-تالاڭ قىلىنىدۇ» (50:35-37).

بىز ھازىر پارس قوشۇنىنىڭ قانداق يول بىلەن شۇنچە تېز شەھەرنى بېسىپ كىرگەنلىكىنى چۈشىنىمىز. ئىشغال قىلىنىش تۇيۇقسىز بولغاچقا، ئۇلارنىڭ «ئاتلىرى، جەڭ ھارۋىلىرى ۋە بارلىق يات لەشكەرلەر» ئۇچۇن كۆرەش قىلىشقا ھەتتا جەڭگە تەييارلىنىشقا ۋاقىت-پۇرسەت يوق ئىدى.

«قۇرغاقچىلىق ئۇلارنىڭ سۇلىرى ئۈستىگە چۈشۈپ، ئۇلار قۇرۇپ كېتىدۇ؛ بۇلارنىڭ سەۋەبى زېمىنى ئويما بۇتلارغا تولۇپ، ئۇلار قورقۇنچلۇق مەبۇدلار تۈپەيلىدىن تەلۋىشىپ كەتكەن. شۇڭا چۆلدىكى جانىۋارلار ۋە چىلبۆرىلەر بىرلىكتە شۇ يەردە تۇرىدۇ؛ شۇ يەردە ھۇۋقۇشلار ماكانلىشىدۇ؛ ئۇ مەڭگۈگە ئادەمزاتسىز بولىدۇ، دەۋردىن-دەۋرگە ھېچ ئاھالىلىك بولمايدۇ» (50:38-39).

بىز ھازىر «قۇرغاقچىلىق ئۇلارنىڭ سۇلىرى ئۈستىگە چۈشۈپ، ئۇلار قۇرۇپ كېتىدۇ» دېگەن بۇ سىرلىق سۆزلەرنى چۈشىنەلەيمىز. 39-ئايەت ئەسىردىن-ئەسىرگە ئاستا-ئاستا ئەمەلگە ئاشۇرۇلغان. شەھەر چۆلدىكى قۇملار ئاستىدا كۆمۈلۈپ تېپىلماس بولۇپ كەتتى. بەزى خۇداسىز كاپىر تارىخشۇناسلار ھەتتا: «مۇقەددەس كىتابتا خاتىرىلەنگەن بابىل بولسا بىر رىۋايەت، خالاس، ئۇ

مەۋجۇت ئەمەس!» دەپ مازاق قىلدى. لېكىن 19-ئەسىردە بەزى ئارخېئولوگلار خارابىلەرنى قۇملۇقلاردىن كولاپ چىقتى.

ئېشىنىمىزكى، ئاخىرقى زاماندىكى «بابىل شەھىرى»نىڭ ئاقىۋىتى كونا شەھەرنىڭكىگە ئوخشاش بولىدۇ ــ «شۇڭا چۆلدىكى جانىۋارلار ۋە چىلبۆرىلەر بىرلىكتە شۇ يەردە تۇرىدۇ... ئۇ مەڭگۈگە ئادەمزاتسىز بولىدۇ، دەۋردىن-دەۋرگە ھېچ ئاھالىلىك بولمايدۇ»

«ــ ئوقلارنى ئۇچلاڭلار! قالقانلارنى تۇتۇڭلار! پەرۋەردىگار مىدىئانىڭ پادىشاھلىرىنىڭ روھىنى ئۇرغۇتتى؛ چۈنكى ئۇنىڭ نىيىتى بابىلغا قارشى، ئۇنى بەربات قىلىش ئۈچۈندۇر؛ ئۇ ئىش بولسا پەرۋەردىگارنىڭ قىساسى، يەنى ئۇنىڭ ئىبادەتخانىسى ئۈچۈن ئالغان قىساسىدۇر. بابىلنىڭ سېپىللىرىغا قارىتىپ جەڭ تۇغىنى كۆتۈرۈڭلار؛ كۆزەتنى تېخىمۇ چىڭىراق قىلىڭلار، كۆزەتچىلەرنى بابىلنى چۆرىدىتىپ سەپتە تۇرغۇزۇڭلار؛ بۆكتۈرمە قويۇڭلار؛ چۈنكى پەرۋەردىگار بابىلدىكىلەرنىڭ جازاسى توغرۇلۇق نىيىلەرنى دېگەن بولسا، ئۇ شۇنى كۆڭلىدە پەملەپ، ئۇنى ئادا قىلىدۇ» (12-11:51).

خۇدانىڭ بابىل ئىمپېرىيەسىنى ئۆرۈشتىكى قورالى دەرۋەقە مىدىئالىقلار (پارسلار بىلەن بىللە) ئىدى. يۇقىرىدا دۇشمەنلىرىگە: «كۆزەتنى تېخىمۇ چىڭىراق قىلىڭلار، كۆزەتچىلەرنى بابىلنى چۆرىدىتىپ سەپتە تۇرغۇزۇڭلار» دېگەن بېشارەت بولسىمۇ، بابىللىقلار ھالقىلىق پەيتتە ھېچقانداق كۆزەتچىلىك قىلمىغان؛ شۇنىڭ بىلەن «بۆكتۈرمە»لەر تولىمۇ مۇۋەپپەقىيەتلىك بولغان.

«بابىلدىكى پالۋانلار ئۇرۇشتىن قول ئۈزىدۇ؛ ئۇلار قورغانلىرىدا ئامالسىز ئولتۇرىدۇ؛ ئۇلارنىڭ دەرمانى قالمايدۇ، ئۇلار ئاياللاردەك بولۇپ قالىدۇ؛ ئۇنىڭ تۇرالغۇلىرىغا ئوت قويۇلىدۇ؛ دەرۋازا سالاسۇنلىرى سۇندۇرۇلىدۇ. يۈگۈرۈپ كېلىۋاتقان بىر چاپارمەن يەنە بىر چاپارمەنگە، بىر خەۋەرچى يەنە بىر خەۋەرچىگە بابىل پادىشاھىنىڭ ئالدىدىلا ئۈچرىشىپ قېلىپ ئۇنىڭغا: ــ

«سىلىنىڭ پوتكول شەھەرلىرى ئۇ چەتتىن بۇ چەتكىچە ئىشغال قىلىندى؛ دەريا كېچىكلىرى ئىگىلىۋېلىندى، قومۇشلۇقلار ئوتتا كۆيدۈرۈلدى، پالۋانلىرى دەككە-دۈككىگە چۈشۈشتى!»
– دەپ جاكارلىنىشىدۇ» (30:51-32)
بىز يۇقىرىدا «بابىلدىكى پالۋانلار ئۇرۇشتىن قول ئۈزىدۇ» دېگەن ۋەقە توغرۇلۇق سۆز قىلدۇق.
«دەريا كېچىكلىرى ئىگىلىۋېلىندى» – بۇ، شەھەرنىڭ دەريادىن ھەم ئىچىدىكى ئۆستەڭلەردىن ئۆتىدىغان كۆۋرۈكلەر ياكى كېچىكلەرنى كۆرسىتىدۇ. بۇ جايلار تەبىئىي ھالدا مېكىپ كىرگەن پارس قوشۇنى تەرىپىدىن بىرىنچى بولۇپ ئىگىلىۋېلىنغان.
«قومۇشلۇقلار ئوتتا كۆيدۈرۈلدى» – شەھەرنىڭ سىرتىغا بىرنەچچە قومۇشلۇق جايلاشقان. بۇلار كۆيدۈرۈلسە، شەھەردىن قاچقانلار يوشۇرۇنغۇدەك جايلار قالمايتتى.
«شۇڭا پەرۋەردىگار مۇنداق دەيدۇ: –
مانا، مەن سېنىڭ دەۋايىڭنى سورايمەن، سەن ئۈچۈن قىساس ئالىمەن؛ مەن ئۇنىڭ دېڭىزىنى قۇرۇتىمەن، بۇلىقىنى قاغجىرىتىمەن. بابىل بولسا دۆۋە-دۆۋە خارابىلەر، چىلبۆرىلەرنىڭ تۇرالغۇسى بولىدۇ؛ زېمىنى ئادەمنى دەھشەتتە باسىدىغان ھەم دائىم ئۇش-ئۇش قىلىنىدىغان ئوبيېكت بولىدۇ، ھېچ ئادەم شۇ يەردە تۇرمايدۇ» (36:51-37)
بىز يۇقىرىدا بۇ بېشارەتنىڭ كۆپ تەپسىلاتلىرى ئۈستىدە توختالدۇق.
«مەن ئۇنىڭ دېڭىزىنى قۇرۇتىمەن، بۇلىقىنى قاغجىرىتىمەن» – بۇ، نېبوقادنەسارنىڭ ئايالى نىكتورىس قۇرغان چوڭ بىر سۇ ئامبىرىنى كۆرسىتىشى مۇمكىن. بۇ سۇ ئامبىرى قۇرۇپ كەتسە شەھەر ۋە ئەتراپىدىكى بۇلاقلىرى قۇرۇپ كېتەتتى. مۇمكىنچىلىكى باركى، شەھەرنىڭ مەلۇم قىسمىغا سۇ تەمىنلەنمىسۇن دەپ بۇ سۇ ئامبىرى پارس قوشۇنى تەرىپىدىن توسۇۋېلىنغان (گرېك تارىخشۇناس ھېرودىتۇسنىڭ «تارىخلار» 185:1نى كۆرۈڭ).

يەھۇئاكىن سۈرگۈن بولغاندا زىنداندىن چىقىرىلىشىنىڭ نېمە ئەھمىيىتى بار؟

خۇدانىڭ يەرەمىيا پەيغەمبەر ئارقىلىق كۆرسەتكەن ۋەدىسى بويىچە، ئۇ يېرۇسالېم ۋەيران قىلىنىپ يەھۇدادىكىلەر سۈرگۈن بولغان 70 يىلدىن كېيىن، ئۇلار قۇتقۇزۇلۇپ، ئەھۋالى ئەسلىگە كەلتۈرۈلىدۇ. بىزنىڭچە يەھوئاكىننىڭ زىنداندىن چىقىرىلغانلىقى (34-31:52) بايان قىلىنىشتىكى مەقسەت، كەلگۈسىدە بۇنداق ئىشلارنىڭ مۇمكىنچىلىكىنى كۆرسىتىش ئۈچۈندۇر. چۈنكى يەھوئاكىن ئەسكى پادىشاھ بولغانىدى؛ خۇدا بابىل پادىشاھى ئارقىلىق ئۇنىڭغا كۆرسەتكەن بۇ مېھىر-شەپقىتى، يەنى ئەۋىل-مېروداق پادىشاھنىڭ ئۇنى زىنداندىن چىقىرىپ ئۆزىگە دائىملىق ھەمداستىخان قىلىشى، ئادەمنى ئىنتايىن ھەيران قالدۇرىدۇ؛ چۈنكى بابىل پادىشاھلىرى خۇدانى تونۇمايدىغان، ئادەتتە ئىنتايىن رەھىمسىز ئادەملەر ئىدى. لېكىن ھەممىگە قادىر خۇدا رەھىمسىز پادىشاھنىڭ كۆڭلىگە شۇنداق بىر خىيالنى كىرگۈزۈپ، ئۇنىڭ قول ئاستىدىكى مەلۇم بىر ئادەمنىڭ ئەھۋالىنى شۇنداق ئاجايىپ ئۆزگەرتكەن يەردە، ئەمدى ئۇنىڭ پۈتكۈل بىر ئەلنىڭ ئەھۋالىنى ئۆزگەرتىشمۇ ئەجەبلىنەرلىك ئىش ئەمەس ئىدى. شۇنىڭ بىلەن سۈرگۈن بولغان ياكى باشقا يۇرتقا تارقىتىلغان يەھۇدىيلار بۇ ۋەقەدىن ئۈمىد ئالغان بولسا كېرەك.

ئوقۇرمەنلەرگە بەلكىم مەلۇم بولىدىكى، يەرەمىيا پەيغەمبەرنىڭ: «خۇدا سىلەرنى سۈرگۈن بولغىنىڭلاردىن 70 يىل كېيىن قۇتقۇزۇپ، ئەھۋالىڭلارنى ئەسلىگە كەلتۈرىدۇ» دېگەن بېشارىتى پارس ئىمپېراتورى، يەنى ئوخشاشلا خۇدانى تونۇمايدىغان «قورەش» ئىسىملىك ئادەم ئارقىلىق ئەمەلگە ئاشۇرۇلغان.

دېمىسەكمۇ، «يەرەمىيا» قىسمىدىكى بۇ 52-باب بەلكىم يەرەمىيا پەيغەمبەر دۇنيادىن كەتكەندىن كېيىن باشقا نامەلۇم بىر ئىخلاسمەن ئادەم (بارۇقمىكىن؟) تەرىپىدىن يەرەمىيانىڭ يازمىلىرىغا كېيىن قوشۇلغان بولسا كېرەك. يەرەمىيا ئۆزى بەلكىم مىسىردا ۋاپات بولغان.

خۇدانىڭ يەرەمىيانى چاقىرغاندا ئۇنىڭغا بەرگەن ۋەدىسى

يەرەمىيا ياش يىگىت بولۇپ، خۇدا ئۇنى چاقىرغىنىدا ئۇنىڭغا تۆۋەندىكى ۋەدىنى قىلغان: —

«قارا، مەن بۈگۈن سېنى يەھۇدانىڭ پادىشاھلىرىغا، ئەمىرلىرىگە، كاھىنلىرىغا ھەم پۈتكۈل زېمىن خەلقىگە قارشى تۇرغۇچى مۇستەھكەم شەھەر، تۆمۈر تۈۋرۈك ۋە مىس سېپىللاردەك تىكلىدىم. ئۇلار ساڭا قارشى جەڭ قىلىدۇ، لېكىن سېنىڭ ئۈستۈڭدىن غەلىبە قىلالمايدۇ — چۈنكى مەن سېنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن سەن بىلەن بىللىدۇرمەن، — دەيدۇ پەرۋەردىگار» (1:18-19).

ئوقۇرمەنلەر شۇنىڭغا دىققەت قىلىدۇكى، خۇدانىڭ بۇ سۆزلىرى «ئۆتكەن زاماندا» ئېيتىلغان. بىر قاراشقا، يەرەمىيا پەقەت گۆدەك بىر ياش يىگىتتەك كۆرۈنسىمۇ، لېكىن ئىمان-ئىشەنچكە نىسبەتەن خۇدانىڭ سۆزى ئاللىقاچان ئىشەنگۈچىلەرگە پاكىت بولغان. ئىمان-ئىشەنچكە تولغان ئادەم ئىشلارغا خۇدانىڭ كۆزقارىشى بىلەن قارايدۇ.

يەرەمىيانىڭ قىرىق يىلدىكى دۇچ كەلگەن قارشىلىقلىقا يۈزلىنىشى ۋە تاقابىل تۇرۇشى خۇدانىڭ بۇ سۆزلىرىنىڭ ھەقىقەتەن پاكىت ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلىغان. خۇدانىڭ كۈچ-قۇدرىتى يەرەمىيانىڭ جۈرئىتى ھەم ئاجىزلىقى ئارقىلىقمۇ روشەن كۆرۈنۈپ كەلگەن. بەزى ۋاقىتلاردا يەرەمىيا دەرماندىن كەتكەنلىرىنى ھەم دەردلىرىنى خۇداغا تۆككەن: —

«ئاھ، مەن ئۈچۈن چۆل-باياۋاندا يولۇچىلار چۈشكىدەك بىر تۇرالغۇ بولسىئىدى! ئۇنداقتا خەلقىمنى تاشلاپ، ئۇلاردىن ئايرىلغان بولاتتىم! چۈنكى ئۇلارنىڭ ھەممىسى زىناخورلار، مۇناپىقلارنىڭ بىر جامائىتىدۇر!» (9:2).

12-بابتا ئۇ يەنە يولىنىڭ قىيىنچىلىقى توغرۇلۇق داد كۆتۈرگەن: —

«مەن دەۋايىمنى ئالدىڭغا ئېلىپ كەلسەم، ئادىل بولۇپ كەلدىڭ، ئى پەرۋەردىگار؛ لېكىن سەن بىلەن ئۆز ھۆكۈملىرىڭ توغرۇلۇق

سۆزلەشمەكچىمەن؛ نېمىشقا رەزىللەرنىڭ يولى روناق تاپىدۇ؟ ئاسىيلىق قىلغۇچىلارنىڭ ھەممىسى نېمىشقا كەڭرى-ئازادىلىكتە تۇرىدۇ؟...
لېكىن سەن، ئى پەرۋەردىگار، مېنى بىلىسەن؛ سەن مېنى كۆرۈپ كەلگەنسەن، ئۆزۈڭگە بولغان سادىقلىقىمنى سىنىغانسەن. ئۇلارنى بوغۇزلاشقا بېكىتىلگەن قويلاردەك ئايرىپ سۆرەپ چىققايسەن، ئۇلارنى قەتل كۈنىگە ئايرىغايسەن.
بۇ خەلق: «خۇدا ئاقىۋىتىمىزنى ھېچ كۆرمەيدۇ» دەۋاتىدۇ؟».

خۇدانىڭ ئۇنىڭغا بەرگەن جاۋابى كۈتۈلمىگەن يەردىن چىققاندى: – يەرەمىيانىڭ ئەھۋالى تېخىمۇ تەس، تېخىمۇ ئېغىر بولىدۇ ۋە ھەتتا ئۇنىڭ ئۆز ئائىلىسىدىكىلەردىن خەتەرگە ئۇچرايدىغىنى بولىدۇ: –

«سەن يۈگۈرگەن لەشكەرلەر بىلەن بەسلەشكەندە، ئۇلار سېنى ھالسىراتقان بولسا، ئەمدى سەن ئاتلار بىلەن بەسلەشسەڭ قانداق بولار؟ سەن پەقەت ئامان-تىنچلىقتا تۇرغان زېمىندىلا خاتىرجەم بولۇپ ماڭا ئىشىنىسەن، ئەمدى ئىئوردان دەرياسى بويىدىكى قويۇق چاتقاللىقلاردا قانداق يۈرىسەن؟ چۈنكى ھەتتا ئۆز قېرىنداشلىرىڭ، ئاتاڭنىڭ جەمەتىمۇ ساڭا ئاسىيلىق قىلغان. ئۇلارمۇ سېنى يوقىتىش ئۈچۈن ئاۋازىنى قويۇپ بەرگەن. گەرچە ئۇلار ساڭا مېھرلىك سۆزلەرنى قىلغان بولسىمۇ، ئۇلارغا ئىشەنمە!» (12:5-6)
خۇدانىڭ جاۋابىنىڭ ئىككىنچى قىسمى بولسا يەرەمىياغا «سېنىڭ پاجىئەڭ ۋە دەردىڭ مېنىڭكىدەكتۇر» دېگەندەك ئىدى: –
«ئۆزۈمۈ ئائىلەمدىن ۋاز كېچىمەن، مىراسىمنى تاشلىۋېتىمەن، جان-جىگەرىمنى دۈشمەنلىرىنىڭ قولىغا تاپشۇرىمەن» (12:7). يەرەمىيا ئۆز ئائىلىسىنىڭ ۋە يۇرتداشلىرىنىڭ چەكتە قېقىشلىرىدىن بولغان دەردلىرىنى، ئۇنى خۇدا بىلەن دەردداش قىلغان دەپ بىلىپ يەتتى؛ باشقىچە ئېيتقاندا، خۇدا ئۇنىڭ دەرد-ئەلەملىرىنى چۈشەندى، چۈنكى ئۇ ئۆزى دەرد-ئەلەم تارتقۇچى ئىدى.
بىلىشىمىزچە، گەرچە ئۇ يەنە بەزى ۋاقىتلاردا دەرد-ئەلەملىرىنى خۇداغا تۆككەن بولسىمۇ، ۋە گەرچە ئۇ تېخىمۇ قىيىن، زىيادە ئېچىنىشلىق ئەھۋالغا چۈشىدىغان

بولسىمۇ، ئۇ يەنىلا ھېچ كەينىگە قارىمىغان. ئۇ ۋەھىيدىن يورۇتۇلغان كۆزلىرى بىلەن خۇدانىڭ نىجاتىنىڭ يەر يۈزىدە بولىدىغان ئاخىرقى غەلىبىسىنى كۆرگەنىدى؛ بۇ غەلىبە پەقەت ئۆز خەلقىگە نىسبەتەن ئەمەس، بەلكى بارلىق مىللەتلەر ئۈچۈن —

«ئى پەرۋەردىگار، سەن مېنىڭ كۈچۈم ۋە قورغىنىمسەن، ئازاب-ئوقۇبەت كۈنىدە باشپاناھىمسەن. ئەللەر بولسا يەر يۈزىنىڭ چەت-چەتلىرىدىن يېنىڭغا كېلىدۇ ۋە: «بەرھەق، ئاتا-بوۋىلىرىمىز يالغانچىلىق ھەم بىمەنىلىككە مىراسخورلۇق قىلغان؛ بۇ نەرسىلەردە ھېچ پايدا يوقتۇر» — دەيدۇ» (19:16).

كېيىن ئۇ خۇدانىڭ يولىنى يۈرتداشلىرىغا كۆرسىتىش ئۈچۈن ئۆز ھاياتى ۋە ئەركىنلىكىنى تەۋەككۇل قىلىدۇ؛ ئۇ خۇدا جازانى چۈشۈرمەكچى بولغان زېمىندىن بىر مىراسنى سېتىۋالدى. ئۇ راھەت-پاراغەتتە ئەمەس، بەلكى شۇ مىراستا، نامرات خەلقى ئارىسىدا تۇرۇشنى تاللىدى. بۇنىڭدا ئۇ بىزگە پەيغەمبەرنىڭ قانداق ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ؛ پەقەت خۇدانىڭ مۇھەببىتى ۋە ئۆزگەرمەس مېھرىبانلىقى توغرۇلۇق سۆزلەرنى يەتكۈزۈش بىلەنلا قالماي، بەلكى ئۆز ھاياتىدا ئۇلارنى مۇجەسسەملەشتۈرىدۇ.

«ئى قېرىنداشلار، ئۆزۈڭلار سوراقتا تارتىلماسلىقىڭلار ئۈچۈن بىر-بىرىڭلاردىن ئاغرىنماڭلار؛ مانا، سوراق قىلغۇچى ئىشىك ئالدىدا تۇرىدۇ. پەرۋەردىگارنىڭ نامىدا سۆزلىگەن بۇرۇنقى پەيغەمبەرلەرنىڭ قانداق ئازاب-ئوقۇبەت تارتقانلىقى، شۇنداقلا سەۋر-تاقەت قىلغانلىقىنى ئۈلگە قىلىڭلار. بىز مانا مۇشۇنداق سەۋر-تاقەت بىلەن بەرداشلىق بەرگەنلەرنى بەختلىك دەپ ھېسابلايمىز. ئايۇپنىڭ ئازاب-ئوقۇبەتكە قانداق سەۋر-تاقەت بىلەن بەرداشلىق بەرگەنلىكىنى ئاڭلىغانسىلەر ۋە پەرۋەردىگارنىڭ ئۇنىڭغا ئاخىرقى قىلغىنىنى، شۇنداقلا «پەرۋەردىگارنىڭ ئىچ-باغرى شەپقەت ۋە رەھىمدىللىق بىلەن تولغان»لىقىنى كۆرگەنسىلەر...» (ئىنجىل، «ياق.» 5:9-11)